

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Articvlvs II. Vtrum necessarium fuerit ad reparationem Generis humani,
Verbum Dei incarnari.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82325](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-82325)

24
hunc oppositum docere; sic enim ait: *Quando forma diversa non possunt conuenire in unum suppositum, tunc oportet, quod propositio sit in materia remota; cuius subiectum significat unam illarum formarum, & predictatum aliam; sed quando duas forme possunt conuenire in unum suppositum, non est materia remota, sed naturalis, aut contingens, sicut cum dico, album est musicum: Naturae autem diuina, & humana, quaevis sunt maximè distantes; tamen conuenient per incarnationis Mysterium in uno supposito, cui neutra illarum inest per accidens, sed per se; & ideo haec propositio: Deus est homo, non est neque in materia remota, neque in materia contingentia, sed in materia naturali; & predictatur deo non per accidens, sed per se, sicut species de sua hypostasi, non quidem ratione forma significata per hoc nomen Deus, sed ratione suppositi, quod est hypostasis humanae naturae.* Hac ibi S. Tho. ex quibus apparet secundum eius mentem terminos huius propositionis: Deus est homo, non significare naturas repugnantes, sed maximè conuenientes in codem supposito.

S. 2.

Ad secundum dico, nullam esse consequentiam; quoniam possibile physicè dicit possibile per potentiam ordinis naturalis intrinsecam actuam, aut passiuam: Mysterium autem Incarnationis neutro modo est possibile; nulla enim est in humanitate potentia naturalis actiua, aut passiua ad uniuersum hypostaticam cum persona diuina, neque in diuina persona est aliqua potentia passiua, vt patet, neque actiua ad ordinem pertinens naturalem; quia potentia Dei ad effectus supernaturales Deo conuenit, vt agenti supernaturali; & proinde pertinet ad ordinem supernaturalem; ergo Mysterium Incarnationis possibile, non per intrinsecam aut ordinis supernaturalis potentiam, sed ex habitudine terminorum, & per Dei potentiam actiua supernaturali, cuius obiectum est ens super naturale possibile logicè. Hac verò potentia pars est omnipotentiæ, cuius obiectum est possibile logicè, tam ordinis naturalis, quam ordinis supernaturalis.

S. 3.

Ad tertium dico falsam esse consequentiam; ad eius probationem dico Incarnationem non esse effectum physicum, id est naturale, aut ad ordinem naturali pertinente; sed est effectus omnino supernaturalis; & ideo non causatur ex potentia naturali actiua, aut passiua, sed ex actiua Dei potentia supernaturali, & ex potentia humanitatis obedientiali: potest tamen & debet Incarnatione dici effectus physicus, id est realis, & non ratione vel imaginatione confictus, sed effectui secundum hunc sensum physico non respondet actiua potentia physica in nostro sensu, & multò minus passiua, sed potestia actiua physica, id est realis, quae est omnipotentia Dei; sed de tali effectu, & tali potentia non loquitur conclusio nostra.

ARTICVLVS II.

Virum necessarium fuerit ad reparationem Generis humani, Verbum Dei incarnari.

3. d. 4. q. 3. *A*d secundum sic proceditur. Videtur, quod a. 1. ad 2. non fuerit necessarium ad reparationem humani generis verbum Dei incarnari. Verbo enim ad 2. cor. d. Dei, cum sit Deus perfectus (vt in primo habuit 43 a. 2. q. 2. est:) nihil virtutis per carnem assumptam accre- ad 2. Et 2. uit. Si ergo Verbum Dei incarnatum humanam ad 2. Et 2. Naturam reparavit, etiam absque carnis assumptione 43. 10. 6. ne eam potuit reparare.

Præterea: Ad reparationem humanae naturae, quae per peccatum collapsa erat, nihil aliud requiri videbatur, quam quod homo satisfaceret pro peccato. Sed homo, vt videtur, satisfacere potuit pro peccato: non enim Deus ab homine plus requirere debet, quam posse: & cum prouor sit ad misericordium, quam ad puniendum, sicut homini imputat ad panam actum peccati; ita imputare debet ad meritum actum contrarium. Non ergo fuit necessarium ad reparationem humanae naturae, Verbum Dei incarnari.

Præterea: Ad salutem hominis precipue pertinet, vt Deum reverentur: unde dicitur Mal. primo. si ego pater, vbi honor meus? si Dominus, vbi timor meus? Sed ex hoc ipso homines Deum magis reverentur, quod eum considerant super omnia elevatum, & ab hominum sensibus remotum: unde in Psalm. 62. excelsus super omnes gentes Dominus, & super caelos gloria eius, & postea subditur; quis sicut Dominus Deus noster? Quod ad reverentiam pertinet. Ergo videtur non conuenire humana salutis, quod Deus nobis similis fieret per carnis assumptionem.

Sed contra: illud per quod humanum genus liberatur à perditione, est necessarium ad humanam salutem. Sed mysterium diuinae incarnationis est huiusmodi: secundum illud Ioh. 3. sic Deus dilexit mundum, vt filium suum unigenitum daret, vt omnis qui credit in ipsam, non pereat, sed habeat vitam aeternam. Ergo necessarium fuit ad humanam salutem Deum incarnari.

Respondeo dicendum, quod ad finem aliquem dicitur aliquid esse necessarium duplum. Vno modo, sine quo aliquid esse non potest: sicut cibus est necessarius ad conseruationem humanae vita. Alio modo, per quod melius, & conuenientius peruenitur ad finem: sicut equus necessarius est ad iter. Primi modo. Deum in ari non fuit necessarium ad reparationem humanae naturae: Deus enim per suam omnipotentem virtutem poterat humanam naturam multis alijs modis reparare. Secundo autem modo necessarium fuit Deum in ari ad humana natura reparationem. Unde Aug. dicit 13. de Tri. c. 10. verum etiam ostendamus non alium modum possibilem Deo desuisse (cuus potestari omnia qualiter subiaceant) sed sanande misericordia conuenientius alium modum non fuisse. Et hoc quidem considerari potest quantum ad promotionem hominis in bonum. Primi quidem quantum ad fidem: que magis certificatur ex hoc, quod ipsi Deo loquenti creditur. Unde Aug. dicit 11. de Civit. Dei. Ut homo fidens ambularet ad veritatem, ipsa veritas Dei filius homine assumpto constituit, atque fundans fidem. Secundo quantum ad fidem: que per hoc maximè erigitur. Unde Aug. dicit 13. de Trin. Nihil tam necessarium fuit ad erigendam fidem nostram, quam vt demonstraretur nobis, quantum diligeret nos Deus: quid verò huius rei isto indicio manifestius, quam quod Dei filius natura nostra dignatus est in re consortium? Tertiò quantum ad charitatem: que maximè per hoc excitatur. Unde Aug. dicit in lib. de caribechianis rudibus: que maior est causa aduentus Domini: nisi vt ostenderet Deus dilectionem suam in nobis. Et postea subdit. Si amare pigebat, saltem re amare non pigebat. Quarid, quantum ad rectionem operationem: in qua nobis exemplum se prebuit. Unde Aug. dicit in quadam sermone de natiu. Domini. Homo sequendus non erat, qui videri poterat: Deus sequendus erat, qui videri non poterat. Ut ergo exhibetur homini, & qui videretur ab homine, & quem homo sequeretur: Deus factus est homo. Quintid, ad plenam participationem diuinitatis: que vera est hominis beatitudo, & finis humanae vita. & hoc collatum est nobis per Christum humanitatem: Dicit enim Aug. in quadam sermone de Natiu. Domini. Factus est Deus homo: vt homo fieret Deus. Similiter, & hoc vilie fuit ad remotionem mali.

Primi

Primò enim per hoc homo *infratur*, ne sibi Diabolus preferat, & eum veneretur: qui est actor peccati. Vnde Aug. dicit 13. de Trin. Quando quidem sic potuit Deo coniungi humana natura, ut fieret una persona: superbi illi maligni spiritus non id est audeat homini proponere, qui non habent carnem. Secundò per hoc instruimur, quia ait dignitas humanae naturae: ne eam inquinemus peccando. Vnde August. dicit in lib. de verâ Relig. Demonstravit nobis Deus, quam excelsum locum inter creaturâ habeat humana natura, in hoc quod hominibus in verò homine apparet. Et Leo Papa dicit in serm. de Natiu. Agnoscit O Christiana dignitatem tuam: & diuine consors factus nature, noli in veterem vilitatem degeneri conuersatione redire. Tertio, quia ad presumptionem hominis tollendam, gratia Dei nullis meritis præcedentibus in homine Christo B in nobis commendatur: ut dicitur in 13. de Trinitate.

Quartd, quia superbia hominis, qua maximè impedimento est, ne inhæreatur Deo: per tantâ Dei humilitatē redargui potest, atque sanari: ut dicit Augustinus ibidem.

Quintd ad liberandum hominem à servitute peccati: quod quidem, ut August. dicit 13. de Trin. fieri debuit sic, ut Diabolus iustitia hominis Iesu Christi superaret: quod factum est Christo satisfaciens pro nobis. Homo autem purus satisfacere non poterat pro toto humano genere: Deus autem satisfacere non debet: vnde oportebat Deum, & hominem esse Iesum Christum. Vnde, & Leo Papa dicit in serm. de Natiu. Suscipitur à virtute infirmitas, à maiestate humilitas: ut quod nostrum remedium congruebat, unus atque idem Dei, & hominum mediator, & mori ex uno, & resurgere posset ex altero. Nisi enim esset verus Deus non afficeret remedium: nisi esset verus homo, non præberet exemplum. Sunt autem, & alia plurimè utilitatem, quæ consequuntur, sunt, supra apprehensionem sensus humani.

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa procedit secundum primum modum necessarij: sine quo ad finē perueniri non potest.

Ad secundum dicendum, quod aliqua satis actio potest dici duplicitate sufficiens. Vno modo perfectè: quia est condigna per quandam adequationem ad recompensationem culpe commissæ: & sic hominis purisatisfactio sufficiens esse non potuit pro peccato. Tum, quia tota humana natura erat per peccatum corrupta: nec bonum alicuius personæ, vel etiam plurimorum poterat per equiparantiam, totum nature detrimentum recompensare. Tum etiam, quia peccatum contra Deum commissum, quandam infinitatem habet ex infinitate diuine maiestatis: tanto enim offensa etiam grauior, quanto maior est ille, in quem delinquitur. Vnde oportuit ad condignam satisfactionem, ut actus satisfaciens haberet efficaciam infinitam: vi potè ei, & hominis existens.

Alio modo potest dici satis actio hominis esse sufficiens imperfectè scilicet secundum acceptationem eius, qui est ea contentus, quamvis non sit condigna. Et hoc modo satis actio puri hominis est sufficiens. Et quia omne imperfectum presupponit aliquid perfectum, à quo satismetetur: inde est, quod omnis puri hominis satis actio efficaciam habet à satisfactione Christi.

Ad tertium dicendum, quod Deus assumendo carnem, suam maiestatem non minuit: & per consequens non minuitur ratio reuerentia ad ipsum, quæ augetur per augmentum cognitionis ipsius. Ex hoc autem quod nobis appropinquare voluit per carnis assumptionem, magis nos ad se cognoscendum attraxit.

Sensus quæst.

EX duarum particularum sensu bene perspecto totius quæstionis pender intelligentia. Prior *Naz. in. D. Thom. 3. partem*

est illa dictio necessarium. Cuius duplificem acceptationem explicat S. D. in textu: in hac autem inscriptione sumitur indistincte, & cù abstractione ab utroque modo necessitatis, quod evidenter ostendunt duas conclusiones: altera primò, & altera secundò respondens modo necessitatis: & argumenta, ex quibus primum aduersus primam, secundum autem, & tertium aduersus secundam militant conclusionem; ex quo patet Suarez non assignare causam sufficiētem, neque congruam, cum hic S. D. usus fuerit terminus non necessitatis, non autem congruentiae, sicut in quæstio precedentis articuli. *Suarez ii exppositio rei: iur.* Posterior autem particula illius verbis continetur ad reparationem generis humani, quibus maximè quæstum hoc, & articulus à præcedenti distinguitur, ut supra notauimus: In primò namque proposuit quæstum S. D. de Incarnationis conuenientia absoluta sumpta: hic autem necessitatem inquirit respectu finis determinati, nimirum reparationis Generis humani.

Forma Textus.

PRAEMISSA distinctione duabus Conclusionibus quæstio respondet.

DISTINCTIO est: Ad finem aliquem dicitur aliquid esse necessarium duplicerit: Vno modo, sine quo aliquid esse non potest, sicut cibus est necessarius ad conseruationem humanae vitæ: Alio modo, per quod melius, & conuenientius peruenitur ad finem; sicut equus necessarius est ad iter.

PRIMA CONCLUSIO: Primo modo non fuit necessarium Deum incarnari ad reparationem humanae naturæ. Probatur: quia Deus per suam omnipotentem virtutem poterat humanam naturam multis alijs modis reparare.

SECUNDA CONCLUSIO. Secundo modo necessarium fuit Deum incarnari ad humanae naturæ reparationem. Probatur primò, simul cum prima conclusione auctoritate Augustini lib. 13. de Trinit. cap. 10. Secundò probatur sola ipsa secunda conclusio tribus argumentis; quorum singula plura continent media; ex quibus plura confici possunt argumenta. **Primum argumentum** est: Per diuini Verbi Incarnationem promovetur homo ad bonum fidei, spei, charitatis, operis recti & Diuini consorti; ergo. Singulæ huius antecedentes partes clare, & ordinatè probantur in textu.

Secundū argumentum est: Incarnatione Verbi fuit utilis ad remotionem mali; ergo. Probatur antecedens enumerando quinque mala, & totidem modos, quibus per Diuini Verbi Incarnationem ab homine remouentur. **Tertium argumentum:** Sunt aliæ plurimæ utilitatem, quæ ex Incarnatione Mysterio consequuntur sunt supra apprehensionem sensus humani, &c.

Expositio Textus.

SVPPONIT hic S. D. ut fidei dogma certissimum, diuini Verbi Incarnationem ad humani generis in peccatum prolapsi redemptions à Deo fuisse destinatum; quod diuina scriptura pasim in utroque testamento sæpius repetit. Psalm. septuagesimo primo. Ex 7. Iuris, & iniquitate redimet animas eorum Isaia. 53. Verè Psalm. 71. Iuris. 53. languores nostros ipse trudit, & dolores nostros ipse portauit; & nos putauimus eum quasi leprosum, & percutsum à Deo, & humiliatum; ipse autem humiliatus

Itatus est propter iniquitates nostras, & tritus est propter sceleras nostras. Omnes nos quisque errauimus, & quisque in viam suam declinauit. Et posuit in toto Matth. 1. Dominus iniquitates omnium nostrum. Matth. 1. Vocabis nomen eius Iesum: ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum. Luca 19. Venit enim filius hominis querere, & saluum facere, quod perierat, & 1. Tim. 1. Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere. Non defuerunt tamen insanentes heretici, qui asseruerunt Christum nobis a Deo datum fuisse solum in Doctorem, & in perfecta virtutis exemplum; non autem in redemptorem; quorum principiū fuerunt Petrus Abalardus. Cuius heresim refert, & confutat D. Bernardus Epist. 190. In codem errore fuisse elagium refert Aug. in lib. de Gratia Christi contra Pelagium, & Celestium, cap. secundo, & Epist. 107. ad Vitalem; & de Heresibus ad quod vult Deum, heresi 88. Quem etiam tenuisse quendam Basilius narrat Alfonius de Castro, Verbo Christus, heresi 8. Hanc heresim late confutat Vasquez super hoc ar. d. 9. c. 1. Vide etiam D. Tho. in 3. d. 20. q. 1. a. 1. q. 3.

De prima, & secunda Conclusionis veritate disputant hic recentiores verbi meac præsertim Medina dub. 1. Suarez disp. 4. & s. 1. & 2. Valentia puncto 5. Vasquez disp. 1. c. 2. 3. & 4.

Circa secundam conclusionem adverte primam non esse omnino absolute intelligendam, sed stante rerum ordine, quem Deus indidit vniuerso, præsertim quo ad supernaturalia: huic enim maximè consonant omnes illæ rationes & congruentiae, quas S. D. ex sanctis Patribus Augustino, & Leone collectas in textu proponit, quibus addenda est etiam illa, quam ex Damasco refert in articulo præcedente. Verum, ut ait S. D. in 3. d. 20. q. 1. a. 4. q. 2. quamvis ex parte nostra convenientior modus esse non potuerit: Deo tamen non auferatur potentia, quin potuerit alium modum convenientiorem fecisse, cuius potentia limitata non est: sed hoc (inquit) eslet secundum alium ordinem rebus impositum. Et in eadem q. ar. 1. q. 3. ad 3. ait: *Quantum est ex parte illius, qui peccauit, secundum ordinem, quem nunc Deus imposuit rebus, non potest peccatum congrue sine pena dimitti.* Igitur alium posset Deus ordinem rerum instituere, cui liberalis congrueret pena condonatio, & licet Incarnatione Verbi ea ratione, qua terminatur ad Verbum, quod est persona simpli citer infinita, nihil etiam per Dei potentiam melius esci possit, nec humano generi redimendo secundum hunc rerum ordinem, quodvis aliud medium potuerit esse congruentius, potuit tamē Deus alium in rebus ordinem instituere, cui magis congruat gratiosa pœnae condonatio, vel aliis modis a labore & pœna peccati, liberandi genus humanum, & in hoc sensu interpretanda sunt verba illa D. Augustini in textu relata ex libro 13. de Trin. cap. 10. videlicet. Verum etiam ostendamus, non alium modum possibilem Deo desuisse, cuius potestat omnia equaliter subiacent, sed sanande misericordia nostra convenientiorem alium modum non fuisse: His enim verbis nihil aliud significant Augustinus & Sanctus Thomas, nisi Deum per suam omnipotentiam, cui subduntur equaliter omnia non impli- catio contradictionem, multis alijs modis humanam potuisse naturam reparare suè liberare; sed ex omnibus modis diuina omnipotentia possibilibus, nullum magis, quam Incarnationis mysterium fuisse huic rerum ordini congruentem; & ideo necessarium fuisse mysterium hoc; non quia sine eo non possit humana natura reparari, sed ut optimo modo possibili secundum hunc rerum ordinem fieret reparatio. Ad

Augst. 8. Thom. Augst. 8. Thom.

A cuius ampliorem explicationem. Secundò considerandum est ex Diuo Thoma in 1. Thom. tertia distinctione vigesima, questione prima, articulo primo, questione prima, ad secundum, in hominis reparatione, non tantum culpam ab homine remoueri, sed etiam ad pristinam dignitatem humanam naturam integraliter reuocari; ita ut reparatio generis humani non dicat solam liberationem a peccato, & a potestate Dæmonis, nec solam redemtionem factam per pretij solutionem: sed super hanc addat integrum restitutionem ad pristinam animæ dignitatem per peccatum amissam.

B Ex quo principio sequitur primò, quod si nos Deus sola sua misericordia & benignitate, culpam & penam remittendo liberasset, non propriè diceretur nos reparasse; nec ad pristini statutus integratatem & ad animæ dignitatem nos reuocasse; quia tunc genus humanum in nullo naturæ sua supposito de Diabolo victoriâ reportasset, nec suis operibus Deo pretium sua redemtionis æquale perfoluisse. Secundò sequitur, quod si per imperfectam alicuius puræ cratüræ, puta Angeli vel hominis satisfactionem Deus nos a perditione liberasset, ad antiquæ dignitatis apicem nos minimè reduxisset; tunc enim salutem suam non tantum Deo, sed illi etiam liberatrici creaturæ deberet, & eslet seruus illius, quod non habebat ante peccatum. Tertiò sequitur, quod si Deus non nostram, sed aliam aliquam naturam ad hypotheticam vnitatem assumpsisset, & per eam nos redemisset, ac Deo reconciliasset, non esset adeò perfecta redemptio suè reparatio, sicut est ea, quæ in assumpta nostra humanitate facta est; quia non ea restitueretur humano generi perfectio dignitatis, quam habuit ante peccatum, sed noua illi ratio seruitutis addetur erga liberatorem & assumptam ab eo naturam, cuius operibus nobis salutis remedium afferret. Corollarium hoc tertium & secundum etiam colligitur ex Ambrosio in expositione iliorum Verborum 1. Cor. 1. Ex ipso autem vos estis in Christo Iesu, qui actus est nobis sapientia a Deo, & iustitia, & satisfactione, & redemptio, ut quemadmodum scriptum est, qui gloriatur in Domino glorietur. Et ex Greg. lib. 18. moral. c. 26. Quæ omnia intelligentia sunt perseverante rerum ordine, quem Deus illis sua voluntate & prouidentia prædefiniuit.

D RESPONSIONES ad primum, & secundum argumentum declarat Suarez in suo Commentario.

SECUNDVM argumentum cum sua response Proponit multas implicat difficultates, ad quarum intelligentiam operæ pretium est, tam argumentum, quam eius respondit in forma proponere, ut hinc emergentes, veluti ex fonte Controversias videamus, & ordinem, quo fuerint tractandæ, in respondit statuamus. Est igitur argumentum: Homo satisfaciere potuit pro peccato; ergo non sicut necessarium ad reparationem humanæ naturæ Verbum Dei incarnari. Consequentia probatur: quia ad reparationem humanæ naturæ, quæ per peccatum collapsa erat, nihil aliud requiri videbatur, quam quod homo satisfaceret pro peccato. Antecedens autem probatur: Quia, sicut Deus homini imputat ad penam actum peccati, ita imputare debet ad meritum actum contrarium; ergo homo satisfaciere potuit pro peccato. Probatur hoc antecedens, quia Deus non plus ab homine require debet, quam possit, & prior est ad miserendum, quam ad puniendum; ergo Ad hoc argumentum, præmissa distinctione respon-

Ambros.

1. Cor. 1.

Gregor.

1. Cor. 1.

respondet S. D. quatuor dictis, ex quibus solu- A
tio formalis argumenti deducitur. *Dicitur* est:
Aliqua satisfactio potest dici duplicitate suffici-
ens. *Vno modo* perfecte; quia est condigna per
quandam aequationem ad recompensationem
culpæ commissæ: *alio modo* potest dici satisfactio
hominis esse sufficiens imperfecte, scilicet secu-
dum aequationem eius, quia est ea contentus,
quamvis non sit condigna. *Primum dictum* est:
Hominis puri satisfactio non potuit esse per-
fecte sufficiens pro peccato. Probatur duplicitate:
Primò; quia tota humana natura erat per pecca-
tum corrupta, nec bonum alius personæ, vel
etiam plurium poterat per æquarantiam to-
tius naturæ detrimentum compensare. Secundò;
quia peccatum contra Deum commissum quan- B
dam infinitatem habet ex infinitate diuinæ ma-
iestatis offensæ; ergo oportuit ad condignam sa-
tisfactionem, ut actus satisfaciens haberet effi-
ciam infinitam: ergo debuit esse actus Dei &
hominis; ergo puri hominis satisfactio non po-
tuit esse perfecte sufficiens. Antecedens proba-
tur; quia tanto offensa est grauior, quanto ma-
ior est ille, in quem delinquitur. *Secundum dictum* est:
Satisfactio Dei & Hominis, scilicet Christi, po-
tuit esse sufficiens pro peccato. Probatur secunda
ratione allata pro primo dicto. *Tertium dictum* est:
Satisfactio puri hominis est sufficiens imper-
fecte, scilicet secundum aequationem Dei. Hoc C
relinquitur, ut constans. *Vltimum dictum*: Omnis
puri hominis satisfactio efficaciam habet à sa-
tisfactione Christi. Probatur. Quia omne imper-
fectum presupponit aliquod perfectum à quo
sustentetur, ergo. *Ad argumentum igitur informa*
respondetur, antecedens verum esse de satisfac-
tione imperfecta; falsum autem esse de perfecta:
probatio vero antecedentis procedit de satisfac-
tione tantum imperfecta. Consequentiavero ex
antecedente priori modo sumpto falsa est, ut pa-
ret ex corpore huius articuli.

Ex hac responsione octo insignes emergunt
Controversiae. *PRIMA* est, an peccatum originale,
vel actuale mortale sit malum simpliciter infinitum,
quatenus est offensa Dei, ita ut habeat malitiam sim-
pliciter infinitam? *SECUNDA* est: An opera Christi
Dominii tantu[m] fuerint *valoris*, & *efficacia*, ut eis Deo
pro nobis oblati condigne, & secundum leges veræ, pro-
prie ac rigorosa iustitia satisficerit pro peccatis huma-
ni generis? *TERTIA* est: An Christi humanitas in sa-
tisfactione pro peccatis fuerit principium quod, vel tan-
tum quo? *QUARTA* est: An homo purus per exclusio-
nem tantum diuum supponit, id est qui non est Deus;
habens tamen gratiam & charitatem, posset condigne
& secundum leges rigorosa iustitia satisfacere pro pec-
catis humani generis? *QUINTA* est: An posset homo
condigne pro se ipso satisfacere? *SEXTA* est: An sal-
tem pro peccato veniali posset homo purus Deo satisfa-
cere? *SEPTIMA* est: An purus homo, ut Christi mem-
brum posset condigne Deo satisfacere pro peccato suo.
Ultima controversia est: An purus homo per exclu-
sionem etiam auxiliu diuinae gratiae de potentia Dei sal-
tem absolu[er]a potuerit pro opera ordinis naturalis sa-
facerere ex imperfecta iustitia pro culpa totius humani
generis? Quæ summa, quæ fieri potest, bre-
uitate, eodem ordine, quo fuere pro-
positæ, sunt expedi-
endæ.

PRIMA CONTROVERSIA.

*An peccatum originale, vel actuale mortale sit ma-
lum simpliciter infinitum, quatenus est offensa Dei, ita
ut habeat malitiam simpliciter infinitam?*

Locus huius Controversie proprius est in
L. 2. q. 87. a. 4. *Vbi de culpæ lethali infinitate* differunt expositores, quorum nouissimus
Salas summa diligentia Doctorum omnium, tam
antiquorum, quam recentiorum placita colle-
git opposita validis argumentorum iaculis di-
micantia. Nos hic vastam huius Controversie
materiam ad pauca, sed euidetia solidaque prin-
cipia redigemus, ut ex eis benè perspectis, tam
veritas quam falsitas in qualibet referenda sen-
tentia latens videatur.

TRES SVNT de proposita difficultate sen-
tentia. *Prima* est affirmans mortale peccatum ha- D
bere malitiam grauitatem simpliciter infinitam in
genere mali moralis. Hanc sequuntur Alexander
Arlenis in 3. p. sua *Symma*, q. 1. a. 2. S. Bonauent.
in 3. diff. 20. q. 4. & Ricardus ibidem. Caiet. super
hoc art. §. ad alteram. Barth. Medina, dub. 2. de
satisfactione puri hominis ad 2. art. 10. Vincentius
Aft. in *Relect. de Gratia Christi*, quest. 5. pag. 301 &
quidam alii recentiores. Eadem sententiam qui-
dam tribuunt Capreolo in 4. d. 15. q. 1. in resp. ad 11.
2. contra. 1. Concl. *Vbi tamen nec ipse formaliter capreol.*
hoc affirmat, nec ex eius verbis videtur posse be-
nè deduci Io. Medina in *Codice de Panitia*, tract.
3. q. 1. in principio negantem sequitur opinio-
nem, in medio vero eiusdem questionis peccati
malitiam docet esse simpliciter infinitam, quam-
vis non satis appareat, an ex propria, vel aliena
loquatur opinione.

Secunda sententia, quam sequitur Aluarez, di-
ffut. 3. tribus concl. explicatur. *Prima* est; pecca- D
tum originale & mortale, inquantum est malum
hominis, eum auertens ab ordine rationis, non
est malum simpliciter infinitum, etiam in gene-
re moris. *Secunda* est; peccatum, ut est malum
hominis auertens illum à bono infinito, scilicet
à Deo, habet quidem grauitatem, & malitiam in-
finitam; illa tamen malitia sub eadem ratione nō
est infinita simpliciter, & intensuè, sed extrin-
secè, & obiectuè etiam in genere moris. *Vltima*
conclusio est: Peccatum originale, & actuale mor-
tale, ut est offensum Diuinæ Maiestatis, & ma-
lum Deo intentatum, habet malitiam & grauita-
tem simpliciter infinitam eo modo, quo si dare-
tur linea infinita, esset secundum longitudinem
simpliciter infinita.

Tertia sententia peccati mortali malitiam do-
cet esse tantum secundum quid infinitam in ge- E
nere moris. Hanc tuerit Scotus in 3. d. 2. q. 2. §. quicq[ue] ope-
Contra ea, que dicuntur. Paludanus eadem d. q. 2. ratione, sive
a 2. Conradus, & Medina 1. 2. q. 8. a. 4. Valen-
tia p[ro]p[ter]o 5. in resp[on]s. ad 3. Vasquez diff. 2. c. 2. & 1. te, sive phy-
2. loco notato, & ibidem Salas, Albertinus Corollario sive, sive mo-
18. Suarez. diff. 4. s. 7. neutram partem definit. ratioperfette
Quæ omnes opiniones tametsi verbis dissidere attingat ob-
videantur, in eo tamen, quod hic principiè que-
se esse, ut
modus esse
di obiectu[n]o
excedat ma-
d[em] resoluti-
psius ageris,
nec modum
principij
formalit[er] a
sive gendi.

Resolutio.

SCIENDVM est primò ad hoc, ut agens quacu-
que operatione sit immanente, sive trascen-
tia, formalit[er] a
sive gendi.

siue physica, siue morali perfecte attingat obiectum, necesse esse, ut modus effendi obiecti non excedat modum effendi ipsius agentis; ac proinde, nec modum principij formalis agenti aut virtutis operatiue. Et quo ad actionem quidem immanentem S. D. in 1. p. q. 12. a. 4. probat, nullum intellectum creatum posse per sua naturalia videre diuinam essentiam, hoc argumento; quia, si modus effendi alicuius rei cognitae excedat modum naturae cognoscens, oportet cognitionem illius rei, esse supra naturam illius cognoscens: at modus effendi diuinę essentiam excedit modum cuiuscunq; creatae naturae cognoscens; ergo illius etiam cognitio excedit naturalem facultatem cuiuscunq; creati cognoscens.

S. Thom.

Caietanus.

S. Thom.

S. Thom.

Vt autem ibi notauimus cum Caietano, sermo est de cognitione quidditativa, non quocunque modo possibili, sed ex propria cognoscens natura, ut causa per se sufficiente; & de modo effendi cognoscens & cogniti, non secundum rationem specificam, sed genericam aut genericam similem, eo modo, quo ea quae sunt vius ordinis, dici possunt esse eiusdem generis, & de obiecto potentiae adaequato, non extensiue sed intensiue. Et quoniam intellectus creatus, etiam cum lumine gloriae inferiorem habet effendi modum (sub eodem tamen ordine, & quasi genere supernaturali comprehensum,) quam sit modus effendi diuinę naturae secundum se, ideo licet illum quidditativę cognoscat, non tamen eam comprehendit aut infinitę videt, sicut se ipsum Deus infinita virtute intellectu comprehendit: modus enim operationis modum sequitur operatiue potentiae & perfectionis eius. Et quamvis essentia diuina vniatur, vt species intellectui Beati, sitque in eo formale & efficiens principium visionis; quia tamen modus visionis est secundum mensuram & modum luminis gloriae, quod in omni Beato finitum est: ideo finitum tantum efficit visionem: vt enim ait S. D. in 4. d. 44. q. 2. a. 3. ad. 6. forma, quae est per se subsistens, habet aliquem modum, inquantum est res quædam subsistens, & quandam modum, secundum quod est actus talis subiecti; & hic modus accipitur secundum mensuram qua perfectibile pertingit, vt perficiatur tali forma, & ex hoc modo mensuratur actio. Essentia autem diuina est per se subsistens, & ideo visio quae per eam fit in intellectu creato, non mensuratur secundum modum infinitum, qui est ipsius essentiae secundum se, sed secundum modum, quo intellectus pertingit ad hoc, quod per ipsam perficiatur, ad hoc autem pertingit, inquantum coniungitur ei per lumen gloriae, quod est finitum; & ideo finita est ex parte videntis; quia si consideretur ex parte obiecti visi, scilicet essentiae Dei infinita dici potest extrinseca denominatione, vt ait S. D. i. p. q. 25. a. 6. ad 4.

Quo ad actionem autem transiuntem S. Tho. i. p. q. 45. a. 5. ad 3. duo satis aperte significat: alterum est, necessarium esse proportionem potentiae actiue ad eius effectum, & ad modum producendi; sic enim ait: *Virius faciens non solum consideratur ex substantia facti, sed etiam ex modo faciendo; major enim calor, non solum magis, sed etiam citius calefacit.* alterum est gradum & modum potentiae esse secundum gradum & modum effendi ipsius agentis; quod in fine dictae responsionis S. D. affirmat dicens, nullam creaturam habere simpliciter potentiam infinitam, sicut neque esse infinitum: *In secundo vero cont. gent. cap. 21. ratione 8. latius id exprimens, ait: Cum omne agens agat, secundum quod est actu, oportet modum*

A actionis esse secundum modum actus illius rei; unde etiam, quod est magis in actu caloris, magis calefacit. Cuiuscunq; igitur actus determinatur ad genus, & ad speciem, & accidens, eius virtutem oportet esse determinatam ad effectus similes agenti inquantum habens modum; eo quod omne agens agit sibi simile. Et in cap. immediate sequenti ratione tertia, idem repetit, & ratione quinta, probat Deum esse omnipotentem ex hoc principio: *Quod effectus aliquis non subsit potentie alicuius agentis, potest ex tribus contingere: uno modo per hoc, quod non habet cum agente affinitatem, vel similitudinem; agens enim omne agit sibi simile aliquo modo, unde virtus, que est in semine hominis, non potest producere brutum, vel plantam hominem autem potest, qui tam prædicta excedit: Alio modo propter excellentiam effectus, qui transcendit proportionem virtutis actiue, sicut virtus actiua corporalis non potest producere substantiam separatam. Tertio modo propter materiam determinatam ad effectum, in quem agens agere non potest, sicut Carpenterius non potest facere serram, quia sua arte non potest agere in ferrum, ex quo fit Serra. In 4. etiam sent. d. 49. quest. 2. a. 3. ad 6. sic loquitur: *Actio non attribuitur forma tantum, que est principium actionis, sed composite, sicut calefactio calido, non calori tantum;* & ideo actionem oportet mensurari non solum secundum formam, qua est principium actionis; sed etiam secundum subiectum formae; sed forma, que non est per se subsistens, &c. Vide ibi. Deniq; quolibet 3. art. 7. eandem luculentius aperit veritatem dicens: *Vnumquodq; agens agit secundum modum sua natura;* & ideo ubi ignoratur modus naturae rei necessè est etiam, vt modus actionis eius ignoretur. Modus autem naturae Angelica est nobis ignotus, secundum quod in se est &c. & infra. Quanto autem natura intellectus est superior, tanto est magis actualis, utpote Deo similius, qui est actus purus: unde superiores Angeli possunt agere in inferiores Angelos, & in animas nostras, sicut id, quod est in actu in id, quod est in potentia. Hæc ibi S. Tho. Ex quibus perspicuè patet in omnibus agentibus actione physica verisimilium esse proportionatum fundamentum secundum mentem Angelicæ nostri Doctoris, quem etiam sequitur Scotus in 4. d. 1. q. 1. §. ideo dici potest. tertio modo. conclusione 3. Cuius verba sunt. *Nulla forma materialis potest esse principium creandi aliquid probatur, quia sicut in effendo presupponit materiam, in qua fit, ita in agendo presupponit materiam, in quam agat;* alioquin terminus actionis eius esset absolutior à materia, quam ipsa forma; Hæc ille.*

SUPER EST iam eiusdem principij veritatem nulli obiectum ostendere in agente morali, cui suum discursus applicat S. D. in allegato quoib; Vbi de illuminatione loquitur Angelorum, quam moraliter, scilicet ad modum magisterij fieri diximus secundum p. quest. 106. a. 1. Controversia vniqa. Et quia principiæ Controversia est hic inter Expositores.

D. Tho. de satisfactione, & offensa, quas nulli dubium est sub genere actionum moralium contineri: in eis duntaxat hic sufficiet prædicti principij veritatem ostendere. Ad cuius evidentiem.

Considerandum est primò, actus omnes humanos, *Prima di-* tam bonos quam malos in duplice specie, ac genere collocari, scilicet naturæ & moris, vt ait S. D. 1. 2. q. 1. a. 3. ad 3. & q. 18. a. 4. & alibi satis. *Secunda* sumitur autem species actus in esse naturæ ab obiecto absolute sumpto, à quo dependet actus secundum suum esse naturale; species autem moralis ab obiecto sumitur recte rationi comparato, quatenus cum ea concordat aut ab ea discordat, vt ait S. D. in dicto lego quast.

q. 18. a. 5. b. 7. & 8. Si itaque consideretur actus A estimationem boni dignitatisque subtractio in offendere persona. Est autem malo morali extrinsecam grauitatis denominationem illam, quæ ab offendere personæ dignitate desumitur, affirmat Conradus 1. 2. quest. 8. 7. art. 4. Vbi *conrad.* considerans auersionem secundum omnes eius rationes & effectus, ex quibus præcipuis ac maximus est, quod est offendere Dei, auferens effectu infinitam à Deo bonitatem, ait, auersionem dici infinitam extrinsecè & quasi obiectuè, sicut intellectio & visio beati dicitur infinita, quia circa infinitum versatur obiectum, sic auctor (inquit) dicitur infinita; quia auferit infinitum bonum, & separat hominem ab infinito bono; & quia duratio infinitam peccatum meretur, & infinitum damnum afferit. Quod etiam affirmat Scotus in fine 4. sent. *scotus.* dicens, peccatum non appellari infinitum, nisi quia separat ab infinito; non autem quia malitia sit infinita; quia talis ac tanta est, quanta est bonitas, quæ nata fuisset inesse illi, si secundum debitas circumstantias fuisset elicitus: hæc autem (inquit) non fuisset infinita, nisi quatenus infinito coniungit: Vt enim sapienter adiudicat Medina in allegato a. 4. q. 87. obiectum non dat totam suam perfectionem, & nobilitatem aetui humano: & ideo operatio hominis aut animæ separata circa obiectum infinitum non est infinita, ac proinde amor & visio Dei, quam habent in patria Beati, non sunt aetius infiniti.

Medina.

Secunda di-
stinctio.
Ia. 59.
S. Bernar.
Tertia di-
stinctio.

Secundo notandum est, in peccato, prout est malum morale, triplicem posse malitiam rationem considerari: prima est priuatio debiti ordinis ad rectam rationem, secunda est priuatio debiti ordinis ad summum bonum, cuius inhabitatio per gratiam tollitur per peccatum iuxta illud *Isaia.* 59. Iniquitates vestrae duxerunt inter vos, & Deum vestrum, & peccata vestra absconderunt faciem eius à vobis, ne exaudiret. Tertia est offensa Dei, quem (ait S. Bernardus in ser. 3. de Resur. Dom.) permit peruersa voluntas peccatoris: omnino enim (inquit) vellet Deum peccata sua, aut vindicare non posse, aut nolle, aut ea nescire. Vult ergo non esse Deum, quæ quantum in ipsa est, vult eum, aut impotentem, aut insipientem crudelis planè, & exercenda malitia; quæ Dei potentiam, iustitiam, sapientiam perire desiderat. Hæc ille.

Tertio sciendum est duplarem inesse peccato mortali grauitatem, alteram intrinsecam, & alteram extrinsecam; sicut etiam bonis actibus duplex potest bonis conuenire, scilicet intrinseca & extrinseca: peccati grauitas in intrinseca ex principijs & circumstantijs sumitur actionis peccaminorum & præsertim ex actus intentione, ex priuationibus etiam debiti ordinis ad rectam rationem & ad Deum: ac proinde ex auersione à summo ac infinito & incommutabili bono (prout scilicet auersione priuatur anima vnione ad summum bonum), & conuersione ad finitum & commutabile bonum: ad intimam enim actus mali moralis rationem hac omnia pertinet. Quāuis enim habitus, obiectum, finis & circumstantia à quolibet actu morali sint extrinseca; dependentia tamen & commenaturatio moralis actus ad hæc, ad eius intimam pertinent ratione, ita ut ab eis, nec per primam intellectus operationem valeat separari. Ad intrinsecam itaque malitia grauitatem pertinet primo tendentia in obiectum ab ipso debito rationis & legis ordine, secundo exercitium actus cum priuatione debite commutationis secundum regulam rectæ rationis & diuinæ legis ad circumstantias: tertio intensio actus cum dictis priuationibus. quarto ipsa per se priuationes ordinis ad rectam rationem & ad Deum, scilicet auctor à summo bono, quatenus priuatur animam vnione ad summum bonum. Extrinseca vero peccati grauitas denominatio quedam extrinseca est ab offendere personæ dignitate procedens, ita ut quanta dignitas est offendere personæ, tanta in genere moris sit grauitatis in peccato denominatio: Et quoniam offendere avertit secundum rem, aut secundum effectum à persona offendere bonum aliquod ad eius pertinens dignitatem; ideo in idem redit asserere extrinsecam peccati grauitatem attendi secundum magnitudinem dignitatis personæ offendere, & (ut quibusdam placet) ex quantitate boni, quod offendere tollit ab offendere persona. Addunt alii etiam vilitatem personæ offendentis; quanto namque maior est offendere personæ dignitas, tanto ceteris paribus, maior est quantitas boni, quod illi per offenditum actum re, vel effectu subtrahitur, & quo maior fuerit offendentis persona vilitas, tanto maior erit secundum

C
ad 4. dicens, humanitatem Christi ex hoc quod est unita Deo, & Beatiu[m] idem creatam ex hoc quod est fructus Dei, & Beatam virginem ex hoc quod est Mater L[itterarum] ci, habere quandam infinitam dignitatem ex bono infinito, quod est Deus, & ex hac parte non posse aliquid fieri melius eis, sicut non potest aliquid melius esse Deo: his enim ultimis verbis satis aperte significat se prædictis rebus creatis extrinsecam tantum infinitatis denominationem prædictis rebus creatis tribuisse, cum ait, hæc habere quandam infinitam dignitatem ex bono infinito (subaudi simpliciter) quod est Deus, & ex hac parte non posse aliquid fieri melius eis, sicut non potest aliquid melius esse Deo: Si namque aliam ab ea, quæ Dei est, prædictis tribueret infinitatem illis intrinsecam, nullius valoris aut apparentie; imo & in illo latio peccantem rationem adduxisset S. D. qualibet enim re creata infinitatem secundum quid perfectionis habente, potest Deus aliam meliorem efficere, ut patet de substantijs spiritualibus & earum speciebus.

E
Et ex his apparet primò nullam creatorum agentium actibus secundum esse naturæ, aut secundum esse moris inesse bonitatem, aut malitiam simpliciter infinitam. Et de bonitate quidem naturali perspicuum est; nam alioquin sequeretur non esse tantum unum esse per essentiam, sed plura. De bonitate vero & malitia morali, quamquam ex dictis satis claret, ostendetur inferius optimis argumentis.

Secundò sequitur ex obiectu etiam infinita Nullius dignitate simpliciter, in humanos actus ad ipsius ordinatos bonitatem aut malitiam infinitam, nec etiam secundum quid, quæ sit eis posse simpliciter inherens, minimè posse deriuari, sed eos esse ceteri infiniti secundum se propriæ ac vere omnino finitos; *et iusta.* pluribus autem doctissimis viris, actus illos appellari secundum quid infinitos secundum bonitatem aut malitiam; eo quod non nisi diminutæ,

C 3 scilicet

scilicet extrinseca denominatione; ex obiecti nimirum infinitate dicatur infiniti, vel si magis placet, dicamus actus illos veluti altioris ordinis secundum infinitos eorum gradus possibles, aut imaginabiles superiores; atque idem secundum quid infinitos fuisse nuncupatos; quantumvis enim crescat iustitia aut misericordiae bonitas, nunquam ad aquabatur charitatis; & quantumvis crescat culpa venialis, nunquam ad latialis criminis grauitatem attinget.

Non posse autem mortalitatem peccati malitiam esse simpliciter infinitam; sed esse secundum se verem, proprie omnino finitam perspicue colligitur ex primo supposito fundamento; si namque modus essendi obiecti sit excellentior modo essendi agentis & virtutis eius operationis, erit etiam altior modo operationis eiusdem agentis & potentiae; ac proinde non poterit agens sua operatione perfecte & adequatè illud obiectum attingere, adeo ut actionis modus adaequet modum obiecti naturalem; igitur actus mortaliter malus, quatenus est offensio Dei, non potest perfecte & adequatè Deum attingere, ita ut tantum sit eius intentio secundum naturam, aut secundum affectum ad Dei bonitatem, scientiam, iustitiam &c. destruendam, quanta est horum omnium in una simplicissima Dei natura actualitas & perfectio, ut verè dici possit habere malitiam simpliciter infinitam: sed ex modo naturae potentiaeque tam intellectuæ quam voluntuæ, & rationum operandi, ac habituum vtriusque dictæ facultatis ad quemlibet actum peccati concurrentis modificatur offensio multo magis, quam ex lumine gloriae visio beatifica modificetur in Beatis. Nam, si trahere posset actus infinitatem simpliciter ex obiecto infinito simpliciter prorsus extrinseco, multo magis eam traheret ex diuina essentia veluti specie & forma secundum esse intelligibile intellectuæ beato magis intimè unita, quam forma materiae; cum præfertim sit intellectuæ ratio, & formale principium, & effectuum visionis beatificæ. Iam autem diximus hanc secundum se finitam esse ob supradictam causam, sola verè extrinseca denominatione; quia, scilicet infinitum attingit obiectum, infinitam quodammodo nuncupari.

*Aluarezii
reflexio.*

Refut.

*Mortaliter
peccatis nulli
Deum non
offere.*

Sed ait Alvarez, longè diuersam esse rationem visionis beatificæ in ordine ad Deum clare visum, & peccati in ordine ad Deum offensum; quoniam (inquit) infinitas Maiestatis diuinæ redundat in ipsum peccatum mortale in ratione offensæ, & tribuit illi infinitatem in genere mortis; infinitas autem obiecti visi vel dilecti per actum charitatis, non redundat in conditionem ipsius actus; sed solum est infinitas obiectuæ & extrinseca. Sed iam patet, mortale peccatum in genere moris finitum esse simpliciter, dici verò denominatione tantum extrinseca simpliciter infinitam. Quod alijs etiam efficacibus argumentis ostendetur inferius.

Sed antequam vltius procedamus, opera premitum erit explicare, an & quomodo quicunque lethaliter peccans velut explicitè, aut implicitè Deum non esse, & per hoc, quantum sit ex se, destruat Deum. Ad cuius euidentiam.

Tertio considerandum est, duplum esse mortaliū peccatorum differentiam; quādam enim sunt contra dictamen rectæ rationis, & contra legem Dei naturalem, aut etiam contra legem supernaturalem: quorum tamen obiectum non est Deus, sed creatura, qualia sunt vniuersa peccata in proximum aut in nos ipsos commissa; quādam autem sunt peccata, quorum obie-

A etiū est Deus eo modo, quo declarat Caiet. *c. 1. 2. quest. 87. art. 4.* qualia sunt infidelitas, blasphemia, desperatio, & odium Dei; quæ primum, & per se habent auersionem à Deo, ut ait S. *Th. 2. 2. quest. 20. art. 3.* Manifestum est autem, odium Dei, si sit perfectum, quantum sit ex se, destructum esse Dei: odium enim Dei est aetus voluntatis, quo quis vult malum Deo secundum id, quod est in se ipso secundum se; quemadmodum charitas illi opposita vult bonum Deo in se ipso, secundum id, quod est in se ipso: potest enim aliquis ex peruersa voluntate velle Deum non esse, quamvis sciat hoc esse simpliciter impossibile. Ut enim ostendimus in *1. p. q. 63. a. 3. controu. 2. id.* quod est impossibile per se cognitum, ut impossibile potest appeti per se voluntate conditionata, quæ, licet sit velleter; maximum tamen peccatum est; esset enim voluntas hæc efficax, si posset, id est si non esse Dei, quod apparet, esset possibile, ut scit Caiet. *ad c. 1. 2. quest. 34. a. 1.* & eadem ratio est de odio Dei minus perfecto, quo mala voluntas Dei appetit non esse sapientem, iustum aut omnipotentem; vna siquidem à Deo remota perfectione iam Deus non est; omnes enim de Deo dictæ perfectiones vna sunt absolutissima simplicissimaque perfectio, ut *1. p. q. 4. a. 2. docuit S. Th. 5. 7. & eius expositores ibidem*. Nos materiam hanc explicauimus in *eodem lib. q. 28. a. 2. controu. 1.*

Alia vero peccata, quæ non feruntur in Deum secundum id, quod est in se ipso secundum se, vel quibus per se non conuenit auersio à Deo, non sunt appetitiones per se directæ & explicitæ non esse Dei, sed per accidens indirectæ & implicitæ tantum, & consequenter; quia nimis peccans mortaliter conuertitur ad bonum commutabile, finem ultimum in eo constituens, & diuinam ei conferens dignitatem, & ex hoc auertert à Deo per accidens & indirectæ, quantum sit ex se, rationem ultimi finis & summi boni, ac proinde diuinitatem. Quamvis enim multæ sint lethaliter malæ voluntes, quæ ex apprehensione practica non esse Dei minimè procedant, atque ideo, nec in illud ferantur explicitæ, nihilominus omnes in ipso sua prauitatis exercitio, quantum sit ex se, rationem summae bonitatis ac ultimi finis a Deo per auersionem tollunt, & per conversionem in creatura constituant, quamvis re ipsa diuinæ bonitati nullum afferant documentum. Sed quia modificatur actus omnis voluntatis ex modo suorum principiorum, quæ omnia finita sunt, & finitè tantum agunt, ut antea diximus, ideo peccatum omne finitam habet malitiae grauitatem, quamvis extrinseca denominatione dicatur infinita lethalis culpe malitia ob infinitam, quæ auersione contemnitur, bonitatem.

Conclusiones deductæ, & probatae.

PRIMA CONCLUSIO, Nullum mortale peccatum, etiam prout est offensio Dei, est intrinsecè simpliciter infinitum. Hæc conclusio probatur ex dictis. Et probatur ad huc. *Primò.* Si peccatum mortale habet malitiae grauitatem simpliciter infinitam, id maximè esset, quoniam (ut dicunt huius sententiae defensores) peccatum tantò grauius est, quamprudè persona, contra quam est peccatum, maior est: & Deus, contra quem peccata committuntur, bonitatem habet & dignitatem simpliciter infinitam: ergo peccatum mortale grauitatem habet simpliciter infinitam: sed hæc ratio nullius est omnino valoris, ergo: Probatur hæc minor. *Quoniam*, ut in allegata *quest. 87. art. 4. in 1. 2. animad-*

animaduertit Medina, quamuis operatio circa A melius obiectum sit melior, si cætera sint paria, non tamen tantò melior est, quanto obiectum melius est: alioquin visio Dei à creatura esset infinita perfectionis simpliciter. Cùm enim supremus Angelus beatus quidditatiuē deat omnes Angelos, ab infimo usque ad ipsum supremum, & Deum etiam videat per essentiam, sequeretur secundum calculationem illam, iuxta perfectionem & differentiam graduum in obiectis ab Angelo viis est euia perfectione & differentiam graduum in visionibus: & cùm essentia Dei sit infinita simpliciter, Angelorum autem essentiae sunt finitae, consequens heret, visiones quidem ad singulos Angelos terminatas finitas esse simpliciter, visionem autem essentiae Dei esse simpliciter infinita. Illa ergo propositio: Peccatum tantò grauius est quanto persona contra quam est peccatum maior est, sub disunctione intelligenda est, videlicet, ut vel sit tantò maior grauitas intensiua, vel sit altioris ordinis. Eo igitur argumento probatur, peccatum mortale, quod est offensa Dei, altioris ordinis esse, quam sit offensa, quæ fieri possit cuilibet create persona vel creabili, non autem quod malitiam habeat simpliciter infinitam. Secundum probatur conclusio: Quia peccatum ex parte conuersonis est simpliciter finitum, ut ait S. D. in dicto art. 4. ergo etiam ex parte auersionis & quatenus est offensa Dei est finitum intrinsecè. Probatur consequentia. Quia quantitas priuationis ex eius positivi quantitate mensuranda est, ex quo caufatur. Et confirmatur. Quoniam etiam ille, qui Deum odit, finitè tantum appetit Deum non esse, sicut etiam illuminitè cognoscit; quod autem bonum, cui non esse, vel quodvis aliud malum appetit, sit infinitum simpliciter, non efficit, ut peccatum intrinsecè malitiam habeat simpliciter infinitam, sed extrinsecè tantum, vel quod sit altioris ordinis malitia æquivalens, & excedens infinitos malitiae gradus ad inferioris ordinis actus pertinentes. Quemadmodum actus charitatis, quia altioris ordinis est quolibet actu moraliter bono naturæ viribus elicto, omnibus non solum speciebus, & indiuiduis moralium actuum adæquatur, sed eos etiam excedit, adeò ut etiam, si perfectione & multitudine crescenter in infinitum, nunquam ad unius charitatis actus perfectiōnem attingerent. Tertiō probatur conclusio. Quia peccato simpliciter infinito debetur pena simpliciter infinita: At nullus pro quocumque peccato punitur à Deo pena simpliciter infinita; ergo. Prima propositio pater ex ipsa ratione iustitiae puniuntur: Secunda vero probatur; quia pena sensus, quæ conuersio respondet, finita simpliciter est, pena vero damni, quæ auersio respondet, non est infinita simpliciter, sed duratio nent tantum, ut in allegato artic. 4. docet S. Thomas.

SECUNDA CONCLUSIO. Omne mortale peccatum est per extrinsecam denominationem simpliciter infinitum. Hæc patet ex dictis.

TERTIA CONCLUSIO: Omne mortale peccatum magis propriè dicitur secundum quid infinitum, quam dicatur per extrinsecam denominationem simpliciter infinitum. Probatur. Quoniam esse, aut dici infinitum simpliciter extrinsecè, siue per extrinsecam denominationem est esse diminutum infinitum; dictio enim illa extrinsecè addita huic prædicato infinitum, vel denominationi, conditio diminuens est. Nam autem ostendimus, peccatum mortale, ut est offensa Dei, infinitum esse simpliciter in genere mali moralis, extrinsecè tantum denominatione; igitur magis congruè dici-

tur, mortale peccatum infinitum secundum quid, id est non intrinsecè sed extrinsecè, quamquam dicatur infinitum simpliciter extrinsecè siue per extrinsecam denominationem.

Argumenta, & solutiones.

CONTRA PRIMAM conclusionem sunt argumenta, quæ referunt, & soluunt Medina, & Iohannes Salas in prima, secunda quest. 87. art. 4. Et Albertinus Corall. 18. pag. 305.

Contra eandem conclusionem argumentatur Aluarez: sed eius argumenta probant extrinsecam tantum peccati infinitatem, non autem intrinsecam. Vnum tamen est, quod speciale videtur postulare solutionem. Sic enim arguit: Dignitas personæ satisfaciens redundant in dignitate satisfactionis, & valorem intrinsecum illius; & idem satisfactionis Christi Domini, quia procedebat à persona simpliciter infinita in ratione satisfactionis, erat simpliciter infinita; ergo similiter dignitas personæ, quæ offenditur, redundant in grauitatem & malitiam eiusdem offensæ; ergo offensa commissa contra maiestatem infinitam Dei, erit simpliciter ex hac parte infinita in ratione offensæ. Et confirmatur argumento ab eodem allato pro sententia Asturicensis. Quoniam, ut ait S. D. ad 2. Tantò offensa est grauior, quam à maior est ille, in quem delinquntur; unde oportuit ad condignam satisfactionem, ut actus satisfactionis haberet efficaciam infinitam, ut pote Dei & Hominis existens. Sentit ergo S. D. grauitatem & malitiam peccati in genere mali moralis esse simpliciter infinitam, sicut satisfactionis Christi Domini in genere satisfactionis fuit simpliciter infinita, Probatur consequentia: nam aliás ex grauitate offensæ non bene colligeret S. D. ad condignam satisfactionem esse necessariam in persona satisfaciētate efficaciam simpliciter infinitam. Probatur hæc illatio. Quia si grauitas peccati solum est infinita secundum quid & extrinsecè, sufficeret satisfactionis infinita secundum quid, qualis repetitur in actu contritionis vel charitatis supernaturalis, cuius obiectum est quid infinitum simpliciter. Respondetur, nullam esse consequentiam; quoniam, ut latius explicabimus in sequenti Controversia, persona dignitas intrinsecæ est satisfaciens, ut satisfaciens est: satisfactionis namque pro offensâ fit per submissiōnem & oblationem personæ satisfaciens in obsequium eius, cui fit satisfactionis voluntaria namque satisfactionis passione, supplici deprecatione, &c. fit non solum operationis submissiō vel oblationis, sed ipsa etiā operatione summittitur, & offertur persona satisfaciens, adeò ut integra perfectaque satisfactionis conseruat ex dignitate persona summissæ, quæ satisfaciens, & passione vel operatione, quæ fit satisfactionis: est enim persona dignitas, velut actus quidam primus operationi satisfactionis moralem valorem conferens, sicuti naturalis formæ nobilitas actui secundo, ex ea, tanquam formalis principio procedenti quandam sui gradus communicat dignitatem: persona vero dignitas, ad quam veluti obiectum terminatur offensio, omnino extrinsecæ est ab offensionis actu; atque idem nequit ex sua infinitate similem actioni infinitatem intrinsecæ denominantem communicare, sed extrinsecè tantum. Non est igitur eadem, sed differens valde ratio dignitatis personæ satisfaciens respectu satisfactionis, & dignitatis personæ offensæ respectu offensionis: longè namque plus consert personæ dignitas ad valorem satisfactionis, quam persona offensæ dignitas ad offensionis malitiae grauitatem.

solutio.

D

Controversia, persona dignitas intrinsecæ est satisfaciens, ut satisfaciens est: satisfactionis namque pro offensâ fit per submissiōnem & oblationem personæ satisfaciens in obsequium eius, cui fit satisfactionis voluntaria namque satisfactionis passione, supplici deprecatione, &c. fit non solum operationis submissiō vel oblationis, sed ipsa etiā operatione summittitur, & offertur persona satisfaciens, adeò ut integra perfectaque satisfactionis conseruat ex dignitate persona summissæ, quæ satisfaciens, & passione vel operatione, quæ fit satisfactionis: est enim persona dignitas, velut actus quidam primus operationi satisfactionis moralem valorem conferens, sicuti naturalis formæ nobilitas actui secundo, ex ea, tanquam formalis principio procedenti quandam sui gradus communicat dignitatem: persona vero dignitas, ad quam veluti obiectum terminatur offensio, omnino extrinsecæ est ab offensionis actu; atque idem nequit ex sua infinitate similem actioni infinitatem intrinsecæ denominantem communicare, sed extrinsecè tantum. Non est igitur eadem, sed differens valde ratio dignitatis personæ satisfaciens respectu satisfactionis, & dignitatis personæ offensæ respectu offensionis: longè namque plus consert personæ dignitas ad valorem satisfactionis, quam persona offensæ dignitas ad offensionis malitiae grauitatem.

Ad 1. off.
ref. 1.

Ad Confirmationem negatur consequentia; ad eius probationem negatur illatio: ad cuius probationem negatur consequentia: quoniam, ut infra dicemus, sicut iniuria tanto maior est, quanto maior fuerit dignitas offendere personam, ita satisfactio tanto maior est, quanto fuerit maior satisfacientis personam dignitas: & ideo, si grauitas offendere personam fuerit infinita simpliciter, licet extrinsecè, sc. propter offendam personam infinita dignitatis, nunquam iustitia constitueretur aequalitas, nisi satisfactio sit infinita, non quomodounque, sed ex infinita simpliciter dignitate satisfacientis; personam vero creatam dignitatem infinita minor est dignitate personae divinae; ac proinde, si persona creata per sua naturalia, vel etiam ex accepta divina gratia Deo satisfacere conaretur, aequalitatem iustitiae nunquam attingeret, quia quanto maior est grauitas offendere ex infinita offendere personam dignitate, tanto minor esset valor satisfactionis ex defectu dignitatis in persona satisfaciente. Secundum respondet, cum Caietano, satisfactionem infinitam secundum quid adaequare posse offendam infinitam secundum quid, si satisfactor possit ex propriis viribus talem actum exhibere Deo offeso; cum itaque nulla creatura satisfactionis actum infinitum secundum quid ex propriis viribus Deo valeat exhibere, oportuit satisfactorem esse Deum simul & hominem, cuius personam dignitas infinita satisfactionis actibus valorem tribueret simpliciter infinitum; hoc ideo namque, quod satisfacens Deus est, in eius satisfactionem infinitas simpliciter derivatur. Itaque S. D. ex grauitate offendere deducit, oportere satisfacientem habere efficaciam simpliciter infinitam, non immediatè, sed mediante una tacita propositione negativa, videlicet nulla creatura ex propriis viribus potest Deo satisfactionem exhibere, que sit infinita simpliciter aut secundum quid.

Et eodem modo diluitur argumentum Asturicensis, pag. 304. ex communione omnium Sanctorum Patrum doctrina deductum, ac praesertim ex verbis S. Athanasi in serm. de pass. Domini. Quamvis enim pro peccatis humani generis satisfactio sufficeret infinita secundum quid, quia tamen haec ex propriis viribus a nullo poterat exhiberi, nisi ab eo qui simul esset Deus & Homo, cuius satisfactio valorem habet simpliciter infinitum; ideo sancti Patres affirmant, solum diuinam personam in humana natura satisfactionem ad peccati malitiam expiandam, & penam illi debitam ex aequalitatem fuisse necessariam. Quamobrem dicit potest, peccato & eius pena, deinde satisfactionem secundum quid infinitam fuisse sufficientem, per se loquendo: sed quia satisfactor ex propriis est infinita dignitatis, cuius satisfactio est valoris simpliciter infinita; ideo quasi per accidens oportuit satisfactorem esse Deum & Hominem, & satisfactionem esse simpliciter infinitam. Huius argumenti difficultatem late versat Asturicensis in sua Selectione de gratia Christi, quæst. 5. pag. 312. Sed de his in sequentibus differemus uberiorius.

Obiectio 3

Contra eandem conclusionem producunt alii duo loca S. D. Primus est de verit. q. 28. a. 2. in corp. vbi sic loquitur: *Quicunque rem aliquam dignorem indigniori postponit, iniuriam ei facit, & tanto amplius quanto res est dignior: Quicunque autem in re temporali finem sibi constituit, (quod facit omnis mortaliter peccans) ex hoc ipso quantum ad effectum suum preponit creaturam creatori diligens plus creaturam quam creatorem: finis enim est, qui maximè di-*

ligitur. Cum ergo Deus in infinitum creaturam excedat, erit peccantis mortalis alter contra Deum infinita offensa ex parte dignitatis eius, cui per peccatum quodammodo iniuria sit, dum ipse Deus contemnitur & eius preceptum. Vnde ad hanc offendam abolendam non sufficiunt vires humanæ, sed requiritur munus diuinae gratiae. Secundus locus est in 4. d. 46. q. 1. a. 3. Vbi diluens sextum argumentum ait: *Penitentia respondet culpe propriè loquendo secundum inclinationem, que inuenitur in ipsa, & non secundum dignitatem eius, in quem peccatur; quia sic culibet peccato redderetur pena infinita intentione. Quamvis ergo ex hoc, quod aliquis peccat contra Deum, qui est author essendi, meratur ipsum esse amittere, considerat a tamen ipsius actus inordinationem, non debetur ei amissio esse, quia esse presupponitur ad meritum & demeritum, nec per inordinationem peccati esse tollitur vel corrumptitur, & ideo non potest esse debita alicuius culpa privata esse. Respondet primum locum explicari per ea, soluta, quæ diximus in probatione Conclusionis, & in response ad præcedens argumentum, solam enim infinitatem per extrinsecam denominationem ibi S. D. intendit. Secundus autem locus sub conditione loquitur, nimirum si peccato pena responderet secundum dignitatem eius, in quem peccatur, culibet peccato redderetur pena infinita intentione: at non concedit S. D. penam secundum iustitiam respondere peccato ad aequalitatem dignitatis eius in quem peccatur, sed oppositum ibi significavit dicens, penam respondere culpe propriè loquendo secundum inordinationem, quæ inuenitur in ipsa, & non secundum dignitatem eius, in quem peccatur: Cuius ratio patet ex dictis. Quoniam inordinatio peccatum in genere mali moralis constituit & intrinsecè denominat, obiecti vero dignitas est ab actu peccati prorsus extrinsecè: & ideo non potest ipsum nisi extrinsecè tantum denominare.*

SECUNDA CONTROVERSTIA.

An opera Christi Domini tanti fuerint valoris, & efficacia, ut ei Deo pro nobis oblati condigne, & secundum leges vere, propria ac rigorosa iustitia satisficerit pro peccatis humani generis?

TERES habet partes præcipuas hæc Controversia. Prima est de valore, & efficacia seu sufficientia operum Christi Domini ad condignè Deo satisfaciendum pro peccatis totius humani generis. Secunda de iustitia satisfactionis Christi Domini. Tertia de modo iustitiae in eo- sententia Doctorum actu satisfactionis intentæ.

Ad quas omnes partes respondet Scotus in 3. Scot. d. 19. & 20. Et in 4. d. 15. q. 1. dicens non fuisse infinitè meritoriam, neque infinitè satisfactoriam, & fuisse quidem secundum iustitiam, non tamen rigorosam, quæ scilicet diuinam promissionem, acceptationem ac liberalitatem excluderet; ac proinde nec propriam, & veram in hac satisfactione fuisse iustitiam. Eandem sententiam sequitur Durandus in 3. f. d. 20. q. 2. Et in 4. d. 20. q. 1. Durandus, Gabriel dicit. 19. & 20. Et Io. Medina in Codice de Pe- Gabriel. nitentia, Tract. 3. de satisfactione, q. 1. Eandem expli- 10. Med. cat & tueretur Rada in sua 3. parte, Controversia 13. a. 3.

Vasquez diff. s. c. 2. dicit duo. Primum est, sa- Vasquez tisfactionem, & merita Christi ex se, & ex circumstantijs proprijs solum considerata absque villa Dei acceptatione, & fauore fuisse perfectè digna, quibus pro nobis Deo satisficeret. Secundum est, non solum sine acceptatione fuisse digna, sed etiam sine promissione, & pacto veram, & perfectam rationem meriti habuisse. Quibus addit

addit alia duo *diff. 7. c. 20.* Alterum est, in Christi satisfactione nullam iustitiam propriè dictam, sed latiori significatione interuenisse. Alterum est, Christi satisfactionem solum dici posse de rigore iustitiae, quia secundum rationem meriti, in quo est aliqua similitudo iustitiae exactissima fuit, & nullo indiguit fauore acceptationis, & liberae remissionis.

Shurey.

S Thom.

Bonavent.
Ricardus.
Capreol.
Paludan.
Altisodom
Aenusis.
Soto. Veg
Barth. Me
dina.
Valentia.
Pefantius
Aluarez
Albertin

America
sis.

Vafqar

& libera remissionis.

Sententiam hanc, quo ad hæc vltima duo dicta Suarez disp. 4. Sæc. 5. tribuit D. Tho. & omnibus eius discipulis, quamvis statim suo dicto moderamen adiungens dicat, oppositam sententiam, nimirum in Christi satisfactiōne seruatam esse propriam, & veram iustitiam, tam ipsius ad Deum, quam Dei ad ipsum, esse magis consentaneam D. Tho. & eam ab omnibus eius discipulis fuisse complexam. Eandem sententiam sequitur Suarez, & alij omnes, tam antiqui, quam recentiores Theologi, ex quibus præcipui sunt S. Bonaventura in 3. sent. dist. 20. qu. 3. & 5. Ricardus ibidem, qu. 4. & Capreolus eadem dist. qu. vñica, art. 2. Conclusione 2. & 3. Paludanus in 4. sent. dist. 15. qu. 1. art. 1. Altisiodorensis lib. 3. tract. 3. c. 8. Alensis tertia p. q. 17. membro 3. a. 2. & membro 5. a. 2. Soto lib. 3. de Natura, & Gratia, cap. 6. Vega lib. 7. in Concil. Trident. cap. 8. Barthol. Medina, Valentia, Pefan-
tius, & Alvarez super hoc articulo. Et Albertinus in allegato corollario, quamvis ex recentioribus multi dissentiant in assignando principio elicitiōni satisfactiōnis, & exprimenda ratione, modoque iustitiae in Christi Domini satisfactiōne seruato. Nam Suarez existimat, virtutem illam per quam Christus Deo satisfactiōnem aequalē exhibuit pro peccatis humani generis, non esse eiusdem rationis cum illa virtute, per quam alij homines satisfaciunt Deo, vel cum iustitia commutatiua, quæ est inter homines, nec opus esse specialem aliquam in Christo virtutem iustitiae ad Deum confitituere, que sit ab omnibus virtutis habitu in alijs hominibus existente distincta; sed virtutem illam, qua Christus Deo satisfactiōnem exhibuit, esse virtutem religiositatis, quæ inclinat ad reddendum omne debitum Deo.

Asturicensis autem in allegata Relectione, qu. 5. pag. 268. hanc statuit conclusionem: Actio Christi satisfactoria in esse morali considerata continet formaliter rationem iustitiae, non tamen fuit elicita à virtute iustitiae, neque ab unica tantum virtute: & paulo inferius negat anima Christi infusam fuisse virtutem iustitiae commutatam erga Deum. Et pag. 274. duas virtutes assignat, scilicet charitatem & religionem, quae aliarum virtutum actiones in Christo ad satisfactionem Deo pro hominibus exhibendam dirigerent: sed charitas (inquit) fuit primaria radicalis origo, ex qua omnes Christi actiones in satisfactionem, & nostrum spirituale commodum fuerunt ordinatae, & ad merendum nobis, & ad satisfaciendum pro nobis disposita: Religionis autem virtus proxima fuit regula ceterarum virtutum, quae earum actiones satisfactionem pro peccatis nostris ordinavit, & direxit ad eum modum, quo pœnitentiae virtus in quolibet nostrum ordinat aliarum virtutum operationes, si penalitatis quid habeant admistum, in satisfactionem pro peccatis nostris. Eandem sententiam, quo ad primam partem sequitur Vasquez. disp. 7. c. 6. in fine dices duo. Primum est, nullam esse peculiarem virtutem in Christo ad satisfaciendum, aut merendum pro nobis. Quia sicut (inquit) in nobis non est virtus peculiariqua velimus bonis operibus & meritis emere nobis ce-

lum, sed ipsis bonis operibus, quæ ad varias atti-
nent virtutes, illud emimus; eadem ratione non
est in Christo peculiariis virtus constituenda ad
emenda nobis gratiæ dona, sed bonis operibus,
quæ pro nobis obtulit ex benevolentia & misé-
ricordia erga nos, id effecti. Secundum est, etiam si
in Christo esset virtus illa specialis constituen-
da, non opus esse Christo ex illius peculiari affe-
ctu operari, vt diceretur per merita sua oblata
pro nobis secundum rigorem satisfacere; nam
hoc ipso, quod ex affectu charitatis postularet
pro nobis à Deo gratiam, illam condigne secun-
dum rigorem mereretur: & ita secundum rigo-
rem diceretur eam nobis emere & pro nobis fa-
B tisfacere.

Quidam recentiores dicunt sex. **Primum: factio Christi**, & nostra exhibita Deo est auctus determinatae virtutis pertinentis ad iustitiam. **Secundum: satisfactio**, quæ offertur Deo pro offensa, siue perfecta sit siue imperfecta, non est actus religionis. **Tertium: nostra satisfactio** pro offensa Dei non est actus iustitiae commutatiæ, distributioiuæ, vel legalis, quæ reperitur inter homines, neque actus iustitiae vindicatiue. **Quartum: satisfactio Christi**, & nostra pro offensa non sunt actus eiusdem speciei, neque eliciti ab eadem virtute. **Quintum: nostra satisfactio** pro offensa est actus penitentiaæ. **Sextum: satisfactio Christi** pro nostris offensis est actus iustitiae commutatiæ, quam habet in ordine ad Deum excellentiorem omni iustitiam nostram: ad cuius probationem addunt duo dicta, quæ videntur pugnantia. Primum est, quia una Christi actio, puta, oratio plurium virtutum habebat bonitates, scilicet religionis, charitatis, obedientiæ, & iustitiae; ideo in Christo debuisse iuxta singulas dicti actus bonitates, singulas etiam esse virtutes speciales, quæ singularium essent propria principia bonitatum, quamvis ad illum actum, quoad substantiam eliciendam sufficeret sola religio. Secundum, quod huic videtur oppositum, est iustitiam Christi commutatiuam non esse solum iustitiam, sed rationem etiam habere misericordiæ, liberalitatis, obedientiæ, religionis &c. eo quod ex diuinis attributis, quæ sunt una tantum & eminensissima Dei perfectio, fuerit exemplata & ad eorum similitudinem & eminentiam proxime accedat. Quod dictum sat perspicue destruit primum; quod plures ad unum actum eliciendum virtutes speciales afferit esse necessarias.

Aluarez *diss. 4.* hanc sibi constituit quartam *Aluarez.*
conclusionem. Satisfactio Christi in ratione sa-
tisfactionis imperatur, vel regulatur à virtute
iustitiae commutatiæ. Quæ sententia D. Tho.
doctrinæ videtur esse consonantior.

Huius nos arduè Controversiæ definitio-
E nem ex paucis, selectioribusque principijs diui-
næ bonitatis auxilio, sauroreque subnixi facilè
deducemus.

Resolutio.

Prima Controversia pars satisfactionis Christi Domini valorem inquirens, trium præium exigit cognitionem. *Primum* est ratio satisfactionis. *Secundum* est eius materia. *Tertium* est disputationis limitatio.

De Nominis, & ratione satisfactionis agit
Sotus in 4. d. 19. q. 1. a. 1. & alij Doctores, d. 15. O-
missis autem varijs eius nominis significationi-
bus ad rem nostram minimè pertinentibus, sa-
tisfactio hic nobis actionem iustitiae significat &
qualitatem inter offendentem, & Deum offen-
teria; &
qui sit hu-
im contra-
serfici-
mes.
Sotus.

sum constituentem. Et quamvis satisfactionis actus omnis sit etiam meritorius, eo quod gratiam, quae meriti principium est, requirat in satisfaciēte, pluribus tamen satisfactionis distat à merito differentijs: ex quibus quatuor praecipue sunt. Prima est, quia meritum per se primò respicit bonum adipiscendum; mercedem enim sive præmium meremur, quod rationem habet finis, ac boni: satisfactione verò malum per se primò respicit propulsandum: pro malo namque commissæ culpæ Deo satisfacimus. Secunda differentia est, quia meritum per se cedit in bonum merentis; meretur enim quis apud alterum, offerens illi suum aliquid opus studiosum, vt ab eo veluti præmium recipiat bonum aliquod à præmiante communicatum: satisfactione verò in communi loquendo bonum per se primò respicit eius, cui fit satisfactione, cùm ad honoris eius, cui satisfit, iniuste factam lesionem reparandam dirigitur; tametsi quandoq; consequenter sive secundarij & quasi per accidens qui satisfacit, bonum aliquod ex actu satisfactionis acquirat; penam enim sibi iuste debitam media satisfactione nonnunquam evadit. Scito tamen ex satisfactione Deo facta, nihil ei secundum se bonitatis adiungi; quia gloria, qua in se ipso gloriōsus est, nec omnino tolli, neque illa potest ex parte diminui: quamquam alio modo sumpta Dei gloria, prout scilicet claritas est ex ipso derivata, minui possit, & augeri: sed hinc non Dei, sed nostra bonitas minuitur & augerit. Ex hac secunda differentia prædictis actibus secundum se conueniente sequitur tertia ad modum loquendi pertinens: dicimus enim nos non alteri, sed nobis mereri: satisfacere verò dicimus non nobis, sed alteri; meremur enim non Deo, sed nobis à Deo; satisfacimus autem non nobis, sed Deo pro nobis, id est, pro peccatis in eum commissis. Et quia Christus mystici corporis Ecclesiæ caput est, & nos eius membra, sic nobis meruit, atq; si sibi ipsi mereretur. Ultima differentia est, quod meritum actum omnem virtutis, qui fuerit ex charitate productus, in viatore comittatur: satisfactione verò sola fieri potest operacione penali interiori aut exteriori, qua scilicet exercetur ex displicencia offensa in Deum commissæ, quales omnes fuisse Christi operationes pie fatis & eruditè censet Asturiensis in *allegata Relectione*, q. 5. pag. 318. & sequentibus. Quo verò discrimine constituitur æqualitas in satisfactione, & in restituzione, docet uberrimè Sotus in *libr. 4. de Iustitia, & iure*, q. 6. a. 1. in *solutionibus* argum. ubi septem statuit differentias inter satisfactionem, & restitutionem.

SECUNDVM huic parti præsum explicandum est satisfactionis materia. Ad cuius evidētiam sciendum est duo ex peccato mala deriūari: alterum ad hominem peccantem, à quo diuinam subtrahit gratiam, qua vita est animæ spirituālis, & cum Deo per charitatem conciliat amicitiam, & confortes nos efficit sanctorum in lumine; ac proinde peccator infelix diuina gratia destitutus homini comparatur à Hierusalem in Hiericho descendenti, qui incidit in latrones, & ab eis spoliatus & vulneratus relinquitur in via semiuitus; perdita siquidem vita gratia spirituali, cum sola remeat naturali plagiis horribilibus plena, & calamitatibus vndeque circumsepta. Alterum ex peccato malum diuinæ maiestati, quantum sit ex peccatis affectu, ruinam intenit, vt antè diximus. Satisfactionis itaque materia peccatum non est, quatenus ipsi peccanti malum inserit; satisfactione namque actus est iustitia,

A quæ ad alterum est non ad seipsum: sed materia satisfactionis peccatum est, prout diuine bonitatis est offensa, & eius, quantum in se est, gloriam minuit & destruit maiestatem: quod quidem malum satisfactione perfecta compensatur, & consequenter etiam prioris damni mala reparantur. Deus enim perfecta satisfactione placatus gratiam homini restituit peccato desperdatam, vitam ei conferens spiritualem, & ipsius dilectoris amantem efficiens.

TERTIVM huic parti præmittendum & explicandum est quæsiti limitatio. Pro quæscientum est duas inter se contrarias hærefes fuisse Catholicam Ecclesiæ de Salvatore doctrinam oppugnantes. Altera fuit Pelagij, qui peccatum ^{Hæresis} negans originale & gratiae necessitatem, afferuit ^{Pelagij}. Christum Dominum fuisse nobis datum in Legislatorem & Doctorem, non autem in Redemptorem sive in satisfactorem, vt rescribit Augustin. ^{Augustin.} *lib. 2. de gratia Christi, & peccato originali contra Pelagium, & Cælestium, ca. 26. & epist. 107. ad Vitalem, & in libr. de Hæresibus, ad Quodquidet Denim, hæresi 88.* Altera fuit Lutheri, Melanchthonis, & Calvini, qui Christi satisfactione, plusquam pars est, tribuenter eam adeo exuberantem & efficacem esse prædicarunt, vt bonorum operum necessitatem & utilitatem excluderent. Priorem consultant hic recentiores, ac præsertim Suarez, & Vasquez: posteriorum autem sacra Synodus Tridentina diuinis Scripturis innixa condemnat. ^{Syn. Trid.} *Seff. 14. cap. 8. & 9.* Hæc igitur prima Controversia pars valorem & efficacitatem Dominicæ satisfactionis inquires neutrius difficultatem erroris attingit; sed contra Pelagium certa fide confitens, & supponens Christum fuisse nobis à Deo datum in Redemptorem; contra Lutherum autem diuinarum Scripturarum, de bonorum operum, & satisfactionum nostrorum necessitate doctrinam fideli mente complectens, querit, *An Christi satisfactione valorem habeat simpliciter infinitum, an verò finitum, aut secundum quid dumtaxat infinitum?* quod enim perfectio, & infinitas satisfactionis Christi bonorum nostrorum operum necessitatem non auferat, probat Sotus in *4. d. 19.* ^{Sotus.} *q. 1. a. 3. & latissimè Cardinalis Bellarminus, tom. Bellarm. 3. lib. 4. de iustificatione, sive de Iustitia operum.* His itaque præmissis, prima nunc Controversia pars manum apponamus.

PRIMA CONTROVERSIAE PARS.

An Christi satisfactione valorem habeat infinitum?

NE autem sub nominis ambiguitate veritas inquisita delitescat, sciendum est, duplum ^{Declaratur} esse valoris infinitatem: altera est in genere entis, ^{senitus, &} status pro qua dignitatem, sive præstantiam in effendi posita & modo sive gradu denotat infinitam: & in hoc ^{trouersie,} sensu non quærimus, *An Christi satisfactione va-* ^{& ostendit-} *lore habeat infinitum?* constat enim solius ^{tur diners} Dei bonitatem & maiestatem in genere entis, ^{effe principi-} ^{pium illud,} sive secundum effendi modum longè eminen- ^{ex quo gra-} ^{tio, quam mens creata consequi valeat, effe} ^{ut in or-} ^{simpliciter infinitum.} Altera valoris infinitam est ^{tur, & ab} in genere moris, cuius acceptio potest esse duplex; primò namque sumi potest, prout omnium actuum valorem ad genus moris pertinentium ^{quo nascitur} comprehendit; sed hic non est sensus huius nostri quæsiti legitimus; perspicuum est enim ^{ab eo ex} Christi satisfactionem, vt satisfactione formaliter est, non habere formaliter meriti valorem, ^{quo augetur} id quod alia sit ratio meriti & alia satisfactionis, ac proinde sit etiam valoris vtriusque ratio differens. *De satisfactione secundo modo, id est,*

Affiricen-
fi.

Sotus.

est, formaliter sumpta valore quæstio est: an **A** nis secundum communem hominum estimationem, quæ sit humiliatio vel genuflexio militis aut cuiusvis hominis ex infima plebe ciuitatis.

SECUNDÒ obseruandum est, duplē esse posse valorem operis satisfactorij; alter est *intrinsecus*, qui scilicet illi conuenit secundum se considerato, præcisæ quacunque eius, cui satisfit, acceptatione, promissio, pacto & obligatione, ita ut opus sui magnitudine valoris adæquet offendit, etiam nullus sit spondens vel acceptans, aut qui accepte teneatur. Alter est operis satisfactorij valor *extrinsecus*, ex acceptantibz liberalitate proueniens, qui tali, licet imperfecta, est satisfactiōne contentus. Quæstio hic est de valore satisfactionis *intrinsecis*; Num scil. Christi Domini satisfactio secundum se valoris fuerit infiniti, adeo ut esset æquivalens vniuersis hominum peccatis, etiam infinitis non solū numero sed etiam malitiæ grauitate; atque adeo digna, quæ veluti æquivalens pro peccatis & offenditionibus omnibus acceptantur à Deo.

TERTIO considerandum est, longè diuersum, ac ferè contrarium esse principium illud, ex quo grauitas oritur & crescit offendit, illi à quo nascitur & augetur satisfactionis valor. **V**enit docet hic Angelicus noster Doctor ad secundum, grauitas offendit ex eius, quæ offendit, persona dignitate penatur. **P**ecatum enim (ait **S. D.**) quādam infinitatem habet ex infinitate diuina maiestatis; tanto enim offensa est grauior, quam o maiori est ille, in quem delinquitur. **E** contra vero satisfactionis valor, & magnitudo ex dignitate persona satisfaciens attendunt: quod satis aperte significat **S. D.** sic ibi concludens: *Vnde operit ad condignam satisfactionem, ut ait us satisfaciens habet efficaciam infinitam, ut ipote Dei, & Hominis.* **Q**uod etiam clarius ex primis *inf. q. 48. a. 2. vbi sic probat, Christi sua passione sufficiēter pro peccatis hominum satisfecisse: Ille propriæ satisfaciens pro offensa, qui exhibet offendit, quod aquæ, vel magis diligit, quam olerit offendit. Christus autem ex charitate, & obedientia patiendo magis Deo aliiquid exhibuit, quam exigeret recompensatio totius offensæ humani generis; primò quidem propter magnitudinem charitatis, & qua patiebatur, secundò propter dignitatem vita sue, quam pro satisfactione ponebat, qua erat vita Dei, & Hominis. Sub qua ratione significatur etiam dignitas offerentis, ut ex dicendis patet. Eandem doctrinam explicat, & tuerit **Capreolus**, in *3. d. 18. 19. & 20. q. vñica, Conclusionē 2.* Et in solutionibus argumentorum contra eandem conclusionem. **C**aetanus hic dub. 3. & alij expositorum. **A**sturicensis res super hoc art. **A**sturicensis in sua Relectione de gratia Christi, qu. 5. & Albertinus loco supra notato.*

Satisfactio-
na Christi
infinita. Ex quibus facile satisfactionis Christi pro peccatis hominum probatur infinitas, sic arguendo. Operationes Christi satisfactoriæ proportionaliter in valore satisfactionis tantum operationes nostras superant, quantum persona Christi excedit quamcumque personam creatam; sed persona Christi in ratione persona excedit in infinitum omnem creatam personam; ergo eius operationes in ratione satisfactionis excedunt in infinitum operationes omnes elicitas à creato persona. Minor est dogma fidei. Maior patet ex verbis **D. Thoma** supra notatis, & manifestatur exemplo. Quia Regis aut Imperatoris humiliatio, puta genuflexio longè maioris est valoris in ratione satisfactio-

SED OPERA E PRETIUM est radicem, & **quomodo** modum inuestigare, quo valor operis ex dignitate personæ deriuatur. **A**d cuius evidentiam **in pars ho-** scito, duplex esse formaliter loquendo, **principium** **in pars ho-** **operationis** scilicet quod, & quo. **P**rinципium, quod **in pars ho-** est suppositum; hoc enim propriè & simpliciter **in pars ho-** denominatur operans, iuxta vulgatum illud as- **cristo** **Deo, & ho-** fertum; actiones sunt suppositorum: **P**rinципium **in pars ho-** autem quo est forma, per quam suppositum ope- **in pars ho-** ratur, sicut ignis calore calefacit, & homo intel- **1. scienzis** **per sona di-** lectu, speciebus & habitu perfecto intelligit & **gnitate de-** discurrit. Cū igitur humanarum actionum fit **riueatur.** **s. thom.**

B sed **physica perfectionis principium** forma est, à qua species etiam deriuatur operationis in esse naturali, vt ait **S. D. in 1. 2. q. 1. a. 3.** Sicut enim calefactio ex calore determinatur ad speciem, à quo suit effecta, sic perfectionis suæ gradum, & modum ex eiusdem trahit perfectione caloris. Calefactio namque ad speciem caloris pertinet, & quo maior caloris fuerit efficacitas, eo maior efficietur caloris intensio. **M**oralis vero perfectionis ex suppositi, sive persona dignitate dependet. Qui namque satisfacit, non sicut tantum operationem, sed semetipsum etiam per actum subiicit humiliatis: itaque persona satisfaciens, cum tota sua dignitate ad ipsam satisfactionis rationem pertinet, vt valorem ei, quasi ut eius intrinseca forma, vel ad modum formalis principij conferens. **A**d cuius ampliorem evidentiam adverte moralē actus valorem, sive perfectionem non eodem modo ex obiecto, sicut ex persona deriuari; obiectum enim, circa quod humana versatur operatio, materia quædam est ab operatione prorsus extrinseca valorem ea sola ratione conferens operationi, qua principium est & subiectum: & quia de ratione satisfactionis est humiliatio sive submissio personæ satisfaciens ad eam, cui fit satisfactio; ideo persona dignitas humiliata submissa satisfactionis actui modum quendam influit dignitatis, & valoris intrinsecum secundum esse morale multò magis, quæ forma, quæ principium est operationis, perfectionis modum illi conferat naturalem: forma namque principium solū est operationis extrinsecum; persona vero satisfactionem efficit, non ut agens tantum eius extrinsecum, sed ut eam ingrediens, ac veluti pars eius intrinsecæ, cum ut antè diximus, satisfaciens seipsum illi subiectat actu satisfactionis, cui satisfacit. **E**x hac differentia inter operationis obiectum, & personam ipsam operantem operatur alia pertinens ad modum loquendi, sive nominandi: nam ex persona operante, non autem ex obiecto circa quod est operatio, propriè & ut plurimū fit operationis denominatio; operatio si quidem ab homine facta dicitur humana, & ab **A**ngelo Angelica, quæ vero circa hominem aut **A**ngelum est, non dicitur humana vel Angelica. **E**t ideo **Dionys. in 2. cap. de diu. nom.** Verbi incarnati operationem vocat Theandricam, id est, Dei virilem, sive diuinam virilem, cuius rationem affert **S. D. inf. q. 19. a. 1. ad 1.**

Dionys.

Pro cuius intelligentia considerandum est in supposito naturæ intellectualis duplex operationum genu inueniri: quædam enim suæ naturæ super ipsius suppositi dignitatem reflectuntur; quibusdam vero talis reflexio minimè conuenit. **E**x. g. Regis genuflexio coram milite, quem of- fens-

fendit, actio reflexua est supra Regis dignitatem; & hac ratione longe maioris est valoris, quam alterius militis aut Duci genuflexio, quoniam illa militi subiicit regiam dignitatem, quae maior est priuati militis aut ducis dignitate: commessio vero & digestio non ita reflexua sunt, quia non sunt in Regedigniores, quam in milite. Itaque Christi satisfactione non ea solum ratione est infinita, quod elicita est a persona diuina; sed ob dictam praecepue cauam, quia scilicet reflexua est super eius infinita dignitate: Christus enim Deo pro peccatis omnium hominum satisfactione subiicit infinita sua persona dignitatem, quantum subiicibilis est, non solum Deo, sed etiam vilissimis hominibus illum verberantibus, & crucifigentibus: & eam in pretium obtulit Deo, quantum offerri potuit. Quod evidenter explicatur, Nam ex hoc, quod actio eliciatur a persona diuina, non acquirit infinitum valorem; quia digestio cibi in Christo, vel Dei creatio, ut est actio transiens & physica, sunt actiones elicita a personis infinitis, nec ob id tamen sunt infiniti valoris. Deinde ex hoc, quod actio versatur circa personam infinitam offerens illam in pretium non est infiniti valoris; Nam Beata Virgo & Simeon Deo in templo Christi personam infinitam obtulerunt: & Sacerdotes quotidie eandem offerunt in Missa sacrificio, & tamen actiones istae non sunt infiniti valoris, non ea tantum ratione, quod infinitum obiectum attingunt intentione finita (nam etiam Christus Deo semetipsu obtulit actu intentione finito, sed etiam, quia alias beatiss. Virgo, & Simeon nos redemissent infinitam Deo satisfactionem offerendo, & uno sacrificio vel oblatione Deo per Sacerdotem oblate recompensarentur ad aequalitatem offendit, & poena pro omnibus hominibus debita. Et si Christus assumptus Agnij naturam, & eam nobis donasset, nosque illam pro peccatis offerremus Deo, esset haec oblatione infinita coram Deo satisfactione, ac proinde non esset necessaria infinita persona satisfactione, ut a peccato redimeremur; cuius oppositum verum esse patet ex dictis. *Probantur illationes.* Nam actiones istae circa personam versantur infinitam, & illam in pretium offerunt Deo, veluti propriam offerentis, vt elucer in exemplo Agni nunc adducto; Consequens ergo est, vt si hoc sat est ad hoc, ut valor satisfactionis sit infinitus, predictae actiones sint infiniti valoris satisfactione; igitur, ut satisfactione sit infinita, prater haec exigit, ut per eam diuina persona se subiicit summo modo morali, quo subiici potest, & cum propria voluntate in assumpta natura subiici possit, consequens est, ut satisfactione ab ea sic elicita sit infiniti valoris satisfactione; Et ex his sequitur primo actiones gratitudinis, humilitatis, obedientia, sacrificij vel religionis in Christo fuisse valoris infiniti, quia in his omnibus persona diuina subiiciebatur Deo, quantum moraliter erat subiicibilis. Et de actione quidem gratitudinis id perspicuum est; nam Christus Deo gratias egit aequales, & ampliores donis acceptis in humanitate: illa vero quandam habuerunt infinitatem; igitur & gratiarum actio. De ceteris actionibus idem ostenditur: nam Christus in illis semetipsum humiliavit, & personam suam obtulit infinitam, sic ut ait Apostol ad Philip. 2. *Humiliavit semetipsum factus obediens, &c. & ad Ephes. 5. Tradidit semetipsum hostiam, & oblationem Deo.* Ex hoc vero nascitur operationis valor infinitus. Et eadem videtur esse ratio de actu charitatis Christi, eo quod amicus

per actum amicitie se ipsum, & omnia sua secundum affectum perfecte offert amico; igitur Christus per actum charitatis Deo perfecte suam obtulit personam infinitam: Ex hoc autem oritur satisfactionis valor infinitus.

Secundum sequitur, Christi satisfactionem in ratione satisfactionis specie differre a satisfactione nostra: Pro cuius declaratione duo sunt obseruanda. *Primum* est, in actu quolibet voluntario duplum posse reperiri partiale bonitatem; alteram essentialem ex obiecto specificatio: alteram autem accidentalem ex operantis persona desumptam, tanquam ex circumstantia, quae sunt duo distinctae bonitates, cum una sit essentialis & alia accidentalis, & una possit augeri sine altera; sicut patet ex eleemosyna Viudae, *Luc. 21.* cuius bonitas aucta fuit ex circumstantia personae, non autem ex obiecto. *Secundum* est, bonitatem actus essentialem distinguere a ratione meriti, & satisfactionis: Quod patet ex bonis actibus Beatorum in Patria, qui suam habent infinitatem essentialem, cum tamen nullus sit in eis ratio meriti, nec satisfactionis. Et praeterea actus bonus ex obiecto, malus autem ex circumstantia, vel actus bonus parentis gratia bonitatem habet essentialem, nec tamen est meritorius, aut satisfactionis. Denique ratio meriti, vel satisfactionis una tantum est, & sumitur ex ordine ad praemium, vel recompensationem offendit; bonitas autem essentialis actus in multis diuiditur species, & sumitur ex obiecto; quod id dicendum est de bonitate personali actionum Christi nunc in celo regnantis: habet enim infinitam bonitatem personalem, absque illa ratione meriti vel satisfactionis. Cum autem, ut ait S. D. in i. 2. q. 21. ratio meriti sequatur ad bonitatem actus moralem, sicut duplex est bonitas actus, scilicet specifica & personalis; ita duplex poterit ei correspondere ratio meriti; altera ex bonitate specifica, & altera ex personali. Et quamvis ex hoc principio quidam opinentur duplum esse valorem in Christi satisfactione; alterum finitum ex actus specifica bonitate desumptum; alterum infinitum bonitatem Christi infinitae personali correspondentem: Verior tamen est eorum sententia, qui dicunt, bonitatem operationum Christi ex obiecto desumptam non esse distinctam ab earum valore, seu bonitate personali, eo quod omnis valor, aut bonitas ex obiecto, & alijs circumstantijs accepta imbibitur in bonitate personali, quam scilicet actus habent ex infinita personae Christi dignitate: nam & ipsa Christi persona transit in rationem obiecti, quatenus per actus illos totaliter Deo subiicitur: Certum est autem infinitam personam dignitatem specie differre finita cuiuslibet puri hominis dignitate: & quamvis Christus per physicam actuum intentionem potuerit imagis physice humiliari, non tamen moraliter; quia Christus propria sua voluntate totam suam infinitam dignitatem Deo subiicit: & ideo infinita persona Christi dignitas actibus eius, quibus humiliatur, infinitam tribuit dignitatem.

Ad cuius ampliorem evidentiam, notandum est Christi satisfactionem secundum totam suam entitatem, & perfectionem, tam physicam; quam moralem elicita a Christo fuisse, non solum ut homo est, sed etiam, ut simul est Deus, & Homo: habuit enim Christi satisfactione physicam entitatem creatam & finitam, cuius principium quo, non erat diuinitas sed humanitas; principium autem quod erat Christus, ut suppositum humanum, non ut diuinum praeceps: *Eiusdem ve-*

rd satisfactionis valor moralis infinitus ab humilitate quidem fuit, ut infinitè deificata per vniōnem ad Verbum, & vt à charitate & gratia Christi infinita procedens, principaliter tamen & radicaliter totum illum valorem à persona Verbi recepit; humanitas enim vel charitas aut gratia Christi talem non habent, aut a cibis tribuerent infinitatem; nisi essent vniā passio diuinæ.

Infinitum personæ satisfaciens dignitatem non solùm sufficere ad plūciter explicatur; primò, ex Ricardo de sancto Victore in libr. de Incarnat. Quia, sicut creatura vilis Deum offendit infinitum, sic infinita persona, satisfaciens, non tantum se Deo subiecta, sed etiam hominibus: Nam Iuc. 2. dicitur: Erat subiectus illis. Et in passione Christus tradidit se vilissimis personis percutiendum & crucifigendum: quo sit, vt in eius satisfactione fuerit seruata proportio similitudinis illi, que reperiatur in offensa, quoniam in offensa, persona vilissima se Deo præfert; in satisfactione vero Deus subiicit se vilissimis personis. Secundo declaratur; Quia vilitas personæ peccantis non auget offensam Dei augmento ab eo distinto, quod ex infinita summitate Dei maiestate: quod probatur primo. Quia S. D. in 1. 2. quæst. 73. artic. 10. Et 2. 2. quæst. 163. art. 3. docet, personæ peccantis magnitudinem augere peccatum, & delictum. Adeo creuisse ex perfectione status illius. Et quamvis peccatum omnium Angelorum fuerit in omnibus eiusdem speciei, & possit etiam in homine reperiiri, in primo tamen Angelo peccante maiorem, quam in cæteris habuit grauitatem, non ex intensione tantum aetius, sed etiam ex dignitate peccantis, vt diuina Scriptura declarat Ezech. 28. Cuius ratio est, quia peccatum magis augetur ex ingratitudine, quam ex vilitate peccantis, dicens Psalm. 54. Si inimicus meus maledixisset mihi, &c. Tu vero homo vnianimis Dux meus, & notus meus, &c. & Isaiae cap. 1 Filios enurui & exaltavi, ipsi autem spreuerunt me. Persona vero, quo fuerit excellenter, eo maiora beneficia debet Deo: ac proinde peccatum eius ex ingratitudine magis augetur, vt patet etiam inter homines; maior enim iniuria est, si beneficiis affectus irroget illum. Quando vero crescit offensa ex offendit personæ vilitate, tunc simul augetur ex offensi dignitate, non vt ex diuersa, sed tanquam ex eadem circumstantia: Dignitas enim offensi, vel vilitas offendit non attenditur secundum se, sed secundum alterius conditionem. E.g. si homo ignobilis, & Rex eandem personam iniuria afficiant, minuetur offensa ex parte Regis, quia vir offensus etiam illustris multo minoris est dignitatis, quam Rex: augetur autem ex parte viri ignobilis; quia offensus est maioris dignitatis, cum sit vir illustris, quam offendens; nec vnuquam augetur offensi dignitas supra offendit, quin proportionabiliter relucat magis vilitas offendit infra dignitatem offensi: Quo sit, vt quantumvis crescat vilitas Deum offendit in infinitum, & dignitas Dei offensi sit infinita, non tamen sit in offensa duplex infinitas, vna ex parte vilitatis offendit, altera ex parte infinitæ dignitatis offensi; eo quod excessus infinitus Dei supra offendit inferat necessariò vilitatem offendit esse infinitam modo statim explicando. Quia felicit Deus illum in infinitum non excederet,

Naz. in D. Thom. 3. Partem

nisi ipse minor esset in infinitum Deo: Quemadmodum, si quis infinitas ab alio furaretur pecunias, consequens esset illum habere pecunias in infinitum plures, quam debet habere: illum autem, à quo fuissent ablatae, haberet infinitè pauciores, quam habere deberet; qua tamen non esset duplex infinitas iniustitia, sed vna tantum infinitam continens inæqualitatem in utroque extremo: Sic igitur in propoſito vna est infinitas offensa ex utriusque extremitate dignitate in infinitum distante consurgens; ita vt offendit minima dignitas, seu vilitas ex se non sit infinita, sed infinita tota sit ex parte Dei in infinitum excedentis creaturam; sicut etiam inter ens, & non ens est infinita distantia ex parte non entis, sed ex parte entis finita est, quia distat à non ente quantum de perfectione, & entitate, quam finita est; nec igitur ex parte Dei infinitus est excessus supra vilitatem offendit; Cū tamen huius vilitas secundum se non sit infinita, quia habet aliquid perfectionis & dignitatis. Ex quibus sequitur ad rigorosam satisfactionem pro offensa Dei non requiri, vt satisfaciens excedat offensum in eadem infinita proportione, qua offensum excedit offendit; sed satis esse vt excedat offendit in eadem infinita proportione, qua Deus offensus excedit creaturam offendit: sic enim humiliatio ex parte satisfaciens maiorem habet infinitatem, quam offensa ex infinitate offensi; quia moralis coniunctio infinitæ personæ cum operatione reflexua supra totam ipsius dignitatem, maior est quam coniunctio offensi respectu Dei, vel quam sit auersio ab illo: Et ideo altioris ordinis ei tribuit infinitatem æqualem omni grauitati, quam habet offensa ex vilitate offendit; & infinitati quam habet ex infinitate offensi. Ex quo sequitur vterius, quod si per impossibile essent duo Dij, quorum vnu alterum offendit, & qui offendit alteri se humiliaret, de toto rigore iniustæ illi satisfaceret, & satisfactio hæc non solum esset æqualis offensi, sed etiam superabundans ob dictam causam; quia scilicet longè maior est coniunctio moralis infinitæ personæ satisfaciens cum sua satisfactione, quam offensa cum Deo. haberet igitur illa satisfactione infinitatem altioris ordinis, quam sit infinitas offensi, ratione cuius excessus posset etiam satisfaciens pro maiori offensa viliioris personæ satisfaceret.

Postremò sequitur Christi satisfactionem non solum fuisse æqualem offensiæ, sed etiam superabundasse. Quod etiam probatur primò ex A. post. Roman. 5. dicente: Sed non sicut delictum, ita & donum: si enim vnu delicto multi mortui sunt, multo magis gratia Dei, & donum in gratia vnu hominis Iesu Christi in plures abundauit; & non sicut per vnu peccatum, ita & donum. Et ne putemus hæc iniustæ æqualitatem, & abundantiæ in satisfactione Christi fuisse solum respectu peccati originalis, & non respectu actualium, addidit. Non sicut peccatum, ita & donum; nam iudicium ex uno in condemnationem, gratia autem ex multis delictis in iustificationem. Quia nimis Christi satisfactione non solum æqualitas & recompensatio constituitur pro culpi Originali, sed pro peccatis etiam actualibus; Quæ est explicatio

Agapiti Papæ in Epist. ad Antimum. Leonis epist. 85. Agapiti Auguſtin. in libr. 2. de Nupt. & Concup. cap. 27. & Papa, Chrysostom. hom. 10. in Epist. ad Roman. Secundò probatur ex eiusdem Apost. dicto ad Hebr. 10. Vna oblatione consumauit in eternum sanctificatos. Cyprian. Quod Cyprianus in sermone de ratione Circumci-

Ia. 40.

cisionis exponens ait. Christi satisfactionem fuisse. A finitatem, & modum infinitatis significatum carentem fuisse pro omnibus peccatis mundi. Tertio probatur idem ex verbis Isa. 40. c. Dimis-
sa est iniquitas illius, suscepit de manu duplicita pro o-
mnibus peccatis suis. In quorum verborum expli-
catione Iustinus contra Tryphonem, & Ambrosius in Psal. 118. serm. 19. v. 3. dicunt Christi satisfactionem peccatis omnibus fuisse maiorem. Quar-
to probatur ex illo Iob 6. Utinam appendenterunt peccata mea, quibus in am merui, & calamitas, quam patior, in flata era, quasi arena maris hac gravior appar-
eret. Super quo loco Gregorius lib. 7. Moral. c. 2.
ait, ibi mystice sermonem esse de Christi satisfac-
tione, quam Spiritus S. affirmat peccatis om-
nibus, pro quibus offerebatur, esse maiorem. Quinto probatur idem testimonio Sanctorum Pontificum, & Conciliorum. Nam Clemens VI. in Extrav. Vngenerius de Indulg. ait vnam guttam Sanguinis Christi premium esse copiosum pro omnibus peccatis. Et ideo in Concil. Triburensi dicitur, in calice multo vino miseri vnam a-
que guttam, vt significetur valorem sanguinis Christi designati per vinum esse multo maiorem, quam sint offensae nostrae per aquam signifi-
catae. Et in Concil. Trid. sess. 5. num. 5. in cap. de peccato originali, & sess. 6. c. 2. 3. & 7. definitur Christum nostram meruisse iustificationem ab omni peccato, tam originali quam actuali; non est autem Christi satisfactio minor illius merito. De-
nique probatur idem Sanctorum testimonij. Nam Agapitus Papaloco supra notato, & Leo ser. 12. & Ambros. prefat. in Psal. 25. affirmant Christi sanguinem esse diuitem ad premium iuxta di-
ctum illud Apost. 1. Cor. 6. Empti estis prelio mag-
ne. Basilius in Psal. 48. ait, maiorem esse Christi sanguinem omni valore. Athanasius lib. de huma-
nitate Verbi dicit, Christum soluisse, quod ius-
tum est. Quod latius explicat Chrysostomus, ser. 11. in cap. 5. ad Rom. & Cyrillus lib. 1. de redita in Deum fide ad Reginas, cap. Quod mors Christi est sa-
lutaris. Et tandem Nazianzenus orat. 2. in Pascha, ait Christum superasse Tyrannum per vim, id est, per abundantiam iustitiae, vt exponit ibi Nicetas. Quibus argumentis, & authoritatibus pro maiori parte probatur etiam Christi satisfactio-
nem peccatis omnibus hominum debiti, non solum aequaliter extitisse, sed etiam superabundasse. Et ita docent Augustinus lib. 13. de Trinit. c. 16. Cyrillus lib. 12. in Ioan. cap. 19. Chrysost. homil. 8. in Epist. ad Ephef. Anselmus lib. 1. Cur Deus homo.

Quo sensu
verum si
Christus fa-
ctus fuisse
est sim-
pliciter in-
finitus.

Ex his intelligi facile potest, veram esse D. Thomae & communem Theologorum senten-
tiam afferentem Christi satisfactionem fuisse simpliciter infinitam. Duplum enim rationem in Christi satisfactione, sicut & in qualibet eius operatione consideramus: est enim primo quoddam ens creatum; & secundum hanc ratio-
nem finita est, vt ante diximus. Secundo est etiam actio diuina persona, Verbi scilicet incarnati, quod est dignitatis simpliciter infinita, & secundum hanc rationem est in genere moris, & est in-
finita simpliciter, vt satisfactio est; non ea tan-
tum ratione, quia commissas omnes in Deum offensas, & usque in infinitum committi possibles per-
fectione sui valoris excedit, sed ob eam pra-
cipue causam, quod in sui ratione personam in-
cludit simpliciter infinitam, ex qua velut for-
mamorali satisfactionis actus redditur in gene-
re moris secundum hanc illius determinatam speciem simpliciter infinitus. Vbi tamen subtili-
ter aduertendum est, in satisfactione simpliciter infinita duo esse formaliter distincta, scilicet in-

A finitatem, & modum infinitatis significatum dictione illa, *simpliciter*, quae non eodem modo satisfactioni conueniunt. Infinitas enim in ratione satisfactionis illi conuenit ex intrinseca perfectione, sive modo in eam ex vno ad diuinam personam deriuato: & hæc præcisæ sumpta, id est seclusis omnibus extrinsecis ab actu, non est infinitas, nisi secundum quid; omnis enim infinitas ad genus, & ad speciem aliquam determinata est infinitas tantum secundum quid; igitur infinitas satisfactionis formaliter, & præcisæ sumpta, prout à persona distinguitur, erit infinitas tantum secundum quid, sicut infinitas lineæ, vel albedinis. Modus autem infinitatis significatus ea dictione *simpliciter*, quamvis quodammodo satisfactioni sit intrinsecus, sicut & ipsa persona, quæ secundum moralem considerationem intelligitur esse quasi pars ipsi satisfactione clausa, magis propriæ tamen, ac verius est a-
cui satisfactionis extrinsecus, sicut & ipsa persona, cui per se primò conuenit infinitas simpliciter, id est, absque vlla omnino limitatione, & ex ea deriuatur ad operationes in genere moris, quasi per extrinsecam denominationem. Dico autem quasi, quoniam, vt sapè dictum est, persona satisfaciens est quodammodo intrinseca satisfactio, & secundum hanc rationem satisfactionis denominatur intrinsecè infinita simpliciter, vt statim dicemus.

C Hanc infinitatem Capreolus, Caietanus, & alii Thomistæ satisfactioni Christi sic tribuunt, vt non absolutè pronuntient eam esse simpliciter infinitam, sed dicant esse personaliter infinitam; & quia diuina persona dignitas est infinita simpliciter, ideo satisfactione diuinae personæ hoc ipso dicitur infinita simpliciter (non in genere entis, sed in genere moris) quod est satisfactio diuinae personæ, cuius submissio satisfactioni, non præcisæ sumpta, sed prout personæ satis-
facienti coniungitur, & eam intrinsecè claudit, valorem tribuit simpliciter infinitum, adeò vt infinitas cu[m] tali modo satisfactioni præcisæ sumpta, prout actio pura est, extrinseca tantu[m] denomi-
natione conueniat: sumpta vero satisfactione, prout satisfaciens, & se subiicientem in-
cludit, de illa dicetur intrinsecè. Quemadmodum enim ex rebus & verbis in Sacramentis fit vnum per se, non in genere entis, sed in genere signi, ita ex persona satisfaciens & eius operatione, qua semetipsum alteri submittit, fit vna integra satisfactione simpliciter infinita in genere moris. Quamvis enim Deus homo satisfaciens, sit infinitus simpliciter in genere entis, non tamen hanc satisfactione tribuit infinitatem; quia prout satisfactioni coniungitur, ita vt ea submittatur, principium est formaliter perfectionis, seu valoris illius in genere moris, non autem in genere entis.

QVINTO sciendum est infinitum satisfactionis Christi valorem non ex dignitate tan-
tum personæ satisfaciens infinita, sed etiam ex oblate rei pro peccatis hominum infinitate deriuari, vt disertis verbis affirmat S. D. infra quæst. 48. art. 2. dicens: Christi satisfactionem personæ sa-
tisfactionis humani generis offensam, non solum adae-
quasse, sed etiam valoris sui magnitudine superasse infinita, sed
propter vitæ dignitatem, quam Christus pro satis-
factione ponebat, qua erat vita Dei & Homini: infinitate oblate rei
quod idem afferit in 3. d. 20. q. 1. a. 3. ad 2. Cuius deriuari.
verba sunt: Vita corporalis Christi habebat quendam s. Tho.
infinitum valorem ex diuinitate coniuncta, in
quantum non erat vita puri hominis, sed Dei & Ho-
minis,

Capreol.
Caiet.

minis, & id est poterat esse sufficiens recompensatio vi-
tæ spiritualis, &c. Quam doctrinam explicat &
tuetur Capreolus *loco superiori allegato*. Et definit
eam summus Pontifex in *Extrav. Vnigenitus*. di-
cens, *vnam guttam sanguinis Christi nostræ re-
demptioni sufficere per vniōnem eius ad Ver-
bum: quod etiam non obsecrè significatur 1. Pet.
1. Pet. 1.*

Conc. Trid. *1. cùm dicitur: Scientes quid non corruptibilis au-
ro vel argento redempti estis de vera vestra conuersa-
tione paterna traditionis, sed pretioso sanguine quasi
Agni immaculati Christi, &c. Valor autem, & æqua-
litas pretij redemptionis, quæ emptio quedam
est, non ex offerentis personæ dignitate, sed ex
pretij valore desuntur, sicut etiam Missæ sacri-
ficium ex oblatione rei magnitudine suam recipit
dignitatem, vt patet ex Trid. Synodo, sess. 22. c. 2.*

*Quare, si Sacerdos actione infinita, quæ rem ad-
æquaret oblatam, in altari Christum offerret,
haberet eius oblatio infinitam in satisfaciendo
dignitatem; igitur idem de redemptione dicen-
dum est.*

Quatuor
peccatorum
*malis Chri-
stum tollere*
adhibuisse
remediam.

*Ad eum ampliorem evidentiam consideran-
dum est, Peccatum originale, & quamlibet a-
liam mortalem transgressionem quatuor mala
grauiissima secum ferre. Primum est superbiæ
tumor, quo contra Deum cor hominis exalta-
tur. Secundum est offensa Dei. Tertium est priua-
tio gratia & amicitia Dei, & contracta macu-
la turpitudine. Quartum est infelix captiuitas,
qua Deo iuste permittente, peccator diaboli
seruus efficitur. Quibus quatuor malis quatuor
efficacia remedia Christus opposuit. Ad
primi namque mali remedium sacrificium cru-
cis adhibuit semeipsum Deum humillime sub-
iiciens, ac quasi pro nihilo ducens, iuxta illud
Psalm. 21. *Ego autem sum vermis, & non homo, op-
probrium hominum, & abieatio plebis.* Secundum
malum iusta & exuberantia satisfactione cura-
uit. Tertium malum per gratiam, & sanctitatem
eiecit, quam sua nobis pretiolissima passione
promeruit, & medijs sacramentis ex eadem pas-
sione deriuatis in nostris efficit animabus. Quarto
denique malum redēptione destruxit, Deo proprium sanguinem, vitamque suam
pretiosissimam, ac semeipsum totum, veluti
preium exuberantissimum offerens, sicutque à
diabolice seruitutis iugo nos liberans. Supponimus autem hic cum D. Tho. quatuor prædi-
dictos modos, non solum formalem habere in-
ter se distinctionem in re ipsa fundamentum ha-
bentem, sed etiam secundum proprietatem, &
non tantum metaphoricè Christi passioni con-
uenire.*

*Christi re-
demptione
distinguitur
eis forma
liuor a sacri-
ficio, satis-
factione, &
preiūnione
eum Christi
passionis pro
preconuen-
ire.*

Suarez.
Vasquez.
Medina.

*Et QVI A de sola redēptione quæstio est,
quam de passione Christi metaphoricè tan-
tum dici Suarez *infra quæst. 48. art. 4.* & Vasquez
hic affirmant, breuiter ostendo, eam à ceteris
formaliter esse distinguitam, & Christi passio-
ni propriè conuenire. Id aut optimè fiet, si redē-
ptionis distinctione proposita, Christi eā passio-
ni, tanquam pretio nostræ liberationis oblatio
congruere probauerimus. Redimere propriè
sumptum, idem est, quod iterato suum facere,
quod in alterius potestatem venerat, pretio in-
terposito, vt obseruat Medina *inf. qu. 48. ar. 4.* Est
autem duplex alterius in alterum tyrannica po-
testas, & duplex ibidem seruitus potestati rela-
tiuè respondens. *Vna enim potestas* est, quæ vitæ
hominis corporeæ dominatur, eius viribus &
actibus imperans, & eis ad fines sibi propositos
vtens; cui seruitus correspondet personalis;
qua eft institutio iuris gentium, qua quis domi-
nio alieno contra naturam subiicitur; vt ex v-*

troque iure collegit Sylvestris in summa, Verbo Sylvestris.
Seruitus. Altera est seruitus, sive dominum Ty-
rannicum in alterum spiritualis in eo vitæ per-
niciem intendens, & diuina iustitia permittente
in multis diuinæ gratiæ subsidio defitutus es-
cens: quam potestatem diabolus in hominem
tentatione superatum Deo tradente, tanquam
minister accepit, adeò vt Ioan. 12. dictus sit à *Ioan. 12.*
Domino Mundi Princeps: *Nunc (inquit) Prin-
ceps huius Mundi ejicietur foras.* Triplicem autem
in hominem diabolus acquisicerat potestatem.
Prima erat trahendi peccatorem hominem post
huius vitæ terminum ad mortem in altera vita
sempiternam. Secunda, qua ad Sanctos etiam an-
tique legis homines extendebatur, erat deti-
nendi quemlibet ex hac vita migrantem in sub-
terraneo quodam sinu conclusum, velut in hor-
rendo carcere. Tertia potestas est, viatorem ho-
minem impugnandi atque tentandi, & speciali
quodammodo virute que majori peccatores à
Deo longè per deuia vitiorum aberrantes: de
quibus ait Chrysostomus in Matth. cap. 21. *Sicut
natus frācto gubernaculo, non quo vult, vadit, sed quo
temperas impellit; sic homo diuina gratia defitutus
in precipitia peccatorum defertur.* Et Gregor. *Pecca-
tum (inquit) quod per penitentiam mox non dele-
tur, suo pondere ad aliud trahit.* Huic verò diabolice
dominatione ea seruitus in homine relativè
respondet, quæ quo ad duos priores diabolice
dominationis effectus, vim & coactionem im-
portat in homine seruiente iam in huius vitæ
termino constituto: vt enim ait S. D. *inf. q. 48. ar. 4. S. Thomæ.*

*ad seruitutem pertinet, quod aliquis patiatur,
quod non vult, cùm liberi hominis sit vti sei-
pso vt vult: quod ad ultimum verò, scilicet impu-
gnationem sive tentationem, dicit inclinatio-
nem sive dominum illud triple in hominem, non
impropriè ac metaphoricè dicebatur, sed verum
propriumque dominij nomen & rationem ana-
logicè dictum habebat: ita seruitus illi correlati-
væ vera propriaque seruitus erat, quamvis ser-
uituti legali non esset vniuoca: sicut humana sa-
pientia verè ac propriè sapientia est, quamvis sa-
pientiæ nomen, quod est ei cum Angelica di-
uinaque sapientia commune, non sit vniuo-
cum.*

*Et ex his patet, redēptionis distinctionem,
quod priorem, eamq; præcipuam partem redē-
ptioni Christi Domini propriè conuenire. Nūc
de posteriori proprietate differamus. Sicut au-
tem seruitus propriè dicta nomen est analogum
ad seruitutem legalem communis con-
sensu gentium inductam, & ad seruitutem ani-
mæ dæmoni iustitiae Dei ministro tyranneque
seruitis; ita pretium animæ redemptuum
ab hoc genere seruitis non minus propriè ac
verè pretium est, quam illud, quo seruus de iure
gentium à legali seruitute redimitur, cùm tam-
en vtrique pretij nomen sit analogicè com-
mune. Nam, quemadmodum in redēptione
à seruitute legali valor, ac pretium redimendi
seruitutis estimari solet ex robore corporis, pruden-
tia, nobilitate & gradu, quem in Republica vel
communitate suagerit, ita pretium animæ tri-
plici iam dicta seruitute diabolo seruientis es-
timandum est ex animæ nobilitate, ex valore
gratiæ, & status innocentia, à quo suggestio-
ne dæmonis fuit Adam cum tota sua posterita-
te delectus, & ipsius diaboli seruus effectus, &
ex gradu singulis electis in Republica Beato-*

rum diuina prædestinatione determinato, & à A prelio fieri redimentis, ac præsertim ex ea captiuitate, quæ ex eius offensione contracta est, cui pretium redemptionis offertur. Et quia redemptionis pretium esse non potest, nisi dominium super illud sit in offerente, aut eius mandato fiat oblatio, qui Dominus est, idcirco beatissima Virgo, si filium obtulisset pro nobis in mortem, vel alio quounque modo, pretium non dicetur persolutissime Deo pro nobis infinitum, nec humani generis fuisse redemptrix; quia Christus illi datus fuit in filium, non autem in pretium ab ea pro redemptione generis humani Deo soluendum. Quare nescio, quo spiritu Vasquez ^{Vasquez.} Asturicensis subtilem ac solidam Magistri Asturicensis doctrinam nugas, & ineptias audeat appellare. ^{Asturicensis.}

B

Ex his elucet duplex differentia redemptio-

nis à satisfactione, sacrificio & sanctificatione. Altera est, quia de ratione redemptionis est oblatio pretij, quod offertur & datur à redimento: satisfactione vero, quæ est iniurie, & offensio compensatio, fit summissione, non pretio: sacrificium etiam nullius est oblatio pretij, sed humilis & religiosa summissionis in Dei venerationem & celsitudinis eius recognitionem ordinata: possestrem qui meretur, nullum vt sic illi, apud quem meretur, pretium offert, sed opera tantum efficit præmio compensanda; ita vt merito, vt meritum est accidat, vt redimenda persona sit pretium, & eadem ratione per accidentem

Differentia
inter redem-
ptionem, a
satisfactione
& merito,

C est, vt præmium sit à reditu liberatio. His adde redemptionem à tribus prædictis in hoc esse differentem, quod redemptio per se primò sit in commodum redimentis: satisfactione vero, sacrificium & meritum in eius, cui offeruntur, commodum per se primò sunt, vt loco notato Asturicensis aduertit. Altera differentia est, quod valor redemptionis, vt præcisè redemptio est, non sumitur ex dignitate personæ redimentis, sed ex valore pretij, quod pro libertate captiuorum offertur; satisfactionis autem sacrificij & meriti valor ex dignitate personæ satisfacientis, sacrificantis & merentis accipitur. Et valorem quidem redemptionis ex oblati pretij valore, non ex offerentis dignitate pensari patet ex verbis Apostoli, & Divi Thomæ, supra notatis:

D & ratione probatur. Quia redemptio est quædam emptio; at emptionis, vt sic ratio & valor estimatur ex pretio; ergo valor etiam redemptionis ex pretio iudicatur. Maior patet ex ipsa nominis ethimologia. Minor probatur: Quia secundum communem hominum estimationem & praxim negotiorum idem pretium, quod in emptione mercis exhibetur à mercatore, non plus valet, si soluat à Principe, vel Imperatore, regitur valor redemptionis Christi, quatenus redemptio est, suam non habet infinitatem ex infinita Christi redimentis, prout redimens est, dignitate, sed totus redemptionis Dominicæ

E valor ex eiusdem Christi, vt pretij pro nobis oblati valore sumendus est. Secundò probatur eadem differentia quoad utramque partem:

Quia persona, quæ satisfacit, sacrificat & meretur, non actionem tantum, sed etiam semetipsam illi subiicit, cui satisfactionem sacrificium, ac meritum offert: at qui pretium exoluit redemptionis, non semetipsum sed solum pretium illi subiicit, à quo captiuum redimit, sicut & quilibet emptor, vt emptor est, solum pretium subiicit venditori non vero se ipsum; igitur satisfactionis & sacrificij ac meriti valor ex operantis personæ dignitate desumitur;

redemptionis autem valor, non ex redimentis personæ dignitate, sed ex oblati pretij valore pen-

Ioan. 12.

Coloff. 1.

2. Pet. 2.

Isa. 61.

Luc. 4.

Psal. 67.

Matth. 20.

1. Cor. 6.

1. Pet. 1.

Psal. 25. 30.
1. 9.

Ija. 43. 52.

Luc. 24.

Ad Tit. 2.

Apoc. 5.

Luc. 21.

Rom. 2.

Ephes. 1.

In quoniam appropinquat redemptio vera. Rom. 2. Per redemptionem, quæ est in Christo Iesu, &c. Ephes. 1. In quo habemus redemptionem. Hęc, & cælia plura cuiusdem significati vocabula paucum occurunt in utroque diuina Scripturæ Testamento: quæ non solum absqueulla absurditate, sed cum maxima locutionis congruitate in propria significatione sumi possunt. Quemadmodum enim dominij, seruitusque nomina sunt analogia, sic & pretij ac redemptionis vocabula similem habent significationis multiplicitatem, ac proinde non minus quam illa, vocis habere possunt proprietatem simul cum analogia. Et confirmatur, quoniam accidit redemptioni, quod hoc aut illo pretio fiat; poterit igitur redemptio propriè dicta sanguine & vita, veluti

S. Thom. Africensis. pensatur. Prima pars antecedentis patet ex ijs, A quæ supra diximus de satisfactione, & ex ijs, quæ tradit S. D. in 2. 2. qu. 81. & 3. p. qu. 83. art. 1. 114. de ratione meriti.

Sed explicandum est, an in satisfactione eadem, vel diuersa sit valoris infinitas, quæ sumitur ex infinita satisfaciens personæ dignitate, ab ea, quæ ex eiusdem personæ, ut oblatæ Deo infinita dignitate desumitur. Et sane diuersam non esse, sed eandem, facili probatione conuincitur. Quia Christi sanguis effusus & eius vita in Cruce consumpta in ipsa satisfactionis ratione clauduntur intrinsecè; satisfaciens enim seipsum actu ipso satisfactionis illi summittit, cui satisfacit; igitur satisfactionis Christi in eius passione & sanguinis ac virtutæ profusione consistens summissio quædam erat Christi satisfaciens humillima: ac proinde ad rationem intimam Christi satisfaciens, vt satisfaciens est formaliter, pertinet sanguine effusus & vita in cruce consumpta in Dei reuarentiam & honorem, quem secundum affectum abstulerat homo peccando.

Infinitatem valoris in Christi satisfactione non esse physicam aliquam entitatem infinitam, sed aliquid reale morale intrinsecum, & personale existens in ipso satisfactionis actu. Prima huius dicti pars probatur primo. Quoniam, vt ait S. D. in 1. p. q. 7. a. 2. nō potest Deus facere physicam aliquam entitatem, quæ sit actu infinita. Secundo: Quia principia proxima, & principalia talis satisfactionis, scilicet gratia, charitas, &c. finita sunt secundum physicam corum entitatem; ergo non possunt effectum physice infinitum producere. Tertio: Quia talis satisfactionis infinitas toti conuenit sanctissime Trinitati, & non soli Filio; consequens autem manifeste falsum est, ergo. Probatur consequentia; quia res omnis, aut rei modus physicus à Deo producitur immediatè per potentiam toti Trinitati communem; ac proinde à D. tota Trinitas debet immediatè produci immediate virtutis vel etiam suppositi. Falsitas vero consequentis probatur: quia tunc non solus Filius, sed tota Trinitas pro peccatis hominum satisfecisset, quod est absurdum & falsum.

Secunda verò pars eiusdem dicti, videlicet prædictam valoris infinitatem esse aliquid reale; probatur primo ex Damasceno libr. 3. de Fide, cap. 15. dicente Christi satisfactionem esse diuinitatem perfusam, vel affectam: quia loquendi forma quædam in ea realis perfectio significatur. Secundo: Quoniam ex dicta valoris infinitate multi processerunt reales effectus; nimirum regna celorum aperi, mortem destruere, & secundum æquitatem iustitiam satisfacere; sed hos effectus non habuit infinitas illa ratione entitatis physice, sed ex propria sua ratione; ergo illa est aliquid reale, & non rationis, cum ex ente rationis produci nequeant reales effectus: Minor autem, & consequens simul explicatur; quia Deum esse creatorum vel Dominum super potentiam & actionem realem Dei addit relationem rationis, per quam Deus neque creat neque subdit coeret, eo quod effectus isti sint reales, quos efficere non potest ens rationis, sed creat & coeret Deus per potentiam suam realem & operationem ergo limiliter in proposito: Si Christi satisfactione ratione sua infinitatis effectus habet reales, non erit infinitas illa ens rationis.

Tertio, Deus magis amat & acceptat Christi satisfactionem infinitam, quam aliam quamlibet creaturam; igitur in illa maior est bonitas realis. Probatur consequentia: Quoniam auctor non causat ens rationis, sed veram & realem rerum bonitatem, & complacet in ea producta. Quartò, quia ratio satisfactionis realis est cum sit actus iustitiae; igitur etiam eius infinitas est realis. Probatur consequentia: quoniam infinitas alicuius perfectionis dicit eandem perfectionem cum negatione termini; ergo, si perfectione illa realis est, etiam eius infinitas est realis, vt ex. g. infinitas lineæ, vel gratia Christi inesse gratia non aliam dicunt perfectionem, B quam lineæ, vel gratia Christi in esse gratia, cum negatione termini, vt est modus quidam realis lineæ, vel gratia. Denique probatur, & explicatur hoc idem: quia valor hic infinitus non est estimatio, vel appetitio Dei, vel hominum iudicio facta de Christi satisfactione; hæc enim extranea prorsus est ab ipsa Christi satisfactione, nec in ea ponit aliquid nisi rationis, sed est dignitas & perfectio appetitabilis infiniti; hæc vero dignitas est realis; importat enim tam satisfactionem esse operationem Dei & hominis, quam Theologi cum Dionysio Theandricam, i. Dei virilem appellat: esse autem operationem Dei virilem est aliquid reale, sicut esse operationem Angelicam vel humanam: nam dicit aliquid reale, scilicet respectum transcendentalis ad personam eliciendem, vt ad principium & ad obiectum, vel materiam oblatam, aut subiectam Deo: ordo vero actus ad principium, vel obiectum quædam relatio est transcendentis, realis & intrinsecus ergo.

Tertia pars eiusdem dicti, videlicet infinitatem illam esse aliquid morale potest explicari dicendo esse dignitatem quandam ex Christi satisfactione procedentem ex hoc, quod sit à persona diuina, & super eam reflectitur, illam subiecti, quantum possibile est. Et quamvis prædicti respectus ad principium, & obiectum talis operationis in esse physico sint finiti, moraliter tamen sunt infiniti valoris: operationem enim oriri à persona diuina cum dicta reflexione subiecti illum, quantum subiici potest, sufficiens est fundamentum maioris estimacionis, quam sit alius quodcumque pretium creatum, & maioris amoris, quam sit odium, quo Deus prosequitur offendit; sicut etiam dignitas moralis, quam habet humanitas Christi ex unione personali cum Verbo, condignum seu sufficiens est fundamentum maioris estimacionis, quam sit cuiuslibet creaturæ Deo non dignitatem. Sed obseruandum est dignitatem hanc non esse entitatem realiter ab entitate satisfactionis physica distincta, sed est eadem entitas, prout à diuina persona procedit reflexu super illam; sic enim ex se sufficiens est estimacionis infinitum fundamentum: & cum sit relatio transcendentis, vt antè diximus, in hoc assimilatur relationi secundum esse, quod sicut hæc, posito termino & fundamento, sequitur necessario, ita valoris dignitas infinita non potest non sequi ad actionem Christi reflexuam super ipsum; sicut etiam posita visione humanitatis ad Verbum, non potest non sequi ad illam infinita dignitas humanitatis, tam etiæ dignitas hæc non sit relatio secundum esse.

Postrema pars eiusdem dicti, dignitatem scilicet illam infinitam esse personaliter intrinsecam satisfactioni Christi. Probatur primo: Quoniam hæc infinita dignitas in hoc posita est, vt satisfac-

factio Christi sit Deitate perfusa , vt ait Damascenus , & quendam habet transcendentali respectum ad personam diuinam , vt ad principium eliciens & materiam subiectam Deo quantum subiectibilis est ; at respectus hic transcendentalis est intrinsecus tali actioni , vt dictum est ; ergo . secundo probatur ; quia peccatum habet infinitam malitiam intrinsecam in ratione offensæ , cum Deum offendat , quantum offendibilis est , licet actus quo Deus offenditur , sit entatiuē & physicē finitus ; sed quamvis actus satisfactionis Christi sit physicē & entatiuē finitus , subiectum tamen Deo personam infinitam , quantum subiectibilis est ; igitur ea dignitas infinita personalis , quam habet , eidem est intrinseca .

Postremo considerandum est, valorem satisfactionis Christi ex tribus attendi posse, scilicet ex obiecto, & intentione, & ex ipsa Christi persona, quatenus elicetur ab ea & reflectetur supra totam eius dignitatem. Si secundum duopriora satisfactionis valor consideretur, finitus est, nec aequalis in omnibus operibus Christi, sed maior in vna quam in alia, iuxta maiorem aut minorem earum intentionem, aut dignitatem in ordine ad obiectum. At si valor attendatur ex dignitate personae, operationes omnes Christi sunt aequales: quia cuilibet earum communicatur totus valor satisfactorius deriuabilis ab infinita Christi dignitate, quae vna tantum est; ex quo sequitur satisfactiones omnes Christi simili sumptus non habere maiorem valorem personalem, quam vna tantum, quamvis maiorem habeant valorē ex obiecto aut circumstantijs, vel ex actus intentione deriuatum, aut etiam maiorem valorem personalem extensiū, non autem intensiū: hic enim ut ante diximus vnum & idem numero omnium est, quia tota dignitas personae, a qua prouenit ille valor, aequē significat totam operationem & singulas eius partes; sicut etiam Pater in diuinis tantus est, quanta est tota Trinitas, ut ait S. D. in 1. p. q. 30. a. 1. ad 3. Et cū infinitas cūiuslibet operationis Christi satisfactoriē eandē infinitam claudat personae Christi dignitatem infinitum illi valorem conferentem, erit quodammodo vna operationum omnium infinitas, & quodammodo plures, nam si de infinitate simpliciter sermo sit, vna tantum vester omnium esse; si verò de infinitate secundum quid, quae sola propriè videtur intrinseca, non est vna, sed plures iuxta pluralitatem operationum, atque ita videtur facile posse conciliari duæ oppositæ Thomistarum sententiae; quarum altera affirmat, vnam esse tantum omnium operationum Christi infinitatem; altera verò non vnam, sed plures esse contendit.

SECVNDA CONTROVERSIAE PARS

An satisfactio Christi Deo pro nobis oblat a, aut etiam illa, quam nos Deo pro peccatis nostris offerimus, sit actus iustitiae specialis?

Expli^catur **S**ciendū est primū ex Aristot. in s. Ethicor. non en*stis*ia mul*tiplex*. & e*ius* modi, si ne*paries*. *S. Thomas.* *Arist.* **S**cap. v*l*imo, & D. Th. 2.2.9. 58. art. 2. non*en*stis*ia* dupli*citer* sum*i*, scilicet propri*e* & meta*phorice*. *I*n*stis*ia propri*e* sum*p*ta secundū iur*is* peritos est *perpetua*, & confans voluntas ius sum*u*ni*c*it*ia* tribu*is*. *M*an*u* diffin*it*ionem explicat *S. D.* in *allegata* q. a. i. Aristot. autem eam diffinit dicens esse *habitum*, secundū quem

A aliquis dicitur operatiuus iusti secundum elec-
tionem. *Iustitia* vero metaphorice dicitur non est ad
alterum supposito distinctum, sed vni, & eidem
homini dicitur inesse iustitia, quatenus ratio
imperat irascibili, & concupisibili, & quatenus
hac obediunt rationi, & prout vnicuique
parti hominis tribuitur, quod ei conuenit, vt
explicat optimè S. D. in dicta qu. art. 7. & ad hanc
pertinet iustitia, qua coram Deo iustificatur
homo: hac enim, vt ait S. D. in 1. 2. q. 113. a. 1. est
rectitudo quedam ordinis in ipsa interiori
dispositione hominis, prout scilicet supremum
hominis subditur Deo, & inferiores anima-
ries subduntur suprema, scilicet rationi. *Iustitia*
vero propriè dicitur duas habet species: altera est ius-
titia, qua est virtus particularis: altera est ius-
titia, qua est virtus generalis, qua etiam dicitur
iustitia legalis; sed prior diuiditur in duas spe-
cies, qua sunt iustitia commutativa, & iustitia di-
fributiva: cuius diuisionis rationem assignat S.
D. in 2. 2. quast. 61. artic. 1. dicens: *Iustitia* particu-
laris ordinatur ad aliquam priuatam personam,
qua comparatur ad communitatem, sicut pars ad
totum. Potest autem ad aliquam partem duplex
ordo attendi: Vnum quidem partis ad partem, cui similius
est ordo vniuersitatis persona ad aliam: & hunc
ordinem dirigit commutativa iustitia, qua consistit in
ijs, que mutuo sunt inter duas personas ad iniuriam: Alius ordo attenditur totius ad partes, & huic ordini
assimilatur ordo eius, quod est commune, ad singulas
personas, quem quidem ordinem dirigit iustitia distribu-
tiva, que est distributiva communium secundum
proportionalitatem: Ad iustitiam autem com-
mutativam pertinet iustitia iudicativa, qua
versatur in constituenda aequalitate per actio-
nes iniuriarum, siue per offensas oblata, vt ex-
pli-
c-
plicat eleganter S. D. in 2. 2. quast. 61. artic. 3. & 4.
Iustitia vero legalis virtus est, per quam homo
legi concordans ordinat actus omnium virtutum
in bonum commune, vt explicat idem S.
D. eadem q. 1.

Secundò notandum ex Aristot. 5. Ethic. c. 10. arist.
Cicerone libr. 2. de Inventione. Macrobio s^ust. Cicer.
per somnum Scipionis, libr. 1. & D. Thom. 2. 2. Macro.
quest. 80. artic. 1. esse quasdam virtutes ali- 5. Thom.
quam habentes cum iustitia similitudinem,
sed ab eius perfecta ratione deficientes; quæ
D idè non sunt partes iustitiae subiectiæ sive
species, sed dicuntur virtutes illi adiunctæ: ha
verò sunt religio, pietas, gratia, veritas, obser-
vantia, & aliae plures, quas loco notato recen-
set, & explicat S. D. ad quem lectorem remitti-
mus.

Tertio sciendum est, bona Deo conuenientia esse duplicita: quodam enim sunt interna, ut substantia, intellectus, voluntas, sapientia, &c. que ad eius infinitam attinent perfectio-
nem: & haec nec augeri possunt, neque mi-
nui: quodam vero sunt externa, ut honor, glo-
ria, & obedientia illi debita; & haec augeri pos-
sunt, & minui: per actus enim religionis & specifici ra-
tionis, sed obseruantiae legis augmentur, per peccata vero
mortalia, quae sunt diuinæ legis prævaricatio-
nes, minuantur: his enim Deo subtrahitur
obedientia & honor illi debitus, quatenus est
ultimo finis; & ideo peccatum omne morta-
le iniuria quedam est & iniustitia contra
Deum, ut etiam affirmat exp̄s S. D. in 4.d. 14. S. Thomas.
q.2. a.1. Quod etiam appetet ex diuina Scriptura, quae peccatum appellat iniuriam, & iniustitiam. Sed cui nam iniustitia parti opponatur iniu-
stitia peccati? non est facile definire. Et quidem

S V A R E Z D i s p . 4 . d o c e t , i n i u r i a m D e i c l a u s i m
o m n i p e c c a t o v n i u s e s s e r a t i o n i s s p e c i f i c a , & e s -
s e o p p o s i t a m i l l i v i r t u t i , c u i u s e l t d i u n i u m i u s
i l l a e s u m c o n f e r u a r e , a u t i a m l a e s u m r e p a r a r e : h a c
v e r o a i t s e c u n d u m r e m e s s e v i r t u t e m p e c c a t e n -
t i a ; s e d b i c m o d u s d i c e n d i f a l s u s e s t . P r i m o , q u o n i a m
v t o s t e n d e m u s i n f e r i u s , n o n d a t u r v i r t u s v n a s e -
c u d u m s p e c i e m , a d q u a m p e r t i n e a t i u s d i u n i u m
i l l a e s u m c o n f e r u a r e , & l a e s u m r e p a r a r e ; e r g o i n -
i u s t i t i a , q u a e c l a u d i t u r i n o m n i p e c c a t o , n o n e -
r i t v n i u s r a t i o n i s s p e c i f i c a . S e c u n d u m a c t u s f o r m a -
l i s & e x p r e s s u s v o l u n t a t i s d e t e r m i n a n t i s n o n f e -
r u a r e i u s D e i n o n e s t s p e c i a l e p e c c a t u m o p p o s i -
t u m v n i f o l i v i r t u t i ; e r g o m u l t o m i n u s v o l u n -
t a s v i r t u a l i s , s e u m a t e r i a l i s , a u t p a r t i c i p a t i u a n o -
s e r u a n d i i u s D e i , q u a e r e p e r i t u r i n o m n i p e c c a t o ,
e r i t s p e c i a l e p e c c a t u m : c o n s e q u a t i a p a t e , q u a i
m a i o r v n i t a s c o n u e n i t f o r m a l i , & e x p r e s s a v o -
l u t i o n i , q u a m v i r t u a l i , s e u m a t e r i a l i , & p a r t i c i -
p a t i u a e .

S. Thomas in 2. 2. q. 59. artic. 1 ad 8. ait omne peccatum opponi diuinæ iustitiae dictæ per comparationem ad bonum diuinum: sed in qua. 58. art. 5. ad tertium ait, quod, sicut iustitia legalis secundum quod ordinat ad bonum commune, potest dici virtus generalis, sic in iustitia potest dici peccatum cōmune; Vnde (inquit p. 10. 3. dicitur, quod omne peccatum est iniquitas. Demum in 3. d. 20. q. 1. a. 2. ait offensam in Deum committi per contemptum inobedientiæ. Quæ dicta, quamvis prima facie valde diuersa videantur, si tamen attente considerentur, eundem habent sensum: Iustitia namque dicta per comparationem ad bonum diuinum ad iustitiam legalem pertinet, vt eius principium, & eius preambula, seu preparatoria ad actus eius, vt explicat optime Caietanus in secunda secunda qua. 161. ar. 5. ad quartum dubium. Et quoniam obediētia causat obseruantiam præceptorum, quam iustitia legalis ordinat ad commune bonum; ideo obediētia pertinet ad iustitiam legalem, & ideo iustitiae opponitur inobedientia, vt ex articulo prædicto colligitur. Quamvis autem in quolibet mortali peccato violetur iustitia legalis modo dicto, non tamen in quolibet peccato est duplex malitia; quia non in omni peccato violatur per se & formaliter rectitudo plurium virtutum, vt patet in peccato gulae, in quo per se violatur rectitudo temperantiae illi oppositæ. Sed eodem etiam peccato violatur materialiter & per accidens rectitudo charitatis, obediētiae, & gratitudinis Deo debitæ, & iustitiae legalis, vt ait S. D. 2. 2. q. 107. ar.

8. *Thom.* 2. ad 1 & 2. Sed hæc violatio, & contrarietas ad dictas virtutes conditio quædam generalis est omnium peccatorum, & idèo non multiplicat peccati malitiam: de qua revidendus est *S. Tho.*

2. 2. q. 79. a. 2. & q. 104. a. 2. ad 1.
Nostræ fa- Quariò notandum est ex D. Th. 2. 2. q. 81. a. 1.
infusio[n]is
att[rib]ut[ion]is
caus[is] in Deo
communis
nō efficitur
religionis. autem competit excellentia singularis, quatenus est
primum principium creationis, & gubernationis rerū,
& in quantum omnia in infinitum transcendent secun-
dum omninodum excessum, & ideo ei debetur specia-
lis honor, sicut in rebus humanis videmus, quod diuer-
sis excellentijs personarum diversus honor debetur, &
alius quidem Patri, aliis Regi, & sic de alijs. Vnde ma-
nifestum est, quod religio est specialis virtus. Cum ita-
que satisfactio pro offensa non exhibetur Deo
ob dictam eius excellentiam, vt patet in inno-
cente, qui cultum Deo tenetur exhibere; vt pri-

Articulus secundus. 45
A mó rerum principio, & supremo dominio, nec tamén illi tenetur satisfacere, consequens est satisfactiōne m̄ Deo pro peccatis oblatam longe diuersam esse ab actu religionis formaliter loquendo. Deinde actus religionis, vt oratio aut sacrificium, tam antiquæ, quam nouæ legis, vt ordinantur ad satisfaciendum Deo pro peccatis imperantur à pœnitentia, vt ait S. D. in quarto d. 15. q. 4. a. 7. q. 1. ad 2. Et eleemosina, vt ait idem S. D. in 2. 2. q. 32. a. 1. ad 2. vt ordinatur ad satisfaciendum pro culpa, non est actus religionis; ergo satisfactio non est actus religionis; alioquin omnis actus, vt satisfactorius, vel eliceretur, vel imperaretur à religione, & nō à pœnitentia, quod est absurdum.

B *Quinto videnda est doctrina D. Tho. infra q. 85. a. 1. & 2. Et in d. 4. q. 1. a. 1. q. 3. & d. 15. q. 1. a. 1. & 2. Vbi probat penitentiam, & satisfactionem esse actus specialis virtutis. Et in dicta dist. 85. art. tertio ad tertium ait penitentiam, & iustitiam vindicatiuam sub iustitia commutativa contineri. Et in d. 4. d. 15. q. 1. a. 2. ait, penitentiam esse quodammodo speciem iustitiae vindicatiæ: que tamen non ita accipienda sunt, ut actum penitentie & satisfactionis existimemus esse actus aliquius speciei propriæ sub iustitia commutativa comprehendens, aut penitentiam esse propriæ speciem vindicatiæ; id enim omnino falsum est. Habet enim penitentia suum obiectum ab his, & ab obiectis aliarum iustitiae partium verè distinctum: excellente in partibus enim iustitiae subiectiis, scilicet cōtra.* s. Tham.

mutatiua, distributiua, & legali reperitur aqua-
litas perfecta, & perfecta ratio meriti: in quibus-
dam vero partibus iustitiae potentialibus non est,
nisi imperfecta ratio debiti, ut in amicitia, &
vindicatione: in alijs vero, quamvis sit perfecta
ratio debiti, ut in religione, pietate, gratitudi-
ne, & obseruantia, non est tamen in eis debitum
contraictum ex actione iniuriosa, sed ex benefi-
cijs, aut excellentia alterius: in satisfactione au-
tem nostra, quam Deo pro peccatis offerimus,
non est aequalitas iustitiae; per quod differt a par-
tibus iustitiae subiectiis. Et quamvis in ea sit
perfecta ratio debiti, qua differt ab alijs virtu-
tibus adiunctis iustitiae, scilicet amicitia & vin-
dicatione, ea tamen ratio debiti non exurgit ex
alterius excellentia, aut beneficijs ab illo recep-
tis, sed ex actione iniuriosa, & offensiva illius,
per quod distinguitur a religione, pietate, gra-
titudine, ac obseruantia, & alijs similibus. Igitur
satisfactio nostra, nec ad omnes, nec ad unam
aliquam ex dictis iustitiae partibus attinet, sed
pars quedam est iustitiae specialis a praedictis om-
nibus separata: & ideo in diuina Scriptura specialia
quedam sunt de penitentia & satisfactione praecep-
ta. Nam *Luc. 13.* dicitur. *Nisi penitentiam egeritis,* L*ME. 13.*
annus finalis parabitis. Et imponit, ut dicit

*omnes simul peribitis: Et impenitentia, vt dicit
E propositum non penitendi de quocunque peccato, est speciale peccatum in Spiritum Sanctum,
vt ait S. Th. in 2. 2. q. 14. a. 2. Ex quo sequitur
nostra satisfactionis actum pro peccatis in Deum
commisum non elici, aut imperari a iustitia com-
mutativa, vel a distributiva, aut a legali, quae re-
peritur inter homines, & eadem ratione non esse
actum iustitiae vindicativa: Et de iustitia quæ-
dam commutativa, & distributiva patet ex di-
ctis, quoniam haec debitum exhibent ad æquali-
tatem, nec reconciliationem, & gratiam offensi-
postulant, aut propositum cum amplius non of-
fendit: nostra vero satisfactione, nec pro Dei
offensa illi reddit æquale, & gratiam Dei supponit
acceptantis illam, & summo modo concurrit
ad eam conciliandam, nec vera potest esse satisfac-*

Etio sine firmo proposito Deum amplius non offendendi. Præterea virtus, quæ respicit ius debitum Deo, longè excellentior est quam virtus, quæ respicit ius debitum homini; at satisfactio virtus est, quæ respicit ius debitum Deo; igitur non est actus iustitiae commutativa, aut distributiva, quæ respicit ius debitum homini, sed est actus virtutis excellentioris. Minor est ciudens; maior autem probatur: quia gratitudo ad Deum, ob eius beneficia; & reuerentia ad illum, ob eius excellentiam, & fidelitas in obseruandis Ihs, quæ Deo sunt promissa, sunt actus religionis, quæ virtus excellentior est, quam gratitudo, obseruantia & fidelitas ad homines; quia scilicet respicit ius magis debitum; & in ordine ad perfonam excellentiorem quamcumque persona creata. Denique iustitia commutativa inter homines ex ratione sui obiecti formalis requirit commutationem in datis & acceptis in vitroque extremo, vt ait Arift. in 5. Ethic. cap. 4. & 5. at inter nos & Deum nulla talis potest esse commutatio: dicitur enim Rom. 11. Quis prior dedit illi, & retribuerit ei quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia. Quibus verbis plane significatur Deum nihil non suum à nobis accipere; alioquin Dominus non esset omnium iustitia verò distributiva in homines respicit ius debitum, vt commune distribuendum inter multos secundum proportionem, at explicant S.D. & Caiet. in 2.2. q. 61. a. 1. & alibi; at nostra satisfactio non respicit ius Dei, vt commune distribuendum inter multos, sed compensationem intendit particularis offensa in Deum commissa. Quod autem satisfactio nostra non sit actus iustitiae legalis, ex eo patet, quod iustitia legalis per se primo tendit ad promotionem, & conseruationem boni communis creati: sed nostra satisfactio recompensationem per se primò intendit offensam in Deum commissam cum alijs conditionibus ad iustitiam legalem, minime pertinentibus. Postremo satisfactio nostram non esse actum iustitiae vindicativa; probatur: quia iustitia vindicativa est in iudice, vt in exequente actum illius; & in persona offensa, vt in potente iudice actum illius, vt ait S.D. in 4. d. 14. q. 1. a. 1. Et Caiet. 2.2. q. 108. art. 1. Et præterea per se primo respicit pœnam, nec intendit amicitiam offensi, nec eam supponit, nec propositum exigit emendationem. Christi satisfactio vero, quæ offerimus Deo pro offensa in eum commissa, per se primo respicit offensam, & supponit amicitiam offensi, & emendationem postulat offendit. Cū igitur ait S.D. satisfactio offensæ elicita à pœnitentia sub iustitia commutativa contineri, non loquitur de continentia speciei sub proprio genere, sed pars potentialis sub suo toto, sic enim pœnitentia pars est iustitiae commutativa, quia maiorem habet cum ea, quam cum alia parte iustitiae similitudinem. Vel dicitur pœnitentia sub iustitia commutativa contineri, non secundum se totam, sed ratione sui actus secundarij, qui est satisfacere ad aequalitatem pro peccatis temporalibus, quæ peccatis ex diuina iustitia determinatione debentur. Propter quam causam Sancti Augustinus & Isidorus pœnitentiam dicunt esse vindictam; talis verò satisfactio similitudinem quandam habet commutationis. Ex dictis sequitur satisfactio nostram Deo pro peccatis oblatam esse actum pœnitentiae, vt latè probat S.D. & eius exppositores in materia de penitentia, & satisfactio.

Sexto scindum est, ad hoc, vt satisfactio sit actus iustitiae, saltem imperficiæ, non esse necessarium, vt ille cui debetur teneatur eam accepta-

A re; sed sufficit vt ex libera promissione vel pacto velit eam admittere, vt e. g. qui detrimentum ab altero passus est in honore, non tenetur ab altero acceptare recompensationem in pecunia: si tamen premissa promissione vel pacto de hoc satisfactionis modo conueniant; erit hæc satisfactio actus iustitiae, & hunc satisfactionis modum habent actus pœnitentiae nostræ Deo pro peccatis in eum commissis oblati. Sed quoniam, vt ait Apostolus ad Rom. 3. gratias à Deo iustificamur per Rom. 3. gratiam eius. Et Concilium Tridentinum Sess. 4. Concil. Trident. c. 4. definit satisfactionem non esse pro pena aeterna, sed simul cum peccato remitti per Sacramentum, vel votum illius: quibus non videntur ea, quæ huc vñque diximus, posse coherere; quia, si ex iustitia Deo satisfacimus pro peccato, etiam ex iustitia tollitur offensa, & pena, quæ consequitur ad illam; ergo non remittitur gratis, sed ex iustitia ob meritum pœnitentis, quod est hereticum. Ideo nucelle esset hic explicare, quomodo dicamur à Deo gratis iustificari, nisi commodior esset locus in quinta Controversia, vbi de hominis satisfactione pro culpa sua in Deum commissa disseremus.

Septimo scindum est, satisfactionem Christi propriæ, & formaliter esse aëcum iustitiae specialis commutativa; quæ tamen non erat eiusdem speciei cum nostra commutativa iustitia, sed longe sublimior, vt ostenderemus inferius. Quod autem sit actus iustitiae specialis, probatur, primò, ex diuersis scripturis. Nam Rom. 3. dicitur: Iustificari gratis per redemtionem que est in Christo Iesu ad ostensionem iustitiae sue, &c. Quæ verba expônens Caietanus, ait Deum remisisse peccatum cæst. per sanguinem Christi; vt ostenderet se in peccati remissione seruare iustitiam, illud sola Christi satisfactione remittendo. igitur Christus satisfactionem offerendo iustitiae actum exercuit. Deinde in Cor. 1. dicitur. Qui factus est nobis redemptio, & iustitia: dicitur autem Christus factus esse nobis redemptio, quia nos ex iustitia redemis: dicitur verò factus nobis iustitia: quoniam ex iustitia satisfecit. Tertio secunde Cor. 5. dicitur. Eū, qui nō nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit; vt nos efficeremur iustitia Deini illio. Quo loco Caiet. ait, nos effici iustitiam Dei in illo, cū satisfactione Christi comunicatur nobis de iustitia respectu Christi. Quartò produci possunt scripture testimonia, in quibus dicitur Christum nos redemisse, aut pro peccatis nostris premium exoluisse, vt in Psal. 68. ad Rom. 3. prima Cor. 7. Hebreorum 9. Rom. 3. prima Petri 1. & secunda Petri 1. Et Apoc. 5. Quoniam, vt ait S.D. in 4. q. 48. a. 4. Christi satisfactione premium est, quo nos redemit à peccatis, iuxta illud Daniel. 4. Peccata tua eleemosinis redime, id est satisfac pro illis per eleemosinas. His addi possunt Sanctorum dicta. Nam Augustinus lib. 13. Augustin. de Trinit. cap. 13. & 14. & Dionysius cap. 3. de Cœlesti Dionysius Hier. docent, Christi satisfactionem actum fuile iustitiae: redemptionem verò & premium extitit se pro nostro debito docent Cyrilus Alex. lib. 11. Cyrilus in Ioan. circa illa verba ca. 18. si me queritis, &c. Cyrilus Hierosol. Catech. 3. Basilius in Psalmo 48. Nazianzenus oratione 2. in Pascha. Nissenus Basilius. oratione Catechetica cap. 23. Christi verò Nazian. passionem fuile debiti satisfactionem affirmant Irenæus libro tertio cap. 20. Hilarius Can. 24. in Matth. Bernardus Epist. 190. & 194. & alij. Ex quibus sic possumus argumentari: Solutio veri pretij pro nostra redemptions est actus iustitiae specialis sed talis est satisfactio Christi: ergo. Maior patet, quia est ad alterum cum equalitate. Minor etiam patet

Arift.

Rom. 11.

S. Thom. Caiet.

S. Thom. Caiet.

August. Isidor.

S. Thom.

col. 3. pater ex dictis scripturarum, & Sanctorum supra notatis. Quibus addi potest illud ad Colos. secundo. Dolens quod aduersus nos erat, Chirographum decreti, &c. illud tunc de medio affigens illud Crucis; expolians principatus, & potestates, &c. Nam, si Christus delectu talis Chirographum nobis aduersum, soluit pro nobis premium debitum; verum obseruat ibi S. D. lect. 3. & Ambrosius lib. 5. de Sacramentis cap. quarto Chirographum debiti non deleri, nisi pretio iustæ persoluto: nec admittenda est expeditio Vasquezij disp. 7. cap. 7. dicentis, relata testimonia loqui de iustitia generali omnem virtutem in se complectente; quia Sancti Patres allegati scripturas interpretantur de iustitia speciali; ad quam propriæ pertinet pretiæ solutio, & redemptio. Quod etiam ratione probatur; Quia iustitia specialis est æqualitatem constituere in datis & acceptis, & in recompensatione iniuriae; at Christi satisfactio recompensationem facit æqualem offenditæ Dei, ut in sequentibus ostendetur, ergo.

TERTIA CONTROVERSIAE PARS.

An iustitia satisfactionis Christi fuerit commutativa.

*que sint ius-
ficia com-
muniatæ,
formaliter,
& propriæ
dictæ condi-
tiones.*

Tota partis huius difficultas ex propria natura ratione iustitiae commutativa; nam prima p. quest. 21. a. 1. negauimus eam Deo in ordine ad creaturas conuenire; & ob multarum conditionum defectum non videtur Christo in ordine ad Deum esse tribuenda. Omnes itaque ad actum iustitiae commutativa formaliter, & propriæ dictæ conditions necessarias proponimus, ut deinceps, num Christo & eius satisfactioni respectu Dei, & Deo respectu Christi & hominum possint congruere videamus. Sunt autem quinque. Prima est, ut sit ad alterum, id est ad distinctam personam. Secunda est æqualitas dati & accepti. Tertia est obligatio ex parte eius, qui reddit æquale. Quarta est ut actus æqualitatem constituens sit ex vera & propria iustitia. Quinta est, ut ille cui tribuendum est aliquid ex iustitia, ius habeat non solum respectu rei ab eo recipienda, sed etiam respectu dantis.

S. Thom. Et primam quidem conditionem iustitiae conuenire probat S. D. in 2. 2. q. 58. a. 2. Qualis autem esse debeat distinctio personarum, ut in cibis alterius ad alterum sit vera iustitia, dicens inferius. Secundam autem explicat latissime S. D. in eodem lib. q. 58. a. 10. & in tota q. 61. Tertiam exprimit in eodem libro q. 80. a. vniuerso, & colligit ex definitione iustitiae, quam ex Iuristis refert, & examinat S. D. vbi supra q. 58. a. 1. vide licet iustitia est perpetua & constans voluntas, ius suum uniuersum tribuens. Si namque ius habet alter in id, quod ei tribuendum est, necesse est in altero nimis in eo, cui dandi munus incumbit, obligationem esse tribuendi. Quartam ex eadem definitione colligit ibidem S. D. Ad hoc enim (inquit) ut aliquis actus circa quancunque materiam sit virtuosus, requiritur, quod sit voluntarius, & quod sit stabili, & firmus, quia Philosopher in 2. Eth. c. 4. ait quod ad virtutis actum requiritur primum quidem, quod operetur sciens, secundo autem quod eligens, & propter debitum finem; tertio quod immobiliariter operetur. Hæc ibi. Quibus addit in fine corporis definitionem hanc eadem serè esse cum ea, quam affigunt Philosophus in 3. Ethic. cap. primo dicens; iustitia est habitus, secundum quem aliquis dicitur operarius secundum electionem. Et in responsione ad tertium:

Arist.

A Voluntas potest dici perpetua duplicitate: uno modo, ex parte ipsius ætus, qui perpetuo durat, & sic solus Dei voluntas est perpetua: Alio modo ex parte obiecti, quia, scilicet aliquis vult perpetuè facere aliquid: & hoc requiritur ad rationem iustitiae. Non enim sufficit ad rationem iustitiae, quid aliquis velit ad horam in aliquo negotio seruare iustitiam, quia vix inuenitur aliquis, qui velit in omnibus iniquè agere; sed requiritur, quod homo habeat voluntatem perpetuam, & in omnibus iustitiam conseruandi. Ex quibus sic argumentor. Ut actus æqualitatem constituens (qui proprius est effectus iustitiae) sit virtuosus, oportet, ut liberè & ex electione & propter debitum finem eliciatur, cum intentione scilicet æqualitatem constituendi, & perpetuam ac in omnibus iustitiam conseruandi: sed tantum talis actus est ex vera & propria iustitia, ergo. Maior est D. Thomæ, & Aristotelis. Minor probatur. Quoniam actus morales specificantur & distinguuntur ab inuicem ex proprijs objectis & finibus; constat autem proprium objectum & finem iustitiae esse perfectam æqualitatem, & medium rei constituere inter personas; ille igitur tantum actus est, ex vera & propria iustitia, qui per se primò sive ex primaria agentis voluntate & intentione dictam constituit æqualitatem. Ultima deum conditio patet ex definitione iustitiae supra notata, & ex prima conditione; quia scilicet iustitia per se primò est ad alterum, id est ad distinctam personam, non autem ad rem, nisi quantum ab altero possidetur. Et hæc conditio correlative respondet tertiae; quia iuri in uno respectu alterius existenti respondet in altero, ut correlative obligatio.

D SED IAM nunc à prima rursus inchoantes, *An satisfactionem Christi Domini congruat?* videamus. Postulat igitur actus iustitiae primò, ut sit ad alterum, id est ad distinctam personam. Quomodo autem satisfactionis Christi fuerit ad distinctam ab eo personam, variè doctores exponunt. Quidam enim asserunt, Christi non sibi, aut toti Trinitati, sed Deo Patri tantum satisfecisse, idque satis perspicue colligi putant, ex varijs Christi Domini locutionibus, omnia ad Patrem referentis, & ex alijs diuinæ scripturæ locis, ex quibus duo præcipua sunt. Primus ad Ephes. secundo. Per quem habemus accessum ad Patrem. Secundus est ex prima 10. 2. cap. Aduocatum habemus apud Patrem Christum Dominum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris. His accedit authoritas Clementis Sexti in decretali incipiente Vnigenitus dicentis, Dei Filiū humanam assumptam naturam, ut haberet unde lapsum hominem redimeret & pro illo Patri satisficeret. Sed hæc opinio communis iam Doctorū refutata. Calculo fuit explosa. Peccatum enim, ut ante diximus, est offensio diuinæ Maiestatis, & bonitatis, quæ peccantibus auerione contemnitur ac pro nihilo dicitur; Maiestas autem & bonitas communia sunt tribus Sanctæ Trinitatis hypostatis attributa: Deo itaque tribus personis communis, cuius fuit offensio Bonitas & Maiestas, Christi Domini satisfactione debebatur, ac proinde non soli Patri, sed Filio etiam & Spiritui Sancto, qui cum Patre sunt unus Deus, Christi satisfactione fuit oblata, quamvis Patri, ut primo personarum diuinarum principio dicatur per quandam appropriationem Christus sua passione pro peccatis humani generis satisfecisse, & eadem ratione per ipsum patre nobis accessum ad Patrem, & apud eum esse hominum aduocatum. Veritatem hanc tuentes, & probant Suarez dis. 4. sect. 5. Asturicensis in allegata quest. 5. pag. 278. & sequentibus, Vasquez dis. 8. c. 7. *Suarez.* *Asturicensis* *Vasquez.*

Dicunt

2. Opinio.

Dicunt igitur alij, quos refert Suarez, satisfac-
tionem non tantum Verbo, sed eius etiam hu-
manitati tanquam operanti ut quod, esse tribu-
endam; cum enim sit humanitas realiter Verbo
distincta, potuit secundum eos inter ipsum, &
Verbum actus iustitiae proprius exerceri. Quam
opinionem quo ad partem, quae asserit humani-
tatem Christi esse principium quod, satisfactio-
nis, approbat Vasquez. *diss. 8. c. 2. & 7.* quam-
uis hoc dicat non esse sufficiens ad verem, ac pro-
prie dicta iustitiae rationem in Christo constitu-
endam, sed dominiorum etiam distinctionem
esse necessariam. Quam opinionem confutat Su-
arez in *allegata diss. 4. s. 5.* & Aluarez *diss. 5.* Et
nos specialem de hac difficultate controuersiam
instituimus.

Duos alios dicendi modos refert, & confutat
Asturicensis loco notato.

Vera sententia
tit. 11.

Postremus iam superest dicendi modus omnium
optimus, a viris doctissimis communiter appro-
batus; Qui dicunt diuinum Verbum, quamquam
secundum se sit unum simplicissimum supposi-
tum, quatenus tamen in duabus subsistit naturis,
humana scilicet & diuina, duplicitis rationem ha-
bere suppositi, diuini scilicet & humani, atque
ideo secundum leges & conditiones iustitiae pro-
prie dicta posse Verbum ea ratione, qua supposi-
tum est humanum, satisfacere sibi ipsi confide-
rato, quatenus est suppositum diuinum. Cum
enim vera & proprie dicta iustitiae operatio, pu-
ta satisfactio, distinctionem exigat necessario &
per se duarum naturarum & voluntatum, inter
quas exerceatur, nec duas substantiales naturae
vel duas voluntates in una possint subsistere
creata persona, consequens fit (sed tamen quasi per
accidens), ut satisfactio secundum veram iusti-
tiam, qua unus hominum alteri satisfacit, realem
distinctionem exigat personarum. Itaque si duas
natura fuerint una sola personalitate subsistentes
ac proprias distinctasque voluntates habentes,
poterit unum idemque suppositum cum unitate
reali dupliciti induere personam rationem, &
prout in una subsistit natura, & secundum unam
agit voluntatem, sibi tanquam alteri satisfacere,
quatenus in alia subsistit natura & aliam habet
voluntatem. Quemadmodum si tutor, qui vi-
ces & personam gerit pupilli, debeatur aliquid
ex bonis pupilli, sibi met ipsi, velut alteri credi-
tori satisfacere potest. Neque tamen Albertino
contentio dicunt, ad rationem iustitiae propri-
e dicta distinctionem moralem sufficere supposi-
torum in diversis iuribus, & dominiorum funda-
mentum habentem, ut patet in allato nunc tuto-
ris exemplo. Sicut enim tutor duarum scilicet
pupilli, & creditoris personarum rationem habens,
non potest sibi aliquod iniustum facere; sic
neque potest erga seipsum actionem aliquam ex-
ercere iustitiae.

Obiectio.

Nec verum est, quod idem ait, nimirum Prae-
latum, qui se ipsum infamat, ut priuata persona,
cum sibi tanquam personae publicae famam restitu-
it, operationem erga seipsum exercere iustitiae,
ut afferit idem Author *Coroll. 17. punto 3. in prima*
difficultate. pag. 322. Ratio autem, quam afferit
pro sua statuenda sententia, nihil valet; sic enim
arguit: Ratio iustitiae formaliter consistit in ad-
equando iure, quod est supra rem, vel actionem
debitam; ergo, si in una & eadem persona duo
concurrent dominia, potest eadem persona sibi
satisfacere. *Respondeatur* enim ius esse per se primo
respectu personae, consequenter autem respectu
rei, & ideo, si persona realiter non distinguatur
a persona, neque in se distinctionem habeat sub-

Astantiam naturarum & voluntatum, nullum
verem & propriè dictum ius esse poterit, & con-
sequenter nulla secundum veram iustitiae formâ
fieri æqualitas, & ideo formaliter loquendo, fal-
sum est antecedens. Et potest etiam negari con-
sequencia; quia ius supra rem nequit adæquari,
nisi respectu personæ, quam ius per se primo re-
spicit & obligatione deuincit. Denique falsum est
id quod in antecedente supponitur, videlicet
duo eiusdem rationis dominia in eadem numero
creata persona, moraliter tantum in se ipsa di-
stincta posse concurrere: ut enim ait S. D. *infra q.*
35. a. 1. unitas relationis vel eius pluralitas non
attendit secundum terminos, sed secundum
causam vel subiectum; & ideo filius eadem rela-
tione refertur ad patrem & ad matrem, & eadem
(inquit) est ratio de Magistro qui docet multos
discipulos eandem doctrinam, & de domino qui
gubernat diuersos subiectos eadem potestate.
Constat autem eiusdem rationis esse causas do-
minij convenientis Petro, quatenus tutor est, &
quatenus est talis persona; nam, quatenus tutor
est, personam gerit pupilli, qui postquam fue-
rit sui iuris, eisdem rationis habebit dominium
in propria bona cum eo, quod conuenit Petro
circa sua. Si vero causa dominij specificam ha-
buerint diuersitatem, diuersa quidem erunt e-
iusdem persona dominia, sed hec nequaquam
sufficient, ut eadem persona ad seipsum iustitiae
possit actus operari, nisi duas habuerit substan-
tiales naturas materialiter differentes, quibus
duæ distinctæ realiter insint voluntates, ut etiam
aduertit Asturicensis loco *supra* notato pag. 285.
Verbum ergo diuinum in duplice natura subsis-
tens, diuina scilicet & humana, quatenus in hu-
mana subsistit, id est ut Deus homo, & ut suppo-
situm humanum, Deo in tribus subsistenti sup-
positis, ac proinde etiam sibi ipsi, ut in diuina na-
tura subsistenti secundum verem ac propriè dicta
iustitiae leges fatisfecit.

S E C U N D A ad actum iustitiae constituendum
D conditio necessaria est æqualitas dati & accepti:
Quam Christi Domini satisfactioni minime de-
fuisse demonstrant ea quæ de eius valore dixi-
mus in *prima parte Controversie*, adeo ut nil am-
plius addere sit necesse.

**A D T E R T I A M itaque iustitiae conditionem trâ-
seamus: Hæc autem est obligatio ex parte eius,**
qui reddit æquale. Quam non esse necessariam
multi etiam ex discipulis D. Thom. contendunt.
Suarez in *allegata diss. 4. s. 5.* docet ad exercen-
tum proprium actum iustitiae non semper esse suffi-
cientarium operari ex propria & rigorosa obli-
gatione iustitiae, sed interdum satis esse operari
ad constituendum proprium ac verum medium
iustitiae intuitu ipsius iustitiae & æquitatis, eti-
amsi absque obligatione fiat. Aluarez nouissimus
S. D. interpres ait, ad veram & perfectam iusti-
tiam, quantum est ex parte debiti, sufficere ut
ille qui satisfacit, vel pro quo fit satisfactio, te-
natur ex debito satisfacere, & per satisfactionem
reddat æquivalens.

Sed conditionem hanc ad operationem iusti-
tiae propriæ dictæ constituendam esse necessariam
affirmat S. D. loco *supra* notato; atque ideo si
Christi satisfactione fuit operatio iustitiae propriæ
sumptus, ex ipsis Christi satisfactionis obligati-
one Deus fuit oblat.

Ad causam evidentiam obseruandum est, personam
Verbi dupliciter posse considerari: *Vno modo ante*
assumptionem humanæ nature, per quam Deus
homo factus est & caput omnium hominum: &
secundum hanc durationis differentiam dicen-
dum

dum est, Verbum increatum non ex obligatio-
ne, sed ex infinita charitate & misericordia no-
stram assumptissimam naturam & caput hominum ac
præsertim fidelium & eorum Redemptorem ac
pro peccatis eorum satisfactorem fieri voluisse,
& sanguinem ac vitam suam pretiosissimam Deo
pro nobis à peccatorum fôrdibus & ab æternæ
damnationis pena liberandis obtulisse. *Oblatus*
est enim, quia ipse voluit, vt dicitur *Isaies* 53. Alio mo-
do potest considerari persona Verbi, postquam
per assumptionem humanitatis caput hominum
est effecta, & homines eius membra, ita vt ex ca-
pite & membris vna consurgat persona mystica;
Propter quam unitatem ea nonnunquam, quæ
capitis sunt, membris, & quæ membrorum pro-
pria sunt, capiti tribuuntur, vt patet in *Psalm. 21.*
& *Isaies* 53. *Vere languores nostros ipse tulit, &c.* Cū
itaque genus humanum pro peccatis tam originali, quam actualibus satisfacere tenetur, nec
vlli puri hominis satisfactio adæquare posset
offensam, *Filius* Dei carnem assumens absque pec-
cato caput hominum factus est, vt ex ipso veluti
capite & hominibus tanquam membris vna
mystica persona constitueretur, quæ per actiones
capitis innocentissimi & infinite dignitatis,
æqualem iam Deo posset satisfactiōne pro pec-
catis humani generis exhibere. Quamvis itaque
Dei filius neque ante neque post assumptam hu-
manitatem absoluē consideratus satisfacere te-
neretur, quatenus tamen hominum caput est, &
vna cum eis persona mystica, pro membrorum
offensis satisfacere tenebatur. Caput enim vt ca-
put, licet perfectam habeat sanitatem, hoc ipso
quod caput est tenetur pro sanitate membris lâ-
guentibus acquirenda laborare. Et qui Dux de
nouo exercitus constitutus, tenetur veluti ca-
put pro illis etiam iniurijs & offensis satisfacere,
quas finitimus vrbibus prouincijs aut Regnis
exercitus intulit, antequam ipse duxor esset. Si-
cū etiam Princeps ex hoc ipso, quod capitis mu-
nus assumit, satisfacere pro sui regni & principa-
tus tenetur iniurijs illatis alteri regno, vel prin-
cipatiū etiam antequam ipse caput esset. Christus
igitur hoc ipso, quod hominum caput effectus
est, pro eis omnibus peccato languentibus sati-
faccere tenebatur; ac proinde hoc ipso, quod Dei.
Filius factus est homo, satisfactiōne obligatio-
nem, ad quam genus hominum tenebatur, assum-
psit, cui in ipso conceptionis instanti liberum
præstitit humanæ voluntatis assensum; & ex ea-
dem radice dicitur languores nostros & peccata
portasse, & veluti leprosus apparuisse, & alia similia, quæ in *allegato capite*, & *alibi* prosequitur
Isaies. Quo etiam pertinet dictum illud Christi
Domini clamantis à Cœlo, *Saule Saule, quid me
persequeris?* quæ verba exponens Chrysost. ait: *Ca-
put ē Cœlo pro membris clamat, &c.*

*Christi satisfac-
tionē a-
ffusse iu-
sticie com-
muniue
formaliter
& propri-
tate, alio
rum tamē ra-
tionis quoniam
nostra.*

*QVARTA conditio ad actionem iustitiae requisita est, vt actus æqualitatem constitutus sit ex ve-
ra & propria iustitia. Hanc non esse necessariam
arbitratur Suarez, Vasquez, & Asturicensis lo-
cus supra notatis. Sed hæc opinio parum aut ni-
hil videtur habere probabilitatis. Ex diffinitio-
ne namque iustitiae superioris assignata & ex do-
ctrina D. Thome & Aristotelis explicata, per-
spicue patet actionem omnem, qua iustitiae con-
stituitur æqualitas, rationem & modum non ha-
bere virtutis, nisi cum intentione fiat æqualita-
tem constituendi: constat autem æqualitatem
rebus aut actionibus ad alterum constituendam
proprium esse iustitiae finem, ad quem nulla alia
virtus, nisi fuerit ex imperio iustitiae mota, suas
dirigit actiones. Oportet igitur omnem actum*

*æqualitatem iustitiae constituentem elici, aut
imperari à virtute iustitiae, ac proinde Christi
satisfactionem, per quam inter Deum & homi-
nem æqualitas constituitur, à virtute commuta-
tivæ iustitiae elici aut imperari. His adde loca
scripturæ clarissima, quæ Christi satisfactionem
asserunt ad ostensionem iustitiae Dei fuisse dire-
ctam, aut eius valorem peccatorum offendam
omnem adæquasse. Rom. 3. *Quem proposuit Deus
propitiationem per fidem in sanguine eius ad ostensio-
nem iustitiae sua propter remissionem precedentium
delictorum in sustentatione Dei ad ostensionem iustitiae
eius in hoc tempore, vt sit ipse iustus, & iustificans eum,
qui ex fide est Iesu Christi. & 1. Cor. 1. *Factus est no-
bis iustitia, & sanctificatio, & redemptio, & Psal. 129.***

*B Copiosa apud eum redempcio, & 1 Cor. 1. *Empti estis
precio magno.* Verba autem Apostoli de Christi
satisfactione esse intelligenda pater ex communi
Sanctorum expositione, & præsertim S. Th. in
Commentarij ad dicta loca. Et infra q. 48. a. 4. Cū
itaque diuinæ scripturæ verba semper in sensu
proprio sint accipienda, si nulla sequatur absurditas,
iustitiae nomen in dictis Apostoli verbis
propriè sumendum est; nihil enim habet absurdum
vel incongrui. Et Arist. in 5. Ethic. c. 4. agens de
iure commutatiōne emendatiōne, quod circa a-
ctiones iniuriarum veratur, docet in eo tunc iu-
stitiae æqualitatem seruari, quando id, quod pro
illata exhibetur iniuria est illi æquale; iam autem
constat Christi satisfactionem æqualem ac su-
perfluentem fuisse peccatis omnibus humani ge-
neris: cum igitur eam Christus, vt talem Deo
pro nobis obtulerit, vt nos à peccatorum fôrdi-
bus & ab æternâ damnatione redimeret, conse-
quens est eum esse actum excellentis iustitiae cō-
mutatiōne. Et confirmatur: Christi satisfactio de-
buit elici suauiter & connaturaliter ab vna ali-
qua speciali virtute multò magis, quam actus
satisfactionis aliorum hominum; hæc autem vir-
tus alia esse non potest, quam iustitia cōmutatiō-
ua, vt patet ex dictis; igitur ab illa debet elici.
Antecedens probatur; quoniam ad Christi Do-
mini dignitatem pertinet, vt ex eius gratia ple-
nissima deriuerint virtutes supernaturales ad
omnes animæ potentias perficiendas in ordine
ad omnes actus honestos secundum proprias eo-
rum rationes, quibus obiecta respiciunt: ex. g.
ieium oratio & passio Christi actus erunt ex
diuersis virtutibus, secundum diuersas eorum
rationes & bonitates, veluti ex varijs fontibus
procedentes: Oratio namque non solum habe-
bat bonitatem religionis, & ieium temperan-
tiae, & passio patientiae; sed hi omnes actus boni-
tates etiam habebat charitatis obedientiae satis-
factionis, &c. vt igitur suauiter & quasi connatu-
raliter elicerentur, necessariæ fuerunt in Christo
speciales illæ virtutes, ex quibus vt proprijs cau-
sis dependent actus illi secundum singulas sua-
rum bonitatum rationes; ita vt in Christo esset
virtus Religionis, temperantiae, patientiae, iu-
stitiae commutatiōne, obedientiae, &c. Postrem probatur etiam ratione, quartam illam conditio-
nem Christi Domini satisfactioni non defuisse.
Satisfactio Christi vel fuit elicita, aut imperata
à virtute penitentiae, vel à religione, vel à cha-
ritate, vel non ab vna tantum virtute sed à pluri-
bus iuxta plures ad eius integritatem & perfe-
ctionem actus concurrentes, vel à iustitia pro-
priè dicta sed non à virtute penitentiae, neque
&c. ergo à virtute iustitiae propriè sumptę. Prima
propositio patet ex sufficienti enumeratione
principiorum satisfactionis Christi iuxta totidem Theologorum opiniones communiter hic
ab expo-*

ab expositoibus relatas. Secunda vero, quo ad singulas eis partes probatur. Et primo Christi satisfactionem non suisse a virtute penitentiae elicita, aut imperata: quoniam, ut ait S. D. *infra q. 84. a. 7. ad 4.* in Christo nulla potuit esse virtus penitentiae, sicut nec nullum in eo potuit esse peccatum proprium, quod solum est materia penitentiae. Secundum probatur idem de virtute religionis; quia virtus religionis non habet Deum pro obiecto, quatenus est offensus ab homine, neque ut ab eodem est ei debita & offerenda satisfactione, sed quatenus primum principium est creationis & gubernationis rerum, cui summa debetur reverentia & honor ac seruitus ob eius maximam excellentiam, qua cetera omnia transcendit in infinitum, ut ait S. D. *in 2. 2. q. 81. a. 3 & 4.* Eodem etiam medio probatur, Christi satisfactionem non suisse elicita aut proximè imperatam echaritatem charitatis, obiectum est Deus, quatenus in se ipso bonus est, non vero quatenus est offensus ab homine, & prout eius est satisfactione placandus. Quod autem a pluribus virtutibus non sit elicita, probatur: quia plurimum virtutum actus nequeunt in unum finem alicui virtuti proprium ordinari, nisi per eius virtutis directionem & imperium, quae propriè ac per se primò respicit illum finem: at virtus, cuius proprius finis est illatam iniuriam satisfactionis aequalitate recompensare, iustitia est cōmutativa; igitur actus omnes humilitatis, temperantiae, patientiae, religionis, &c. ex quibus veluti partibus vna resultauit integra Christi satisfactione, ex imperio commutativa iustitia dependebant, & in hunc finem ab ea dirigebantur.

S. Thom. Prima propositio patet ex Doctrina D. Th. *in 2. 2. q. 3. a. 1. & q. 58. a. 5. & q. 81. a. 1. ad 1.* Secunda evidens est, & patet ex dissimilitudine iustitiae superius explicata.

S. Thom. **VLTIMA** demum conditio infertur evidenter ex quarta; atque ideo eadem probatio, qua Christi satisfactioni quartam inesse probauimus, est contenta. **Sciendum** tamen est, quod licet in Christo fuerit vera cōmutativa iustitia proprie, & formaliter dicta, non erat tamen eiusdem specificæ rationis cum nostra, sed longè sublimior: quod probatur **primo**: quia unitas & diuersitas habitum ex actibus & actuum ex obiectis est accipienda; at obiectum iustitiae Christi commutativa longè altioris ordinis est, quam obiectum iustitiae nostræ; ergo. **Maior** probatur: qui obiectum nostræ iustitiae cōmutativa est actio humana constituens aequalitatem inter hominem & hominem, ut habetur ex Arist. *in 5. Ethic. c. 2.* at obiectum iustitiae Christi commutativa est operatio. Theandrica, id est Dei virilis, ut constituens aequalitatem inter Deum offensum & humanum genus offendens; sic enim ut Dei virilis, per se & intrinsecè valorem habet infinitum, qua culpe in Deum cōmissæ infinitatè adæquat, quod nullius puri hominis actioni potest conuenire, ut latè supra probauimus. **Secundum** probatur idem dictum: quoniam ubi sunt diuersarum rationum excellentiae eorum personarum, quibus aliquod ius est debitum, diuersa sunt per se differentia debiti, ut debitum est: ac proinde virtutes, quæ diuersas has debiti differentias respiciunt, necesse est specie distingui. Cum itaque iustitia Christi respiciat debitum Deo, cuius excellentia supereminet omni creaturæ; iustitia vero hominis respiciat debitum homini, sequitur Christi iustitiam commutativam ab hominis iustitia commutativam specie distingui: Antecedens est D. Tho. *in 2. 2. q. 101. a. 1.* Vbi pro-

*A*bat, pietatem ab alijs iustitiae partibus specie distingui: quoniam (inquit S. Th.) *Homo efficitur diversimode alijs debitor secundum eorum diversam excellentiam, & diuersa beneficia ab eis suscepta; in retroque autem Deus summum obtinet locum, qui & excellentissimus est, & est nobis essendi, & gubernandi primum principium: secundarij vero nostri esse, & gubernationis principia sunt parentes & Patria, a quibus, & in qua nati, & nutriti sumus; & ideo post Deum est homo maximè debitor parentibus & Patria. Vnde sicut ad religionem pertinet cultum Deo exhibere, ita secundario gradu ad pietatem pertinet exhibere cultum parentibus & Patriæ, &c. & in art. 3. eiusdem quest. ad secundum ait: quia Deus excellentior modo est principium essendi & gubernationis, quam Pater vel Patria: ideo virtutem religionis, quæ cultum exhibet Deo, esse diuersum à pietate, quæ cultum exhibet parentibus & Patriæ. Et in q. 102. a. 1. ex eodem principio distinguit obseruantia à religione, & pietate, & q. 104. a. 2. ad 4. docet eodem modo distingendas esse diuersas species reverentia: qua etiam ratione Cajetanus ibi distinguunt obseruantiam respectu Dei, & respectu hominis. **Postrem** probatur illud dictum; quia iustitia Christi commutativa ad ordinem pertinet hypostaticum, & soli potest hypostasi diuina in assumpta natura conuenire: nostra vero iustitia commutativa ad ordinem pertinet naturæ, vel gratiæ; igitur plusquam specie differunt, & in vna tantum analogia ratione formalis conueniunt.*

QVARTA CONTROVERSIAE PARS.

Quem iustitia modum habuerit Christi satisfactione: An scilicet fuerit secundum omnem rigorem iustitia.

*M*Edina super hoc articulo, & Bannes prima sententia, *in p. q. 21.* quibus consentit Albertinus in al. *flavus* conlegato Corollario 17. pag. 323. Questiōnem hanc *traversia.* existimant à præcedente non distingui dicentes, eam omnem satisfactionem, quæ est ex iustitia, esse etiam de toto rigore iustitiae.

Sed duas has questio[n]es esse specie distinctas docent alij serè omnes S. D. expositores & Theologici. Ad cuius evidentiam scito, satisfactionem duplum dupliciter dici posse rigorosam: *Vno modo* antecedenter & concomitante, quæ scilicet nullam ad roficiatam gratiam offensi factam satisfaciens: *Alio modo* concomitante tantum, quia scilicet secundum se est aequalis offensa: adeo ut ille, cui debetur, non possit de iustitia maiorem exigere, quamvis non teneatur eam acceptare, nisi ex antecedenti gratuita voluntate decreuisset eam acceptare, sicut evenit in alijs contractibus. Nam si quis seruum bello iusto captiuo iusto pretio, puta certu auroreū vendiderit, dicitur illū vendidisse secundum iustitiam rigorosam concomitante, non autem antecedenter, quia nulla lege, iustitiae tenebatur illum vendere, supposita tamen libera voluntatis determinatione aut pacto vendendi, non potest maius ab emptore pretium exigere. Sed præterea distingunt recentiores satisfactionem priori modo rigorosam in duas, quarum altera ex omnibus habeat conditions, quæ tam ex parte satisfaciens, quam ex parte ipsius satisfactionis sunt necessariae, ut adæquet, aut etiam excedat offensam, ita ut si creditor iniuriam vellet aliqua satisfactione compensare, solam hanc iuste posset exigere. Tres vero præcipue solent numerari conditions rigorosæ satisfactionis modis

modo sumptæ: *prima* est, vt non sit ex gratia & liberalitate creditoris: *secunda*, vt sit ex proprijs non autem ex bonis eius, cui fit satisfactio: *tertia*, vt non sit ex per se debitis alio titulo creditori: & secundum hunc sensum, certum est quæstionem hanc à præcedenti non esse differentem, vt etiam dicenda declarabunt. *Altera* est, quæ præter conditions iam dictas hanc etiam habet, vt satisfactio illi, cui debebatur, oblata illum ad eam acceptandam obliget; quia scilicet condignam ei pro offensa satisfactionem oblatam acceptare tenebat. *Quam* conditionem negant prioris sententia defensores ad perfectam & rigorosam satisfactionem esse necessariam: cuius oppositum alij plures tuerunt, vt probabilius. Nobis via quædam ac modus dicendi medius inferius explicandus magis arridet.

Ad satisfactionem cōmitantem non sit ex gratia & liberalitate creditoris, quam conditionem, ut satisfactio non sit ex gratia & liberalitate creditoris, quam conditionem, ut iacet, huic modo rigorosæ satisfactionis non esse necessariam probatur *primo*: quia quæ gratis a Deo donantur, non minus transeunt in dominium satisfacientis, quam si non essent illi a Deo donata, sed aliud habita. At, si aliunde ea satisfactor habuisset, sufficientem haberent valorem ad iniuriam condigne compensandam; ergo eandem habent dignitatem, licet habeantur ex antecedenti & gratuita Dei donatione; quoniam ex Dei donatione nihil de eorum valore minuitur. *Et confirmatur* ac explicatur exemplo. Nam, si decem aureos mercator Petro donauerit, poterit Petrus ab illo pallium emere iusto pretio; ergo etiam si eidem mercatori pro iniuria sit a Petro satisfactio in pecunia facienda, poterit ei iuste & condigne satisfacere per pecuniam gratis ab eo receptam: probatur *illatio*; quia non minus requiritur dominum pretij quo pallium emitur, quam dominium pecuniae qua satisfit offensæ: At dominium pretij seu pecuniae gratis & absque respectu ad cōtractum emptionis a mercatore donata sufficit ad contractum emptionis pallij ineundum cum eodem mercatore secundum rigorosam iustitiam æqualitatem; ergo idem dominium sufficiet vt illius oblatione pecuniae iustæ & rigorosæ compensetur offensæ. *Secundum* probatur primam illam conditionem, sic absolute sumptam, non esse necessariam. Quia quicunque Deo debet aliquid ex voto, aut ex alio præcepto religionis, non potest illud Deo reddere, nisi ex ijs, quæ gratis a Deo recepit, & tamen in hac satisfactione perfecta reperitur æqualitas; ergo, quod homo pro offensa Deo satisfaciat, ex gratia charitate & alijs gratis ab eo receptis, nihil proſus de satisfactionis equalitate diminuit, probatur consequentia: quoniam vtrobiq; seruari debet æqualitas rei ad rem, licet obligatio ex diversis radicibus seu titulis oriatur, scilicet voto præcepto vel offensæ. Antecedens vero probatur, quia Iacob, Gen. 28. votum vovit dicens: *Si fuerit Dominus mecum, &c. cunctorum, quæ dederis mihi, decimas offeram tibi.* Certum est autem Iacob votum ad æqualitatem fuisse seruaturum, & actus seruasse decimas offerendo ex his, quæ gratis fuerat accepturus, & actu postea recepit a Deo. Et Populus Israel ex diuino præcepto ad religionem pertinente tenebatur Deo decimas & pri-

Naz. in. D. Thom. 3. partem

mitias offerre, quod tamen ad æqualitatem servabat ex acceptis a Deo gratis hæc offerendo. vnde Deut. 26. offerenti primitias hæc verborum forma præscribitur. *Profiteor* hodie coram Domino, &c. & idcirco nunc offero primitias frugum terre, quam Dominus dedit mihi. *Tertio* probatur idem: quia perfectio & æqualitas ac ratio iustitiae & rigorosæ satisfactionis pro peccato veniali, & pro poena temporali ex peccato relicta non tollitur aut minuitur ex hoc, quod est ex acceptis a Deo gratis; ergo neque ex hoc tollitur aut minuitur ratio rigorosæ satisfactionis pro peccato mortali. Antecedens probatur quia satisfactio pro veniali, & pro poena temporali non fit ad æqualitatem, nisi mediante gratia gratis accepta. Consequentia vero probatur: quoniam ideo gratis accepisse principium satisfactionis non tollit ab eo condignitatem & æqualitatem iustitiae, quia gratia & iustitia attenduntur hic secundum diuersa. Gratia namque gratis a Deo recipitur, premium vero de iustitia datur pro merito ex gratia procedente, & remissio venialis & poenæ temporalis datur secundum æqualitatem iustitiae pro satisfactione ex gratia procedente. At vero etiam si poenitentia, quia satisfacimus pro culpa mortali detur gratis; tamen gratia & iustitia satisfactionis sunt respectu diuersorum: quia gratia est, quod gratis nobis a Deo conferatur gratia & satisfactio; iustitia vero, quod pro satisfactione remittitur offensæ, &c. *Quarto* probatur, quia per Indulgentias satisfacimus ad æqualitatem pro penitentia Purgatorij, & tamen in eis gratis applicatur nobis satisfactio Christi & Sanctorum, per quam poenæ nobis debitas compensamus ad æqualitatem. *Quinto* probatur idem; quia nos vt membra Christi Deo satisfacimus de rigore iustitiae pro peccato, quatenus est offensæ Dei, & tamen hæc satisfactio est ex magna gratia, quia scilicet gratis, vt viua membra Christo capiti ad unius corporis integratatem copulamur, &c. *Sexto* probatur, quoniam ad æqualitatem satisfactionis pro iniuria, satis est vt actus, qui in satisfactionem exhibetur offenso, liberè eliciatur & offeratur ab eo in honorem offensi,

D licet etiam offensus illius actus dominium habeat. Differunt enim restitutio & satisfactio, quia illa versatur in rebus acceptis, in quibus debitor intedit laesam æqualitatem refarcire, & ideo fieri non potest ad æqualitatem per res, quæ sunt illius cui fit restitutio; sic enim facta restitutio nihil recipit eius, quod ante restitucionem illi debebatur; ac proinde remanet inæqualitas: hæc vero, scilicet satisfactio, in exhibitione versatur honoris, quæ per actionem liberam fieri potest, quamvis illa sit sub dominio Dei. Quemadmodum enim per peccatum, quatenus eius actus sub domino est voluntatis humanae, Deus offenditur, licet sit etiam sub dominio Dei, prout entitas quædam est a Deo creata, ita è contra Christi satisfactio, quamvis esset sub dominio Dei, quatenus tamen liberè offerebatur a Christo, cedebat in gloriam Dei, & ideo perfectam habebat iustitiae æqualitatem, & hæc est doctrina D. Th. in 4. d. 15. q. 1. a. 2. ad 2. & ad Anibaldum ibidem art. 1. ad 2. *Vltimo* probatur à simili in merito, ad quod non requiritur, vt actus, quos offerimus Deo sub eius dominio non contineantur, sed satis est vt titulo veræ ac proprie libertatis nostri sint, licet sit etiam Deus eorum Dominus.

Secunda conditio erat, vt satisfactio fiat ex bonis proprijs ipius satisfacientis, non autem ex bonis eius, cui fit satisfactio, aut quæ ex illo valorem habent & dignitatem: Hanc vero

E conditio

conditionem (ut iacet) ad iustitiam concomitantem tanum rigorosam non esse necessariam. *Probatur primus*: Quia satisfactio Christi fuit perfectissime rigorosa, & tamen fuit ex bonis, quae erant sub dominio Dei. *Secundus*, quia satisfactio non ad hoc ordinatur, ut offenditum constituit in dominio vel possessione illius actionis aut entitatis, quae est satisfactio, sed eius finis est ablatum honorem offenditum restituere, & hoc optimè fieri potest per actionem sub offensi dominio comprehensam; ergo. Maior probatur. Nam, qui pro coniunctio in alterum dicto per verba satisfactio, non ad hoc verba profert, aut proferre debet, ut, cum ei satisfacit, in dominio vel possessione constituit suam locutionis, quae retractat coniunctum, vel alicuius entitatis, quae fuerit per coniunctum à Deo sublata, sed per retractationem subiectio-
nem & venia petitionem plenè, & ad aequalitatem iustitiae satisfacit, cum tamen actiones istae non transeant in offensi dominium, sed manent sub dominio satisfacientis: Quoniam, ut ait Philosophus *honor est in honorante*, & sicut Deum per peccatum in honorum, cuius tamen peccati entitas non subtrahitur à dominio Dei: ita è contra fieri potest satisfactio per actiones sub offensi dominio comprehensas. Minor vero probatur, quoniam honor Deo redditur per satisfactio-
nem, puta penitentiam, non prout est à Deo, tanquam prima causa, sed vt est ab homine, tanquam à causa proxima. At per hoc, quod Deo redditur honor per actum penitentiae liberum, satisfit illi pro offensa; ergo satisfactio, quae in iniurie compensatione & honoris restitutione consistit, optimè fieri potest per actionem sub offensi dominio comprehensam. Maior huius argumenti probatur; quia, licet Deus omnem illius actionis entitatem & rationem efficiat, vt prima causa, non tamen ea actione Deus honorat aut satisfacit; quoniam actio illa rationem habet honorandi & satisfaciendi, prout exit à proxima causa, sicut etiam Deus, quoniam vt prima causa producat omnem entitatem & rationem meriti, comedionis & ambulationis, non tamen meretur, comedat aut ambulat; quia rationes seu denominations istae formales actui coenunt tantum, vt est causa proxima; homo enim per hoc Deo satisfacit, quod illi per actum penitentiae se subiicit in recompensationem offensa secundum aequalitatem iustitiae; igitur actus penitentiae satisfactorius est pro peccato et tantum ratione, qua libere producitur à satisfaciente, non autem qua ratione sub Dei dominio comprehenditur, sicut etiam per actionem supernaturalem, cuius supremum dominium habet Deus satisfit illi pro culpa veniali & pro pena temporali, &c.

Igitur absolute loquendo dicendum est duas praedictas conditions non esse necessarias ad eum rigorosam iustitiae modum, de quo nunc loquimur, si tamen utraque limitetur, erit utraque huic satisfactionis modo necessaria; Et prima quidem dicens satisfactionem non debere esse ex gratia & liberalitate creditoris, ita debet intelligi, ut scilicet satisfactio de se minimè sufficiens, sed inaequalis offensa non acceptetur ab offendo, tanquam sufficiens, tunc enim non erit condigna secundum se; sed ita accipienda est prima conditio, ut satisfactio non fiat per id, quod gratis acceptum est, vt fiat illa satisfactio, quoniam fiat per id, quod satisfaciens operatur in virtute beneficij gratis accepti, vel etiam per id, quod gratis acceptum est sine ordine ad satisfactionem. *Secunda vero conditio*, ut huic modo iustitiae

A sit necessaria, debet intelligi absque præcisione, siue exclusione alieni, dominij etiam illius, cui debet fieri satisfactio, ita, ut sensus sit: satisfactio debet esse ex propriis id est ex ijs, quae sunt sub dominio satisfacientis, licet eadem bona sub eius dominio continetur, cui debita est satisfactio: sic eam explicant Capreolus *locus 3a not. 2*, & Asturicensis, *pagina 366*. & ratione probatur eius prima pars; quia, si non fieret satisfactio ex bonis satisfacientis, sed alterius, nulla offensa fieret aequalitas; quia verè, & propriè nihil ad eius recompensationem exhiberet; nullus enim dare potest, quod suum non est. *Secunda vero pars* probatur; quia sicut vniuersalis & prima Dei causalitas non tollit efficientiam in secundis causis, sed eam causat & perficit, sic vniuersale dominium Dei in cius vniuersali causalitate fundatum, non tollit huius hominis particulae dominium.

Nunc de tercia conditione dicendum est, quam huic modo rigorosa iustitia diximus esse necessariam, ea vero est ut satisfactio non fiat ex per se debitibus creditori alio titulo iustitiae particularis. Ad cuius evidentiam duas particulae sunt explicanda. Prior est illa: *ex per se debitibus alio titulo iustitiae*, quae ideo apposita est; quia potest etiam alijs iustitiae titulis, quam ex offensa esse debita satisfactio, non per se & ex obiecto, sed accidentaliter & imperatiue, ut si quis debeat satisfactionem, per quatuor, & iuret aut voleat, vel etiam ex speciali precepto obligetur ad eam exhibendam, per hanc enim non efficitur per se debita satisfactio ex obedientia, & ex religione, cuius actus sunt iuramentum & votum, sed accidentaliter tantum & imperatiue; quia prædicti tituli iustitiae respiciunt eandem numero satisfactionem, supponentes obligationem ex offensione deriuatam, nec per se, & absoluè tendunt ad obligationem imponendam satisfactioni: cuius signum est, quod non existente prima illa obligatione & offensione contracta nullum de tali satisfactione fieret iuramentum aut votum; sed ad prioris obligationis firmitatem, & ad promptioris solutionis effectum solent adiungit; ac proinde exhibendo satisfactionem, ut quatuor plene & condigne satisfit non solum primæ, sed alijs etiam accidentaliter additis obligationibus ad religionem & obedientiam pertinentibus. Altera particula est, *iustitia particularis*, quae ideo ponitur, quia, si eadem satisfactio debita fuerit ex iustitia legali supernaturali ordinante illam ad commune bonum, per eandem utrique satisfit obligationi. *Primum* quia iustitia legalis priorem supponit obligationem, & ideo accidentaliter illi superuenit. *Secundum* quia iustitia legalis, cum sit vniuersalis potest per imperium ferri in materias omnium virtutum: & simile fieri est obedientia, cuius ratio materialiter sicut inuenitur in omni virtutis acto sub precepto cadere. *Quibus præmissis probatur dicta conditionem esse necessariam*: *Primum* quia satisfactionis aequalitas exigit, ut quod in recompensationem offensa redditur illam adaequet, at si id quod per satisfactionem exhibetur offenda detur etiam pro aliquo alio, quod per se debetum est alio titulo iustitiae particularis, non redditur ad aequalitatem offensi, nisi tantum superexcedat offensam, quantum redditus pro alio debito ex iustitia particulari; ergo. Declaratur secunda proprie. *Nam*, si offensa fuerit ut duo, & satisfactio fuerit ut quatuor, per duos satisfactionis gradus recompensabitur offensa ad aequalitatem, & secundum alios duos gradus valoris poterit alteri debito ex iustitiae

Iustitia ut duo satisficeri ad aequalitatem; si vero satisfactio valorem solum habeat eum aequalis offendit, & exhibeat etiam pro alio debito ex iustitia particulari, quantum redditum pro illo alio debito, tantum detrahitur recompensationi facienda pro offensa; atque ideo non poterit illam adaequare. Secundò probatur idem exemplis. Nam si Ecclesie debo centum ex voto, & centum ex locatione seu conductione agrorum, & centum ex mutuo, & alia centum ex decimis, non satisfacio ad aequalitatem iustitiae, si centum tantum illi reddidero. Nam plures illi iustitiae tituli multiplicant & augent debitum; adeò ut totum debitum simul acceptum sit quartercum; igitur soluendo centum non satisfacio ad aequalitatem; cum illi debeatur adhuc trecentum, &c.

Quarta vero conditio, nimirum ut satisfactio condigna, & aequalis secundum dictum iustitiae rigorem illi, cui debetur oblatione, illum obliget sine novo pacto ad eam acceptandam, non est absolutè loquendo necessaria. Primo: quia satisfactio, quam nunc offerunt Deo iustificati pro peccatis temporalibus debitis peccato remisso, est aequalis & rigorosa modo, praedicto, & tamen Deus absque addito pacto & promissione, quod esset ea contentus, illam acceptare non tenebatur, sed poterat aliam aut alias pro libito suæ voluntatis exigere absque villa lassione iustitiae. Si namque verum est, quod doctissimi quidem affirmant, ut peccatis Purgatorij per se primò peccatorum nostrorum satisfactioni fuisse deputata, sed per Dei misericordiam in peccatis praesentis vite ijs, qui eas subire voluerint, commutari, patet non teneri Deum ad acceptandas pro satisfactione peccatorum huius nostræ vite peccatis & leuitia, peregrinationes, &c. Quemadmodum si quis abstulerit alteri honorem aut equeum; & pecuniam offerat secundum moralem estimationem aequalem honori vel equo, quem potest in propria specie restituere, non tenetur ille, qui lassus est, eam acceptare, quamvis satisfactio sit moraliter aequalis offendit; si tamen libere consentiat, ut honor aut equus pecunia recompensetur, iustitia constituetur aequalitas & erit satisfactio iustitiae rigorosa modo dicto, licet ea recompensatio gratis acceptetur; quoniam illa gratia, nihil de recompensationis aequalitate diminuit, sed propriam huius satisfactionis materiam in aliam mutat eiusdem estimationis & valoris: sicut etiam Deus præcisa promissione vel pacto non tenetur vnius iusti satisfactionem acceptare pro alio, cui peccata debentur temporales; at supposita Dei promissione vel pacto potest vnu pro peccatis temporalibus alteri debitis ad aequalitatem iustitiae satisfacere, & similiter qui iure belli captiuus habet seruum, non tenetur a volente illum redimere premium acceptare, si tamen illud acceptet, vendere volens seruum, erit condigna & iusta recompensatio & satisfactio iniuriae, quam captiuus ille in tutelarum communitatibus, contra quam pugnabat, que suum ius in eum transstulit, qui hominem iusto bello captiuum in seruitutem rededit, &c.

Satisfactio.
nē perfecta
rigorosa, ut
quod sit inter
modo differendum est. Et quoniam huiusmodi sa-
hominē & tisfactio multiplex est: quædam enim sit hominē, non nisi, & quædam sit Deo, & hæc duplex est, nam
exigere a quædam sit ab homine puro, & quædam sit à
peccatis of- Christo Deo simul & hominē: de singulis in
fidei, nisi
quando sit. Et prima quidem satisfactio, quæ sit hominī ab
hominis specie mine, ut rigorosa sit antecedenter & concomi-

tanter, non exigit actualem acceptationem of- abea, qua
fensi, nisi quando satisfactio sit in alia specie ab debetur,
ea, quæ debetur. Primam huius dicti partem tenent que vero fidei
Vega lib. 7. in Concil. Trid. c. 9. Medina Cod. de lat eius be-
punit. T. 3. q. 1. & Valsquez diff. 9. & probatur nevolentia
primi. Quia, si quis Petro in se vel mortuo ho- orgasianis.
norem abstulerit, potest illum ad aequalitatem
resarcire, ut per se notum est; hæc enim erit sa-
tisfactio rigorosa, qua maiorem non potest Pe-
trus exigere, & tamen sit nulla eius formalis ac-
ceptatione interueniente. Secundò probatur: quo-
niam hoc interest inter iustitiam & alias virtutes
morales; quod illius finis est medium rei,
quod est invariabile, nec attenditur per ordinem
ad subiectum vel ad aliud extreum: harum
autem intentio fertur ad medium rationis, quod
est variabile secundum subiecti dispositiones; &
ideò, si Petrus debeat decem Ioanni & ea refi-
tuat, facit actum iustitiae ad aequalitatem, quo-
modocumque disponatur, aut secundum iustitiae & affe-
ctum vel alias dispositiones immutetur Ioannes
sive sciat sive nesciat, sive acceptet sive non ac-
ceptet, sed satis est actus iustitiae medium habens
rei, quod est penitus invariabile; igitur eo ser-
uato erit satisfactio Petri secundum aequalitatem
iustitiae rigorosa, quomodocumque sit Ioannes
affectus. Tertiò probatur: quoniam acceptatio
non tribuit valorem satisfactioni, per quam ad-
æquet offendam; ergo, si post acceptationem est
aequalis, eandem, antequam acceptetur, habebit
aequalitatem. Ea confirmatur; quia nullus ho-
minus Theologus hominem, qui satisfactionem
obtulit aequalem iniurie in materia debita, quam
offensus renuit acceptare, ad vltiorum satisfac-
tionem obligabit; debetur autem obligari, si
condigna non fuisse illius hominis satisfactio;
igitur eius condignitas ex acceptatione lassus non
pendet, &c. Et ex his sequitur secunda eiusdem dicti
pars, videlicet, huius rigorosæ satisfactioni non
esse necessarium, ut offensus eam acceptare tene-
atur, sed satis esse, ut non possit aliam maiorem
exigere: quemadmodum etiam rigorosa emptio-
nis & venditionis aequalitas non requirit, ut
emptor aut vendor ex iustitia emere aut videret
teneatur; sed satis est ut in contractu perfecta ser-
uetur aequalitas. Tertia demum eiusdem dicti pars
probatur: quia satisfactio, quæ est in una re de-
bita, si fiat in alia, quæ sit etiam secundum mo-
ralem estimationem aequalis, non constituit sim-
pliciter aequalitatem à satisfaciente fieri debitam;
igitur, ut obligationi satisfiat, necesse est, ut eam
acceptet offensus: quod explicatur exemplo. Nā
si Petrus tenetur iniuriam recompensare Ioanni
honorem exhibendo, & velit oblatione pecunia sa-
tisfacere, nō plenè refarcitur honor Ioannis, nec
debita constituitur aequalitas; quia honor subla-
tus, honore tantum adhibito sua aptè natura re-
stituitur. Itaq; nisi qui Iesus est, sit ea satisfactio
ne contentus, nunquam debita consurgit aequalitas.

Ea vero satisfactio, quam homo Deo debet ob-
fensam illi per peccatum illatam, exigit Dei bene-
uelétiam: quoniam, ut ait S. D. in 1. 2. offensam nō
remittitur alicui, nisi per hoc, quod animus of-
fensi pacatur offendenti; Deus autē sola dilectio-
ne, ad quā sequitur infusio gratiæ, nobis pacat-
ur, ut ibidē explicat optimè Caietanus, & per hoc
differt ab ea satisfactione, quā vnu homo debet
alteri; hæc enim cōsistit in aequalitate perfecta rei
ad rem, quæ non variatur ex dispositione, vel a-
ctu alterius extremitatis; satisfactio vero, quæ Deo
fit, ad amicitiam cum eo complete reconciliandam
ordinatur: & ideo necesse est postulat eius
benevolentiam & gratiam.

Sæc. fæctio-
nic christi cō-
uenire pri-
mæ rigorosa
iustitiae con-
ditiones; cui
male Suarez
et alij adhibet
limitatio-
nes.

SVPER EST iam vna ceterarum omnium perfe-
ctissima satisfactio soli Christo Domino propria, cuius
gratia totam hanc proposuimus, & disposuimus
Controuersiam.

Est igitur prima conditio, vt satisfactio non sit
ex gratia & liberalitate creditoris, quæ parum
aut nihil differt à secunda, nimurum, vt sit ex pro-
prijs eius, qui satisfacit; & ideo Cajet. super hoc
a. Soto de natura & gratia lib. 3. c. 6. & in 4. d. 19.
q. 1. a. 2. Medina super hoc art. Asturicensis, &
Vasquez duas has conditiones in vnam coniungunt,
quibus consentit etiam Albertinus in al-
legato Coroll. 17. pancto 3. in prima difficultate, pag.
320. Sed quia secunda significatio latius patere
videtur, quæ prima, ideo Capreolus in 4. d. 15. q. 1.
ad 1. Aureoli, Ferrar in 4. cont. gent. c. 5. Suarez,
Aluarez, & alij cam à prima distinguunt. Nos autem
hic agentes de prima, ea de secunda tantum
attingemus, quæ sunt illi cum prima communia:
quæ verò secunda tanquam propria tribuit Suarez
& alij, suo loco consideranda reseruamus.

Postulat ergo primò rigorosa satisfactio, vt
non sit ex gratia, & liberalitate creditoris. Ra-
tionem huius conditionis assignat Sotus loco no-
tato de natura & gratia: quia satisfactio est opus
iustitiae: ergo ex propria ratione distinguunt à
gratia, ita vt quantò plus in opere fuerit gratiæ,
tantò minor sit in eo ratio satisfactionis; igitur
illa sola erit profecta & omnibus iustitiae nume-
ris absoluta satisfactio, cuius valor totus emanat
à debitor, nulla perueniente vel interueniente
gratia creditoris. Qui totus ferè discursus collig-
itur ex Apostolo ad Roman. 4. cap. cuius verba
sunt. *Ei autem, qui operatur, merces non imputatur
secundum gratiam, sed secundum debitum, ei autem,
qui non operatur, credenti autem in eum qui iustificat
impium, reputatur fides eius ad iustitiam, secundum
propositum gratiae Dei & capit. 11. Si autem gratia,
iam non ex operibus, alioquin gratia iam non est gra-
tia. Ideo verò gratia satisfactionem præueniens
iustitiae minutò perfectione, quia virtualis que-
dam est remissio debiti gratis à creditore facta
debitori: quò verò maior hæc fuerit, eo plus sa-
tisfactio deficeret ab æqualitate iustitiae. Et ideo,
vt scitè Cajetanus aduertit, omnis ea satisfactio,
quæ præuenientem supponit gratiam creditoris,
satisfactio non est, nisi ex misericordia præueni-
ente & quodammodo supplente, vt sit sufficiens
satisfactio: Talis verò satisfactio contra eam dis-
tinguitur, quæ est per æqualitatem, & ex toto
rigore iustitiae, de qua modo loquimur; ac pro-
inde contradic̄to manifesta est afferere, posse
hominem Deo perfectè satisfacere pro commis-
so peccato, & eum id posse per charitatem ex di-
uina misericordia deriuatam; satisfactio namque
perfecta non præsupponit vt principium, sed ef-
ficit & habet vt terminum diuinam reconcilia-
tionem; ad hanc enim per se primò dirigitur sa-
tisfactio.*

Suarez.

Conditionem hanc sic explicat am Suarez. tribus a-
lijs conditionibus ait esse limitandam. Prima est,
vt gratia siue liberalitas creditoris ad huc finem
fiat debitori, vt possit creditori satisfacere; sic
enim est virtualis quedam debiti remissio, sicut
(inquit) si Petrus Paulo centum tribuat, vt si-
bi totidem soluat, quæ illi debebat, libera remis-
sio potius est, moraliter loquendo, quā iusta
solutio: si verò donatio præcesserit absoluta,
nullum habens respectum ad debiti solutionem,
maior (inquit) intelligeretur esse perfectio ius-
titiae, etiam si quis ex eadem re, quam à credito-
re dono recepit, illi debitum soluat; quia tunc
in donatione & solutione non includitur virtua-

A liter debiti remissio. Secunda limitatio est, vt per
illam rem, quæ gratis à creditore datur, vt ab i-
pso datur, fiat recompensatio siue solutio debiti;
nam & si præcedat liberalis donatio creditoris
etiam in ordine ad debiti solutionem, si tam-
en (inquit) solutio non fiat ex eadem omnino
re, quæ dono accepta est, sed ex alijs acquisitis
labori & industria debitoris, hoc non ita repug-
nat perfectioni iustitiae, quia iam debitor ali-
quid de suo habet, quo debitum soluit. Quem-
admodum si quis centum Petro debeat & ab illo
accipiat decem, quibus negotiari possit & lucra-
ri, quidquid necessarium est ad soluendum debi-
tum, tunc verè ex iustitia soluit: immo si tan-
tum lucretur vt possit etiam id quod ad lucrandum
accepit per soluere, erit perfecta iustitia &
æqualis; quia nec totum debitum, nec pars eius
formaliter aut virtute fuit gratis remissa, sed sol-
lum antecessisse videtur quædam mutatio, quæ
non repugnat perfectioni iustitiae, si postea com-
pensetur. Tertia limitatio est, vt hæc liberalitas
fiat ab ipso creditore ei, qui debet satisfacere.
Nam, si gratia supponatur alteri facta, non tam-
en ei, qui soluturus est debitum, nihil (inquit)
hoc refert ad rationem iustitiae, quia per huius-
modi gratiam, nihil debitori remittitur. Ex his
limitationibus Albertinus loco supra notato pri-
mam negat esse necessariam; quia, si Paulo debito-
ri verè donata sunt centum à Petro creditore,
Paulus per gratiā donationis, quæ præcessit cō-
tractum solutionis, factus est Dominus illorum
centum, & ideo donatio illa non videtur esse re-
missio virtualis. Sed hæc ratio valde friuila
est; quamvis enim Paulus dominium acquisierit
illorum centum, hoc tamen est ex gratia creditoris;
& ideo Pauli satisfactio tota pendet ex
gratia & liberalitate creditoris, quia sit potens ad
restituendum, non autem ex propria Pauli facul-
tate; ac proinde quamvis illa donatio non esset
remissio virtualis, solutio tamen illorum centū
non erit satisfactio ex toto rigore iustitiae.

Quod autem ait Suarez, donationem absolu-
tam præcedentem, quæ scilicet nullum habeat
respectum ad debiti solutionem, non minuere
iustitiae perfectionem, etiam si quis ex eadem re,
quam à creditore dono recepit, illi debitum sol-
uat, in humana iustitia, quæ scilicet est inter ho-
minem & hominem, aut in rigorosa solum con-
comitant iustitiae modo verum est. Sed in pro-
posito superuacanea est ac minimè necessaria cō-
sideratio; iam enim diximus, vt satisfactio ade-
quaretur offensæ, neccesse fuisse, vt satisfaciens
esset Deus & homo, cui nulla fieri potest gratui-
ta donatio. Quia etiam ratione cæteræ dux limi-
tationes ad rem propositam minimè pertinent;
non enim de iustitia in communi aut humana,
vel de altero minus propriè dicto rigorosa ius-
titiae modo, sed de iustitia perfectissimè rigorosa
inter Deum & hominem sermo est; & ideo
multi expositores & doctores in examinandis
dictis limitationibus ad humanam duntaxat &
minus propriè rigorosam iustitiam pertinenti-
bus frustra verba consumunt.

Hanc verò conditionem Christi satisfactio-
minimè defuisse docet Capreolus, Cajet. Ferrar.
Sotus, Medina, & alij S. Tho. discipuli, & expo-
sitiones super hoc artic. Vnus est Vasquez, qui in-
genij sui fisiis acumine à cōmuni doctrinæ via
diuertit per abrupta graditut dicens tria. *Primum*
est. Humanæ naturæ Deificata siue sanctificata
ipsa Deitate tribuenda esse satisfactione, vt proximo
principio quod satisfacit, & nō ratiū vt prin-
cipio quo. *Secundū*. Propositionē hæc, Christo in-
quantum

Quæstio Prima.

Quantum homini tribuenda est satisfactio, eandem esse cum præcedente, & eadem ratione concedenda. *Tertium* est. Humanam naturam & Christum in quantum est homo, perfectissime satisfecisse pro nobis & ex rigore iustitiae, non quidem propriè, sed generalis, quamvis non ex proprijs, sed ex bonis acceptis a creditore satisficerit; quia nimur non solum humana natura, sed etiam Christus ut homo aut inquitum homo indiguit gratia Dei, ut mereretur & satisfaceret, & eam accepit. Quorum examen ad sequentem remittimus Controversiam.

*Quod autem Christi satisfactioni non defuerit hæc prima conditio, probatur primò. Quia valor satisfactionis Christi ex dignitate personæ Verbi defumitur, at hæc dignitas non conueniebat Christo ex gratia, sed ex natura; erat enim Filius Dei non adoptius sed naturalis; ergo. *Secundò*. In Christo duplex est gratia, qua principium est satisfactionis scilicet gratia vniōnis & gratia habitualis: sed vtramque Christus habuit ex proprijs viribus. Verbum enim sua virtute scipsum vniuit humana natura, & ex hac vniōne resultauit in anima Christi gratia habitualis, sicut splendor ex Sole; ut ait S. D. *infra* q. 7. art. vlt. Quod significatur *Ezech. 43*, cum dicitur. *Gloria Dei Israel ingrediebatur per viam orientalem, & terra splendebat à maiestate eius*. Et expressius habetur *Io. 1. Vidimus gloriam eius gloriam quasi Vnigeniti à Patre plenum gratia & veritatis*. Quamobrem, vt Caietanus adiurit, gratia & charitas in Christo non se tenet ex parte Dei, ut cui satisfaciendum est, sed ex parte personæ satisfacientis, hoc est ex parte Dei, ut satisfactor est. *Confirmatur*. Quia gratia non est facta personæ Verbi, qua simul cum Patre & Spiritu sancto fons est omnium gratiarum, sed est facta humanitati, cui nō attribuitur satisfactio ut principio quod, sed tantum ut principio quo, ut ostendemus in sequenti Controversia. *Confirmatur secundò*. Quia concursus omnis & auxilium ad actus satisfactionis necessarium, ex virtute Christi satisfacientis, ut sic effluent, non autem ex Deo, prout ei offerebatur ut debita satisfactio.*

Christi satisfactione fuisse aequaliter offendit. Et idèo Christi satisfactio fuit aequalis offendit, non ex sola Dei acceptatione, sed ex propria sua dignitate & valore, ut affirmant S. Doct. & Caietanus *infra* q. 48. a. 2. Et probatur primò: quia Christi satisfactio validior fuit Ad e peccato, ut patet ex Apost. *Rom. tertio*. Non esset autem validior si peccatum non adæquaret ex sua dignitate; ergo. Probatur minor: quoniam ex peccato Ad e contraximus peccatum secundum totam eius deformitatem realiter, & non ex imputatione Dei. *Secundò*: quoniam *ad Coloss. 2*. dicitur. *Delens, quod aduersus nos erat, chyrographum decreti, &c. Traduxit confidenter palam triumphans illos in semetipso, &c.* at si eius satisfactio non esset aequalis, non traducaret illos confidenter nec triumpharet in semetipso, sed in acceptatione Dei: posset enim timere suam satisfactionem, ut inæqualem absq; iniustitia à Deo posse repellit. *Et ad Hebr. quinto, de Christo dicitur. Cum clamore valido & lacrymis offerens exauditus est pro sua reverentia*. In cutus loci expositione notant Chrysostomus, Anselmus, Theophilactus & alij, exauditionem non tribui acceptationi Dei sed reverentie Filio debitæ: eadem autem est ratio de quacumque alia Christi operatione satisfactoria. *Tertio* probatur: quoniam *ad Hebr. 10*. dicitur. *Habentes itaque fratres fiduciam in introitu Sanctorum in sanguine Christi*: At si Christi satisfactio per sanguinis effusionem ex suo valore non esset aequalis, sed

Articulus Secundus.

53

ex acceptatione Dei, nostra fiducia non esset in sanguine Christi: quemadmodum dēducunt Augustinus *lib. 13. de Trinit. cap. 14*. Et Cyprianus in sermone de ratione Circumcisōnis. Et confirmatur ex Anselmo libro secundo, *Cur Deus homo capitulo sexto*. Nam si Christi satisfactio solum esset aequalis ex acceptatione Dei, nulla esset quo ad valorem & dignitatem inter eam & antiquæ legis sacrificia differētia (hæc enim ex acceptatione Dei poterant esse peccatis aequalia, pro quibus offerebantur) quod omnino falsum est: quoniam Apost. in tota ferè Epist. ad Hebr. ostendit sanguine Christi afferri peccata eo modo, quo per antiqua sacrificia non poterant expiari; & idèo *ad Galat. 3. 24*, vocat ea *infirma & egena elementa*. *Quartò* probatur ratione Agapiti in Epist. ad Antimū, & Athanasi in libro de humanitate Verbi; quoniam alias ad iustum & aequalē redēptionem nostram non fuisset necessaria passio Christi. Probatur illatio: quia ad aequalē satisfactionem ex acceptatione Dei sufficit satisfactio puri hominis, quam Deus ut sufficiēt & aequalē potest acceptare, quāquam secundum se non sit aequalis neque sufficiens. Ultimo probatur ex D. Thoma *infra* q. 48. a. 2. Et quarto *contragent*. c. 55. ad 24. quia satisfactio ex se aequalis est illa, qua Deo offenso aliquid offertur, quod magis diligit, quam oderit offensam; ergo. Quo etiam arguendo virtualiter vtitur Summus Pontifex in extrahaganti *Vnigenitus* dicens, vnam guttam sanguinis Christi esse sufficientem satisfactionem propter vniōnem ad Verbum: vbi manifeste satisfactionis aequalitatem refert non ad acceptationem Dei, sed ad dignitatem sanguinis Christi pro nobis oblati, &c.

SECUNDA conditio erat, ut satisfactio sit ex proprijs: quæ, ut à præcedente secessatur, intelligētur *Varie dōborum ex positiones, circa secundum conditio* *et circa tertio, quod illius est, eadem conditio* *et circa quarto, quod prius erat inter eos inæqualitas remanebit; satisfactionis scientia ut sit et accessio*. *Vt autem punctū inquisitur circa conditionem hanc veritatis attingas, scito satisfactionem hoc modo rigorosam debere ex proprijs esse dupliciter. Primo* *ut non sit ex ijs, quæ sint sub dominio creditoris* *secundò* *ut neque ipsa neque eius valor proueniat ex bonis creditoris*. In quibus duobus proprietatis modis Christi satisfactioni tribuendis tot ferè sunt Doct. & Expositorum opiniones, quot capita. Nam Capreolus *capreolum* in 4. d. 15. q. 1. a. 3. ad 1. Aureoli *contra primā Conclusionem* tres supra positas conditiones rigorosæ satisfactionis enumerans ait, oportere primò ut satisfactionis sit principalis causa totius aetatis satisfactorij: *secundò*, ut satisfaciat per aliquid tota litera suum, vel faltem per aliquid, quod non sit principalius eius cui fienda est satisfactio, quam ipsius satisfacientis: *tertiò*, ut illud, quod exhibetur in satisfactionem, non teneatur alias exhibere propter alia debita: Quæ tria concurrebant (inquit Capreolus) in satisfactione Christi. Nam primò Christus erat principalis causa totius bonitatis suæ satisfactionis: *secundò* actio, & passio eius non erat potius alterius, quæ eius, quia aequaliter Patris & Filii & Spiritus sancti, & non magis vnius personæ quam alterius: *tertiò* ipse ex nullo priori debito & obligatione tenebatur reddere Deo, quod eidem obtulit in sua passione vel actione quacunque. Quam opinionem quo ad secundam conditionem recentiores omnes impugnant ac præsertim Suarez, Asturicensis,

icensis, Vasquez, Albertinus & Pefantius. **S.** Thomas in 4. d. 15. q. 1. a. 2. ad. 2. ait, hominem ex hoc, quod est ad imaginem Dei, aliquid libertatis participare, in quantum est Dominus suorum actuum per liberum arbitrium; & ideo ex hoc quod per liberum arbitrium agit, Deo satisfacere posse; quia, quamvis Dei sit, prout a Deo est illi concessum, liberè tamen traditum est, ut eius sit Dominus. Sed *ibid. in resp. ad 3.* ait, satisfactionem aequivalentem ab homine fieri minimè posse. Cui doctrinæ innitens Suarez, quo ad primum modum proprietatem ait, differentiam esse inter restitutionem & satisfactionem, quod restitutio versatur circa res datas & acceptas, quia per eas reparatur damnum alteri illatum in bonis suis: at satisfactione versatur in actionibus, quia per eas intenditur iniuria recompensatio; quo sit ut in restitutione multum dependeat aequalitas ex dominio, quod restituens habet, vel in alterum transferre potest; quod tamen ad satisfactionis aequalitatem constitutum non est per se necessarium, sed sufficit illud dominium, quod est intrinsecum operi libero; quia satisfactione non sit, nisi per opus liberum, cuius operans est Dominus; quia ratio satisfactionis non consistit in translatione dominij alicuius rei, sed in hoc solum, quod tantum reuerentia & honoris impendatur, quantum iniuria illatum fuit; atque ideo, quod Deus habuerit dominij actionem Christi, non repugnat iustitia perfecte illius satisfactionis. *Quo ad alterum verò modum, quo iustitia ex proprijs esse debet, ait, personam Verbi, quatenus est in propria natura subsistens, rationem habere creditoris, ut autem humanam sustentat naturam, & in ea subsistat, rationem habere satisfactoris.*

Vasquez.
Albertin.

Sed modum hunc dicendi, quo ad utramque partem impugnat Vasquez *disp. 8. c. 4. & 5.* Albertinus autem in *allegato Coroll.* pag. 226. & sequ. eundem reiicit quo ad primam partem. Sentit autem hic author, Verbum habere quoddam dominium formale super operationes humanæ naturæ sibi vniæ, quod non habet Pater & Spiritus sanctus illo modo, quatenus scilicet solum Verbum terminat naturam humanam, & operationes ipsius naturæ subsistunt quodammodo in Verbo, mediante natura humana; & ratione huius dominij potuisse Christum ex proprijs satisfacere. Quam sententiam sequitur Pefantius *disp. sexta.*

Asturicen
sis.

Denique Asturicensis in *allegata Relectione*, q. 5. pag. 385. & seq. dicit quatuor. **P**rimum est. Satisfactione Christi cum suo infinito valore potest dupliciter considerari: Vno modo ut exit a diuino Verbo & prout ab ipso infinitatem sortitur, & sic nulli est debita neque etiam ipsi Deo; quia Verbum nihil debet Deo, &c. & ita (inquit) considerari habet omnia necessaria, ut ingrediatur formalem rationem iustitiae commutativa. Alio modo potest considerari, ut est iam actu producta, & sic est sibi vniuersali dominio Dei atque ideo sit incepta & improprietaria ad inducendam iustitiae obligationem in Deo: satisfactione autem (inquit) in ratione satisfactionis consideratur potius secundum quod egreditur a satisfaciente, quam prout est operatio in facto esse; & ideo absolute dicendum est, Christum satisfactione ex proprijs & ex ijs quæ nullius subiacebant dominio.

Secundum est. Licet actio humilitatis seu obedientiae Christi sub vniuersali Dei dominio comprehendatur, non tam ipse Christus simpliciter

Aloquendo, quia est verus Deus: satisfactione autem Christi fuit infinita, & ad aequalitatem satisfactoria, quatenus quasi reflectebatur supra ipsum Christum, prout scilicet Christus seipsum Deo subiiciebat & humiliabat; & ideo Christi satisfactione ea ratione, qua infinitatem habuit, non fuit debita Deo nec sub eius dominio contenta. Non enim erat debita Deo illa reflexio supra personam Christi, ita ut Christus seipsum etiam secundum suppositum Patri humiliaret: & quoniam totum suum satisfactorium valorem ex illa extensione ad diuinum Verbum accepit ipsa Christi humiliatio, idcirco absolute fateri debemus, Christi satisfactionem, qua ratione fuit infiniti valoris, ex proprijs fuisse & ex alijs indebitis. **B**Quocirca Christi satisfactione duplii titulo fuit ex proprijs, & secundum quod procedebat a Christo, ut est Deus & homo, & quatenus reflexione prædicta supra Verbum humanitatis suppositum reuertebatur ipsum humiliando & submittendo Maiestati Diuinæ. *Tertium est.* Licet infinitus satisfactionis Christi valor desumetur ex infinita dignitate & virtute Dei, quæ toti est Trinitati communis, non tamen desumebatur ab illa, ut communis est, sed tantum prout pertinet ad personam Verbi, quatenus est una persona ab alijs duabus realiter distincta; quia Verbum non conferbat per se primò valorem infinitum operationi Christi, prout Deus est absolute, sed prout tale suppositum est personaliter terminas humanitatem; & simul cum illa humanas efficiens & eliciens actiones. *Quartum est.* Quamvis valor satisfactionis Christi, si in ratione præcise valoris infiniti consideretur, desumatur a Verbo ut est diuinum suppositum, si tamen consideretur ut contractus ad rationem valoris satisfactionis, sicut in proposito considerandus est, impossibile est ut desumatur a Verbo, nisi prout est suppositum humanum satisfactionis. Quæ ferè omnia impugnat Vasquez, & ex parte Albertinus. Ea tamen approbat, & sequitur Alvarez in *supra notata disp. 4.*

Et **Q**uoniam hactenus relate Doctorum *Opiniones neque repugnantes omnino, nec a veritate prorsus videntur alienæ, ideo præmissis de dio christi more fundamentis enitemus eas ad concordiam, sicut ex proprijs, & quoniammodum*

Notandum est igitur primò in Christi satisfactione duo considerari, scilicet auctum satisfactionis & personam satisfactionem: in auctu satisfactionis duo sunt, scilicet substantia physica actus & esse liberum: quæ duo comparantur ut materiale & formale, substantia enim actus se habet ut materiale, esse vero liberum est veluti formale; pertinet enim ad genus moris, cuius ratio posterius conuenit actui, quam eiusdem actus substantia naturalis. Rursus actus satisfactionis Christi tam secundum esse naturale, quam secundum esse

*E*morale huic liberum potest dupliciter considerari; Vno modo prout exit a Christo satisfactione, alio modo prout est iam actu productus. Persona vero Christi satisfactionis dupliciter potest considerari; Vno modo prout subsistit in diuina natura; Alio modo prout sustentat humanam naturam. Et hoc secundo modo dupliciter adhuc potest considerari; Vno modo prout est principium quod satisfactionis; alio modo prout in ipsa satisfactione quodammodo clauditur intrinsecè; quia nimirum, ut ante diximus, Christi satisfactione super ipsam Christi personam quodammodo reflectitur eam Deo summittens & humilians.

Secundum

Quæstio Prima.

Secundū sciendum est, dominium duplicitate dicī; Vno modo generaliter (vt ita loquar) ac propriè: & hoc modo sumptum est ius habendi, possidendi, fruendi & vtendi aliqua re pro libito voluntatis simpliciter, vel secundū aliquem determinatum modum ex quadam superioritate, vt patet apud Sylvestrum in *Verbo Dominium*. Alio modo specialiter & minus propriè: & sic idem est, quod libertas voluntatis in ordine ad actus ab ea elicitos aut imperatos, & de hoc dominio loquitur S.D. in 1.2. qu. 1. art. 1. dicens: *Dif- ficit autem homo ab alijs creaturis irrationalibus in hoc, quod est suorum actuum Dominus: vnde illa sola actiones vocantur propriè humana, quærarum homo est Dominus: est autem homo Dominus suarum actionum per rationem & voluntatem, &c.* Vbi Conradus ait, hominem non ita dici suorum actuum dominum, quod eos possideat tanquam Dominus, sed quia, cum Domini sit imperare liberè seruo qui eius potestati subditur, homo etiam potest agere, & non agere, & agere hoc vel illud: ex quo patet, dominium hoc esse magis similitudinariè quam propriè dicū.

De singulis igitur his distinctionibus, & eorum membris ad inuicem copulatis breuiter, ac dilucide, quantum supernæ gratiæ lumen illuxerit, differemus, vt vera discernamus à falsis, & vt quæ probabilia sunt in qualibet opinione, videamus.

Dico itaque primò, actum satisfactionis Christi tam secundū eius esse naturale quam liberum, quatenus est actu productus, non ita personæ Christi proprium esse, vt solus habeat eius dominium generaliter & propriè sumptum. *Probatur hoc dictum.* Quia Dei omnipotens Patris & Filij & Spiritus sancti virtus & dominū ad omne ens actu productum extenditur; potest enim illud pro libito sua voluntatis conferuare, aut in nihilum reducere, & ad varios usus sibi placitos ordinare. Actiones igitur Christi sub ea præcisa ratione, qua entia quædam actu producta sunt, vim seu rationem nequeunt habere satisfactionem respectu Dei per peccatum offensum. Huic dicto nituntur omnia arguenda, quibus probant recentiores, fieri non posse, vt aliquis ex perfecta iustitia ex bonis sibi, & creditori communib[us] satisfaciat. Videamus est Suarez in *allegata diff. 4. se[ct.] 7.* Asturicensis, Vascquez, & Albertinus locis *supra notatis*.

Secundū dico, Actum satisfactionis Christi secundū eius esse morale sive liberum, prout egrediebatur ab humana Christi voluntate, ita proprium fuisse Christi, vt solus haberet super eo dominium specialiter & minus propriè sumptum. *Probatur hoc dictum.* Quia dominium hoc modo sumptum idem est, quod libertas voluntatis in ordine ad actus ab ea elicitos aut imperatos, quatenus, scilicet potest agere & non agere, & agere hoc vel illud: at hæc libertas soli conuenit voluntati eliciendi & imperanti; ergo. Major patet ex dictis. Minor probatur: Quoniam actus liberi eliciti vel imperati ea tantum ratione formaliter liberi sunt, qua dependent ex iudicio rationis, & ex electione voluntatis illius suppositi, quod eos elicit aut imperat. Quoniam enim creata voluntas, à diuina voluntate velti per se primò libera, & prima causa libertatis mouetur ad libere eligendum & imperandum, formaliter tamen non dicitur actus liber ex ordine, quem habet ad diuinam voluntatem, vt primam causam; sed ex eo, quod à creata voluntate producitur, vt causa proxima.

Articulus Secundus.

ma. Consequens ergo est, vt specialis hæc ratio dominij super actus elicitos, & imperatos soli sit propria creatæ voluntati. Et confirmatur. Quoniam his actibus vitalitas conuenit in ordine ad solam creatam voluntatem; ergo & libertas; ergo sola creata voluntas est eorum domina secundū hanc dominij rationem minus propriè dictam. Antecedens patet. Prima consequentia probatur: Quia libertas actuum est quædam vitalitas nobilissima. Secunda vero probatur: Quia libertas voluntatis respectu actionum liberorum est specialis illa ratio dominij, de qua loquimur.

Tertiò dico, Actum satisfactionis Christi, prout *Tertium.* egrediebantur à diuina Christi voluntate, & à persona Christi vt principio quod, fuisse Christo proprios secundo modo; quia scilicet neque ipse, neque eorum valor proueniebat ex bonis Dei; quatenus ei satisfactione debebatur, sive quatenus erant tribus communia. *Probatur primo.* Quia satisfactionis valor infinitus desumebatur ex infinita dignitate, & virtute Dei, non tamen sub ea ratione, qua tribus personis est communis, sed qua ratione ad solam pertinet Incarnati Verbi personam, cuius relativa, personaliè proprietate, quasi modificalur, vt de subsistente diximus, *prima parte, quæstione 39. articulo quarto, Controversia prima;* ergo satisfactione Christi erat ex propriis in secundo sensu. Probatur antecedens: quia Verbum ea ratione conferebat valorem operibus Christi satisfactionijs & meritorijs, qua naturam humanam terminabat, & in ea subsistebat; at Verbum terminabat naturam humanam, non ratione subsistenter communis tribus personis, nec quatenus Deus absolutè, sed quatenus talis persona à Patre & Spiritu sancto distincta realiter, ab hoc autem Deo tribus personis communi ratione in re fundamentum habente; ergo valor infinitus satisfactionis Christi desumebatur, &c. prout in antecedente. Et confirmatur: Quia satisfactionis Christi valor debet attribui principio proximo eliciendi & agenti, vt quod: at hoc est persona Verbi Incarnati; Deus enim tribus personis communis non erat, nisi causa prima & vniuersalis earum operationum, quas Christus Deo pro nobis in satisfactionem offerebat: ex tali vero causa non desumitur valor operis moralis finitus aut infinitus, vt hic etiam Alvarez annotauit post Asturensem.

Quartò dico, Christi satisfactionem & eius valorem fuisse Christo propriam in secundo sensu, considerata satisfactione, quatenus non solùm à Verbi Incarnati persona procedebat, vt à proximo principio quod, sed etiam quatenus super ipsam Verbi personam reflectebatur, & cum quodammodo cludebat intrinsecè. Prior pars huius dicti patet ex *tertio dicto.* Posterior patet ex dictis in *prima parte Controv.* vbi cum Asturicensi diximus, Verbum Incarnatum satisfaciendo pro nobis Deo per actus humilitatis & obedientiæ, non solos eos actus cum humanitate, sed suam etiam personam Deo summisse & humiliasse, quam proculdubio summisere, & humiliare minime tenebatur.

Postremò dico, sententiam Capreoli dicentis, *Vlt. dictum.* vt satisfactione fit de toto rigore iustitiae, satis esse, vt fiat ex ijs, quæ totaliter sunt satisfactionis vel saltem per aliquid, quod nō sit principalius eius cui fienda est satisfactione, quam ipsius satisfactionis; actionem autem & passionem Christi æquè fuisse Patris & Filij & Spiritus sancti, intelligendam esse de principijs satisfactionis,

quo ad absoluta & essentia, non autem quatenus proprietates connotant personales, & per eas quodammodo modificantur & determinantur. Iam autem diximus, Christi satisfaciens virtutē & dignitatē infinitā non conferre Christi actionibus & passionibus valorē infinitū, nisi quatenus intelligitur personali Verbi proprietate modifcata. Quomodo verò filius in assumppta humanitate possit sibi ipsi satisfacere, quatenus est persona diuina, iā superiorius explicauimus.

TERTIA CONDITIO erat, vt satisfactio

*Satisfactio-
nem Christi
fuisse ex a-
lia non de-
bitū, &
sententias
Dotorum
circa prece-
demē condi-
tione non
esse dicor-
deta.*

sit ex alias non debitis ei, cui satisfaciendum est. Hanc limitat Suarez dicens intelligendam esse de debito iustitiae & respectu eiusdem, adeo ut solutio debiti nequeat esse iusta & perfecta, nisi fiat ex ijs qua non sunt debita eidem alio titulo. B iustitiae: si verò debita fuerint alio aliquo titulo, putā gratitudinis, obedientiae aut misericordiae inter homines non minuit (inquit) perfectiōnem iustitiae; quia huiusmodi alij tituli vel debita non minuit æqualitatem iustitiae. Sed hanc doctrinam cum suo fundamento reiicit Vasquez, diff. 8. c. 6. & multis argumentis falsam esse demonstrat. Cuius sententiam sequitur Albertinus in sep̄ allegato Corollario, fol. 317. Sed, quamvis dicta limitatio respectu finitā satisfactio- nis que sit de toto rigore iustitiae, non sit ad- mitenda, satisfactio tamen infinita, qualis est satisfactio Christi, non est deneganda: In quo Vasquez absque sufficien- ratione sodali suo contradicit.

Ad cuius evidentiam considerandum est primō, personam Verbi esse dignitatis simpliciter infinita, ex qua non solum ad singula merita, satisfactio- nes, gratiarum actiones & obedientias, valo- ris quedam deriuabatur infinitas, ita vt plura diuersarum rationum ex uno principio simpliciter infinito deriuarentur infinita, sed etiam ex eodem principio in vnam & eandem Christi o- perationem plures diuersarum rationum infinitates effluerent; ita vt sicut eadem numero ope- ratio plures habebat rationes formales, ac species in genere moris, putā meriti satisfactionis, gratiarum actionis, obedientiae, &c. sic plures habe- ret infinitates singulis illis rationibus & specie- bus conuenientes, & ab inuicem formaliter differentes: ac proinde pluribus æquialeret ope- rationibus infinitis specie tam natura quam moris realiter ab inuicem differentibus.

Secundo sciendum est, non esse necessarium, gratiarum actione equari beneficio secundum valo- rem seu perfectionem in esse entitatiuo, sed satis esse, si secundum rationem proprii generis pro- portionalem habeat æqualitatem, sive commen- surationem (exempli gratia) vt maximo benefi- cio maxima respondeat gratiarum actio sic n. fu- scepto beneficio æqualis erit gratiarū actio, non simpliciter sive in esse entitatiuo, sed in ratione gratiarum actionis.

Eadem igitur actio Christi plurium habens moralium actuum rationes formaliter differen- tes, plures etiam secundum singulas habuit infinitates ratione diuersas, ex vna & eadem infinitate simpliciter diuini suppositi deriuatas; ac proinde Christus eadem actione & passione multis titulis infinita, scilicet meriti, gratiarum actionis, satisfactionis, obedientiae, &c. sufficien- ter sibi nobisque meruit, pro totius Mundi pec- catis plenē perfecteque satisfecit, & condignas ac proportionabiliter æquales Deo gratias egit pro gratia vniuersis & alijs gratijs, donis ac benefi- cijs sua humanitati collatis, vt scitè Caietanus aduertit: Verbo autem diuino naturam huma-

nam assumenti, sicut nulla facta fuit gratia, sic neque gratiarum actio ullum est ei beneficium, sed natura tantum humana.

Ex his conciliari facile poterunt relata Do- *Concilium
ctorū opiniones circa secundam iustitiae rigorosam
conditionem. Et de sententia quidem Capreoli
satis diximus. D. autem Th. de satisfactione lo-
quitur imperfecta. Suarez dominium libertatis
in operationem satisfactoriam non affirmit, aut
intendit esse per se sufficiens absolute ad æqua-
litatem iustitiae constituendam, sed in genere*

*suo: nec esse necessarium dominium proprii sumptum in operationem, quod sit in credito- rem transferendum, neque etiam dominium proprii sumptum, quod habet Deus Pater & Fi- lius & Spiritus sanctus in operationem Christi satisfactoriam, pugnare cum æqualitate satisfac- tionis, si non desint aliæ conditiones: Et quamvis satisfactio ratione quadam sit relictio, non sit tamen illa, sicut haec per hoc, quod alicuius rei dominium transferatur. Quod non aduertit, aut fortasse volens dissimulauit Vasquez, & postea Albertinus: Qui priorem pro- prietatis modum cum secundò confundens ait, Verbum habere dominium quoddam formale super operationes humanae naturae sibi personaliter vnitæ, quod non habet Pater & Spiritus sanctus, &c. qua loquendi forma, nihil aliud si- gnificatur, quām operationes Christi satisfac- torias solius esse Verbi, tanquam suppositi satisfac- tientis, quod supra docuimus cum Asturicensi. Qui etiam affirmans, Christi satisfactionem consideratam prout exit à Verbo & prout ab ipso trahit infinitatem, nulli debitum esse neque etiam ipsi Deo, &c. eandem significat satisfac- tionis proprietatem illi conuenientem; prout à solo Verbo vt supposito in humana natura sub- sistente, & vt proxima causa producitur; sic enim ab eo solo speciali quadam ratione valorem accipit infinitum, & ab ea ius omne creditoris excludit. Quod quia Vasquez in supradicta diff. 8. Vasquez
ca. 4. minimè considerauit, si uola valde ratione lapsu.*

D sententiam Asturicensis confutauit dicens, Christi satisfactionem in fieri non minus quam in facto esse, sub Dei dominio contineri, & ab eius virtutis efficacitate pendere; quod omnino fal- sum est formaliter loquendo de operatione, quatenus ab Incarnati Verbi persona, veluti supposito ab alijs duabus diuinis personis realiter distincto & tanquam principio quod pro- ximo deriuatur.

*E SUPEREST iam POSTREMÆ CONDI-
TIONIS examen. An scilicet Christi satisfactio-
nem præter conditions iam dictas hanc etiam ha-
buerit, vt Deo cui debebatur oblatione, illum ad
eam acceptandam obligauerit; ita scilicet vt
Deus condignam ei pro offensa satisfactionem
oblamat acceptare teneretur?*

*Anselmus lib. 2. Cū Deus homo, c. 19. affirmat
Deum non potuisse Christi satisfactionem non
acceptare. Verba eius sunt: Eum autem, qui iā
tum donum fronte dat Deo sine retributione debere
esse non iudicabis, immo necesse esse video, vt Pater filio
retribuat: alioquin iniustus esse videretur, si nollet, aut
impotens, si non posset: Qua aliena sunt à Deo. Ean-
dem sententiam sequitur Sotus in 4. sent. diff. 19.
quæst. 1. art. 2. dicens implicationem esse contra-
dictionis non esse Deo acceptum id, quod illi
Christus offerebat. Sed ait Vasquez nomen
hoc, acceptum idem ibi significare, quod gratia-
tum: quod quidem (inquit) longe diuerium
est ab eo, quod ait Anselmus, nimirum Christi
satisfactionem non solum non potuisse non esse
Deo*

Deo gratam ad effectum redemptionis nostræ, A sed etiam non potuisse Deum non retribuere Christo opus nostræ redemptionis in præmium laborum. Verum iudicio meo secundum hoc sequitur ex primo; si namque Christi satisfactionio non potuit esse grata Deo ad effectum redemptionis, igitur non potuit eam non acceptare ad eundem effectum retribuendum, igitur ea per Christum exhibita non potuit Deus redemtionem non retribuere. Eandem opinionem sequitur, & explicit Valentia super hoc art. qu. 5. Quam, ut probabilem defendit Asturicensis in allegata q. 5. p. 381. cui fuit etiam Aluarez, disp. 4. in ref. ad 7. argumentum, quamvis non in ea persi- flat.

Oppositam sententiam sequuntur communiter omnes alij Doctores, ac præsertim Thomistæ & expositores huius articul.

In Deo sim-
pliciter lo-
quendo fuisse
obligationē
ad acceptā-
dam christi
satisfactio-
nem, suppo-
sito incar-
nationis de-
creto, etiam
preciso or-
dine ad re-
demptionē.
Prō difficultatibz huius resolutionē cōsiderādum est
prīmū, dupliciter intelligi posse, oblatam à Chri-
sto fuisse Deo satisfactionem pro peccatis hu-
mani generis. Vno modo supposito decreto In-
carnationis ordinatæ ad redēptionem, media
Incarnati Verbi passione & pluribus alijs actioni-
bus in ea terminatis & completis: & hoc pacto
supponitur pactum & promissio, saltem implicata
ex parte Dei acceptandi satisfactionem pecca-
tis æqualem offerendam à Christo; ac proinde
obligatio acceptandi, non ex virtute tantum fi-
delitatis, sed ratione iustitiae eminentissimam non
enim hæc obligatio simplici innitebatur Dei
promotioni, sed onerosæ respectu Christi, cui
promittebat Deus iuxta illud I. 53. Si posuerit
pro peccato animam suam, ridebit semen longæum:
sicut etiam nostris operibus corona ex iustitia
reddenda promittitur 2. Tim. 4. De reliquo reposi-
ta est mibi corona iustitiae, quam reddit mihi Dominus
in illa die iustus index. Quorum verborum expli-
catio videnda est in Comm. S. Thom. Quod etiam
significat diuina Scriptura. Psalm. 2. dicens. Po-
stula à me, & dabo tibi, gentes hereditatem tuam &
possessionem tuam ter minos terra. Veritatē hanc
latè probat Suarez disput. 4. sed. 5. cui tamen non
afflentimur asserenti, iustitiam commutatiuam
Deo formaliter conuenire seclusis imperfectio-
nibus; arbitramur enim cum D. Thom. in ratio-
ne iustitiae commutatiuæ formalis claudi imper-
fectionem superius explicatam. Quamobrem
iustitia, quam Deo tribuimus in ordine ad Chri-
stum satisfaciem longè alterius rationis &
alioris ordinis est, quam iustitia commutatiuæ,
tamen modum quandam habeat iustitiae com-
mutatiuæ, sicut etiam respectu quorundam mo-
dum habet distributiua; in modis & formaliter est
distributiua, cum huius iustitiae ratio nullam in-
trinsecè claudat imperfectionem.

Alio modo possumus intelligere, Christi satis-
factionem oblatam Deo fuisse, supposito decre-
to Incarnationis absolute, id est absque sive præ-
ciso ordine ad redēptionem: & hoc etiam mo-
do posset aliqua ratio obligationis ad acceptan-
dam Christi satisfactionem in Deo cogitari.
Ad cuius evidētiā obseruandum est, in Christo
satisfactionem offerente quatuor esse conside-
randa. Primum est persona Verbi ut subsistens
in humana natura, quæ scilicet persona est prin-
cipium quod operationis satisfactoriæ. Secun-
dum est diuina natura cum sua voluntate;
quæ principium est quo remotum talis opera-
tions. Tertium est humana natura cum sua vo-
luntate quæ principium est proximum eiusdem
operationis. Quartum est operatio cum infinito
suo valore, quem trahit ab infinita suppositi di-

gnitate. Igitur si duo tantum operationis prin-
cipia proxima consideremus, nempe supposi-
tum & humanam eius voluntatem, nullam ex
parte Dei ad acceptandam satisfactionem possu-
mus obligationem cogitare; nisi in ipsius Dei
pacto & promissione fundatam, ut multis argu-
mentis probant hic recentiores. At consideratis
simul omnibus operationis principijs tam pro-
ximis quam remotis, quæ tamen omnia erant
intima Christo satisfaciēti, dicendum est, nulla
etiam supposita promissione vel pacto, non po-
tuisse Deum oblatam Christi satisfactionem
non acceptare. Quia cū vna sit vnius Dei Pa-
tris & Filij & Spiritus sancti voluntas, hoc ipso
B quod vnum ex his tribus suppositis, prout est in
aliena natura subsistens, per vnam in tribus nu-
mero voluntatem satisfactionem æqualem of-
fensæ offert Deo Patri & Filio & Spiritui sancto,
per illam eandem numero voluntatem ac-
ceptandam, non potest à Deo per eam non ac-
ceptari; alioquin à se ipsa discordaret diuina vo-
luntas, mouet enim ad acceptandum volens effi-
caciter ut acceptetur; igitur implicat contradic-
tionem satisfactionem sic oblatam à diuina vo-
luntate non acceptari: veller enim ut offerens il-
lam à se acceptari, ut autem eidem offertur nol-
let eam à se acceptari. Et quia Christi satisfactio
ex omnibus dictis principijs absolute dependet,
idè simpliciter loquendo dicendum est, si con-
sideremus Christi satisfactionem ut oblatam
Deo, supposito decreto Incarnationis, præciso
ordine ad redēptionem, eidem ex parte Dei
correspondere obligationem ad eam acceptan-
dam.

Sed, an hæc obligatio sit ex vera, & propriè dicta Christi sa-
ficatione, diligenter inquirendum est. S. Thom.
1. p. quest. 21. art. 1. ad 3. in huiuscmodi actibus
iustitiae interuenire significat ex parte Dei mi-
nus propriè dictam; quam ait nuncupari conde-
centiam diuinæ bonitatis; Quia debitum (inquit)
est à Deo, ut implatur id, quod eius sapientia & vo-
luntas habet, & quod suam bonitatem manifestat: &
D secundum hoc iustitia Dei respicit decentiam ipsius, se-
cundum quam reddit sibi, quod sibi debetur. Hæc ibi
S. Thom. Cum igitur diuina sapientia & vo-
luntas non à Christo separata, sed illi essentialiter
& intimè coniuncta hoc habeat, ut in satis-
factione perfecta Deo pro peccatis humani gene-
ris oblatam diuina bonitas secundum attributa iu-
stitiae & misericordiæ manifestetur, in ac-
ceptanda satisfactione & retribuenda remissione
non videtur esse ex parte Dei iustitia propriè
dicta, sed ea tantum, quæ dicitur condecentia suæ
bonitatis.

E Verum ex ijs, quæ supra diximus in tertio di-
cto circa secundam conditionem, perspicuè constat
magnum esse differentiam inter debitum, quod
Deo conuenit in ordine ad decretum sive sa-
pientiæ & voluntatis de operatione & effectu
bonitatem eius manifestante, & obligationem
acceptandi Christi satisfactionem supposito de-
creto Incarnationis, præciso ordine ad redē-
ptionem. Primum namque Christus Deo satis-
factionem offerebat non ut subsistens in natura
diuina, sed ut diuina persona subsistens in hu-
mana natura sive ut Deus homo; quod satis es-
se diximus, ut Christi iustitia verè sit & dici
possit ad alterum, scilicet ad Deum ut Deus est:
in Deo autem ex decreto sua sapientiæ & vo-
luntatis in rebus operante propter suam boni-
tatem manifestandam, non potest similis distinc-
tio designari. Secundum, Christus diuina sua vo-
luntate, virtute & dignitate satisfactionem in-
fini-

finitam offerens Patri ex ijs', non ut communibus, sed veluti proprijs', sua scilicet personali proprietate naturam humanam terminante modicatis modo superius exposito, valorem satisfactorijs suis operibus infinitum conferebat, & ea veluti propria, Deo in offensie compensationem offerebat, ita ut satisfaciens & offerens esset Verbum, vt in humana natura subsistens: is autem cui satisfactio offerebatur, esset Deus Pater, Filius & Spiritus sanctus in una simplicissima diuina natura subsistens. Talem autem distinctionem non habet Deus, ut operans ex decreto sua sapientiae & voluntatis propter manifestationem sua bonitatis. Maius igitur in Deo videtur esse iustitiae debitum, & magis propriè dictum in acceptanda Christi satisfactio, quam in implendo diuinae sapientiae & voluntatis decreto in operibus creationis. Sed quamquam haec satis appareret suadere videantur iustitiae obligationem in Deo respectu Christi satisfactio, offerentis esse constituendam, non tamen id efficaciter ostendunt, ut mox dicenda declarabunt.

Suppositis igitur ijs, quae de Christi satisfactio, nis obligationem diximus in 2. parte Controuer-
sie, DICO PRIMO, cum Bartholomeo Medina & alijs recentioribus nullam propriè, & simpliciter in Deo sive obligationem iustitiae commutatiue ad acceptandam Christi satisfactio, nis. Probatur pri-
mo: quoniam qui talem habet obligationem, eius, cui debet, subiicitur voluntati & est eo inferior; Deus autem nullo inferior est nec nulli subiicitur. Et confirmatur: quia talis obligatio & necessitas induceretur in Deum, non ab eius in-
trinsico tantum & essentiali rectitudine diuina voluntatis, sed etiam ex oblate satisfactio, nis perfectione & aequalitate ad offensam. Vera enim esset haec causalis: quia Christus satisfactio, nis obtulit aequali offensae, obligatur Dei voluntas ad eam acceptandam.

Obiectio.

Solutio.

Sed dices satisfactio, nis rationem tanti valoris exhibi-
tam non esse rationem formalem inducendam talis obligationis in Deum, sed esse conditionem requisitam, ut implete Deus quod promisit sub talis operis conditione. At oppositum indicat formalis commutatiue iustitiae ratio in actu satisfactio, nis inuenta; haec enim per se & formaliter satisfactio, nis ad offensam exigit aequalitatem; igitur illa diuina voluntatis obligatio ab extrinsecus oblate satisfactio, nis deriuatur.

SECVNDO DICO, Christi satisfactio, nis il-
lam ex parte sui & Christi satisfactio, nis iustitiae per-
fectionem habuisse, ut sui valoris infinitate & aequalitate ad offensam Dei voluntatem obligaret, si in eam ca-
dere posset obligatio. In hoc dicto conueniunt recentiores omnes Thomistæ, & quidam extra-
nei S. Doctoris expositores; & patet ex dictis & E
xplicatur etiam à simili ex Caiet. 1.2. qu. ultima, art. 1. Sicut enim comparando meritum homini-
nis ad mercedem illi debitam secundum se, po-
test in ea iustum simpliciter inueniri: quia po-
test meritum aequari premio reddendo, in ordi-
ne vero ad Deum nulla merito potest inesse iu-
stitia; quia hominis ad Deum non potest esse a-
equalitas simpliciter in aliquo, sed secundum proportionem tantum: Ita comparando Christi
satisfactio, nis remissio offensae per eam ob-
tinenda, aequalitas inter eas simpliciter inueni-
tur: at eadem satisfactio, nis, quatenus etiam offer-
tur à Christo, relata ad Deum offensum, non po-
test eum constitutere debitorem, quia capax non
est obligationis ut ante diximus. Ad cuius am-

A pliorem intelligentiam recolenda est doctrina Philosophi in 5. Metaph. in c. de Ad aliquid. & S. Thom. p. 1. q. 13. art. 7. quam ibi latè explicauimus cum Caetano, videlicet relationem quandoque in uno extremo esse rem realem, in altero vero esse rem rationis tantum. Quod contingit (inquit S. Thom.) quandocumq; duo extrema non sunt vnius ordinis, sicut sensus & scientia reseruntur ad sensibile & scibile: quae quidem in quantum sunt res quae in esse naturali existentes, sunt extra ordinem esse sensibilis, & intelligibilis. Et ideo in scientia quidem, & sensu est relatio realis, secundum quod ordinantur ad scientiam, vel sentiendum res, sed res ipsa in se considerata sunt extra ordinem huiusmodi. Vnde in eis non est aliqua relatio realiter ad scientiam,

B & sensum, sed secundum rationem tantum, in quantum intellectus apprehendit ea, ut terminos relationis scientia, & sensus. Vnde Philosophus dicit in 5. Metaphys. quod non dicuntur relationes eò quid ipsa referantur ad alia, sed quia alia referuntur ad ipsa. Et paucis interiectis: Cum igitur Deus sit extra ordinem creatura & omnes creatura ordinantur ad ipsum, & non è conuerso, manifestum est, quod creatura realiter referuntur ad ipsum Deum, sed in Deo non est aliqua realis relatio eius ad creaturas, sed secundum rationem tantum, in quantum creatura referuntur ad ipsum. Hæc ibi S. Thom. Similiter igitur in re proposita dici potest, ex parte Christi Deo satisfactio, nis, quæ operatio creata est, offerentis rationem inueniri commutatiue iu-

stitia, quia conditiones omnes ad actum perfecta & rigorosa iustitiae commutatiue necessariae eidem satisfactio, nis conueniunt, ut ostendimus. At ex parte Dei nulla potest obligatio iustitiae commutatiue respondere; quia Deus ex sua natura dignitate & excellencia dominium semper habet vniuersale super omnes creaturas: Et ideo ex quavis operatione creatura nihil ei utilitatis aut bonitatis adiungitur; ac proinde neque talis obligatio, sed potest eam absque violatione iustitiae commutatiue pro libito sua voluntatis acceptare vel repellere. Non itaque po-

D stulat essentialis & intima ratio commutatiue iustitiae, ut ambo eius extrema mutuo sibi subiificantur & obligentur, sed satis est si unum eorum alteri obligationis vinculo se subiiciat; in hoc enim erit vera iustitiae ratio, in altero vero minime, sed aliquid excellentiis.

TERTIO DICO, obligationem illam, quæ dicitur oblige-
ximus, Deum supposito decreto Incarnationis ab soluto, id est præciso ordine ad redemp-
tionem teneri ad acceptandam Christi satisfac-
tionem, ad iustitiam commutatiue propriæ dictam minime pertinere, sed ad iustitiam misericordiam propriæ dictam, quam S. D. appellat conde-
censiam diuinae bonitatis. Prior huius dicti pars patet ex dictis. Posterior fatis aperte colligitur ex pluribus diuinae Scripturæ locis, quorum præcipius habetur Ro. 3. Quem propositum Deus pro-
pitiationem per fidem in sanguine eius ad offensio-
nem iustitiae sua, &c. Deinde probatur ratione. Obligatio illa, quæ est ex parte Dei respectu Christi satisfactio, nis, pertinet ad iustitiam & non ad commutatiue, neq; ad distributiu-
m, neque ad altiore aliquam iustitiae rationem, quæ verè sit ad alterum; ergo ad iustitiam pertinet minus propriæ dictam, quæ est condescensia diuinae bonitatis, secundum quam Deus sibi debitor est, ut scilicet implete sua voluntatis decreatum. Antecedens quod primam partem patet ex diuinis litteris iustitiae in ordine ad Christi sa-

Iti satisfactionem significantibus. Quoad secundam verò patet ex supradictis. Quoad tertiam est euidentis ex ipsa ratione, seu forma iustitiae distributiae, quæ locum non habet in Deo respectu Christi satisfaciens. Quo ad ultimam verò probatur. Quoniam hæc obligatio ex sola diuina voluntate procedit, quæ prout est in Christo, satisfactionem cauſat & offert pro peccatis hominum, ut acceptetur; ut autem est in Deo Patre Filio & Spiritu sancto, eam acceptat; igitur hæc iustitia non est nisi condecentia diuina bonitatis, secundum quām à Deo debitum est ipsi Deo, ut impleatur id quod semel placuit eius voluntati. Nam & si verum sit id, quod supra quasi obijcendo dicebatur, vñ Christum diuina sua voluntate, non ut tribus communis, sed quasi ut propria & personali proprietate modifcata satisfactionem causare, & eam Deo ut Deus est, offere; quia tamen hæc obligatio diuina voluntatis ad Christi satisfactionem acceptandam ex nullo prouenit eorum, quæ Christo sunt propria, prout à Deo ut Deus est, & à Patre & Spiritu sancto & à seipso, ut est persona diuina distinguitur, sed ex eo tantum, quod Deo communis est ut in tribus suppositis existent, sc. ex ipsa diuina voluntate, ut diuina voluntas est, non autem prout est Incarnati Verbi quasi propria; idcirò hæc obligatio non est iustitiae propria sumptæ, sed communiter & impropriè dictæ, quæ est condecentia diuina bonitatis modo superiorius explicato; nulla enim in Deum cadere potest obligatio, nisi quæ liberum voluntatis actum tribus communem propter summam eius rectitudinem naturali quadam sequela vel colligatione modo nostro intelligendi comitetur. Quæ verò sunt vni tantum persona propria, quatenus propria sunt, nullam respectu Dei aut alicius existentis in Deo possunt habere formalem sive actualem aut virtutem cauſitatem, sed ex diuinis attributis perfectionibus aut rationibus communibus & absolutis vna potest alterius esse causa virtualis in effendo, ut patet de immutabilitate respectu aeternitatis. Et sicut debitum Dei ad voluntatis fusæ decretum exequendum in rebus non oritur ex rebus ab ipsa voluntate decretis, sed ex ipsis diuina voluntatis intima rectitudine & immutabilitate, sic debitum seu obligatio diuina voluntatis ad acceptandam Christi satisfactionem, prout à Christo volita est diuina voluntate, & Deo per eandem oblata, non ex ipso creato satisfactionis actu iam producto, aut etiam à Deo præconcepto, sed ex ipsa diuina voluntatis rectitudine & immutabilitate derivatur. Sed cum in Deo sit ratio dominij, & iustitiae punitionis, quamvis considerata ratione dominij poslit Deus homines etiam innocentes in Infernum perpetuò torquendos detrudere, absque hoc quod vlla fiat eis iniuria; si tamen consideretur Deus præcisè, ut iustus iudex absque dominio, non potest secundum hanc rationem innocentem absque iniustitia punire. Sic igitur in proposito nostro, licet Deus peccatis nostris offensus possit ut supremus Dominus non acceptare, vel etiam annihilare Christi satisfactionem sine iniustitia; si tamen consideretur ut offensus præcisè ab eo potestare dominij tenetur Christi satisfactionem acceptare, vel aliam abundantioram non petere, cum illa sit superfluens, & ex proprijs, &c. & hoc satis esse videtur ad rationem satisfactionis de toto rigore iustitiae; hæc tamen obligatio non videtur excedere condecentiam diuina bonitatis.

A Ex dictis sequitur duplum in Deo sive obligationem ad acceptandam Christi satisfactionem, quarum prima nullam sapit iustitiae propriè dictæ rationem, sed est sola condecentia bonitatis: Secunda ad iustitiam pertinet supradictum, cuius actiones modum nonnunquam induunt iustitiae nostræ commutatiæ, cuius ratio formalis Deo minime congruit, nonnunquam autem distributiae, quæ Deo formaliter & propriè conuenit. Nam si Christi satisfactionem consideremus, ut oblatam aut offerri Deo possibilem per diuinam Christi voluntatem supposito Incarnationis decreto absque ordine sive præciso ordine ad redemptiōnem, correspondet illi ex parte Dei obligatio iustitiae minus propriè dictæ, quæ est condecentia bonitatis: si verò eandem satisfactionem intelligamus, ut oblatam aut offerri possibilem supposito decreto Incarnationis cum ordine ad redemptionem à Christo cognito, aut etiam posita promissione, vel pacto inter Deum & Christum, illi ex parte Dei responder obligatio iustitiae longè altioris rationis quām sit iustitia nostra commutatiæ.

B PRIMA CONCLUSIO: Christi satisfactione quo conclusiones ad intrinsecam perfectionem sive modum in eam ex ratione ad diuinam personam derivatum non est infinita simpliciter in genere moris, sed tantum secundum quid, sc. in genere satisfactionis. Hanc probant & explicant ea, quæ diximus in 1. par. Controversie. Eadem tener Capreolus in 2. sent. dist. 18. q. v. nica ad primum Scoti.

C SECUNDA CONCLUSIO: Christi satisfactione, quæ ratione personam Verbi connotat aut includit, simpliciter infinitam modo superiorius explicato, scilicet, quantum ad formam valoris extrinsecam, dici potest. Simpliciter infinita, non in genere entis sed in genere moris & satisfactionis. Hæc patet ex dictis in prima parte Controversie. Et probatur primum ex Anselmo lib. 1. C. Deus homo, cap. 14. & 19. & D. Tho. infra q. 48. ar. 2. ad 3. Et quarto cont. gent. c. 54. & de Ver. q. 29. a. 7. & in tertio d. 18. q. 1. a. 6. Et ex allegata Extraug. Vngenerus de Indulgentijs. In qua probat Sum. Pontifex thesaurum meritorum Christi esse simpliciter infinitum, & Basilius in Psal. 38. exponens illa verba Frater non redimet, &c. ait pretium satisfactionis Christi superare omnem valorem, quod est esse infinitum. Secundum probatur; quia alias sequeretur satisfactionem Christi non esse maiorem peccato Adæ, cuius oppositum affirmat diuina Scriptura Rom. 5. probatur illatio: quia peccatum Adæ ex se quādam habet infinitatem, quæ scilicet ex se sufficiens est homines etiam infinitos inficere, si tot ex Adam nascerentur: at si Christi satisfactione non haberet ex se sufficientem valoris infinitatem pro peccatis infinitis, maius esset delictum quād donum; ergo. Et confirmatur: quia satisfactione Christi verè sufficiens est pro totius mundi peccatis, etiam si multiplicarentur in infinitum; ergo. Antecedens est Ambrosij Praefat. in Psal. 35. Et probatur: quia Sacra menta Baptismi & Pœnitentia virtutem habent sufficientem ad vniuersa peccata delenda, quamvis multiplicarentur in infinitum: ut probat S. D. infra qu. 68. a. 5. & q. 86. ar. 1. at prædicta Sacra menta virtutem habent ex satisfactione Christi; ergo multo magis talem virtutem habebit ipsa Christi satisfactione: Consequentia verò probatur: quia nisi talis virtus esset infinita, possent adeo secundum numerum vel grauitatem peccata multiplicari, ut illam adæquare non posset Christi satisfactione, si esset finita; atque ita merito timere posse.

D E

postemus, ne Christi satisfactio minimè sufficiens esset pro peccatis; ac præterea Summus Pontifex in decretali *prædicta* concludit non esse timendum, quod exhauriatur thesaurus satisfactionis Christi. Postrem probatur; quia si causæ proximæ alicuius effectus sunt infinitæ, & in illum influunt secundum totam suam virtutem moralem, producunt effectum moraliter infinitum; sed causæ proximæ satisfactionis Christi sunt infinitæ moraliter & influunt in satisfactionem secundum totam suam infinitatem; ergo causant satisfactionem infinitam; Maior patet. Minor, quo ad primam partem asseretur causas proximas satisfactionis Christi esse moraliter infinitas, probatur: quia Christi satisfactio duo habet principia proxima: alterum ut quod, & alterum ut quo. Primum est persona Verbi in assumpta humanitate, quam personam constat esse simpliciter infinitam. Secundum autem est multiplex: primum humanitas unita Verbo, quæ principium est satisfactionis per modum naturæ substantialis: secundum est gratia quæ est principium proximum quo per modum naturæ accidentalis; & hæc in Christo fuit infinita in ratione gratiæ: ut probat infra S.D. q. 7. tertium est charitas quæ principium proximum est per modum habitus imperantis satisfactionem: quæ licet in ordine ad elicendum a morem Dei fuerit finita; ut probat Asturicensis in sua *Selectione de gratia Christi* pag. 225. & 342. in ordine tñ ad elicendam satisfactionem fuit infinita; ut ait S.D. infra q. 48. a. 2. & in 3. d. 19. q. 1. a. 1. q. 1. & d. 20. q. 1. a. 3. ad 1. & 2. & alibi. Et Capreolus in tertio d. 20. q. vñica ad 4. *Scoti contra primam conclusionem*, & ratio iam dicta est; quia scilicet per actum charitatis Christus offerebat Deo infinitam suæ personæ dignitatem; & ideo satisfaciebat infinitæ; quod idem dicendum est de alijs humanæ Christi natura virtutibus: nam, ex g. temperantia licet esset ex obiecto suo & intentione finita, quatenus tamen eliciebat actum, per quem subiiciebatur Deo infinita Verbi persona, erat infinita. Quo ad secundum vero partem quod scilicet omnes prædictæ causæ influant in satisfactionem secundum totam suam virtutem, probatur: quoniam hic infinitus influxus nihil aliud dicit, quam elicere actionem reflexuam supra suppositum diuinum, humilando totam eius dignitatem: sed hæc principia tamen actionem elicunt, qua scilicet totam diuini suppositi dignitatem humiliant; ergo moraliter influunt secundum totam suam virtutem: non enim est aut fingi potest, maior vel perfectior influxus moralis eo, quo subiicitur Deo infinita dignitas persona diuinæ.

TERTIA CONCLUSIO: *Valor satisfactionis Christi simpliciter infinitus non ex sola satisfaciens persona dignitate defumitur, sed etiam ex oblatione pro peccatis hominum infinitate derivatur.* Hæc conclusio latè probata fuit & explicata in dicta prima parte *Controversie*.

QUARTA CONCLUSIO: *Christi satisfactionis fuit ex iustitia commutativa propriæ sumpta.* Hæc patet ex 2. parte *Controversie*, & asserit eam Caietan. in Com. 2. Cor. 5. in fine.

QVINTA CONCLUSIO: *Christi satisfactionis ut satisfactio formaliter est, regulatur à virtute iustitiae commutativa; quatenus scilicet ab ea elicetur aut imperatur.* Hæc patet ex dictis in 2. parte *Controversie* in fine; & probat eam Aluarez in sua 4. *Conclusionis* multis argumentis.

SEXTA CONCLUSIO: *Iustitia Christi commutativa in ordine ad Deum erat longè diuersa rationis*

& altioris ordinis, quam iustitia commutativa, quæ est inter homines, hæc patet ex dictis.

SEPTIMA CONCLUSIO: *Christi satisfactionis perfecta fuit, & secundum omnem rigorem iustitiae, quatenus tres illæ habuit conditiones, quæ necessarie sunt, ut adæquet offensam; ad eum ut si creditor inturiam vellet aliqua satisfactione compensare, solam hanc iustitiae posset exigere.* Conditiones vero sunt: ut non sit ex gratia creditoris, ut sit ex propriis, & ex non debitis alio titulo creditori. Hanc probant uberrimè, quæ diximus in 3. parte *Controversie*.

OCTAVA CONCLUSIO: *Nulla propriæ & simpliciter loquendo, fuit in Deo obligatio iustitia commutativa ad acceptandam Christi satisfactionem.* Hæc patet ex primo dicto tertia pars *Controversie*.

NONA CONCLUSIO: *Christi satisfactionis ex parte sui, & ex parte Christi satisfaciens eam habuit iustitia perfectionem, ut sui valoris infinitate & aequalitate ad offensam posset diuina obligare voluntatem, si in eam cadere posset obligatio.* Hæc patet ex 2. dicto eiusdem 3. partis.

DECIMA CONCLUSIO: *Supposito decreto Incarnationis ordinata ad humani generis redemtionem cum eius decreti notitia in anima Christi, aut etiam pacto vel expressa Dei promissione in Deo fuit obligatio iustitia, non solum quæ dicitur condescientia bonitatis, sed etiam iustitia magis propriæ dictæ, non tamen commutativa, sed eminentioris quæ modum habuit commutativa, scilicet imperfectionibus.* In hac conclusione conueniunt omnes ferè iuniores S. D. Interpretes, Medina, Suarez, Valentia, Pefantius, Aluarez. Et habet fundamentum in D. Th. 2. d. 27. q. 1. a. 3. ad 4 eius verba sunt: *Deus non efficietur debitor nobis, nisi forte ex promisso; quia ipse bona operantibus premium repromisit;* & idcirco non est inconveniens, si ab ipso quis mereri posset, ex quo aliquo modo debitor est. Hæc ibi. Qui tamen in 1. parte q. 21. a. 1. ad 3. & alibi negat, Deum cuiquam esse debitorum, eo quod ipse ad alia non ordinatur, sed alia ad ipsum. De qua re videndum est Bergomas in *aurea Tabula*, dub. 431. & Caiet. 1. 2. q. 114. ar. 1. & 3. Et ibi Conradus & Medina. Sed licet Deus ab extrinseco nequeat obligari, & alteri primò ac propriæ non obligetur, sed sibi tantum, hæc tamen obligatio, quam Deus habet respectu sui, in promissione fundatur homini facta sub onerosa conditione; ac proinde respicit hominem mōrem aut satisfacientem tamquam alterum iustitiae terminum vel extremum secundarium, & non tantum ut materiam circa quam versatur obligatio, quam Deus habet primò respectu sui; longè siquidem est diuersa ratio de creaturis, quoad earum perfectiones naturales in ordine ad Dei sapientiam & voluntatem, & de homine prout intellectualis est & liberi arbitrij, qua ratione fiunt ei promissiones à Deo. Deus enim in ordine ad creaturas quoad

E earum perfectiones naturales nulli potest esse debitor, nisi sibi iphi, ut probat S.D. i. p. loco notato, & latius in 2. cont. gent. c. 29. at in ordine ad creaturam rationalē cui fit promissio, quamvis non sit Deus per se primò debitor, extenditur tamen ad eum quodammodo secundariō ratio debiti hoc ipso, quod ei facta est promissio. Neque tamen ad eum Deus ordinatur, aut ei subiicitur; quia non ei per se primò debitor est sed sibi tantum; nam ea tantum ratione creaturæ rationali debitor est, quia semetipsum ad aliquid ei tribuendum obligavit: nam promissio à Deo creaturæ facta magis & prius fit ipsi Deo quam Creaturæ; quia Deus aeterno suæ voluntatis decreto sibi primò loquitur, deinde illud

in tem-

in tempore sub forma promissionis creature manifestat.

ULTIMA CONCLVSIO. *Supposito decreto*
 „ *Incarnationis absolute, id est præciso ordine ad redem*
 „ *ptionem, intelligitur in Deo fuisse debitum sine obliga*
 „ *tio iustitiae minus propriè sumptus: que sc. est decencia*
 „ *bonitatis. Hęc patet ex 3. dicto ultima partis huius con*
 „ *troverbie.*

CONTRA primam conclusionem produci pos-
 sunt argumenta, quibus probatur 2. & 3. conclu-
 sio, que nihil aliud concludunt, quām satis-
 factiois actum hoc modo sumptum dici posse
 simpliciter infinitum extrinseca quadam deno-
 minatione ex diuino supposito simpliciter infi-
 nito deriuata, vt ante diximus.

CONTRA SECUNDAM Conclusionem sunt
 argumenta quæ referunt & soluunt Capreolus
 in 2. d. 18. q. vñica, Caetanus super hoc art. Barthol.
 Medina in suo dubio sine q. de perfectione satisfactiois
 Christi, Suarez disq. 4. sect. 4. Asturicensis in allegata
 quæst. 5. dub. 2. fol. 292. Vasquez disq. 5. Albertinus
 in sēpè allegato Corollario 17 punct. 4. pag. 333. & Al-
 uarez disq. 4.

Contra eandem Conclusionem argumentatur Rada. da Controv. 13. art. 2. probans meritum Christi ex sua ratione formalis ex propria bonitate intrinseca non fuisse infinitum, nec infiniti valoris: eadem autem est ratio de satisfactione, cuius valor infinitus ex eadem radice deriuatur, nempe ex infinita suppositi dignitate. Sic igitur arguit.

Primum: Aut bonum velle Christi, quo per creatam meruit voluntatem, fuit acceptatum tantum quantum erat persona Verbi, aut non: Si secundum admittis, ergo ex se non habuit necessitatem acceptabilitatis, vt possit sufficere pro infinitis, & consequenter non erat infinitum: si primum concedis sequitur illud bonum velle Christi ratione suppositi habuisse rationem infinitæ acceptabilitatis, & consequenter erit infinitum bonum; & tantum quantum Verbum quod est absurdum. *Responde-*
tur verum esse secundum: Ad argumentum aduersus hanc partem negatur illatio, quia velle & satisfactio Christi hoc ipso, quod erat actio meritoria & satisfactoria diuini suppositi, habebat infinitatem in genere meriti & satisfactionis, licet non in genere entis; poterat enim Christus sive voluntatis operatione mereri omne illud, quod potest cadere sub meritum & satisfacere pro omni quantumvis graui peccato vel of-
 fensia.

Obiectum 2. **Secundum:** Principium per se actionis meritoriae Christi sumptum cum omnibus respectibus ad Verbum vel ad aliud est finitum intrinsecè, igitur & actio eius fuit formaliter finita & limitata; ergo finitè acceptata. Antecedens patet. Quia principium illius actionis est voluntas Christi creata gratia finita informata, quæ ex respectu ad Verbum nullam induit infinitatem intrinsecam; quia omnes hi respectus sunt finiti. Consequens probatur; quia à principio essentialiter & intrinsecè finito non potest ori-
 ri operatio formaliter & intrinsecè infinita, &c.

Salut. *Respondeatur* infinitatem operationum Christi in genere moris non desumi ex principio quo, sed ex principio quod, scilicet à supposito Verbi simpliciter infinito. *Sed contra* (inquit) Principium quod non agit nisi in virtute principij

Naz. in D. Thom. 3. Partem.

A quo; ergo quamvis principium quod sit infinitum, non potest ab eo oriri actio infinita, nisi præcise iuxta mensuram principij quo. *Et confirmatur.* *conf.*

Quia agens quod per principium formale formaliter finitum in genere entis & naturæ non potest causare effectum formaliter infinitum, nec elicere actionem formaliter infinitum; ergo nec per principium quo formaliter finitum in genere moris & gratia potest elicere actionem formaliter infinitam in genere moris. *Respondeatur,* nullam esse consequentiam, loquendo de infinitate moris, quamvis vera sit de infinitate actus in esse naturæ; quia dignitas suppositi agentis se habet vt forma quædam extrinseca actus in genere moris, & idcirco valor actus satisfactorij in genere moris secundum agentis suppositi dignitatem attenditur, licet in ratione efficientis suppositum non agat, nisi in virtute principij quo. *Vnde ad confirmationem negatur consequentia;* quia dignitas suppositi non se habet, vt forma respectu actus in genere entis, sicut eius est forma in genere moris. *sed responsum est* *Instabili* *hanc arguit Rada.* **Primum.** Quia ratione personæ non acceptantur illi actus tantum, quantum persona, ergo. **Secundum,** Quia nullam bonitatem intrinsecam moralem vt suppositum sub ratione suppositi illis confert. **Tertium,** Quia si illam tribuit, illa infinitas non est intrinseca actui sed extrinseca, ergo. *Probatur* hoc assumptum. Quia actus voluntatis Christi, cum sit in specie moris, habet intrinsecam differentiam & proprietatem, qualiter & finitur in sua specie, nec intensionem habet infinitam: at supposita bonitate morali actus finita & limitata, valor eius intrinsecus non potest esse infinitus: quia tantum acceptatur, quantum valet ex se & ex propria bonitate intrinseca; ergo si bonitas actus est ex se & intrinsecè finita, non potest ex se acceptari pro infinitis. **Quartum,** Si circumstantia & dignitas personæ auget interdum intrinsecam bonitatem actus in ratione virtutis, hoc est, quatenus aliquo modo redundat in obiectum, augendo vel mutando bonitatem eius obiectuam, vt quando pauper facit elemosynam, illa circumstantia personæ auget bonitatem; quia illud obiectum ad talen personam comparatum censetur difficultius & maioris quantitatis proportionalis. *Et hinc fit, vt hæc circumstantia personæ, etiam si infinita sit, non infinitè augeat hanc bonitatem, sed limitatur ex habitudine & modo,* quo talis actus tendit in obiectum sic affectum, quæ necessariè est finita; ergo licet operatio creata Christi sit personæ infinitæ, non tamen est intrinsecè & formaliter infinita: quia sic auget bonitatem intrinsecam, non quidem vt suppositum, sed vt obiectum; ex qua ratione non habet infinitatem intrinsecam actus. *Respondeatur ad primum* nullam esse consequentiam: quia persona non confert actui satisfactorio suam bonitatem in genere entis, sed tantum confert ei bonitatem in genere moris modo superioris explicato. *Ad secundum* negatur antecedens; non enim assentior Vasquezio dicenti in sua disputat. b. cap. 2. ex Deitate propter fundamentum unionis personalis deriuari in naturam humanam per denominationem tantum extrinsecam effectum quendam moralis sanctificationis, in quo ipsa Deitas tamquam forma includatur, sicut ferrum ignitum continet vt formam ignem ipsum; nam præter extrinsecam hanc denominationem resultat in actu satisfactionis bo-

vnita humanitati. Deinde dico, personam infinitam cum tali conditione non esse personam offendam sed satisfacientem, ut latè superius explicauimus. *Ad tertium* negatur prima consequentia sive conditionalis: Ad eius probationem dico, Verbum secundum se, id est ut est subsistens in diuina natura, esse creditorem, ut autem est unum humanæ naturæ & in ea subsistit, esse satisfactorem.

Obiect. 4. *Quartò*, Si Verbum mereretur, aut satisfacret per velle increatum solum mereretur aut satisfaceret infinitè & pro infinitis; ergo cum mereretur & satisfaceret per velle creatum, non mereretur & satisfacbat infinitè & pro infinitis ex natura & valore actus. Probatur consequentia. Nam alias velle proprium Verbi non esset in se maioris bonitatis, quam velle naturæ assumpta in ipso. *Resp.* nullam esse consequentiam; quia velle proprium Verbi præter valorem meriti aut satisfactionis infinitum, quod pertinet ad genus moris, haberet etiam infinitatem simpliciter in genere entis, que non conuenit actui creato.

Obiect. 5. *Quinto*: Actus elicitus à voluntate creata Christi non erat infinitus in bonitate moraliter; ergo per illum Christus non meruit infinitè. Antecedens probatur. Quia differentia eius essentialis & intrinseca non erat infinita perfectionis, ergo. Probatur hoc antecedens primò; quia nihil aliud à Deo habet infinitam perfectionem. Secundò; quia talis actus nec habet infinitatem in intentione, quia non est possibilis; neque habet infinitatem in extensione, quia unica ac simplici habitudine fertur in obiectum, quamvis infinitum. *Resp.* falsum esse antecedens. Ad probationem negatur consequentia; quia bonitas seu valor moralis actus non attenditur penes intrinsecam & essentialiem eius differentiam; hæc enim sumitur ab obiecto, & pertinet ad physicam actus bonitatem, sed valor seu bonitas moralis operationis oritur ex operantis suppositi dignitate: nec correspondet valor hic operis intentioni aut extensiōni, aut alijs qualitatibus & modificationibus actus intrinsecis, sed soli dignitati suppositi operantis. Et quemadmodum obiectum actus infinitum physicam aetui confert infinitatem, si totaliter actus attingat obiectum, ita suppositum illi actui valorem moraliter tribuit infinitum, qui morali attingentia totaliter attingit suppositum operans: fit autem hæc attingentia per hoc, quod non solum egreditur actus à supposito, sed etiam supra ipsum secundum totam eius dignitatem quadam ratione sive modo reflectitur, ut antè diximus.

Obiect. 6. *Vltimò* Si meritum Christi fuit infinitum ex sui ratione formalī & intrinseca, sequitur quod potuit Christus plus mereri, quam Deus potuerit præmiare seu remunerare: sed consequens videtur absurdum; ergo antecedens non est concedendum. Sequela probatur. Quia meritum infinitum non potest habere præmium æquale, nisi sit etiam infinitum: at hoc Deus conferre non potest. Probatur hæc minor. Quia nec infinitam gratiam nec infinitam visionem sui potest efficere. *Respondetur*, nullam esse consequentiam. Ad cuius probationem negatur minor; potuit enim Christus non solum gratiam & alia dona hominibus & angelis mereri secundum perfectiores & perfectiores gratia & donorum gradus usque in infinitum, sed etiam mereri potuit, ut pater aut etiam Spiritus sanctus humanæ naturæ personaliter vniretur, vel etiam ut Filius alias individuales humanas, vel et-

A iam angelicas specie diuersas naturas assumeret. De qua re differit Vafquez *disp. 6. cap. 4. & post eum latè & subtiliter Albert. Coroll. 18. p. 4. n. 55. pag. 337. & seq.* *Secundò respondetur*, quod licet Deus nequeat facere præmium vel condonationem offendæ simpliciter infinitam in ratione entis physici, potest tamen efficere præmium & condonationem offendæ infinitam in esse morali, & ita potest esse æqualitas inter meritum vel satisfactionem cum præmio & condonatione. Sicut enim non potest Deus facere præmium infinitum physicè & entitatiè; quia tale infinitum non est factibile; ita Christi meritum & satisfactione non sunt physicè infinita, sed cum infinitatem habeant moralem, ut antè diximus, correspondet eis præmium vel offendæ condonatio moraliter infinita: Præmium quidem; quia licet claritas corporis, vel exaltatio nominis, quam Christus sibi meruit, finita sint entitatiæ; quia tamen illi data sunt de omni rigore iustitiae, sunt præmia quædam infinita in ratione præmij. Et similiter quod fiat offendæ remissio ad æqualitatem, & de omni rigore iustitiae, est aliquid moraliter infinitum, & ita proportionabiliter sibi correspondent meritum & præmium, satisfactione & offendæ condonatio: cætera vero ad infinitatem meriti Christi Domini per intentum inferius erunt examinanda, scilicet *quest. 19.* Alioquin quædam eiusdem authoris argumenta iam antea ab alijs soluta prætermittimus.

CONTRA TERTIAM conclusionem nulla supersunt argumenta diluenda: nam quæ tangit Vafquez *disp. 6. cap. 2. ex ijs*, quæ diximus in prima *Controversie* parte, facile confutantur.

CONTRA QVARTAM conclusionem sunt argumenta, quæ referunt & soluunt Barth. *Med. in sua quest. De satisfactione Christi*, & sunt argumenta apud eum primi ordinis: & ea quæ soluit Suarez *disp. 4. sect. 5.* & Asturicensis in sua *Relatione de Christi gratia* q. 5. a. 2. d. 3. Valen. & Aluar. *Super hoc art.* & Albert. in *allegato Corollario 18. punc. 3.*

Contra eandem Conclusionem, quatenus *Obi. Suar. 5. coni. 4. conc.* satisfactioni Christi tribuit rationem iustitiae commutatiæ, argumentatur Suarez. Primo: ius diuinum est altioris ordinis, quam sint omnia iura humana; ergo virtus illa, per quam Christus exhibuit satisfactionem æqualem pro alienis peccatis, non est eiusdem rationis cum illa virtute, per quam alij homines satisfaciunt Deo, vel cum iustitia commutatiæ, quæ est inter homines. Antecedens patet. Consequentia vero probatur à simili; nam implere promissum Deo, etiam in Christo Domino ad aliam virtutem pertinet, quam fit fidelitas inter homines, non quia non posset ad æqualitatem impleri, quod promissum est, sed quia promissio ad Deum inducit ius & obligationem altioris ordinis, quam promissio ad hominem. *Resp.* nullam esse consequentiam; nam, ut supra diximus, cum actus iustitiae sit ad alterum, si in uno tantum extremo fuerint propriæ iustitiae conditiones, alterum autem ob sui excellentiam earum aliquas non admittat, erit in uno tantum iustitia commutatiæ, & non in altero, quod defectu conditionum illius non est capax. Est igitur Christi satisfactione actus iustitiae commutatiæ formaliter, quamvis hæc sit altioris ordinis quam nostra. Ad probationem negatur allusum, loquendo de promissione & actu promisso formaliter, ut promissum est, quicquid sit de eo materialiter sumpto.

Obiectio 2. Secundū: Hæc virtus in Christo non est pœnitentia, sicut in alijs hominibus, & inclinat ad reddendum debitum Deo, ergo verisimile est, eam à virtute religionis non esse distinctam. Antecedens quo ad primam partem probatur. Quia pœnitentia significat propriè retrahitatem prioris facti vel prioris voluntatis; ergo in Christo Domino locum non habuit. Quod ad secundam patet. Consequentia vero probatur. Quia virtus religionis inclinat ad reddendum omne debitum Deo. Respondet, nullam esse consequentiam. Ad cuius probationem negatur antecedens; nam ad religionem pertinet exhibere Deo reverentiam & cultum illi debitum, quatenus primum est principium creationis & gubernationis rerum, ut ait S. D. 2.2.q.8.1.3. Constat autem satisfactionem pro peccato non esse Deo debitum sub ratione cultus & reverentie, quatenus est primum rerum principium, propriè & formaliter loquendo. Opinionem hanc Suarezij, nimirum Christi satisfactionem ad virtutem religionis pertinere, consutat acriter & vberimè Valq. diff. 7. c. 4. & seq.

Obiectio 1. Contra eandem Conclusionem argumentatur Vazquez. Primo, Christus non potuit reddere aliquid Deo, quod esset ei alicuius utilitatis, aut commoditatis; ergo virtus, qua Deo pro nobis satisfecit, non est dicenda pars iustitiae subiectiva sed solum potestiuia. Probatur consequentia. Quia proprium est iustitiae, ut id, quod redditur, sit utile vel commodum ei cui redditur. Respondet, nullam esse consequentiam. Ad eius probationem dico, assumptum verum esse, quodvis, cui redditur aequaliter, capax est nouæ utilitatis aut commoditatis: quod si talis non sit in eo capacitas, erit quidem iustitia ex parte redditis aequaliter, non autem ex parte eius cui redditur aequaliter, sicut in proposito, &c.

Obiectio 2. Secundū: Homines pro peccato in Deum commisso non debebant satisfactionem Deo ex iustitia; ergo nec Christus pro eis soluens potuit ex iustitia satisfacere. Probatur Consequentia. Quia Christus idem onus subiit satisfaciendi Deo, quod homines habebant; ergo si materia talis satisfactionis non fuit hominibus materia sufficiens, ut ex iustitia Deo satisfacerent, non potuit etiam Christo esse. Quod si dicas, homines non potuisse satisfacere Deo ex iustitia, quia non potuerunt reddere Deo aequaliter, Christum autem potuisse ex iustitia satisfacere, quia reddere potuit aequaliter: hoc (inquit) respondum facile explodi potest. Quia Christus non potuit subire aliam obligationem erga Deum pro offensa & peccato ab eis commisso, quam habebant homines: at homines non tenebant obligatione iustitiae ad solutionem; ergo neque Christus pro illis soluens obligatione iustitiae ad id teneri potuit. Maior probatur: Quia Christus nullo alio titulo iustitiae obligari poterat, nisi ut illorum debitum in se susciperet & per solueret. Minor vero probatur: Quia obligatio alicui satisfaciendi ex iustitia propriè ortum habet semper ex iustitia violata. Atqui homines peccantes peccato superbiae aut intemperantiae aut alio, non peccauerunt contra iustitiam propriè erga Deum; ergo homines non tenebant obligatione iustitiae ad soluendum. Maior huius argumenti probatur: Quia ubi iustitia violata non est, iustitia ipsa non postulat satisfactionem aut compensationem; sit enim hæc solum ex iustitia ad

reducendam aliquam inæqualitatem antea factam contra iustitiam ad æqualitatem, quam ipsa violata iustitia postulat. Minor vero probatur. Quia alioquin sequeretur homines in quoquis peccato contra duplum virtutem specialem peccare, ac proinde quodlibet eorum peccatum in duplice specie constitui, altera contra temperantiam aut humilitatem &c. altera contra iustitiam erga Deum violando ius illius; ut hoc est absurdum. Resp. nullam esse consequentiam, loquendo de satisfactione ex perfecta iustitia. Ad cuius probationem bene respondet arguens. Ad impugnationem responsionis dico, falsam esse maiorem propriè & formaliter loquendo; nam quia non poterant homines ex proprijs & alijs indebitis reddere Deo æquivalens pro offensa, non erat in eis obligatio perfectæ & commutatiæ iustitiae, sed imperfectæ tantum scilicet ex virtute pœnitentiae. Christus autem ob infinitam suæ personæ dignitatem poterat æqualem offensæ Deo reddere satisfactionem, & ideo ex obligatione perfectæ & propriè dictæ iustitiae commutatiæ satisfecit. Materialiter autem loquendo certum est eandem tuisse Christi & hominum obligationem; quoniam & hi pro proprijs, & ille pro eisdem ut alienis per actus humilitatis, doloris &c. satisfacere tenebatur.

Obiectio 3. Secundū respond. falsam est minorem dictæ sol. 2. impugnationis. Ad cuius probationem negatur minor: cuius ratio est; quoniam homo per actum intemperantiae mortalem duplum contrahit peccati deformitatem, alteram contra virtutem intemperantiae ratione conuersioris ad obiectum à recta ratione & lege naturali dissonum, & iniustitiae per auctorinem à Deo summo bono, cui tamquam primo rerum principio & gubernatori ac ultimo fini summus debetur honor & reverentia, non per actus tantum religionis, sed per directionem omnium actuum voluntatis in ipsum, ut ultimum finem, qua dignitate quantum sit ex actu & intentione peccantis finem ultimum in recreata constituentis, Deus cum summa priuatur iniuria saltem implicita & virtuali ad iniustitiam reductiæ pertinente, ac per hoc iustitiae æqualitate compensanda.

Obiectio 4. Tertiū sic arguit: Christus non minus per se est nec alio modo satisfaceret Deo pro nobis, etiam si pro nobis non spopondisset, quam nunc satisfecit spondens pro nobis: at si non spopondisset, non satisfaceret ex iustitia; ergo neque ex iustitia satisfecit. Minor probatur. Quia sicut de ratione iustitiae est æqualitas seruanda cum alio, ita est debitum seruandi hanc æqualitatem: at si Christus non promisisset, nullo debito & obligatione teneretur ad satisfaciendum; ergo si non spopondisset, non satisficeret ex iustitia. Resp. primo, falsam est maiorem; quia si Christus non spopondisset aut debitum pro nobis satisfaciendi non suscepisset, non fieret eius satisfactio intuitu constitutio Æqualitatem iustitiae inter Deum offensum & hominem peccatorem; & ideo satisfactio Christi non pertineret ad iustitiam propriè dictam. Quemadmodum si Petrus debeat Paulo centum aureos, & Ioannes totidem donet Paulo titulo gratitudinis, non autem intentione satisfaciendi pro Petro, datio illa sua solutio non erit operatio iustitiae neque satisfactio.

Obiectio 5. Secundū respond. falsam est minorem loquendo de de-

do de expressa & non implicita tantum pro-
missione; iam enim diximus, hoc ipso Chri-
stum obligationem accepisse satisfaciendi, quod
humani generis caput effectus est, quam tamen
etiam libera promissione' firmavit; itaque
si Christus, nulla præmissa libera promissione
Deo satisfactionem pro peccatis humani gene-
ris obtulisset, & equalitatem inter nos & Deum iu-
stitiae perfectam constituisset. Et in hoc sensu vi-
detur accipiendum id, quod ait Alvarez. scilicet ad
veram & perfectam iustitiam satis esse (quantum
sit ex parte debiti) vt ille, qui satisfacit, vel
ille pro quo fit satisfactio, teneatur ex debiti
satisfacere & satisfaciendo reddit aequiu-
lens. Quare meritò Valquez Suarezum im-
pugnat afferentem, ad rationem iustitiae pro-
priae satis esse operari intuitu constituendæ æ-
qualitatis, etiam si operans sive satisfaciens
nulla ad operandum aut satisfaciendum obligatione
teneatur; contrarium enim expressè docet
S. Thom. 2. 2. quæst. 80. art. 1. & quæst. 108. art. 2.
ad 1.

Alavez.

Suarez jdi-
tum reperi-
tur.

S. Tho.

Obiect. 4.

Conf. 1.

Solutio.

Ad 1. conf.

Ad 2. conf.

Obiect. 5.

Quarto probat in septimo cap. disputationis octauæ
non satis esse distinctionem naturarum in ea-
dem persona, vt ratione vnius naturæ possit si-
bi ipsi subsistenti in altera natura secundum
rationem iustitiae propriè dictæ satisfacere: pri-
mò, quoniam ille, qui primariè satisfacit,
idem est secundum rem cum Deo, cui satisfa-
ctio exhibetur; ergò satisfactio non est vnius
ad alterum. Et confirmatur primò. Quia dicentes
eandem personam per alteram naturam satis-
facere, & per alteram satisfactionem accepta-
re immutant distinctionem aut conditionem
Aristotelis dicentes iustitiam esse ad alterum;
sic enim non esset ad alterum sed eiusdem
ad seipsum per alteram & alteram naturam.
Secundò confirmatur: Quia non satis est ope-
rationem esse ad alterum simpliciter, & natura
& supposito distinctum, sed oportet etiam
vt sit ad alterum, qui sit sui iuris, id est qui
habet bona propria, quibus satisfaciat: at satis-
factio Verbi per humanam naturam non po-
test hoc modo dici ad alterum; ergo. Probatur
minor: Quia bona, ex quibus exhibetur satis-
factio Verbo, sunt ipsius secundum valorem, licet
elicita sint ab humanitate, ratione cuius ipsa hu-
mana natura se habet comparatione Verbi sicut
pars Patris, & sicut filius nondum emancipa-
tus.

Responderetur, nullam esse consequiam; quia
licet sit idem suppositum, aequialet tamen
duobus ob duas substanciales naturas, in qui-
bus subsistit; ita vt eadem Verbi persona sit
diuinum suppositum & humanum, Deus & Ho-
mo. Ad primam Confirm. negatur assumptum;
non enim immutatur aut destruitur illa Phi-
losophi conditio, sed magis eleuator &
extendit ad superioris ordinis extrema Phi-
losophi minime cognita. Ad secundam Confirm.
nego minorem. Ad eius probationem dico
primò, bona quibus satisfecit Christus esse pro-
pria Verbi prout ab hoc Deo & ab alijs per-
sonis distinguitur; quia scilicet satisfactio va-
lorem habet ex propria & personali Verbi di-
gnitate, vt ante diximus. Secundò dico, huma-
niam naturam ratione dominij specialis, id
est, libertatis respectu suarum operationum si-
milem esse filio emancipato, & secundum hanc
rationem liberam omnem operationem esse il-
lius propriam, vt perspicue supra demonstrau-
mus.

Quintò probat in cap. 3. eiusdem dis. Christi

A satisfactionem non fuisse ex proprijs ac proin-
de neque ex iustitia. Primò, Quia vera est hæc
propositio: Christus satisfecit, in quantum ho-
mo: & licet (inquit) addi possit, in quantum ho-
mo Deus, concedenda tamen est propositio il-
la sine additamento: At Christus in quantum
homo non satisfecit ex proprijs, ergo. Maior
probatur. Primò: Quia Sancti Patres illam
concedunt & præsertim S. Thomas & nullus
hæc tenus eam negavit. Secundò, quia Christus
in quantum homo est Sacerdos & mediator, ergò
etiam in quantum homo est satisfactor & re-
demptor. Minor vero probatur: quia Sanctitas
non erat propria Christo in quantum homo,
sed donata à Deo, ergo. Probatur hoc assum-
ptum; nam quamvis concretum naturæ positum
ex parte subiecti secundum aliquorum opinio-
nem supponat pro supposito, tamen positum
ex parte prædicati iuxta omnium sententiam
supponit pro natura: at natura gratiam & do-
nationem accepit, ergo etiam Christus in
quantum homo. Probatur prima propositio.
Quia S. D. in quæst. 16. art. 10. & 11. ait, quo-
ties additur particula, in quantum vel secundum
quod, terminum illum concretum, homo, ma-
gis propriè ponit pro natura, quam pro supposi-
to, quia videtur esse ex parte prædicati & quam-
vis dicat, terminum illum concretum, homo, pos-
ses supponi pro supposito in prædicatis proposi-
tionibus, dicit tamen sensum illum esse minus
proprium; igitur sanctitas non erat propria
Christo in quantum homo, sed donata à Deo. sec-
undò probatur idem assumptum. Omnis creatura
indiget gratia Dei, & eam gratis accipit vt me-
reatur: at Christus in quantum homo est crea-
tura; ergo Christus in quantum homo indiget
gratia Dei vt mereatur. Maior patet. Minor pro-
batur ex dictis. Quia terminus ille, homo, se re-
net ex parte prædicati, & stat pro natura non
autem pro supposito nisi impropriè. Tertiò
probatur idem. Christus in quantum homo
prædestinatus est Filius Dei, hoc est ad vno-
nem hypostaticam: at prædestinatio est gratia
præparatio; ergo Christo in quantum homo,
sunt ab æterno gratia vniuersis præparata; ergo
Christus, in quantum homo gratiam accepit in
tempore. Probatur hæc secunda consequen-
tia. Quia quod ab æterno præparatur gratis,
in tempore etiam datur gratis. Resp. pro-Solm.
positionem illam, Christus satisfecit, in quantum ho-
mo, duplice sumi posse; Vno modo, vt hoc no-
men homo sumatur in reduplicatione, vel spe-
cificatione ratione naturæ. Alio modo, vt su-
matur ratione suppositi in humana natura sub-
sistens. Si primo modo sumatur, duplice ad-
huc potest intelligi; vno modo præcise, alio mo-
do absque præcisione. Si præcise sumatur, sensu
est: Christus satisfecit in quantum homo, id
est, ratione humanae naturæ (intellige gratia per-
fectæ) nullo alio concurrente, vt principio quo
vel quod: & sic est manifeste falsa, quoniam ex-
cludit diuinum suppositum, ex cuius digni-
tate valor ad satisfactionem deriuatur infinitus.
Si vero absque præcisione sumatur, vera est
propositio & sensus est: Christus satisfecit per
humanitatem (gratia perfectam) vt principio
quo: per hoc autem non excluditur suppositum
vt principium quod, sed magis in ipsa pro-
positione significatur afferente, Christum id
est, personam Verbi subsistens in humana
natura satisfecisse. Vbi duo perspicue deno-
tantur principia, scilicet Christus agens vt quo,
& humana natura agens vt quo. Si vero suma-
tur

tur ratione suppositi in humana natura subsistē. A tur ratione suppositi in humana natura subsistē. A

verissima est, ut patet ex dictis, licet sit minus propria. Ad argumentum igitur, admissa maiori in utroque posteriori sensu, dico primō ad minorem, Christum in quantum homo est, id est ratione humanae naturae ut principij quo, non satisfecisse ex proprijs, sed tamen Christum satisfaciente ut principium quod per humanae naturam satisfecisse ex proprijs, nisi quatenus liberē satisfactionis actus elicit. Secundō dico, sumendo nomen illud homo ratione suppositi in humana natura subsistens, falsam esse minorem; sic enim Christus in quantum homo, id est ut suppositum in humana natura subsistens, satisfecit ex proprijs. Et eodem modo respondendum est ad probationes dictae minoris; concludunt enim Christum, in quantum homo est, id est ratione humanae naturae ut principij quo, non habuisse gratiam ex proprijs, nec meruisse aut satisfecisse ex proprijs: sed quia ponendo principium quo, & aliquid de eo negando aut affirmando, non excluditur principium quod cum ijs, quae illi conueniunt, & ijs, quae ex eo deriuantur in operationem, sed in ipsa magis clauditur propositione dicente, Christum satisfecisse, scilicet ut quod. Cum enim dico, Christus satisfecit, in quantum homo, duo satisfactionis principia significo, alterum quod per ea verba, Christus satisfecit, alterum quo per illa verba in quantum homo. Quod vir acutus Vasquez non aduertit, aut consulto dissimulauit. Quem autem sensum habeat illa propolitio, Christus in quantum homo est predestinatus Filius Dei, declarat S. D. infra q. 24. a. 2. & ibi Caiet. & alij expositores.

CONTRA 3. Concl. sunt argumenta quædam Suar. & Vasq. quæ produximus contra præcedentem concl. & soluimus, & ea quæ refert & soluit Aluar in 4. sūt diff.

Obiect. A
floricensis
primacont.
§ concl.

solut.

Contra eandem conclusionem argumentatur Asturi. Primō: In Christi anima non reperitur virtus iustitiae commutatiæ erga Deum; ergo satisfactionis Christi nequit esse actio elicita aut regulata à virtute commutatiæ iustitiae. Consequens manifesta. Ante probatur. Gratia Christi in esse physico considerata, & quatenus ex ipsa effluunt virtutes infinitæ, est prorsus eiusdem speciei cum gratia cuiuslibet hominis iusti; sed in alijs hominibus iustis ex habituali gratia non oritur virtus commutatiæ iustitiae erga Deum; ergo neque in Christi anima ex essentiæ habituali gratia oritur habitualis commutatiæ iustitia. Responsi. falsum est antecedens Ad eius probationem negatur conseq. quia subiectum gratiæ & virtutis principale est suppositum naturæ intellectualis; suppositum autem Christi erat infinita simpliciter dignitatis & æquale Deo, & ideo potuit esse virtus iustitiae commutatiæ in eo erga Deum, non autem in alijs hominibus, quorum supposita finita sunt perfectionis & dignitatis. Secundō resp. gratiam Christi habitualem in esse physico eiusdem esse rationis cum gratia cæterorum hominum, diuersæ verò rationis in esse morali propter coniunctionem ad suppositum simpliciter infinitum ex quo merita & satisfactiones valorem trahent infinitum, atque adeo sufficiens ad æquitatem iustitiae constitutandam. Tertiū resp. nullam esse consequentiam dictæ probationis; Quia licet Christi gratia eiusdem esset speciei cum gratia cæterorum hominum, ad nobiliores tamen actus & terminos extendebatur in Christo, quam in alijs ob infinitam supposi-

ti dignitatem, ex qua Deo reddere poterat æquivalentem offensæ satisfactionem ex proprijs & alijs indebitis, alij verò minimè.

Secundō sic arguit. Si in Christi anima fuit iustitia commutatiæ erga Deum, sequitur Christum satisfecisse, quatenus operabatur, ut æqualis Deo id est prout se gerebat in sua operazione, non ut subditum Deo, sed ut Deo æqualem:

at consequens & ratione dissentit, & non videatur consentire catholicæ veritati; ergo &c. sequela est manifesta: nam iustitia commutatiæ ex propria & essentiali sui ratione respicit æquitatem; ergo eius operatio prout ab ipsa procedit, non est inferioris ad superiorem, sed æqualis ad æqualem. Falsitas verò consequentis seu minor quo ad primam partem probatur. Christus quatenus merebatur apud Deum, & ipsi satisfaciebat pro nobis, operabatur ut homo per voluntatem humanam, ergo ut minor Patre & inferior illo. Et confirmatur. Quia potissima operatio satisfactoria Christi fuit eius passio voluntariæ pro nobis suscepta: sed Christus in acceptanda passione & morte gesit se ut minorem Patrem; ergo. Secunda propositio probatur. Quia Christus passionem acceptauit ex obedientia Patris iuxta illud 10. 14. Ut cognoscat Mundus, quia diligo Patrem. & sicut mandatum dedit mihi Pater sic facio; surgite, eamus hinc; ad subeundam videlicet mortem, ut explicat Aug. 1. 13, de Trin. c. 14. Deinde probatur eadem minor quo ad alteram partem, videlicet consequens illud non satis fidei veritati consentire, ex illo Pauli ad Philip. 2. Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis: propter quod & Deus exaltauit illum, &c. ergo Christus sui nominis exaltationem & corporis immortalitatem promeruit à Deo, non prout se illi æqualem gesit, sed ex humilitatis & obedientiæ actionibus, quibus suam humanam voluntatem diuina summisit. Respondetur, nullam esse consequentiam; satisfecit enim Christus, ut æqualis Deo quo ad suppositum, & ut minor & subditus quo ad humanitatem. Sed rursus in supposito satisfaciente duo sunt consideranda; alterum est ipsum suppositum satisfaciens, & secundum hoc satisfecit, ut æqualis Deo. Alterum est modus satisfaciendi scilicet per humilationem & summissionem non solum humanitatis, sed etiam ipsius suppositi ut subsistentis in humana natura, & secundum hanc etiam rationem satisfecit, ut subditus Deo. Sed quia summissione & humiliatio diuino supposito in humana natura subsistenti conueniebat non secundum diuinam naturam, aut secundum personalem eius dignitatem, ita scilicet ut ex ijs inesse personæ Christi secundum se ratio & capacitas summissionis, sed illi personæ summissione congruebat secundum humanam tantum naturam, id est simpliciter ac absolute dicendum est, Christum ut Deo subditum illi satisfactionem pro peccatis humani generis obtulisse, ex quo magis perspicue patet falsitas dictæ sequela.

Deinde ad probationem consequentia dico eius illationem non esse veram. Nam falsa est in ea iustitia commutatiæ, quæ versatur circa actiones iniuriarum satisfactione adæquandas; quia satisfactionis hæc fit per summissionem personæ satisfacientis ad eum, cui fit satisfactionis.

Tertiū. Si in humana Christi voluntate esset habita iustitia commutatiæ erga Deum, ergo habitus ille falso

Saltem in esse physico esset finitus, & limitatus: ergo satisfactio Christi ab hac virtute iustitiae elicita finita esset & limitata perfectionis, quatenus ab hac virtute procederet; ergo satisfactio Christi ut sic non esset ad æquitatem, neque esset sufficiens ad compensandum pro universis hominum peccatis; ergo non esset actio perfecta iustitiae; ergo neque esset actio iustitiae commutativa; ergo talis iustitiae commutativa virtus otiosæ & impertinenter ponitur in Christo; prima consequentia probatur; quia non esset maior illius habitus perfectio, quam gratia Christi habitualis: hæc autem nullam habebit physicam infinitatem. 2. 3. & 4. consequentiae sunt evidentes. 5. vero probatur; quia iustitia commutativa est perfecta & rigorosa iustitia. *Resp.* falsam esse tertiam consequent. Nam, eti Christi Domini satisfactio, quatenus ab habitu iustitiae ut principio quo, fuit elicita, finitam haberet perfectionem tam physicam quam moralam, quatenus tamen a diuino supposito procedebat in humana natura subsistente, tanquam ab agente principali, valorem habuit infinitum in genere moris. *Sed hanc* responsionem Alturicensis impugnat hoc argumento: Propria iustitiae commutativa ratio & perfectio non ex dignitate subiecti, sed ex habitudine ad actum & obiectum pensanda est: ex obiecto non sortitur infinitatem simpliciter; ergo non est infinita in ratione virtutis commutativa iustitiae. Prima propositio probatur. Quia propria aliarum virtutum ratio consideratur per ordinem ad actum & obiectum, & non per habitudinem ad dignitatem subiecti, in quo sunt; & ideo dignitas infinita personalis Christi non sufficit constitui eis infinitas in suis essentialibus rationibus; ergo etiam propria iustitiae commutativa ratio & perfectio, non ex dignitate subiecti, sed ex habitudine ad actum pensanda est. Secunda vero propositio probatur: Quia iustitia commutativa Christi non attingit obiectum quantum est attingibile. Ex quo deditus idem author, quod admissa etiam in Christo virtute iustitiae commutativa, non posset infinitum valorem tribuere satisfactioni. Et ideo (inquit) impertinenter poneretur in Christo, eo vel maximè quod Christus potuit satisfacere, ticut & actu satisfecit per operationes aliarum virtutum, scilicet humilitatis, obedientiae & religionis. *Resp.* falsam esse primam propositio loquendo de perfectione morali. Ad cuius probationem respondet, rationem essentialem & physicam omnium virtutum & etiam iustitiae considerari in ordine ad actum & obiectum, morale autem eorum valorem ex suppositi principaliiter operantis dignitate præcipue dependere ob causas superioris assignatas: valor enim moralis actus, non ex obiecto tantum rectæ rationi consono, sed etiam ex circumstantijs dependet eidem rationi comparatis, ex quibus una est suppositum operans, cuius dignitas in actu satisfactionis, seu compensationis offendit plurimi penditur; quoniam, ut ante diximus in actu satisfactionis ipsa persona summittitur & humiliatur. Ex quo patet iustitiam commutativam in Christo non esse impertinentem ad satisfaciendum, quamvis non ex ea tantum sed etiam ex supposito præcipue valor in actu per eam elicitem deriuatur. *Aluar.* in *resp.* ad 5. suum arg. ex alijs principijs diluit hoc arg.

CONTRA sextam Conclusionem sunt argu-

menta Scotti, Durandi & aliorum quæ referunt & soluunt Capreolus in allegata dis. 18. Caietanus, Medina, Suarez, Valentia, & Aluarez super hoc articulo, & Asturicensis in supra notata relectione, quæst. 5. artic. 2. dub. 3. pag. 360. & seq.

Contra eandem Conclus. argumentum Rada in *Rade obit.* allegata *Controu.* 13. artic. 3. *Primò*, Omne meritum apud Deum dicit ordinem ad voluntatem Dei acceptantem; ergo etiam omne opus apud Deum satisfactorium dicit eundem ordinem ad Dei voluntatem; ergo actiones Christi non fuerunt satisfactoriae de toto rigore iustitiae. Antecedens (inquit) patet ex dictis in artic. precedenti. Prima Consequentia probatur: Quia satisfactio supponit opus meritorium; ergo idem de satisfactione censendum est, quod de merito. Secunda vero consequentia: Quia rigor iustitiae liberalitatem creditoris, & acceptationem eius per quam satisfactioni valorem conferat, omnino excludit. *Resp.* falsum esse antecedens. *Hoc* ipso namque quod actus est bonus vel malus moraliter, & procedit a gratia, habet rationem meriti vel demeriti coram Deo: nec indiget vila superaddita ordinatione, ut scire Caiet. aduertit 29. 114. a. 3. Cuius sententia veritatem latè probat *Valsq. ibid. dis. 114. c. 18.*

Secundo satisfactio Christi fundatur in gratia obiecti. Dei, qui est creditor; ergo non est rigorosa. Consequentia patet ex dictis. Antecedens prob. Quia valor satisfactionis Christi ut procedens a supposito humanitatis, fundabatur in gratia vñonis, quam illi gratis & liberaliter contulit persona Verbi infinita. *Et confit.* Quia valor satisfactionis Christi prouenient ex diuino supposito, cui fiebat satisfactio, ergo necessariò fundatur in gratia creditoris.

Resp. falsum esse antecedens. Ad eius probationem dico, gratiam factam fuisse humanitati, quæ ex unione ad Verbum maximam acquisiuit perfectionem & dignitatem, non autem eius supposito, cui naturalis est dignitas simpliciter infinita. *Sed hanc* responsionem, duplum impugnat idem author. *Primò*: Quamvis supposito Verbi in humana persona subsistenti deberetur gratia vñonis, & alia dona ex rei congruentia, non tamen ex intrinseca rei natura nec ex aliquo actu meritorio, cui de condigno & iustitia correspoderet, ergo Christo ut satisfaciens aliqua gratia facta fuit. *Secondò* Christus ut satisfaciens non erat Deus sed homo: sed Christo ut homini facta est gratia, cum ei dona supernaturalia fuere concessa; ergo Christo ut satisfaciens, Deus cui satisfaciebat alicuius gratiosè contulit. *Resp.* primam replicam esse valde rudem & indignam Theologo vel mediocriter eruditu. *Sed omisca* censura dico primò: nec vñionem nec alia dona debita fuisse Verbo; quia nihil ei poterat ex vñione ad humanitatem, & donis in ea receptis utilitatis aut commoditatis vel perfectionis adiungi. *Secondò* dico, Verbum in humana natura subsistens virtute sibi propria modo superius explicato gratiam illam omnem habuisse, quæ ab eo simul cum Patre & Spiritu sancto collata fuit humanitati, ut hic aduertit Caiet. & alijs.

Tertiò sic arguit Christi satisfactio non fuit obiectus, facta ex bonis, quæ essent propria Christi ut satisfaciens, ita ut non essent propria Dei ut creditoris; ergo non fuit de toto rigore iustitiae. Antecedens probatur. Quia satisfactio Christi facta fuit per opera humanitatis, quæ & secundum suam substantiam & quo ad

Conf.

valorem, formaliter sumptum, erant quid crea-
tuum; ergo fuit facta ex proprijs bonis Dei. Pro-
batur illatio. Quia Deus omnium creaturarum
habet plenum ac perfectum dominium. Et confir-
matur. Quia & gratia & concursus specialis ad o-
pera naturalia, quibus ad ea exercenda Christus
vt satisfaciens indigebat, nec vt homo ex se ha-
bebat, procedebant a Deo creditore; ergo satis-
factio Christi per illa opera facta gratiae Dei ac
liberalitati innitebatur. Resp. falso esse antec.

Solut.

Ad eius probationem dico primò, Christi satis-
factionem factam fuisse per opera humanitatis &
voluntatis creatæ vt principijs quo, habentis super
ea speciale dominium libertatis, quomodo non
erant sub dominio Dei vt antè diximus. Secundò
dico, eadem opera fuisse elicita sive producta à
diuino supposito in humana natura subsistente
vt principio quod, ex cuius unione personali cù
humana natura veluti naturalis proprietatis efflu-
ebat gratia cum omnibus virtutibus & donis ad
ipsius humanae naturæ sic unitæ perfectionem
debitam pertinentibus. Tertiò dico, Christi satis-
factionem prout egrediebatur à diuina Christi
voluntate; & à persona Christi vt principio
quod, fuisse Christo propriam, vt supra decla-
rauimus in tertia parte *Contraquerisa*. Et per hæc satis-
ficiet etiam confirmationi. Sed instat Rada, Quia
Verbum vt subsistit in natura humana reduplicatiuè,
non includit infinitatem personæ, licet
sit in se persona infinita: & si illam includit vel

Ad conf.
Replica.

Solut.

præexistit, iam illud ab eo est vt creditore, & si
confert operibus dignitatem & valorem, semper
illam confert ratione suæ personalitatis & natu-
re diuinæ, ratione quorum est verè creditor; ergo.
Præterea. Verbum operibus humanitatis dat
valorè vt est infinitè dignitatis persona, sed vt sic
habet rationem creditoris, ergo satisfactio Christi
verè gratia creditoris innititur; ergo non fuit
ex toto rigore iustitiae. Resp. falso esse antec-
dens quo ad omnes partes, Implicat enim primò
Verbum vt subsistens in humana natura specificatiuè
aut etiam reduplicatiuè non includere infinitatem;
quia propriæ ratio subsistendi in humana natura est infinitas persona in terminando,
cuius conditionis defecit non potest illa
creata persona in duabus subsistere naturis sub-
stantialibus. Secundò falso est infinitatem per-
sonæ subsistentis in humana natura vt sic, se re-
nere ex parte creditoris; vt enim supra diximus,
Verbum vt subsistens in humana natura satisfa-
cit sibi ipsi vt subsistenti in diuina natura; igitur
Verbum creditoris solum rationem habet, quatenus
in diuina natura subsistit, vt vnu Deus simul
cum Patre & Spiritu Sancto. Tertiò falso est,
Verbum ratione suæ personalitatis & naturæ
diuinæ simpliciter & præcisè sumptuè, operibus
satisfactorijs valorem conferre; quamvis enim
valor operationum ex dignitate diuinae personæ,
tamquam ex ratione formalis dependeat, exigit
tamen vt conditionem, subsistentiam in huma-
na natura. Et ideo Verbum non absolutè, sed vt
subsistens in humana natura valorem contulit o-
peribus Christi satisfactorijs. Sed instat iterum Rada.

Si personæ dignitas est ratio valoris; ergo
persona satisfaciens erat Verbum secundum di-
gnitatem suæ persona secundum se sumptuè: Pro-
batur illatio exemplo ignis; qui licet ad agen-
dum requirat applicationem ad pauplum tanquam
conditionem, tamen ipse agit secundum se & secundum suam naturam, quæ est ratio per se ope-
randi. Deinde Si cum dicitur Persona Verbi vt
unita humilitati, tribuebat valorè operibus hu-
manitatis, dictio illa, vt dicit conditionem re-

A quisitam ad satisfaciendum vel tribuendum il-
lum valorem; ergo Persona Verbi non tribue-
bat infinitum valorem operibus humanitatis:
Probatur sequela; Quia sic persona illa infinita
solum ad ea materialiter concurrebat, vel saltem
solum vt conditio: natura verò humana non so-
lum vt principium agendi, sed vt ratio ac totalis
causa valoris satisfactioni; quod est absurdum.
Resp. cum dicitur, Verbum vt subsistens in na-
soluta.
tura humana confert valorem operibus Christi
satisfactorijs, dictionem illam, vt dicere condi-
tionem annexam rationi formalis valoris; ita vt
ratio sit dignitas Verbi sive Verbum ex sua di-
gnitate, hac tamen addita conditione, vt sit in
humana natura subsistens. Itaque dictio illa Ver-
bum dicit rationem, specificatio autem illa, vt
subsistens dicit conditionem. Et per hæc soluitur
instantia, quo ad irramque partem. Ad primam e-
nī negatur illatio. Ad probationem dico, ex-
emplum nō esse simile; quoniam applicatio nul-
lum assert esse substantiale igni, sicut subsistere
in humana natura assert esse humanum, quod est
substantiale persona in ea subsistenti. Ad secundam
negatur consequentia; quia dictio illa vt non im-
portat conditionem, nī vt annexam & quasi vt
modificantem rationem formalem, quæ est per-
sona dignitas; & ideo persona diuina secundum
suam dignitatem non materialiter tantum, sed
etiam formaliter concurrit ad valorem satis-
factionis.

C Alia eiusdem Authoris argumenta valde fri-
uola & iam antea ab expositoribus D. Thomæ
soluta prætermittimus; quibus etiam ea, quæ su-
pra notauiimus, abunde satisfaciunt.

Contra eandem Concl. argumentatur Vsq. c. ob. prima
4. disp. 8. probans. Primò, opera Christi prout e-
rigitur, grediebantur à diuino supposito satisfaciens
esse sub dominio Dei creditoris. Quia opera
Christi tam in fieri, quam in facta esse suaptè
natura à Deo dependent, ita vt sine illius effica-
citate esse aut fieri nequeat: sed hac ratione Deus
dicitur in omnes res Mundi habere dominium,
nimurum iure Creationis & conseruationis; ergo.
Præterea. Valor operum pendebat ex ipsa
Deitate, sicut ex forma sanctificante; quoniam
operatio Christi denominatione solum extrin-
seca dicebatur infinitè digna & Deo grata. Resp.
ad primum opera Christi, prout egrediebantur
à diuino supposito, vt principio quod proximo
eis valorem largiente ad solius Incarnati Verbi
dominium pertinuisse, vt supra declarauimus,
quamvis eadem opera materialiter sumpta, &
prout à Deo vt prima & remota causa procede-
bant, & ab eo conseruabantur in esse, sub eius v-
niuersali dominio comprehendenderentur. Ad secundum negatur antec. formaliter loquendo;
Valor enim operum Christi non ex Deitate for-
maliter, quæ tribus est communis, sed ex perso-
nali Verbi Incarnati dignitate sumebatur: & per
hoc alia quædam eiusdem expositoris argumen-
ta diluuntur, quæ profert contra modum dicē-
di Suarezij superius approbatum. Secundò sic argu-
it. Satisfactio quæ exhibetur in materia iustitiae,
veram habet rationem restitutionis; ergo fit tri-
buendo aliquid commodi ei, cui satisfactio ex-
hibetur ad resarcendum damnum illatum; ergo
postulat ut ille, qui satisfacit faciat esse aliquid
sub dominio eius, cui satisfacit, quod ad ipsum
alijs non pertinebat, neque pertineret iure pro-
prio: at Christus nihil tale poterat Deo tribuere;
ergo Christi satisfactio apud Deum non fuit in
materia iustitiae propriæ, ac proinde neque ex
rigore huius iustitiae. Respondet ut falso esse can-
cedens.

cedens, ut pater ex differentia satisfactionis & restitutio-

Obiect. 3.

nus superius explicata.

Tertio probat, in Christi satisfactione non suffit terciam conditionem, nempe ut fiat ex non debitis alio titulo. Quia scilicet Christus nulla obligatione iuris naturalis teneretur ut subiret mortem, tamen Deus qui est auctor vite & mortis, multis titulis poterat mortis obligacionem Christo imponere; ergo licet non satisfecerit pro nobis ex ipsis, quae actu deberet Deo, quia re vera mortem illi non debebat alio titulo, tamen negari nequit satisfecisse ex ipsis, quae alio titulo Deus ab eo iuste exigere poterat: At conditione necessaria ad satisfactionem perfectam videtur esse, ut non solum fiat ex alias non debitis, sed etiam ex ipsis, quae alias exigunt non possunt a creditore. *Responso primò*, opera Christi, prout egrediebantur a diuino supposito modo superius explicata, nec Deo suffit debita, nec illis obligationem, siue debitum imponi potuisse; non enim operi libero imponitur obligatio, nisi quia eadem primò imponitur operanti: suppositum autem diuinum sic obligari non potest, quamvis alia ratione iam explicata debitum pro nobis satisfaciendi suscepit. *Secundò dico*, eandem Christi operationem sub multis rationibus formalibus consideratam, puta meriti, satisfactionis gratiarum actionis, obedientiae &c. multiplicem habuisse infinitatem ex eiusdem suppositi infinita dignitate derivatam. Et ideo, quamvis multis alijs titulis, ut debita solueretur, adhuc in ratione satisfactionis ex infinito suo valore perfectè satisfaciebat. *Sed contra* responsorem hanc produci potest aliud argumentum Vasquezij, cap. 5. Nam si quis voulisset loco sacro rem aliquam pretiosam, & in cultum Dei eam dicaret, ex contractu vero aut delicto tantumdem etiam pretij & valoris eidem deberet, non posset sola illa re satisfacere pro debito, ex contractu aut delicto, sed ut solueret debitum voti & cōtractus aut delicti tātundem simul cum re illa soluere deberet; ergo etiā in proposito, &c. *Responso nullā esse consequētiā*. Quia vna Christi Domini operatio, quae infinitatem habet ex diuino supposito, multas formalis ratione distinctas continent operationes moraliter infinitas: & ideo potest pro multis debitibus Deo soluendis vna sufficere: non est autem eadem ratio de re vel actione finita. Ex codem modo satisfit alijs exemplis ibidem allatis.

Alia vero eiusdem expositoris argumenta contra Suarezium afferentem, religionem qua Christus colebat Deum, esse veram & propriam iustitiam erga Deum, bene concludunt.

Obiect. 4.

Quartò. Probat diff. 9. c. 1. tres illas conditiones non sufficere, ut satisfactione sit de toto rigore iustitiae, nisi addatur quarta, scilicet obligatio creditoris ad acceptandum satisfactionem. Sic igitur arguit. Hoc ipsis quod offertur aequalis solutio solvit debitum, neque in potestate creditoris manet illam refutare, retento debito; ergo non potest esse satisfactione condigna & perfecta in materia iustitiae pro soluendo debito, si creditor liber sit ad acceptandam illam, retento adhuc debito ipso contra debitorem. Antecedens pater in debitis pecuniariis, in quibus si creditor nolit solutionem aequalem, quam ipse recte nouit aequalem, hoc ipso debitor amplius non tenetur. Quod etiam manifestius elucet in debitis honoris & famae; Nam si quis lassit honorem aut famam alterius, & eam exhibeat satisfactionem, que ex natura rei aequalis sit ad resarcendum damnum, velit nolit

A creditor, soluit omnino debitum & nulla amplius manet inaequalitas, & iniustitia reducenda ad iustitiam & aequalitatem. *Responso* antecedens verum esse de oblatione iustae solutionis facta creditori legibus humanis & deuinis subdit & obligato: at vero Deus supremus est omnium Dominus, & nulla prorsus lege sed sue tantum tenetur rectitudine voluntatis; & ideo quacumque oblatam pro satisfactione offensae recompensationem potest, absque iniustitia refutare, retento debito contra debitorem. Quare non est omnino contemnenda distinctione illa, quam diff. 9. c. 2. sine solido fundamento rejecit Vasq. nimis duplē esse satisfactionem perfectam, alteram in potentia proxima; hęc autem est omnis operatio valorem habens aequalē offensae, quae tamen neque ex natura rei neque ex conuentione aut consensu creditoris fortita est, ut aequalitatem actu constituat, pacto autem siue consensu creditoris accedit, plenē satisfacret. *Alteram esse dicunt satisfactionem perfectam in actu*, quae est omnis operatio qua re ipsa & de facto perfecte tollitur inaequalitas, & satisfit offensae. Primum tamen huius distinctionis membrum soli crediderim satisfactioni Christi secundum vnam eius considerationem posse congruere; alterum vero eidem conuenit absolutē, sed tamen pluribus etiam humanis satisfactionibus est commune. Si namque Christi Domini satisfactionem consideremus, praevisa omni Dei ordinatione & promissione siue pacto, cum esset infiniti valoris, & longe superexcederet offensae quantitatem, perfecta dici potest in potentia proxima, siue quasi in actu primo, quae tamen actum non exercet perfecta satisfactionis; quia deest ex parte Dei creditoris conditione necessaria, videlicet ordinatio siue promissio vel pactum, quibus accendentibus iam erit in actu secundo perfecta satisfactio; non quia promissio vel pactum operationi valorem adiungat (erat enim, ut diximus, infinitus) sed quia satisfactione illa, quantumvis aequalens, Deum respicit creditorem, qui supremus est omnium Dominus, & nulla lege tenetur; & ideo satisfactionem etiam aequalē offensae potest absque laesione iustitiae & rectitudinis non acceptare. Itaque Christi satisfactione ex parte sui, & ex parte Christi satisfaciens tantam habuit iustitiae perfectionem, ut sui valoris infinitate & aequalitate ad offensam posset diuinam obligare voluntatem, si in eam cadere posset obligatio: sed quia capax obligationis ab extrinseco non est diuina voluntas ob dictam causam, ideo post oblatam aequalē offensae satisfactionem libera manet, potens eam repellere vel admittere. Si vero eandem Christi satisfactionem consideremus, supposito diuina sapientiae & voluntatis decreto de Mysterio Incarnationis pro redemptione peccatorum, aut etiam addita diuina promissione vel pacto, iam satisfactione Deo per Christum oblatā perfectionem suam habet in actu secundo, quem actum constitudo aequalitatem exercet. Et ex his dilui possunt argumenta multa Vasquezij tam hic, quam in 12. diff. 223. cap. 5. quae contra dicta Suarez. militant nimis latas, non autem contra ea, quae diximus ita restrictas.

Contra septimā conclusionē produci potest *Valentia*, argumentū Valentiae, diff. 1. punto 5. in sua q. 5. vbi sic arguit. Compensationem pro remittenda iniuria oblatam, tunc aliquis etiam absoluto acceptare secundum iustitiam tenetur, cum eiusmodi sunt vede quaque circumstantiae, ut alienum prorsus à recta ratione apparet.

reat compensationem talem respuere, & absti-
nere ab illo exercitio, iustitia, quo pro com-
pensatione remittatur iniuria: sed in proposi-
to huiusmodi prorsus circumstantia vndequaq;
fuerunt; ergo debuit Deus etiam absolutè accep-
tare ex iustitia compensationem à Christo ob-
latam. Maior probatur. Quoniam hic est vnicus
& certissimus modus cognoscendi in quacunq;
materia virtutem, si videlicet fecus facere recta-
rationis iudicio sit deformis. Minor sic ostendit-
ur: si vel ad ipsam compensationem oblatam,
vel ad illum qui compensationem obtulit, vel
ad illos pro quibus oblatam fuit, respiciamus, pla-
nè videtur futurum quoddam deformis &
abhorrens à Dei natura atque bonitate, vt Deus
compensationem Christi non acceptaret; ergo.
Probantur singula. Nam compensatio non tan-
tum fuit æqualis sed etiam abundans: persona
offerens fuit Deus & homo: conditio hominum
pro quibus est oblatam fuit calamitosissima: De-
nique Deus cui compensatio oblatam est, is etiam
erat, qui vt finem sibi in hominum creatione
propositum ad effectum perduceret, nihil pote-
rat conuenientius facere, quam si oblatam com-
pensationem acceptaret. *Reff.* falsam esse mino-
rem absolutè loquendo; quamvis enim, vt ait
Augustinus in textu relatus, nullus sananda mis-
eria nostræ modus fuerit conuenientior, quam
vt per Incarnati Verbi satisfactionem diuinæ
maiestatis adæquaretur offensa, & iustitia simul
ac misericordia satisficeret, non defuere tamen
Deo sapientissimo plures aij modo possibles
& conuenientes, quibus genus repararetur hu-
manum: non tenetur autem Deus semper elige-
re, quod optimum est; alioquin Deus non pos-
set rebus à se factis creare meliores; quod est er-
roneum. Itaque si Deus, reiecta Christi satis-
factione, modo aliquo alio sibi placito genus hu-
manum peccato collapsum repararet, non esset
hoc à recta ratione discordans, sed infinitæ suæ
sapientia, prouidentia ac bonitatem maximè con-
fonsans; non enim necesse aut possibile est,
nos angustæ nostræ mentis intelligentia di-
uina sapientia ac prouidentia secreta pene-
trare.

Obiectio af
quez contra
9. concil.

Sol.

CONTRA NONAM concl. præter argumen-
ta Vasq. super hoc a. *disp. 9.* quorum solutio patet
ex dictis, produci potest aliud eius argumentum
ex prima par. *disp. 86. c. 6.* Vbi sic arguit. Quan-
tumvis Deus promittat nobis gloriam suam, nos
semper manemus sub illius potestate, sicut ser-
vus sub potestate Domini, qui nihil habet quod
Domini non sit, idè si Dominus non feret
promissum seruo, aget quidem contra fidelita-
tem non tamen contra iustitiam; ergo si Deus
gloriam & aliquod aliud promissum homini de-
negaret, infidelis quidem esset sed non iniustus;
ergo ex sola promissione nulla inter ipsum &
nos oritur obligatio iustitiae ad implendum pro-
missum. *Reff.* promissionem acceptandæ com-
pensationis per se primò factam fuisse Christo,
tanquam capiti totius humani generis; persona
vero Christi non erat serua sed libera & æqualis
Deo, cui satisfactionem obtulit ex proprijs, vt
sepè diximus: quare falsa est argumenti conse-
quentia; non enim puris tantum hominibus, nec
ipsis primò, sed Christo tanquam capiti & per
eum cæteris, vt eius membris facta est promis-
sio, non quidem simplex sed onerosa; ac proinde,
non ex sola fidelitate, sed etiam ex obligatio-
ne iustitiae, seclusis imperfectionibus, teneba-
tur Deus implere promissum; Nam & si Pa-
tribus veteris testamenti sepè Deus promis-

Arit Saluatorem, non est tamē ea promissio ab ea,
qua Verbo iani incarnato facta est, omnino di-
stinguenda, sed tanquam vna in lege naturæ in-
choata, & sub lege scripta continuata, & tandem
sub lege gratia completa recipienda, ita vt pro-
missio facta Christo satisfactori in primo con-
ceptionis eius instanti sit præcedentium omniū
promissionum complementum, ac veluti sigil-
lum manu regis impressum tot promissionibus
veluti vni perfectè stabilis, ac perpetuæ robur
firmitatis adiungens.

Contra eandem conclusionem sunt argumē-
ta, quæ referunt & foliunt Medi. Suar. Valen.
& Aluar. *super hoc artic.*

B

TERTIA CONTROVERSSIA.

*An Christi Humanitas in satisfactione pro peccatis
fuerit principium quod, vel tantum quo?*

VAsq. *disp. 8. c. 2.* sequens And. à Vega lib. 7.
super *Cone. Trid. c. 9.* docet, humanæ Christi
naturæ, vt Deitate sanctificate tribuendam
esse satisfactionem nostram, tanquam proximo
satisfaciens; supposito autem diuino remotè
per communicationem ideomatum, quatenus
opera humanitatis tribuuntur supposito diuino
sustentant illam: neque solum satisfactionem
tribuendam esse naturæ humanæ, vt principio quo, sed etiam vt principio quod. *Quam Refutans
opinionem vt falsam, & communi sententia SS.
& Theologorum aduersam confutant Suar. *disp.
4. s. 5.* Asturic. in *sepè allegata q. 5. dubio 3. pag.
379.* & Aluar. *disp. 5.* optimis argumentis. Mihi
vero nedium falsa, sed etiam erronea, & heretica
proxima videtur hæc opinio. Nam præter com-
munem Sanctorum & Scholasticorum sententiam
illi contrariam, diuinarum etiam scripturarum
oracula manifestè testantur, Verbo diuino In-
carnato, non autem eius humanitati, vt principio
quo quod, satisfactionem nostram secundum lo-
cationis proprietatem esse tribuendam.*

DEVANTEM, quod diximus, facilius ostendamus, quatuor à Theologis communiter cœcfa, & in doctrina Sanctissimi nostri D. notissima
fundamenta præmittemus; ex his enim verborum
diuinæ scripture, Sanctorum Patrum, & Con-
ciliariorum evidenter sensus & veritas elucescat,
& vis argumentorum, quæ pro eadem veritate
conferenda proferemus, erit apertior.

Notandum est igitur primo ex D. Th. *inf. 2. q. 16.*
a. 1. Nomen omne significans naturam commu-
nem in concreto posse supponere pro quolibet
contentorum sub natura communi; sicut hoc
nomen homo potest supponere pro quolibet
homine singulari, & eadem ratione hoc nomen
Deus ex ipso modo suæ significationis potest
supponere pro persona filij Dei: cum ergo de principio
quolibet supposito alicuius naturæ possit verè &
propriè predicari nomen significans illa naturam
in concreto, sicut de Petro & Paulo propriè &
verè prædicatur homo: & cū persona filij Dei,
pro qua supponit hoc nomen Deus, sit supposi-
tū naturæ humanæ, consequens est posse verè &
propriè hoc nomen homo prædicari de hoc no-
mine Deus, quatenus supponit pro persona filij
Dei. Et in art. 2. sic loquitur. *Supposita veritate v-
triusq; naturæ diuinae scilicet & humanae, & vnuione in
personis, & hypostasi, hac est vera & propria: Homo est
Deus, sicut & ista: Deus est Homo.* Hoc enim nomen ho-
mo potest supponere pro qualibet hypostasi humanae na-
ture, & ita potest supponere pro persona filij Dei, quæ
dicimus

dicimus esse hypothesim humanae naturae: manifestum est autem, quod de persona Filii Dei verè & propriè prædicatur hoc nomen Deus, unde relinquatur, quod hæc sit vera & propria, Homo est Deus. Et in articulo quarto proposito quæsito, Numea, quæ conueniunt filio hominis, possint prædicari de Filio Dei, & è conuerso responderet affirmatiuè: Et huius (inquit) ratio est, quia, cum sit eadem hypothesis virtusque naturæ, eadem hypothesis supponit nomine virtusque naturæ: sicut ergo dicitur Homo, sicut Deus, supponit hypothesis diuina, & humana naturæ; & inde de hoc dici possunt ea, quæ sunt diuina naturæ, tanquam de hypothesi diuina naturæ, & de Deo possunt dicere, quæ sunt humanae naturæ, tanquam de hypothesi humanae naturæ. Scindam tamen, quod in propositio-
ne, in qua aliquid de aliquo prædicatur, non solum at-
tenditur, quid sit illud, de quo prædicatur prædicatum, sed etiam secundum quid de illo predicitur: quantum
ergo non distinguuntur ea, quæ predicantur de Christo, disinguuntur tamen secundum id, secundum quod v-
traque prædicatur. Nam ea, quæ sunt diuinae naturæ,
predicantur de Christo, secundum diuinam naturam,
ea autem, quæ sunt humanae naturæ, predicantur de
eo secundum humanam naturam. Vnde Augustinus
dicit in primo de Trinitate. Distinguamus, quid in scrip-
tura sonat secundum formam Dei, & quid secundum formam serui, & infra quid, & propriè quid, &
secundum quid dicatur, prudens & diligens & plus le-
ctor intelliget. Hæc ibi S. D. & in a. 5. eandem repe-
tens doctrinam ait: Nomina verò concreta supponunt hypothesim naturæ, & idè indifferenter predi-
cari possunt ea, quæ ad vitamque naturam pertinent
de nominibus concretis: sicut illud nomen, de quo dicun-
tur, det intelligere vitamque naturam; sicut hoc no-
men Christus, in quo intelligitur, & diuinitas vngens,
& humanitas vñcta, sicut solam diuinam naturam; si-
cū hoc nomen Deus, vel filius Dei, sicut solam naturam
humana; sicut hoc nomen homo, vel Iesus. Vnde Leo Pa-
pa in Epistola ad Palestinenses: Non interest, ex qua Christus
substantia nominetur, in inseparabiliter manente vni-
tate personæ dñe sit, & totus filius hominis propter carnem,
& totus Filius Dei propter vñam cū Patre Deitatem. Hæc
ibi. Eandem doctrinam habet in a. 9. ad 3. & a. 10. ad 2.

Secundum recolendum est: illud commune dictum sepius à D. Tho. commemoratum, videlicet Actiones sunt suppositorum; sic enim ait S. D. in i. d. 5. q. 1. a. 1. Actiones sunt suppositorum, & essentia non
agit, sed est principium actus in supposito; non enim hu-
manitas generat, sed Sortes virtutis sunt naturæ. In
creaturis autem essentia realiter differt a supposito, &
ideò nullus actus propriè de essentia prædicatur, nisi
causaliter, &c. Eandem doctrinam habet S. D. in
2. 2. q. 58. a. 2. & infra q. 19. a. 1. ad 3. & q. 20. a.
7. ad 2. & de Veritate, q. 20. artic. 1. ad. 2. & alibi sepe.
Quam propositionem colligunt recentiores ex Arist. lib. 1. de Anima, tex. 64. dicente: Dicere autem animam irasci vel timere, simile est arque si quis
piam animam texere dicat vel adificare: Nam melius
est fortasse dicere non animam, sed hominem anima
miserei vel dicere vel ratiocinari. Sed obseruan-
dum est Aristotelem ibi procedere supponendo
Platonicorum opinionem dicendum, quod gaudere,
tristari, irasci, sentire & etiam intelligere
sunt motus animæ, & sunt per organum deter-
minatum, ut ibidem explicat. S. D. tex. 63. Al-
legat Suar. in huius doctrinæ confirmationem
dictum illud Arist. in proemio Metaph. Actiones,
ac generationes omnes circa singulare sunt. Quod
prædictæ communis propositioni minimè suffra-
gatur; in illa enim de principio actionis sermo
est, dictum autem Philosophi manifestè loqui-
tur de termino, sicut de materia, circa quam
veratur actio: Potest tamen ea propositio ex

A dicto Philosophi sic arguendo deduci. Actio quilibet transiens, prout est in actu exercito, vendicat sibi singularitatem ex parte materiae, circa quam veratur; ergo etiam ex parte principij, quod est suppositum ex quo deriuatur. Probatur consequentia. Vna & eadem numero actio est, qua effluit ab agente, & recipitur in passo; ergo, sicut non potest esse, nisi circa materiae singulararem, ita nec potest esse nisi ab agente singulari. Et confirmatur: Quia, sicut actio specificatur à forma agentis, quæ est eius principium, ita ex eiusdem formæ individuatione primam habet sive individuationis originem, & consequenter ab agentis singularitate, cui primò conuenit individuationis. Confirmatur B secundò: Quoniam actionis singularis circumstantiae omnes sunt singulares; ergo etiam agens necessarium est singulare. Patet consequentia; quoniam agens principia quædam est actionis circumstantia. Quod autem singulare actionis principium sit suppositum, probatur. Quoniam operatio sequitur ad esse ipsum operantis singulare: at esse existentia per se primò & immedia-
tè conuenit supposito; ergo singulare, quod est actionis principium, est suppositum. Prima pro-
positio est D. Th. in 2. d. 37. q. 2. a. 2. Secunda
verò est eiusdem S. D. infra q. 17. a. 2. Et confir-
matur vis argumenti. Quia res nunquam intel-
ligitur completa ad operandum, nisi prius intel-
ligatur completa ad existendum; at natura singu-
laris, antequam suppositalitate terminetur,
non intelligitur completa ad existendum, post-
quam autem ea fuerit terminata, iam ultimum
habet complementum, quo capax efficitur exi-
stentia; ergo natura singularis, puta hæc huma-
nitas secundum se non est principium quod o-
perationis, sed tantum suppositum, quod sup-
positalitate naturam singularem terminante co-
stituitur. Eandem propositionem habet Damas. lib. 3. Orthod. fidei, cap. 15. & Ioan. Theologus in
Concilio Flo. Ies. 18. ea vtitur, vt principio à Theologis omnibus approbato.

C Tertiù supponendum est, humanitatem Christi non habuisse propriam & creatam existentiam; sed quemadmodum erat diuini Verbi personalitate subsistens, sic & existentia eius increata erat existens; quod efficaciter probat S. D. infra q. 17. a. 2. & ibidem expositores Thomistæ.

D Postremò supponendum est, valorem satisfactio-
nis Christi infinitum ex infinita diuini supposi-
ti dignitate deriuari, prout ostendimus in pre-
cedenti controversia.

E Quidam præmissis, iam facile opinio Vasq. quatuor argumentorum generibus conuincetur erroris, & oppositæ sententia S. Th. veritas patet. Primum autem genus ex varijs diuinæ scrip-
ture locis proferemus, in quibus redemptionis opus non humana Christi natura tribuitur, sed Verbo in humana natura subsistenti. Primus locus est Io. 6. Quia descendit de Cælo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me. Hæc est autem voluntas eius, qui misit me, Patri, ut omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo, sed resuscitem illud in nouissimo die. Vbi dicit Glosa interlinearis. Per me medium vult Pater dare credentibus vitam aeternam. Hic ergo lo-
quitur Christus de seipso, tanquam de mediato-
re & Salvatore de Cælo descendente, & à Patre
missus ad redimendum genus humanum; ille igitur idem, qui de Cælo descendit, qui sicut à Patre
missus, mediatori opus exercet redimit & satis-
facit: ut qui de Cælo descendit à Patre missus, est
persona Filii Dei, non humana natura; ergo

redimens & satisfaciens ut quod est diuinum sup-
positum in humana natura subsistens, non autem
humana natura. Secundus Locus est Rom. 3. Inſi-
ſificatio atis per gratiam ipsius per redempcionem, que
est in Christo Iesu, quem propositus Deus propitiatorem
per fidem in sanguine ipsius ad offensionem iustitiae pro-
pter remissionem precedentium delictorum, &c. Qui-
bus verbis opus nostrae redēptionis, non huma-
nae naturae, tanquam principio quod, sed per-
sonae Verbi in humana natura subsistenti tribui-
tur; illi namque tribuitur redēptionis, ut prin-
cipio quod, quem Deus propositus propitiato-
rem per fidem: at non humanam naturam, sed
diuinum suppositum in ea subsistens propositus
Deus propitiatorem per fidem; ergo. Maior est
diuina scripturæ. Minor probatur: Quia fides,
de qua loquitur hic Apostolus, ea est, de qua ad
Ephes. 3. dicitur: Christum habitare per fidem in cor-
dibus vestris ut ait S. D. in Commentario: haec autem
est de Verbo in humana natura subsistente, & in
ea ac per eam pro nobis satisfaciente. Tertius Locus
est ad Phil. 2. Hoc enim sentit in vobis, quod
& in Christo Iesu, qui, cum in forma Dei esset, non rap-
inam arbitratuſ est esse se aequali Deo, sed semet-
ipsum exinanuit formam serui accipiens in similitu-
dinem hominum factus, & habitu inuentus ut homo.
Humiliauit semetipsum, factus obediens usque ad mor-
tem, mortem autem Crucis. Ex quibus conſtruiſ
potest argumentum. Ille, qui erat in forma Dei
& aequalis Deo, & qui ſcīpſum exinanuit for-
mam serui accipiens, & qui factus est homo, ille
(inquam) humiliauit ſemetipsum factus obe-
diens usque ad mortem, mortem autem Crucis.
At ille, qui in forma Dei erat aequalis Deo, &
qui factus est homo, est persona Filii Dei; ergo,
qui ſemetipsum humiliauit factus obediens usque
ad mortem, est eadem persona Filii Dei: Cum i-
gitur in hac humilatione & obediencia conſtitat
perfecta ſatisfactio pro peccatis & offenisis hu-
mani generis, ſequitur euidenter principium ſa-
tisfactionis, ut quod, fuīſe Dei filium in huma-
na natura subsistentem, non verò naturam ipsam
humana. Quartus locus est ex Ep. ad Tit. 2. Expeſtates
beatam ſpem, & aduentum gloriae magni Dei, & Salu-
tatoris noſtri Iesu Christi, qui dedit ſemetipſum pro
nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate. Vbi Di-
uus Apostolus eum, qui ſemetipſum obtulit, ac
dedit in paſſionem & mortem, & ea pro nobis
Deo ſatisfecit, & ab omni redemit iniquitate,
non ait humana fuīſe Christi naturam, ſed
magnum Deum & Saluatorem noſtrum Iesum
Christum, id est Dei filium in humana natura
subsistentem. Quintus Locus est ex Epift. ad Hebr.
1. c. & seq. in quibus Apostolus, poſtquam mul-
tis argumentis probauit Iesum Christum eſſe
verum Deum, Subdit in 2. capit. Eum autem, qui
modico, quam Angeli, minoratus eſt, videmus Iesum
propter paſſionem mortis gloria, & honore coronatum,
ut gratia Dei pro omnibus gaſtaret mortem. De-
cebat enim eum, propter quem omnia, qui mul-
tos filios in gloriam adduxerat, authorem ſa-
lutis eorum per paſſionem consumare, &c. Et
capit. 3. Christus non ſemetipſum clarificauit,
ut Pontifex fieret, ſed qui locutus eſt ad eum, Filius
meus es tu, ego hodie genu te, quemadmodum, & in
alio loco dicit, Tu es ſacerdos in aeternum ſecundum
ordinem Melchisedech: qui in diebus carnis ſua preces,
ſupplicationes, ad eum, qui poſſit eum ſaluum facere
a morte, cum clamore valido, & lachrymis offerens,
exauditus eſt pro ſua reverentia: & qui eum cum eſſet
filius Dei, didicit ex iis, que paſſus eſt, obdientiam, &
consumatus factus eſt onibus obtemperantibus ſibi
cauſa ſalutis eterna, appellatus a Deo Pontifex ſecun-

A dum ordinem Melchisedech. Conſtat autem haec non
ad humanam naturam, ſed ad hypothefam Verbi
in ea ſubſiſtente esse neceſſariò reſerenda, &
cap. 10 Ideo ingrediens Mundum dicit, Huius, &
oblationem noluiſti, corpus autem aptiſti nulius; ho-
locausta pro peccato non tibi placherant, tunc di-
xi, ecce venio. In capite libri ſcriptum eſt de me, ut fa-
ciām Deus voluntatem tuam. Et poſt pauca. In qua
voluntate ſanctificati ſumus per oblationem corporis
Iesu Christi ſemel. Que verba expones ibi S. D. ait:
Quia propter nos factus eſt humana natura ſuppoſi-
tum, dicitur ingredi in Mundum propter eius aſſum-
ptionem. Hoc autem idem ſuppositum ait Apo-
ſtolus nos per ſui corporis oblationem ſanctifi-
casse. Non igitur humanae naturae tanquam prin-
cipio quod, ſed Dei filio in humanae natura ſubſiſtenti, opus redēptionis & ſatisfactionis
tribuitur ab Apoſtolo. His adde plura diuinæ
scripturæ loca, qua Christo Domino tribuunt
actiones, aut paſſiones ad humani generis redē-
ptionem pertinentes. Ad Gal. 3. Christus nos redēmit
de maledicto legis, factus pro nobis maledictus.
1. ad Timotheo. 2. Vnus eſt mediator Dei, & hominum
homo Christus Iesu Hebr. 1. Christus ſemel oblatus
eſt ad multorum exhortatione peccata 1. Pet. 3. Christus
ſemel pro peccatis noſtri mortuus eſt. & 1. Ioan.
2. Ipſe eſt proprieſtatio pro peccatis noſtri. Et alia ſi-
milia paſſim in diuinis ſcripturis obvia. Iam au-
tem diximus, nomina concreta naturarum ſu-
ponere pro ſuppoſito, quod nominibus ſingularibus ſignificatur, quale eſt hoc nomen Iesu
Christus.

C SET VNDVM genus argumentorum ex communi
Sanctorum Patrum conſenſu deſumitur. S. Iren.
lib. 3. c. 22. Cognoscar (ſcilię homo) ſemetipſum,
quoniam mortalis, & infirmus eſt, intelligat
autem, & dominum, quoniam in tantum immortalis,
& potens eſt, ut & mortali immortaltatem, & tem-
porali aeternitatem donet. Et infra. Propter hoc ergo
ſignum ſalutis noſtri, qui ex Virgine Emanuel ipſe Do-
minus, quoniam ipſe Dominus eſt, qui ſaluat eis,
qui a per ſemetipſos non habebant ſalutem. S. Iuſtinus
in exhortatione fidei de vera, rectaque confeſſione: Fi-
lius, qui & Deus eſt, & homo, Ad peccatum deleuit.
Et infra. Hoc autem ipſo, quod Deus eſt, id quod diſ-
ſolutum, mortuusque eſt, reſtueret, & mortem
funditus euertet. S. Athanalius in lib. de Incar-
natione Verbi: Cuius opera ad reparandam ſtam gra-
tiam requirebatur, niſi ſolus Verbi: eis etiam fuī id,
quod corruptibile eſt, iterum ad incorruptibilem
reducere, & pro omnibus id, quod aequum, ratione
conſentaneum eſt, Patri preſtare. S. Cyriſlus Alex.
ſep̄ contra Nestorium, & Euthycetem
probauit, Christum eſſe verum Deum & Homi-
nem, quia ſi non eſſet verus Deus & Homo, in-
ſolutum adhuc maneret humanae redēptionis
preſtium; nō ſi verus homo nō fuīſet, neque me-
reri neque ſatisfacere poſuīſet, ſi autem non eſſet
verus Deus, infirmus & imperfēctus eſſet ope-
ratio, neque po tanto debito aequalē preſtium
poſuīſet exſoluere. Et in libro ad Reginas cap.
Quod redempti ſumus per ſanguinem Christi: Sed ſi
quidem (inquit) vi homo communis, (ideo pu-
rus) intelligeretur Christus, quonodo corpus eius ad
rependendam omnem vitam ſufficeret? Idem in
libro contra Anthropomorphitas cap. 22. ait humani-
tatem Verbi per ſe non operari, ſed Verbum per il-
lam, quod etiam repetit libro primo ad Reginas cap.
Quod mors Christi ſit ſalutaris, vtitur eodem
locationis modo Cyriſlus Hierosol. Catech. 13.
& Irenaeus lib. 3. cap. 20. qui non humani-
tatem, ſed ſuppoſitum diuinum affiſmant pro no-
bis ſatisfecile. S. Basilius in Psal. 48. exponens
verba

verba illa, *Non dabit Deo placationem suam, &c.* sic ait. *Neque igitur fratrem quere in redemptionem, sed eum, qui excedit naturam tuam, neque hominem nudum, sed hominem Deum Iesum Christum, quietam solam placationem dare potest pro omnibus nobis.* S.

S. Thiod
Theodotus Ancyrorum Episcopus in oratione de Natiuitate Salvatoris, que inter appendices habetur Tom. 6. Concilij Ephesino sic loquitur contra Nestorium. *Sed hominis (inquis ob heretice) passiones non presumo Deo coniungere, ergo neque sanare eum passiones hominum dices, neque Cruce expoliisse virtutem Diaboli, neque nostrum peccatum adfixisse ligno, neque proprias passionibus sanasse hominem passiones, nec morte dices eum defluxisse mortem; si enim non fecit Deus proprias passiones, unde passionibus Christi tantarum correctionum sunt factae virtutes? quomodo perempta esset mors, nisi Deus propriam eam fecisset, &c.* Et in Hom. Natiuitatis Domini: *Mors (inquit) veluti ipsis Dei facta mortem demolitur, nam qui moriebatur, simul Deus, & homo erat.*

Leo Papa
S. Leo Papa in serm. primo de Natiuitate sic loquitur. *Talis natiuitas decuit Dei virtutem, & Dei sapientiam Christum, qua nobis, & humilitate conserueret, & diuinitate praecleraret. Nisi enim esset verus Deus non adferret remedium, nisi esset verus homo, non praberet exemplum. S. Damascenus lib. 3. de fide cap. 5. Non enim (inquit) humano modo sanctificabat, ut qui non homo solum, sed etiam Deus. Unde etiam ipsis passionibus vinxisse, & salutares extiterunt. His addi potest Augustinus in Enchiridio c. 108. dicens. *Nam neque per ipsum liberare nuntiū mediato rem Dei & hominum, hominem Christum Iesum, nisi esset & Deus. S. Dionysius in Epist. 4. ad Caum. Christi operationes appellat Theandricas, & post eum Concilium Late. sub Martino I. Consultatione 5. can. 15. & Damascenus lib. 3. de fide c. 15. quia scilicet Dei, & hominis erant operationes. Ex quibus firmum, & irrefragabile cōstruitur argumentum hoc modo. Locutiones S. Patribus communes in re grauissima secundum proprietatem sunt accipiendae: At Patres communiter affirman, Deum seu Verbum aut Dei Filium in humana natura subsistente, aut Deū & Hominē Deo sanctificisse; ergo tales locutiones secundū sermonis proprietatē sunt accipiendae; ergo Patres actū satisfactionis nō tribuunt humanae naturae, tanquā principio quod, sed tantū supposito Prima propositionis satis eidē est. Quis enim nisi planè proteruā ac temerari afferat, Sācros Patres in rebus omnium grauissimis communī condicō in proprijs vti locutionibus? Secunda patet ex Patrum dictis ad verbum relatis. Prima consequentia sequitur euidenter & secundū artem ex præmissis. Secunda verò probatur: Quoniam in his Patrum propositionibus. *Ipsé Dominus erat qui saluabat; Filius, qui & Deus esset & homo, Ad peccatum dederit. Mors veluti propria ipsis Dei facta mortem demolitur; nam qui moriebatur, simul erat Deus & homo: Nisi esset verus Deus, non adferret remedium.* In his inquam propositionibus, & alijs similibus terminus in subiecto positus secundū locutionis proprietatem apud doctos & indoctos stat pro supposito denotans ipsum esse principium quod proximum operationis: quod etiam deducitur ex duobus prioribus fundamentis supra positis. Et confirmatur: *Quia dictæ locutiones & aliae, quas ex diuinis litteris supra notauimus, exponi nequeunt de natura, tanquam principio quod, nisi cū maxima violentia & improprietate. Quis enim ferret exponentem, Ipse Dominus erat, qui saluabat, id est ipsa natura vinita Dominio erat, quæ saluabat: Filius, qui & Deus esset & homo, Ad***

Naz. in D. Thom. 3. Partem.

A peccatū deleuit, id est humana natura filio Dei & Deo vnius nos à peccato inuidauit? Quis in Theologicis aut Dialecūtis vel mediocriter eruditus hæc tā absonta & absurda delirantia Theologorum, aut fidelium auribus obijceret & pro fana doctrina venditaret?

TERTIUM genus argumentorū trahi potest ex Conciliis Ephesino 1. Can. 4. Calced. actione 5. & ex 5. Synodo generali c. 2. & seq. & ex 6. Synodo per multas actiones, & ex Cōcilio Florentino in principio, in quibus regulariter traditur prædicationū circa ea, quæ pertinent ad mysterium Incarnationis, quas refert & explicat Medina infra q. 16. a. 5. ad quem lectorum remittimus.

QuARTVM genus argumentorū ex ratione de-
B sumitur. Sit igitur prima ratio: Terminus cōcre-
tus positus à parte subiecti supponit pro suppo-
sito: at diuinæ scripture S. Patres & Catholica
fidei doctrina in symbolis Apostolorum, Concilij Nicenij, & Athanasij in mysterio redemptio-
nis humanae fidelibus proponendo dicūt, Christū, Verbum incarnatū, Dei filiū, Deū & hominem
pro nobis passum, mortuū & sepultū fuisse, nos
à peccati & demonis seruitute liberasse, nobis a-
pud Deū veniā impetrasse, ac nobis vitā æternā
meruisse, & Deo pro peccatis totius humani ge-
neris perfecte & cumulatè satisfecisse; igitur his
& similibus locutionibus manifeste significant,
actus redēptionis, meriti & satisfactionis diuino
supposito, nō autē humanae naturæ vt principio
quod esse tribuendos. Prima propositio patet ex
primo fundamento. Secunda verò constat ex lo-
cū diuinæ scripture, & Sanctorū suprà notatis, &
ex symbolis Apostolorū Concilij Nicenij, & A-
thanasij. Et cōfirmatur. Quoniam illi verè & proprie-
tate tribuenda sunt vt principio quod opera re-
dēptionis & satisfactionis pro totius humani ge-
neris offensā Deo facta, de quo verè & propriè
dicitur esse sepultū & descensus ad Inferos: sed
hæc de persona Verbi in corpore, & anima ab in-
uicem separatis subsistente vt principio quod,
non autē de humana natura verè & propriè veri-
fiantur; ergo & illa, Minor probatur ex Ecclesiæ
doctrina in symbolis suprānominiatis, in quibus
eodem contextu, & de eodem subiecto scilicet
Iesu Christo affirmantur descensus ē Cœlo, con-
ceptio & nativitas ex Virgine, passio, sepultura
& descensus ad Inferos. Minor verò probatur.
Quia de ratione humanae naturæ est vt anima
corpus informet; igitur postquā anima Christi
fuit à corpore separata, desuit esse humana natura,
ac proinde neq; sepulta fuit, neq; defecit ad
Inferos, igitur in sepulchro ponit Verbo conuenit
ratione corporis illi personaliter vnit, des-
census autē ad Inferos eidē conuenit ratione ani-
mæ à corpore separatæ, Verbo autē personaliter
vnitæ. Secunda ratio ex secundo fundamento: Actio-
nes sunt suppositorū; ergo satisfactiones & me-
rita Christi à diuini Verbi supposito in humanitate
subsistente procedebant, tanquam à princí-
picio quod satisfaciēt & bene merente pro no-
bis; ergo ab humanitate non erant, vt principio
quod, sed tantū vt principio quo. Antecedēt cū
prima consequentia patet ex dictis. Secunda ve-
rò consequentia probatur: Quoniam eiusdem a-
ctionis impossibile est esse duo proxima, & tota-
lia agentia, vt quod: at Christus sive suppositum
Verbi in humana natura subsistens est agens to-
tale proximum, vt quod, ergo talis agēdi modus
nō potest humanæ Christi naturæ cōuenire. Et
cōfirmatur. Quia omne suppositū agēs agit per
aliquā formā, & per suā naturā, tāquā per rationē
agēdi, seu principiū quo, igitur humanitas Chri-

fi in actionibus redēptionis concurrit solum A rūisse & satisfecisse, sequitur eum non maiorem efficientiam habuisse respectu redēptionis nostræ, quām Christi humanitas habuerit respectu creationis Vniuersi.

EX DICTIS sequitur VNICA CONCLVSIQ, *conclusio*, videlicet: *Personæ Verbi in humana natura subsistens* fuit principiū quod satisfactionis: *Humanitas autem* eiusdem satisfactionis fuit tantum principiū formale quo.

Argumenta, & solutiones.

CONTRA conclusionē argumentatur Vasquez. Prīmō Athanasius in Epist. ad Epifetum obi. 1. in confessione fidei sub finem inquit: *Corpus igitur, quod nostrī causā gestūtū dominus opus est & creatura, idq. gentium est nobis* (vt inquit Paulus) *ex Deo sapientia, & sanctificatio, & iustitia, & redēptio. Nominē verò corporis intelligit Athanasius totam ipsam naturam per figuram synecdochē: Ex ipsis igitur sentētia humana natura in Christo facta est nobis redēptio & sanctificatio, certè non alia ratione nisi quia ipsi vt redēptriū tribuitur nostra sanctificatio & redēptio, quæ fuit effectus satisfactionis; ergo & satisfactione eodem modo tribuenda est humanitati vt satiscienti. Respondeatur nullam esse primam consequētiā; non enim ideo Christi humanitas dicitur nobis à Deo effecta esse sanctificatio & redēptio, quia ipsi vt redēptriū seu vt principiū quod redēptio nostra tribuatur, sed ob supradictā cā, quia nimur est formale principiū quo satisfactionis.*

Secundō Elias Cretenis in oratione 10. Nazianzeni sic loquitur: *Se autem, vt hominem mundum viciſſe dixit, non vt Deum: nam si vt Deus vicerit, nihil ad nos si autem vt homo, nos quoque in ipso viciſſus. Particula vt est nota specificationis & determinationis significans naturam, cuius est operatio redēptionis & satisfactionis; ergo significat humanam Christi naturam esse principiū redēptionis & satisfactionis vt quod. Probatur consequētia; quia dicitus auctor ait: Christus vt homo vicit Mundum, quod idem est, atque Christus vt homo satisfecit, non autem dicit, Christus vt homo Deus, neque vt Deus & homo. Respondetur, nullam esse consequētiā; ex illis enim verbis cum nota specificationis nil aliud sequitur, nisi Christi humanitatem esse principiū satisfactionis formale quo. Ad probationem dico, Christus satisfecisse vt hominem, id est ratione humanitatis, vt principiū proximi quo satisfactionis, cuius principiū proximum quod erat ipse Christus Deus & homo. Vt enim supra diximus ex D. Th. & S. Augustino, in propositione, in qua aliiquid de aliquo prædicatur, non solum attenditur quid sit illud de quo prædicatur, sed etiam secundū quid de illo prædicetur. Cū igitur aliquid de Christo prædicatur, attendendum est, secundū quid de illo prædicetur; nam cā, quæ sunt diuinæ naturæ, prædicantur secundū diuinam naturam; ea autem quæ sunt humanae naturæ, prædicantur de eo secundū humanam naturam; fit in proposito satisfactione & redēptio, quæ sit per actiones humanitatis vt principiū quo.*

Tertiō Carolus M. in Epistola ad Epilandum, obit. 1. que est in Concilio Francf. in confessione fidei de Christo, ita scribit. In forma Dei creator, in forma serui redēptor: non dixit, in forma Dei & hominis redēptor, quod perinde eslet, accidere secundū quod Deus homo, sed dixit, In forma serui, hoc est, vt homo vel secundū natu-

VLTIMA RATIO. Si diuinu supposito satisfactione cōuenit tantū remōte per cōmunicationē idiomatiū, vt ait Vasquez; ergo diuinu suppositū maiorem nō habuit efficientiā respectu satisfactionis, quām humanitas habeat concretē sumpta respectu Creationis Vniuersi: at consequētē est erroneū, cū destruat seipsum & proprietatē locutionem diuinæ scripturæ & Sanctorum Patrum, ac totius Ecclesiaz Catholicae confitentis, Christū siue Dei Filium, aut Deum in assumpta humanitate nos redēmisse, pro nobis meruisse & satisfecisse, ergo sententia illa Vasquezij non est toleranda. Sequela maioris probatur. Quia, demonstrato Christo, vera est per communicatiōnē idiomatiū hæc propositio. Hic homo creauit cœlum & terram, ergo si ob eandem causam præcise verum est, filium Dei in assumpta humanitate subsistentem nos redēmisse, pro nobis me-

Quæstio Prima.

solut. naturam humanam; ergo. *Respondeatur*, nullam esse consequentiam; non enim his verbis significatur, nisi Christi humanitatem fuisse principiū formale quo, ut ante diximus.

Obiect. 4. *ex varijs locis S. Th.* *Quarto* S. Th. *infra q. 48. a. 5.* inquit, proximum nostrum redemptorem fuisse Christum in quantum homo est, ad Trinitatem verò remoto pertinere rationem redēptionis, ut ad primam causam: De supposito autem Christi nihil dixit. Et q. 26. a. 2. docet, Christum non fuisse mediatorem secundum quod Deus est, sed solum secundum quod est homo. Ex hoc dicto sic arguit. Si satisfecisset non tantum secundum quod est homo, sed secundum quod homo Deus, non vteretur particula *solum*, nec diceret solum fuisse mediatorem secundum quod est homo. Præterea inquit S. Th. duo esse de ratione mediatoris: vnum est ut habeat rationem mediij respectu extremitum; ac proinde ab eis distinguitur; ita scilicet ut mediator, secundum quod mediator est & exercet munus mediatoris, non sit extremitum, cum quo alterum coniungendum est. Alterum est, ut vnum extremitum ad aliud deferat & cum eo coniungat: vtrumque autem dicit Christo conuenienter *solum* secundum quod homo erat, dum satisfecit pro nobis: vbi iterum vtitur particula *solum* & recte quidem; nam si, ut aduersarij volunt, Christus non satisfecisse exactè quatenus homo, sed quatenus homo Deus, non fuisse vlo modo mediator; quia licet, quatenus homo, distinguitur ab extremitis, non fuisse functus munere coniungentis & deferentis vnum extremitum ad aliud, eo quod defecisset ei perfecta satisfactio: si autem solum exactè satisfecisset, quatenus homo Deus, non fuisse mediator; quia mediator distingui debet ab extremitis: Christus autem ut homo Deus non distinguitur à Deo. Præterea q. 2. a. 3. ad 1. de Christo ait. *Et idē, in quantum eius humanitas operabatur virtute diuinitatis, illud sacrificium erat efficacissimum: nō dixit, ratione personæ sed diuinitatis, quia ab illa sanctificabatur, & ita ab ea accipiebat dignitatem, non autem à persona.* *Respondeatur ad primum locum*, D. Thomam cum ait q. 48. a. 5. proximum nostrum redemptorem fuisse Christum, in quantum homo est, vtrumque significasse, scilicet suppositum ut principium quod, dicens proximum nostrum redemptorem fuisse Christum, & naturam ut principium quo, addens in quantum homo. *Ad secundum locum ex q. 26. a. 2.* eodem modo respondetur. Ad primum autem rationem in contrarium negatur sequela; nam illa particula *solum* non excludit principium quod proximum, sed excludit aliud principium formale quo proximum. *Ad secundum* dico, mentem D. Th. non esse, mediatorem ut mediator est, debere ita distingui ab extremitis, ut secundum suppositum non sit realiter alterum extremitum, sed satis est si secundum naturam, quæ formale satisfactionis principium est, ab vtroque extremito distinguitur: Christus autem secundum humanitatem gratia perfectam ab vtroque distinguitur extremito, ut ibidem explicat S. D. & quemadmodum Christus, ut homo conuenit quidem cum hominibus in humanitate simpliciter sumpta, differt autem secundum eandem humanitatem, ut dignitate gratia & gloria perfectam; ita Christi persona conuenit quidem cum Deo secundum naturam & substantiam dignitatem, sed ab eo differt, prout subsistit in assumptiona humanitate. Et quoniam hoc nomen, Christus, significat Deum hominem, simul includens Dei personam & humanam naturam, ideo verè Christus mediator à Deo distinguitur, ab-

Articulus Secundus.

75

A solutè loquendo, quamvis tota ratio distinctionis sit humana natura, quam Christus includit, non autem Deus; propter quam causam vtitur S. D. illa particula *solum*. *Ad tertium locum* dico, S. Th. vsum fuisse nomine diuinitatis & non personæ, quia dignitas vnde satisfactionis valor accipitur, primo conuenit diuinitati, & per eam ad personas deriuatur: secundò dico, in ratione diuinitatis complete sumpta & prout est à parte rei, includi personas vt ostendimus in p. q. 28. a. 2. *Controv. 1.*

Quintò. Vera est & congrua hæc propositio *obiect. 5.* Christus satisfecit secundum naturam humanam, vel secundum humanitatem: non autem hæc, Christus satisfecit secundum humanitatem & Deitatem; ergo sola humana natura in Christo principium erat operationis satisfactoriæ. Probat antecedens quo ad vtranque partem longo *discursu* *sed illud nos facile concedimus* cum illatione deduceta in sensu iam expresso, videlicet inde sequi, solam humanitatem esse principium quo proximum satisfactionis. Et eodem modo soluitur aliud argumentum, cuius antecedens est: Christus secundum quod homo satisfecit; in hoc enim denotatur, humana naturam esse principium quo proximum satisfactionis, suppositū autem esse principium vt quod.

Sexto. Non solum dicitur: homo aut hic homo satisfecit pro nobis, sed etiam: humanitas aut hæc humanitas satisfecit pro nobis; ergo non solum tribuitur talis operatio naturæ humanæ vt principio quo, sed etiam vt principio quod, nō tamen concretè significare, sed etiam abstractè. *Et confirmatur:* Quia, cum concretum homo ponitur etiam ex parte subiecti, non supponit pro supposito, connotata natura, sed pro natura, connotata supposito; ergo.

Respondeatur, falsum esse antecedens, propriè *solut.* loquendo. Actiones enim, vt diximus, non sunt formarum aut naturarum, sed suppositorum. *Ad confirmationem* negatur antecedens, cuius oppositum verum esse probauimus in primo fundamento.

QUARTA CONTROVERSIA.

D *An Homo purus per exclusionem tantum diuini suppositum est, qui non est Deus, habens tamen gratiam & charitatem, posset condignè & secundum leges rigorose iustitia Deo satisfacere pro peccatis & offendis humani generis?*

T *Res in hac Controversia possunt Doctorū* *Sententia* *opiniones recenseri. Prima est* Aureoli *in Doctorum* *quarto d. 15. a. 2.* dicentis, purum hominem cum gratia & charitate potuisse Deo ad æqualitatem & de toto rigore iustitiae pro totius humani generis offendis satisfacere.

Secunda huic opposita, quam ferè omnes Thomistæ, & alij plures extranei S. Doctoris interpres & Doctores sequuntur est, nullam puram creaturam etiam cum gratia & charitate posse satisfacere de condigno, siue ad æqualitatem perfectam, & multo minus de toto rigore iustitiae, sed imperfectè tātā pro peccatis humani generis. Hanc tūntur Capreolus *in tertio d. 18. q. Vnica & latius in 4. d. 15. q. 1. Io. Medina in Codice de satisfactione pro peccatis, q. 1. Ferrar. in 4. cont. gent. c. 54. Barth. Medina super hoc articulo, dub. 3. Valentia punclo 5. in 3. quæsto, Vasquez disp. 4. c. 3. Pesantius disp. 4. & Alvarez disp. 6. quæ videatur esse sententia D. Tho. in hoc articul. in response ad 2.*

Tertia sententia media inter duas predictas incedens affirmat, potuisse purum hominem habentem gratiam & charitatem pro ceterorum hominum offensa Deo satisfacere de condigno siue ad aequalitatem perfectam, non tamen de toto rigore iustitiae. Ita Caiet. *dubio 1. super hoc art.* Quem sequitur Sotus *libro 3. de natura & Gratia, & in quarto d. 1. q. 5. a. 4. & Suarez diff. 4. f. 7.* Quibus etiam consentit Rada in sua *tertia parte, Cont. 12. a. 1. Concl. 5. & 6.* In eandem sententiam inclinat Magister Porrecta dicens, Adamum post peccatum non potuisse pro tota sua posteritate satisfacere, quia gratia post peccatum Adae collata non erat capitalis, & opus fuisse dari unum hominem qui esset caput omnium hominum ad hoc, ut satisfactio per aequalitatem corresponderet offensae: Cum itaque non videatur impossibile gratiam puro homini capitalem infundi, consequens est, non esse impossibile secundum hunc expositorem, purum hominem Deo ad aequalitatem pro ceterorum hominum peccatis satisfacere. In qua tamen explicanda sententia non conueniunt. Sed singulos dicendi modos, & eorum differentias recensere non expediat.

*Resolutio.
Statu quo
sunt.*

QAESTIO hæc non est de potentia Dei ordinaria, de qua nulla potest esse difficultas, sed de potentia Dei absoluta; num scilicet per infinitam Dei potentiam effici possit, ut homo purus habens tamen gratiam & charitatem, ut Deo condigne & de toto rigore iustitiae satisfaciat pro peccatis & offensis humani generis? Ad cuius eidem.

CONSIDERANDVM EST PRIMO duplarem esse satisfactionem de condigno, altera est absoluta perfecta, & ut aiunt, de toto rigore iustitiae: & hæc est, cuius valor & adæquatio ad offensam nullo modo se tenet ex parte illius cui sit satisfactio, sed ex parte solum satisfaciens: & hanc fatentur omnes, uno excepto Aureolo, non esse per infinitam Dei potentiam creaturæ communicabilem; quia personam exigit satisfaciens, quæ sit infinita simpliciter dignitatis,

*Posse puru
homini per Altera est condigna perfecta & aequalis offensa, excellentem non simpliciter & absolutam, sed ex suppositione gratiam à Deo recepta, & hac per absolutam Dei Deocepia potest creaturæ communicari, ut perspicuè docet S. D. *infra q. 64. a. 4.* dicens, Christum Dominum potestem excellentiam illi, in quantum homini conuenientem potuisse ministris communicare, dando eis tantam gratiam plenitudinem, ut eorum meritum operaretur ad sacramentorum effectus, ut ad inuocationem nominum ipsorum sanctificarent sacramenta, & ut ipsi poslunt instituere sacramenta, & ut sine ritu sacramentorum, effectum sacramentorum scilicet gratiam solo vocis, aut etiam mentis tantum imperio conferre; ac proinde possibile Deo fuit tantam Petro aut cuiilibet alteri gratia plenitudinem elargiri, ut eius opera tamquam satisfactiones humani generis offensam adæquantes acceptarentur à Deo. Sed quia satisfactio hæc sundaretur in gratia gratia à Deo recepta, non se teneret simpliciter ex parte satisfaciens; atque ideo non esset absolute perfecta, sed ex suppositione tantum, ut ait Sotus in 4. d. 1. q. 5. a. 4. qui perfectionem hanc satisfactionis non tribuit promissioni, pacto siue conventioni, ut Suarez, aut acceptationi diuinæ satisfactionis operibus superadditæ, ut Scotus & alij, sed ipsius gratia virtuti & efficacie. Addit autem Suarez, quem sequitur Rada,*

A controu. 13. art. 1. potuisse Deum constituere hominem aliquem caput aliorum in esse gratia, & omnium voluntates in eo ponere, ut illo satisfaciente, omnes in illo, & per illum satisfacere existimarentur, quemadmodum nunc dicuntur omnes in Adam peccasse.

An autem hæc gratia eiusdem esset rationis & speciei cum gratia ceteris hominibus iustis à Deo collata, discerni posse videtur ex ijs, quæ de Christi gratia tradit S. D. *infra q. 7. artic. 9. & seq.* & ibi Caietanus. Docet enim S. Th. Christum duplenter habuisse gratia plenitudinem; *Vno modo*, quia eam habuit quo ad totam eius intentionem, siue secundum perfectissimum modum, quo haberi potest; *Altro modo*, quia plenè gratiam habuit quo ad eius virtutem, quia scilicet eam habuit quo ad omnes operationes & effectus gratia, eo quod ei collata fuit gratia, tanquam cuidam vniuersali principio in genere habentium gratiam; virtus autem primi principij alicuius generis vniuersaliter se extendit ad omnes effectus illius generis; sicut virtus Solis, qui est vniuersalis causa generationis, se extendit ad omnia generabilia. Hæc vero gratia, ait Caietanus in a. 11. dicta quæst. eiusdem est speciee specialissimæ cum gratia ceterorum hominum quo ad essentiam, licet eius ratio quo ad essendi modum sit diuersa, eo quod in Christo sit, ut in toto eam adæquante secundum se, siue ut in subiecto & in principio vniuersali gratia, in alijs autem ut in particulariter participantibus. Quo fit, ut, quantumvis augeatur aliorum hominum gratia, nunquam gratia Christi quantitatem intensiuam aut extensiua valeat adæquare; sicut calor acriis aut misti quantumcunque crebat, nunquam ignis calorem adquabit, licet sub eadem specie contineatur; quoniam ignis subiectum & principium est calorem adæquans secundum se, aer autem & mistum deficienter illum ac limitatè participant. Sic igitur ad propositum quæsitus dici potest, gratiam illam excellente puro homini à Deo concessam, ut per eius virtutem & operationes Deo pro totius humani generis offensam satisfacere, eandem specificam essentiam cum gratia ceterorum habituram, sed in essendi modo fore differentem; quia scilicet in eo homine perfectam haberet intentionis quantitatem, & ad omnes gratia possibilis extenderetur effectus, salua semper ea differentia inter purum illum hominem & Christum Deum & hominem, quod gratia fuit Christo naturalis ex eo, veluti ex fonte deriuata, illi vero homini esset à Deo mōre gratis communica.

*E*Huius igitur hominis gratia cum satisfactione ex ea proueniens, si consideretur, prout se tenet ex parte Dei, cui sit satisfactio, quatenus scilicet ab eo gratis fuit huic homini collata, vim aut valorem non habet sufficientem, ut adæquat offensam; quoniam ut sic est ex gratia & liberalitate creditoris, & non est ex proprijs ipsius satisfaciëtis, sed ex bonis quæ sunt actu ipsius creditoris. Ex parte namq; satisfaciens nihil remanet secundum hanc considerationem, nisi vires eius naturales, quas cōstat non esse per se sufficiëtes ad actum satisfactionis adæquante offensam; accedente vero charitate & gratia diuinæ misericordiæ gratificantis, ac per hoc acceptatis opus hominis pro satisfactione peccatorū, sufficientia quandam & perfectionem in ratione satisfactionis acquirit; adeo ut considerata diuina gratia, charitate & misericordia Dei gratificantis & acceptatis opus, prout gratia se tenet ex parte

parte satisfacientis, veluti complementum seu magis ratio valoris operis satisfactorij, sit iam illius puri hominis satisfactio perfecta & aequivalens offendæ totius humani generis. Nam, & si talis satisfactio innaturat gratia & auxilijs à Deo receptis, atque idem non sit de toto rigore iustitia, quia tamen supposita gratia & auxilijs in operante, satisfactio iam est aequalis valoris, nec ex gratia acceptatur, sed ex iustitia, idem verè perfecta est & aequalis offendæ. His adde, satisfactionem hanc non fieri formaliter per ipsam gratiam & auxilia Dei, sed per actus, qui veluti fructus ex gratia, charitate, donis & auxilijs à Deo receptis deriuantur, quorum dominium habet homo per liberum sua voluntatis arbitrium, & quos homo Deo actu non deberet alio aliquo titulo iustitia, vel religionis, &c. licet eos ab homine Deus exigere potuisset titulo religionis & gratitudinis, aut etiam aliam obligationem eis imponere iustitia, vel aliquam illi virtute aequivalentem. Eset igitur hac satisfactio verè condigna & suo modo perfecta, vt ex dicendis apparebat.

**Explicatur, & defendi-
tur in interpre-
tatio Cai-
etani de pu-
ro homini
aduersus re-
nemiores.**

Ex His defendi facile potest interpretatio subtilissimi nostri Caietani dicentis, purum hominem hic apud D. Th. intelligi non solum per exclusionem coniunctionis cum diuino supposito, sed etiam per exclusionem diuinae misericordiae gratificantis opus hominis ad hoc, vt sit Deo acceptum; exclusionis enim nomine non realem separationem, sed per intellectus nostri considerationem intendit, ac si diceret: Purus homo intelligitur, qui nec sit coniunctus diuino supposito, nec habeat gratiam se tenentem ex parte ipsius hominis satisfacientis, quamvis verè & realiter habeat gratiam se tenentem ex parte Dei, cui fit satisfactio. Hanc autem esse mentem Caietani perspicue patet ex illis verbis. Patet secundum differentiam aliorum ab auctore; nam alij Doctores charitatem, seu gratiam ad satisfactionem concurrentem ex parte hominis satisfacientis posuerunt; & idem dixerunt, purum hominem posse pro peccatis satisfacere. Author verò gratiam, & charitatem ex parte diuina misericordie gratificantis, ac per hoc acceptantis opus humanum posuit, hominemque purum cum suis viribus ex parte satisfactoris posuit, & idem dixit, illi non posse Christi verò posse satisfacere. Quib. verbis planè significat Cai. purum hominem, de quo loquitur hic S. D. habere gratiam & charitatem gratificantem opus satisfactionis, ac proinde realiter inherenter ipsi homini satisfacienti & opus eius informantem. Non enim aliter per gratiam & charitatem potest opus hominis gratificari, sed in hoc autem differentiam inter D. Tho. & Scotum ac alios quosdam Doctores, quod S. D. gratiam ad satisfactionem realiter concurrentem, & ipsi homini inherenterem, ac opus eius informantem posuit ex parte Dei gratiam & charitatem misericorditer largientis & per eam opus hominis gratificantis, & sic per gratiam & charitatem gratificatum acceptantis: alij verò gratiam & charitatem ex parte hominis satisfactoris posuerunt: Vtrique ergo gratiam & charitatem in homine illo puro posuerunt, sola eiusdem gratia & hominis consideratione differentes; quia S. D. gratiam & charitatem puro homini inherenterem cum Deo creditore, tanquam eius munera computabat: alij verò hæc cum ipso puro homine satisfactore, vt virium eius naturalium perfectiones & complementa quasi propria, licet à Deo donata computabant, & idem dicebant, posse purum hominem pro totius humani generis offendæ perfecte satisfacere. Quos meritò

A duplicitate esse reprehensibiles affirmat Caietanus. Primo: Quia mentem S. Thomæ minimè percipientes sententiam suam ei ut contrariam opposuerunt. Secundo: Quia non sunt locuti formaliter de puro homine ut satisfactore, prout à Deo homine satisfactore distinguitur. Hic enim, quia gratiam & charitatem habet ex proprijs, simpliciter & absolutè satisfacit, ita ut eius satisfactio sit aequivalens simpliciter offendæ: ille vero, scilicet homo purus habens à Deo gratiam non propriè dicitur absolutè satisfacere, sed cū addito, scilicet secundum acceptationem diuinae misericordie gratificantis opus; quod eo ipso Deo fit acceptabile, quod ex diuina gratia & charitate illud informantre procedit. Purus enim homo gratiam habens præcisè & formaliter sumptus, id est quo ad ea, quæ sunt illius propria, siue quæ se tenent ex parte eius, vires suas tantum habet naturales, quibus absque diuina gratia nulla vis potest inesse merendi vel satisfaciendi: ea verò diuinitus addita, valorem habent earum actus satisfaciendi, non simpliciter sed ex diuina misericordia gratificantem, &c. Adeo ut considerata gratia & charitate & auxilijs, prout se tenent modo dicto ex parte puri hominis satisfacientis, dixerit S. D. in 4. d. 15. q. 1. a. 2. ad 1. Sicut offendæ habuit quandam infinitatem ex infinitate diuina maiestatis, ita & satisfactio accipit quandam infinitatem ex infinitate diuina misericordia, prout est gratia informata, per quam acceptum redditur, quod homo reddere potest.

Et quia satisfactio hæc ex suppositione diuina gratia consideratæ, prout se tenet ex parte satisfactoris, quamvis sit aequivalens offendæ, ut ostendemus, non tamè est absolutè perfecta, nec de toto rigore iustitia ob supradictam causam; quia nimurum innaturit gratia à Deo, cui fit satisfactio, recepta, quæ propriè & simpliciter loquendo se tenet ex parte Dei; idem S. D. hic ad 2. ait, puri hominis satisfactiōnem esse sufficiētē & Caietanus ad tertiam obiectiōnem Scoti respondens ait, huiusmodi satisfactionem distingui contra satisfactionem per aequalitatem, & idem esse, satisfactori concedere gratiam, qua actus eius fiat satisfactio & satisfactionem illius insufficientem ex misericordia acceptare, & esse implicationem in adiecto, afflere, posse hominem satisfacere simpliciter Deo pro commissio peccato, & hoc posse per charitatem ex diuina misericordia faciente de attrito contritum; quia ipsum informari charitate ex gratia Dei constituit, non præsupponit satisfactionem, ac proinde talem satisfactionem non esse sufficientem, nisi ex acceptatione diuina, quæ distinguitur contra satisfactionem simpliciter. Quæ non aduersantur alteri dicto, quod paulo ante Caietanus Scoti concesserat, videlicet puri hominis satisfactionem esse sufficientem ad aequalitatem, considerando purum hominem satisfactiōnem, prout includit diuinam misericordiam acceptantem eius opus per gratiam, &c. hæc enim satisfactio neque est de rigore iustitia, neque est absolutè sufficiens & aequalis offendæ, sed ex suppositione tantum diuina gratia consideratæ, prout quodammodo se tenet ex parte hominis satisfacientis. Et ex his patet, posteriores omnes Doctores expositores mentem Caietani non attigisse, & eorum obiecta aduersus eius doctrinam sic explicatam non militare.

SECUNDUM SCIENDVM EST, satisfactio-
nem puri hominis, quam, supposita diuina gra-
tia, diximus esse sufficientem & peccatis humani-
nis satisfacere.

ditiones tres generis aequivalentem, tres illas exigere conditiones, quas in omni satisfactione de rigore iusticie diximus esse necessarias. Sed quoniam haec satisfactio, quamquam possit offendas omnium hominum erga Deum adaequare, non tamen totum admittit iustitiae rigorem, id est conditiones quidem easdem requirit, sed mitioris cuiusdam intelligentiae temperamento moderatas.

Est autem prima conditio, ut satisfactio non sit ex gratia & liberalitate creditoris: Cui Suarez trium limitationum moderamen adiungit, de quibus satis supra diximus in tercia parte, secunda controv. Ex quibus duae tantum mihi videntur esse necessariae, ne ex huius conditionis defecetu satisfactio puri hominis debita sibi careat perfectione, licet ex toto nequeat esse rigore iustitiae, videlicet secunda & tertia, quas ibidem explicauimus; vbi aduersus Albertinum diximus primam etiam esse necessariam, ut satisfactio sit ex toto rigore iustitiae: cui non reputat, quod modo diximus de satisfactione perfecta ex suppositione diuina gratiae.

Secunda conditio est, ut satisfactio sit ex proprijs. Hanc verò conditionem secundum omnem eius modum puri hominis satisfactio non requirit, ut eam, quam diximus, habeat perfectionem, sed satis erit si sit ex proprijs, id est ex ijs quae sub aliquo satisfactoris particulari dominio continentur; quales supra diximus esse operationes omnes liberas, quarum homo speciale dominium habet per voluntatem. Vide, quae de hac conditione diximus in allegata Controversia cum D. Thom. quem sequitur Suarez, quamvis, ut ibi notauimus, cōditio haec sic praeceps exposita satisfactioni, quae sit ex toto rigore iustitiae, non sufficiat.

Tertia conditio est, ut satisfactio sit ex aliis non debitis, quae in praesenti materia necessariò intelligenda est de debitis tantum actu quounque alio titulo, scilicet iustitiae, religionis aut obedientie, &c. quamvis ex non debitis per additam obligationem à Deo rerum omnium Dominio debita fieri possent. Ex hoc enim, quod quidam actus ab homine puro Deo minime debiti lege seu precepto diuino valeant obligari, non delinquuntur aut minuitur corum valor, quo possunt tanquam satisfactiones offerri pro peccatis, quamvis satisfactio puri hominis per eos effecta nequeat esse de toto rigore iustitiae, ut diximus in allegata 2. controv.

Postremo ex his, quae diximus, ostendendum est satisfactionem puri hominis posse esse sufficientem & aequalem offendas totius humani generis erga Deum. Id autem probatur tribus optimis argumentis. Primum est, quoniam offendas non est infinita, nisi secundum quid: ergo per satisfactionem ex gratia & charitate puri hominis procedentem potest adaequare. Antecedens late probatum est in prima Controversia ad hunc articulatum. Consequens verò probatur; quoniam actus ex gratia, praeferit excellenti & capitali puri hominis, in Deum ut objectum & bonum summè dilectione ordinatis, essent infiniti secundum quid: Et quemadmodum gratia illa puri hominis capitalis comparatur ad gratias aliorum, ut virtus vniuersalis ad virtutes particulares, eo quod omnem habeat gratiae perfectionem intrinsecam & extrinsecam, & ideo nullius alterius hominis gratia quantumcumque cresceret, ad illius vnuquam pertingere posset aequalitatem; sic & quilibet actus ex illa gratia per habitu charitatis illi proportionalem procedens ad ceterorum hominum actus per charitatem elicitos compararetur, ut virtus vniuersal-

A salis ad virtutes particulares; ac proinde sicut actus singuli ceterorum hominum ex gratia & charitate procedentes singulas peccatorum malitias adaequarent, ita solus vnu actus ex gratia illa puri hominis capitali productus vniuersali sua virtute malitiam omnem adaequaret peccati tam actualis quam originalis. Secundum argumentum est. Quia, si puri hominis satisfactio non posset esse condigna pro totius humani generis offendis, id maximè esset ob eam rationem, quam hic ex responsione D. Th. ad 2. colligunt recentiores, quia scilicet iniuria crescit ex dignitate personae offendae, satisfactio verò ex dignitate personae satisfaciens, igitur ut satisfactio proportionem habeat aequalitatis cum iniuria, necesse est ut dignitas personae satisfaciens eandem habeat proportionem cum dignitate personae offendae, hanc autem habere non potest persona creata, quantumvis sancta & grata: At hæc ratio qua Suarez & alij vntunt ut demonstrativa, quamvis optimè probet, nullam puri hominis satisfactionem esse posse de toto rigore iustitiae, non tamen probat eam supposita gratia à Deo recepta, non posse offendas omnium hominum in Deo commissas adaequare; ergo Minor probatur. Primum: Quia non eadem ratione pensatur iniuria grauitas ex dignitate personae, qua ex eadem satisfactionis valor attenditur: Nam peccati grauitas ex offendae personae dignitate sola quadam extrinsecā denominatione dependet, ut offendimus in prima Contr. At satisfactionis valor ex satisfaciens personae dignitate, tanquam actui satisfactionis coniuncta, & in eo intimè clausa deriuatur, ut diximus in precedente Contr. dignitas ergo personae satisfaciens infinita non est absolute necessaria, ut satisfactio adaequaret offendas, sed sufficeret actus ex gratia & charitate procedens, qui per extrinsecam ex obiecto denominationem est infinitus; quem si purus homo ex proprijs, id est nulla Dei gratia præuentus Deo posset offerre, per illum non ad aequalitatem tam, sed etiam ex toto rigore iustitiae Deo pro totius humani generis offendas satisfaceret, ut hic affirmat Caetanus. Verum, quia nec homo nec

D quaevis alia pura creatura talem actum ex proprijs sue naturæ viribus Deo potest exhibere, ideo bene & efficaciter ex infinitate secundū quid offendas. S. D. deducit hic ad secundum oportere satisfactionem esse actum personæ simpliciter infinita, ut haberet efficaciam (scilicet ex proprijs) infinitam, ut hic etiam aduertit Caetanus: cuius oppositum gratis affirmat Suarez dis. 4. f. 7. §. Hinc constat: Quem sequitur Aluarez dis. 6. Et confiratur: Quia licet in multis, non tamen in omnibus satisfactionibus valor satisfactionis ex dignitate personae satisfaciens accipitur, ut probat Vasquez dis. 2. c. 3. neque semper in ijs, in quibus valor ex tali dignitate desumitur, ex ea præceps aut necessario deriuatur, sed aliud etiā totale & sufficiens, aut plura simul sunt sufficiēta potest habere principia, puta gratia, charitatē & obiectū simpliciter infinitū. Secundū probatur eadē minor: Quia peccator Deum offendens nullū malū infert Deo secundū se, aut dānu aliquod afferit bonis eius intrinsecis, sed Dei tantū ledit honore, quod bonū eius est extrinsecū & finitū: cuius lesionis quantitatē actus satisfactionis ab excellenti puri hominis charitate procedens poterit adaequare: quāquā, ut sēpē diximus, non erit hæc satisfactio de toto rigore iustitiae.

Terrium argumentum desumitur ex auctoritate S. D. supra notata, ex quarto d. 15. q. 1. art. 2. ad 1. Vbi satisfactionis infinitatem infert ex infinitate gratiae

Puri hominis satisfactionem in tempore se esse sufficiens, & aequalem offendas totius humani generis erga Deum.

te gratiæ & charitatis Deum simpliciter infinitum suis actibus attingentis; dicens enim ibi, satisfactionem accipere quandam infinitatem ex infinitate diuinæ misericordiæ, prout est gratia informata, manifestè significat, satisfactionis infinitatem ex diuinæ misericordiæ, quatenus est extrinseca causa, non esse sumendam, sed ex eius effectu, scilicet gratia & charitate, cuius actus ex obiecto simpliciter infinito, quem attingit, dicitur extrinseca denominatione secundum quid infinitus.

concluſio. Ex hucusque dictis perspicuè constat, secundam opinionem in principio Controversie relatam non esse à tertia in rei veritate, sed verbis tantum ac solo loquendi modo differentem, & conciliari facile posse, vtendo dicitur. Caiet. & Sotis sup. notata.

concluſio. PRIMA CONCLUSIO: Nulla fuit hactenus deducit. & pura creatura, quæ ad aequalitatem Deo satisficerit probata. pro peccatis aliorum mortaliibus. Hæc conclusio

est fidei dogma certissimum: & probatur primò argumento Augustini, in Enchiridio, cap. 108. quia alioquin possemus in ea gloriari contra dictum illud Apost. 1. Corinth. 10. Qui gloriatur in Domino gloriatur: & possemus in illius creaturæ nomine baptizari, vt infert idem August. tract. 5. in Ioan. contra id, quod ait Apostolus 1. Corinth. 1. Nunquid Paulus crucifixus est pro vobis, aut in nomine Pauli baptizati estis? Quod idem latius prosequitur idem Apostolus in eadem epist. cap. 3. & possemus in eum credere, iuxta illud ad Rom. 4. Credenti in eum, qui iustificat impium: at in Deum solum credendum est, vt ait S. D. in 2.2. q. 2. a. 2. ergo. Et confirmatur: quia alioquin non esset verum illud Actorum 4. Nec alind nomen est sub callo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri: Neque illud ad Rom. 5. Per vnius iustitiam in omnes homines in iustificationem. Secundò probatur conclusio ex Apost. ad Rom. 3. Vbi cum ostendisset homines omnes esse prorsus inutiles ad alios redimendos, subdit de Christo: Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius ad offensionem iustitiae sua propter remissionem præcedentium delictorum, &c. Vbi declarat Apostolus solum Christum ad aequalitatem potuisse pro totius humani generis offensa satisfacere, D. eo quod ipse solus satisfactionem offerre Deo potuerit infinitam; qualem diximus esse necessariam ad hoc vt sit aequalis offensa. Eandem conclusionem latè probat Augustinus libr. de Spiritu & Littera cap. 6. & lib. 10. de Ciuit. Dei, à cap. 22. usque ad 32. & lib. de Peccatorum meritis & remissione c. 14. & 27. & lib. de peccato originali contra Pelagium c. 29. Vbi probat sicut à Sodomis nullus fuit liberatus nisi per duos Angelos; ita nullus à peccatis liberatur nisi per Christum. Eandem veritatem probat Rupertus Abbas multis in locis, sed principiè in Oseam, c. 4. & in Michaam, & Zach. in principi. Vbi obseruat in diuinis scripturis frequenter hominum peccata repeti, & tamè toties ostendi illa per solum Christum remitti: igitur nulla pura creatura hactenus pro illis satisfecit.

SECUNDA CONCLUSIO: Purus homo non potuit etiam per absolutam Dei potentiam pro peccatis humani generis ex toto rigore iustitiae satisfacere. Hæc est contra Aureolum: sed est expressa D. Th. & co-minum SS. Patrum & Scholasticorum sententia, & patet ex dictis tam in hac quam in præc. Contr. & eam multis argumentis probant Medina & alij recentiores sup. nominati.

TERTIA CONCLUSIO. Simpliciter loquendo non potest purus homo etiè per absolutam Dei potentiam pro ceterorū hominū offensi Deo perfectè seu ad aequalitatem satisfacere. Hæc est D. Th. in resp. ad 2. Et Caiet. di-

ceris, esse implicationē in adiecto, &c. quæ doctrinā sequitur & explicat oēs recentiores sup. hoc art. & nos eā in Coroll. ad 1. fundam. declarauimus. Pro hac conclus. faciunt argumēta quibus probat Aluar. suā 1. concl. & ea omnia quibus probari solet 1. nostra conclusio. Eandem conclusiōem probat Vasq. dict. 4. c. 3 ex pluribus SS. dictis. Et præterea docent eā Aug. in Ench. c. 108. & lib. 1. de conf. Euang. c. 35. Et ser. 12. de Paß. Iustin. in expos. fid. Agapit. Pa-pain ep. ad Antig. quæ habetur to. 2. Concil. post Conc. 2. Tole. Et S. Theodict. in orat. de Natu. Saluat. quæ habetur to. 6. Concil. in Conc. Ephef. append. sec. 2. Deinde probatur etiā his argumentis Primū: quia satisfactione puræ creaturæ sicut & eius dignitas est finita, offensa vero est infinita. Secundū: quia satisfactione puræ creaturæ esset Deo debita ex gratitudine pro donatione ipsius satisfactionis; ergo non esset aequalis de rigore iustitiae pro offensa: ita vt vtrumq; debiti adæquaret, scilicet ex gratitudine & offensiæ, quæ rōne vtitur S. Th. in 4. d. 15. q. 1. a. 2. in arg. 3. & eius solu. Tertiū probatur: quia alias Christi gratia mortuus esset: at consequens est error: ergo. Conseq. probatur ex Apost. ad Heb. 7. probante Sacerdotiū Leuiticū non potuisse homines iustificare: quia alias non fuisset necessariū Christi sacerdotium: Et ad Gal. 2. probat legē veterem non potuisse homines iustificare: Quia queretur Christi gratia mortuum fuisse: nam & si per Christum melius homines iustificaretur, quæ per antiquæ legis obseruantiā, tñ non fuisset necessariū iustificari per Christum, si potuissent homines per legem veterem iustitiae adipisci; ergo similiter quamvis per Christum offeratur Deo satisfactione superabundatior, quam per quamlibet puræ creaturæ possit offeri: satisfactione tñ Christi gratis & absq; vlla necessitate Deo fuisset oblata, si à pura creatura satisfactione sufficiēt posset offerri. Postrem probatur Conclusio ratione Adriani Papæ in ep. ad Episc. Gallie & Hispanie, quam etiam rationē tangit Conc. Francford. in lib. Sacrosyllabo; hæc autem est: quia nulla pura creatura potest habere, nisi gratia adoptionis; ergo nulla pura creatura potest satisfacere pro alijs ad aequalitatem & ex condigno. Antecedens patet; Conseq. vero probatur: quæ adoptionis gratia non extēditur ad acquirendū alijs ex condigno gratiā vel remissionē offensiæ; sed hos effectus solū habet in ordine ad suum subiectum in quo recipitur, vt probat S. D. i. p. q. vlt. a. 6. & ibidem expositores.

QUARTA CONCLUSIO. Purus homo per absolutā Dei potentiam potuit pro totius humani generis offensi Deo satisfacere perfectè seu ad aequalitatem non simpliciter sed ex suppositione diuinæ gratiæ à Deo recepte, prout gratia se tenet ex parte satisfaciētis, & quatenus tāquam vñ cū eo constituēt actionis principium consideratur.

CONTRA secundam Concl. militat multa argumenta, quæ contra secundā, & ea quibus sup. probauimus 4. concl. Quorū solutio patet ex dicta distinctione Caietani & Sotii. Contra eandem concl. produci possunt hæc argum. Primū est: quia gratia Christi habitualis fuit eiusdē ad om̄e specieū cū nostraat per gratiā Christi anima mouebatur à Deo ad merendū & satisfaciendū de condigno pro alijs; ergo ad eundē effectū per gratiā potest moueri anima puri hominis. Resp. Gratia Christi habitualē quidē eiudē esse speciei physice cū nostraat, nō tñ eiusdē speciei moralis: qm in

argum. & solu.
Obiect. con.
2. concl.

Christo principium est actionis reflexionis supra A Deum, ut filia eius constituitur, cum qua debent etiam esse auxilia ad bona opera: At haec gratia quantumvis intensa per quaeunque auxilia gratiae communicata non potuit esse principium condigne satisfactionis pro peccato alterius; ergo. Probatur haec subsumpta proposicio. Quoniam illa gratia eiusdem esset rationis cum gratia, quam modo iusti habent: at nunc (vt omnes fatentur) nullus iustus condigne meretur alteri primam gratiam, sed solum ibi vitam aeternam & incrementum ipsiusmet gratie; ergo neque illa gratia mereri tunc potuisse alteri primam gratiam, nedium toti generi humano. *Respondet*, falsam esse minorem. Ad cuius proportionem dico, talem puram creaturam posse gratiam iustificationis & alla auxilia ceteris promereri ex gratia adoptionis, quam, ut supra diximus, habebit secundum totam eius intensiōnē & perfectissimum modum quo haberi potest, & quo ad omnes operationes & effectus gratiae tali homini conuenientis, tanquam vniuersali Dei ministro quo mediante salutis remedia ceteris omnibus impetraret, ita ut ex hoc veluti ex principio non primo simpliciter aut principali, sed ministeriali tantum per merita, satisfactiones &c. gratia redemptionis deriuaret ad alios. Esset enim in eo gratiae plenitudo, veluti in subiecto ministeriali ipsam adaequante, & tanquam in principio vniuersali, non principali sed ministeriali & quasi instrumentalis gratiae, in alijs autem ut in particulariter participantibus; & ideo, quemadmodum gratia Christi eiusdem est rationis specificae cum gratia ceterorum hominum & Angelorum, sed differt quo ad essendi modum iam dictum, ita pari illius hominis gratia solo differret essendi modo a gratia ceterorum hominum & Angelorum. Et ideo per eam posset ille purus homo ceteris gratiam & auxilia condigne mereri, alij vero minime. Et sicut gratia Christi eo quod ipsis diuino supposito, & Deo gratiarum omnium fonte coniungitur, modum habet essendi perfectissimum, & ad omnes gratiae possibiles effectus extenditur; ita gratia illa puri hominis, eo quod esset in illo tanquam in Dei ministro & veluti instrumento gratificationis vniuersali, quod ipsis Deo gratiarum fonte velut vnum comprincipium vniione ministeriali, & instrumentalis maximè iungeretur, modum quendam haberet perfectissimum & ministeriali, ac instrumentalis sua virtute in omnes gratiae possibiles extenderetur effectus: instrumentum autem hic intelligimus non merè naturale sed liberum & morale. Hoc ipsis namque, quod gratia modum omnem habet suæ perfectionis possibiles, virtutem habet ad omnes gratiae possibiles effectus extensam; ac proinde vim habet ceteris gratiam & auxilium promerendi; hi namque sunt effectus gratiae nobilissimi: Ex hoc vero quod infunderetur homini puro, qui non potest esse causa gratiae principalis, consequens fieret ut ad eos effectus producendos vim tantum haberet ministeriale seu instrumentalē. Existimandum est enim gratiam neque ex ratione sua speciei, nec secundum quemlibet essendi modum, aut perfectionem vim sibi vindicare ad omnes effectus gratiae simpliciter & absolute possibiles, sed solum secundum modum suum supremum ac perfectissimum, sicut calor non in quocunque gradu aut essendi modo, sed perfectissimo, qualiter habet in igne, principium est vrendi & in ignis naturam corpora transmutandi; vnde etiam calor in ferro receptus in gradu perfecto eundem in tactis ab eo

cor-

objec. 2.

Secundum argumentum est: quia per gratiam adoptionis homo iustus a Deo mouetur, ut satisfaciat pro poenis temporalibus ab altero debitis; igitur gratia adoptionis non repugnat ut homo per illam a Deo moueatut ad satisfaciendum pro alijs.

solu.

Respondet ex D. Tho. & Caiet. inf. q. 48. a. 2. ad 2. negando consequentiam: quia satisfactio pro poena consistit in quadam externa aequalitate rei ad re: haec vero potest vnu homo pro alio facere, si fuerint per charitatem vni: satisfactio vero pro alterius offensa interiorum subiectiōnē offendit ad offensum requirit: nam sine offendit humilatione non sit in animo illius aequalitas: & quia humilationem hanc sacerēnequit vna creatura pro alia; ideo neque satisfacere neq; ad satisfaciēdū moneri potest pro alterius offensa. *Secundū respondet* idem S.D. in quarto dist. 20. q. 7. a. 2. q. 3. ad 1. & 2. & negat consequentiam, cādem fere assignans differentiam: quia nimirum satisfactio pro poena alterius nullam in eo notam dispositionē requirit, sed hoc tñm exigit, ut sit in charitate, & vt pro illo exhibeatur aequalē poenā quam debet: satisfactio vero pro alteris offensa postulat, vt is pro quo satisfat modo supradicto disponatur secundum affectum & subiectiōnē ad Deum, nulla vero pura creatura disponere potest aut immutare alterius affectū, vt Deo subiiciatur: Christus autem id potest; ideo solus Christus a Deo mouetur, ut pro alterius offensa satisfaciat; pura vero creatura solum moueri potest ad satisfaciendum pro poenis ab altero debitis. *Tertium est*: Quoniam in gratia adoptionis est obedientialis potentia ad omnia, ad quae Deus mouerit illam; ergo non repugnat illi moueri ad satisfaciendum pro alijs. *Respondet* in gratia adoptionis esse potentiam obedientiam ut ad ea moueatut, quae naturae ipsius gratiae non repugnant; gratiae vero existenti in supposito finito repugnat elicere satisfactionem infinitam, ac proinde etiam satisfacere ad aequalitatem pro alterius offensā mortali.

objec. 3.

obj. concl. 1.
Vasquez.

CONTRA quartam coniunctionem argumentatur Vasquez disput. s. cap. 5. Si vna pura creatura pro peccato alterius condigne posset satisfacere, non alio modo id efficeret quam condigne impetrando illi gratia auxilia, quibus tandem a peccato iustificaretur, aut impetrando ei ipsam formam iustificantem absque vila alia ipsius preparatione, qua peccatum & offensa contra Deum deleretur: At nulla pura creatura potest alteri auxilia gratiae aut ipsam formam iustificantem condigne impetrare; ergo neque pro peccato illius condigne satisfacere. Probat minorem: Quoniam aut talia auxilia, & formam iustificantem impetrare posset condigne ex proprijs viribus aut ex gratia: non ex proprijs viribus ut constat: neque ex gratia Dei; quia vel gratia Dei quae esset fundamentum condignitatis in satisfactione, esset gratia adoptionis, vel esset gratia vniuersis cum diuina persona: non potuit esse gratia vniuersis; quia sic non maneret communis, nuda & pura creatura, vt possumus; ergo debuit esse gratia adoptionis, qua creatura iusta apud

D

t

modum habet essendi perfectissimum, & ad omnes gratiae possibiles effectus extenditur; ita gratia illa puri hominis, eo quod esset in illo tanquam in Dei ministro & veluti instrumento gratificationis vniuersali, quod ipsis Deo gratiarum fonte velut vnum comprincipium vniione ministeriali, & instrumentalis maximè iungeretur, modum quendam haberet perfectissimum & ministeriali, ac instrumentalis sua virtute in omnes gratiae possibiles extenderetur effectus: instrumentum autem hic intelligimus non merè naturale sed liberum & morale. Hoc ipsis namque, quod gratia modum omnem habet suæ perfectionis possibiles, virtutem habet ad omnes gratiae possibiles effectus extensam; ac proinde vim habet ceteris gratiam & auxilium promerendi; hi namque sunt effectus gratiae nobilissimi: Ex hoc vero quod infunderetur homini puro, qui non potest esse causa gratiae principalis, consequens fieret ut ad eos effectus producendos vim tantum haberet ministeriale seu instrumentalē. Existimandum est enim gratiam neque ex ratione sua speciei, nec secundum quemlibet essendi modum, aut perfectionem vim sibi vindicare ad omnes effectus gratiae simpliciter & absolute possibiles, sed solum secundum modum suum supremum ac perfectissimum, sicut calor non in quocunque gradu aut essendi modo, sed perfectissimo, qualiter habet in igne, principium est vrendi & in ignis naturam corpora transmutandi; vnde etiam calor in ferro receptus in gradu perfecto eundem in tactis ab eo

corporibus produc̄t effectum. Itaque si Deus gratiam homini puro secundum perfectissimum effendi modum infunderet, ad omnes gratiæ eo modo, quem diximus, extenderetur effectus: sicutque posset homo ille ceteris gratiam & auxilia promereri. Quod etiam manifeste significat S.D.inf.q.64.a.4. vt supra notauiimus. Et ex his evanescunt argumenta Vasquezij; supponit enim gratiam adoptionis eosdem in quois effendi modo sumptam effectus habere, quod est falsum.

Obiect. 2. Sic enim argut. Varius gradus intensionis non variat naturam formæ neque ei tribuit virtutem ad effectus diuersæ rationis, sed tantum ad variis effectus eiusdem speciei maiores aut minores res ergo solum incrementum intensionis, etiam vñque in infinitum non sufficit, vt dicamus, eandem gratiam secundum naturam suæ speciei in uno gradu esse principium condigne merendi alteri primam gratiam, in alio vero gradu non esse. Antecedens probatur exemplo. Nam si granum tritici est suæpè natura semen tritici, maius granum erit semen maioris, non tamen erit semen alterius fructus; hoc enim esset naturam illius immutare. Et confirmatur, quoniam Apostoli & præsertim beata Virgo habitualem iustitiam & gratiam adoptionis in gradu perfecto habuerunt, & tamen non fuerunt condigne promeriti alicui minimum auxilium gratiæ. Respondeat in primis nullam esse consequiam, quoniam effectus alteri merendi primam gratiam, vitam æternam & auxilia non differt specie propriæ & formaliter loquendo ab alijs effectibus gratiæ, qui sunt mereri vitam æternam & augmentum gratiæ ipsius merentis; quia gratia vt aucta, & gratia simpliciter non differt specie, sicut etiam eiusdem speciei est beatitudine propria & aliena auxilia verò non propter se sed propter gratiam & vitam æternam carent sub merito: & ideo eadem efficacia, qua gratia vñius potest esse principium merendi gratiam & vitam æternam alteri, potest etiam esse principium merendi illi auxilia ad gratiam & beatitudinem consequendam necessaria. Secundum negatur antecedens, quo ad eam partem, qua asserit varium formæ gradum, includendo etiam summum, non tribueret illi virtutem ad effectus diuersæ rationis, vt patet in exemplo de calore, qui in igne causa est vrendi & generandi in externa materia aliud ignem, quem effectum non habet calor in aere vel aqua receptus. Ad probationem dico, exemplum non esse simile; nam nec tritici perfectio substantialis, nec virtus eius generativa naturalis potest intendi vel remitti, sicut gratia, qua ad genus attingit qualitatis. Deinde effectus ex tritico generationis actu productus est naturalis, sed effectus ex gratia procedentes non sunt effectus naturales, sed morales ex ea medio libera voluntatis actu procedentes; & ideo possunt esse multiplices & plures ex gratia summe perfecta, quam ea qua gradum sive modum suæ perfectionis habet limitatum; qualis fuit etiam gratia Apostolorum & beatissimæ Virginis, quanvis gratia cuilibet sancto homini vel Angelo concessa fuerit excellentior.

Obiect. 3. *Aluarez.* Contra eandem conclusionem produci potest argumentum, quo probat Aluarez suam primam Conclusionem: cuius præcipua vis consistit in verbis D. Tho. in *repons. ad 2.* dicentis, ad perfectam satisfactionem de condigno esse necessarium, vt actus satisfacientis habeat efficaciam infinitam, vt potè Dei & hominis. Sed mentem D.

A Thom. supra cum Caietano satis exposuimus: loquitur enim ibi S. D. de satisfactione perfecta simpliciter & ex toto rigore iustitiae, & non ex suppositione diuinæ gratiæ consideratæ, quatenus se tenet ex parte satisfacientis, vt loquitur conclusio nostra.

QVINTA CONTROVERSIA.

An penitens, cum actu iustificatur, Deo propriè, & ex iustitia satisfaciat pro culpa mortali in eum commissa per actum contritionis & charitatis?

DVAE SVNT extrema sententia, & quinque mediae. Prima extrema fuit Caietani in *Sententie Doctorum* opusculo de fide & operibus contra Lutheranos cap. 11. dicentis, nulla opera nostra esse satisfactoria pro peccatis nostris, quoad culpam. Quam opinionem secutus est Medina super hoc articul. Eandem Nugnus tribuit Soto lib. 3. de Nat. & Grat. ca. 6. sed immerit.

Altera extrema sententia fuit Alexandri Alensis 3. par. q. 1. memb. 5. a. 2. Paludani 3. d. 20. q. 2. a. 2. & aliorum antiquorum quos refert Vasquez diff. 2. c. 1. dicentis, penitentem per actum contritionis & charitatis condigne Deo satisfacere pro peccato mortali in eum commisso. Huic opinione proxime accedit Scotus in 4. sent. diff. 15. q. 1. dicens, purum hominem potuisse Deo æquivalens reddere pro peccato; quia quantum malum sicut auersio à Deo per peccatum, tantum bonum est conuersio ad Deum per charitatem. Cui ex parte videtur assentiri Caietanus dicens: Si ponamus gratiam & charitatem ad satisfactionem concurrentem ex parte hominis satisfactoris, posse purum hominem pro peccato satisfacere, & loquitur indifferenter de peccato tam proprio quam alieno.

Sententia media est S. Thomæ hic ad 2. & infra q. 85. a. 3. Quam sequuntur Capreolus in 4. f. d. 15. q. 1. a. 1. Conclusiones primæ, & a. 3. ad argumenta contra primam conclusionem, Ferrariensis in 4. contra gent. cap. 5. 4. Caietanus super hoc artic. & Soto in 4. d. 14. qu. 2. art. 2. & alij. In hac tamen explicanda sententia non conueniunt, sed valde dissident recentiores, ita vt quinque possint mediae sententia numerari. Prima est Suarezij, qui diff. 4. sent. 8. dicit sex. Primum est. Dicunt non potest eandem peccati remissionem, quæ facta sicut gratis ante satisfactionem, postea etiam fieri per satisfactionem; quia repugnat idem debitum gratis remitti & per iustam solutionem. Secundum est: Remissio peccati mortalis est speciale gratiæ beneficium, quod Deus consert homini penitentiam agenti distinctum à gratia contritionis, vel dilectionis; per quam homo ad ipsam peccati remissionem suscipiendam disponitur. Tertium. Remissio peccati mortalis, quæ consertur homini contrito & conuerso ad Deum per actualem dilectionem, in se & formaliter est gratia, non solum quia est supernaturale donum, sed etiam quia gratis datur, & non ex vera & propria iustitia. Quartum ex tertio deductum. Potuit Deus de potentia absoluta non remittere peccatum homini contrito si promissionem secludamus. Quintum. Nullus homo potest Deo satisfacere ad æqualitatem pro culpa mortali ab ipso commissa, atque adeo ex vera & propria iustitia illius remissionem consequi. Ultimum. Imperfectè & vt aliqui loquuntur de congruo dici potest peccator satisfacere Deo pro peccato per veram conuersionem & contritionem ex auxilio gratiæ profectam, ita vt Deo illam

illam acceptante & propter illam remittente of-
fentiam gratis tamen remittatur a Deo pecca-
tu.

Aluarez.

Secunda sententia est Valquezij diff. 2. cap. 6. di-
centis, contritionem penitentis, licet posterior
sit in ordine efficientis ipsius infusione gratiae ha-
bitualis, dicendam esse satisfactionem pro pecca-
to nostro; quia non videtur esse de ratione sa-
tisfactionis, vt virtute illius debitum dimittatur,
qui post debiti remissionem exhiberi potest, vt etiam in debitis pecuniaris accidit, dici
vero satisfactionem, quia ex parte eius qui illam
exhibet, satis videtur factum pro tali debito; ac
proinde licet per gratiam habitualem prius na-
tura intelligatur remissa culpa & offensa; nihil
minus contritionem, quae ordine naturae conse-
quitur infusionem gratiae habitualis, dicendam
esse satisfactionem; quia homo, quem poenitit
peccasse, satis videtur fecisse vt remitteretur sibi
peccatum & offensa, nisi iam remissa esset: in fine
vero capituli ait mereri nos remissionem pecca-
ti merito congrui.

Tertia sententia est afferentium, Contritionem,
vt antecedit gratiam habitualem, satisfacere
ex iustitia imperfecta pro culpa, quatenus au-
tem subsequitur gratiam habitualem, satisfacere
pro eadem culpa satisfactione perfecta. Hanc re-
fert Aluarez 3. loc.

Nugent.

Quarta sententia prædictæ proxima est Didaci
Nugni inf. qu. 85. art. 3. d. 2. qui dicit quatuor. Pri-
mum. Contrito est vere & proprie satisfactione
pro peccato mortali & pro poena æterna. Secun-
dum. Contrito duplice modo est satisfactoria
pro peccato, scilicet in quantum est prior natura
quam gratia, & etiam in quantum est posterior
natura. Tertium. Hæc tamen satisfactio est im-
perfecta & non de rigore iustitiae; unde non est
in specie iustitiae commutativa, sed habet suam
propriam speciem scilicet penitentiam, quæ est
pars potentialis iustitiae. Quartum. In priori na-
ture, antea infusionem gratiae penitens est in via
& in tendentia ad dignitatem, quod sufficit ad
satisfactionem imperfectam: in posteriori vero
naturæ, licet intelligatur remissum peccatum se-
cundum quod est intrinsecus male afficiens ho-
minem, non tamen secundum quod est iniuria &
offensa facta contra Deum; quoniam sic formaliter
tollitur per contritionem, & ad hoc ordina-
tur satisfactio.

Aluarez.

Vtima sententia est Aluarezij quatuor ab eo
conclusionibus explicata. Prima est. Penitens
per actum contritionis non satisfacit ex iustitia
etiam imperfecta pro peccato, quatenus est ma-
lum hominis peccatum, siue quantum ad habi-
tualem deordinationem & maculam, sed sub hac
ratione peccatum ita omnino gratis dimittitur
per infusionem gratiae, vt nulla præcedat satis-
factione pro illo. Secunda est. Penitens per actum
contritionis, vt ordine naturæ præcedit gratiam
iustificantem, non satisfacit ex iustitia etiam im-
perfecta pro culpa in quantum est iniuria Deo il-
lata. Tertia est. Per actum charitatis & contritionis,
vt sequitur gratiam iustificantem, satisfacit ex
iustitia imperfecta pro culpa mortali propria,
quatenus est malum Deo intentatum, & quatenus est
formaliter offensa & iniuria illius. Ultima est.
Penitens per actum charitatis, & contritionis,
vt informatum gratia iustificante non satisfacit
Deo ad equalitatem siue ex iustitia perfecta.

Resolutio.

Explicatur
sententia que-
stio, & offi-
cianatur di-

Ad huius subtilissima controversia defi-
nitionem supponenda primò sunt distinctiones illæ
satisfactionis in perfectam & imperfectam, & e-
ius quæ perfecta est in perfectam simpliciter &

A in perfectam ex suppositione diuinæ gratiae, de
quibus latè supra diximus. Deinde aduertendum est, quæ
est, questionem hanc esse novam de potentia Dei ab-
soluta sed ordinaria, & de satisfactione non ab-
solutè perfecta sed ex suppositione tantum diuinæ
misericordiae gratuæ momentis hominem
ad contritionem, aut etiam gratiam illi largen-
dit ut Deo pro peccato satisfaciat. Quibus præ-
missis.

Considerandum est primò ex D. Th. 2. 2. q. 48. a. v-

nico, quod sicut animali triplicis generis partes

assignantur, scilicet partes subiectuæ vt ho-

mo, leo & bos: integrales vt caput, pedes &c. & po-

tentiales vt vegetarium, sensituum &c. ita cui-

libet ex quatuor virtutibus cardinalibus, quar-

um una est iustitia, partes attribuuntur subie-

ctuæ, & per quandam similitudinem etiæ integra-

les & potentiales. Sunt igitur iustitiae partes subie-

ctuæ species sub ea directè contraria: hæc vero sunt

iustitia commutativa, distributiva, & legalis. In-

tegrales vero sunt declinare a malo & facere bo-

num, vt ait S. D. 2. q. 80. a. 1. ad. 2. potentiales ve-

ro sunt religio, pietas, obseruancia, veritas, gratia

& alia quæ enumerat S. D. in dicto art. Dicuntur

autem partes hæc potentiales virtutes adiunctæ

iustitiae, quæ virtus est principalis: quoniam in

aliquo cum ea conuenient, sed ab eius perfectio-

ne deficiunt, ut ibidem explicat S. D. Qui tamen

inf. q. 85. a. 3. penitentiam ait speciem esse iustitiae

directæ sub ea positam, licet inter Deum & ho-

minem affirmet esse non posse iustum & aequali-

similiciter, sed tantum secundum quid. Ex quo

deduct S. D. in 2. 2. q. 3. a. 1. religionem esse virtu-

tem adiunctam iustitiae; quia scilicet Deo non

potest reddere quantum debet: propter quam

causam idem S. D. in 4. diff. 14. qu. 7. a. 1. quæst. 1. a.

5. penitentiam ait esse partem iustitiae, non quasi

speciem, sed quasi potentialem. Verba D. Tho-

mae sunt: Sicut religio ponitur pars iustitiae à Tullio,

non quidem quasi species, sed quasi pars potentialis,

in quantum aliquem modum iustitia participat, ita etiæ

penitentia pars iustitiae debet ponit. Quod etiam

alibi sibi exprimit. Hanc apparentem contra-

ditionem conciliat Bergomas dub. 107. dicens,

penitentiam esse partem iustitiae potentiale,

quia modum aliquem iustitiae participat, sed tam-

en propriè dici debere speciem iustitiae com-

mutativam. Quod manifestam implicat contradic-

tionem. Iustitia pars iustitiae est subiectua iustitiae

sub ea tanquam species sub gene-

re collocata, ac proinde non modum tantum

aliquem iustitiae participat, sed perfectam eius

habet rationem & aequalitatem, quæ speciebus

etiam omnibus propriè sub ea constitutis neces-

ari conuenit; alioquin non vere & propriè di-

ctæ species eius essent, sed partes tantum poten-

tiales.

Dicendum ergo videtur, duplices esse virtu-

tes adiunctas iustitiae. Nam quædam sunt quæ to-

tanum eius rationem participant, licet ex parte de-

ficiant; quædam non totam iustitiae rationem ad-

mittunt, sed modum quendam ac similitudinem vi-

dentur habere iustitiae. Ratio namque iustitiae

est vt alteri reddat, quod ei debetur secundum

aequalitatem; quam totam rationem participant

religio, pietas, obseruancia, & penitentia, quam-

uis ex parte deficiant ab ultima conditione, quia

reddere non possunt aequaliter simpliciter, sed tan-

tum secundum quid siue proportionabiliter. At

veritas & affabilitas siue amicitia, quæ in allegata

q. 80. in 2. 2. S. D. ait cum Cicerone adiunctas esse

iustitiae, veluti partes eius potentiales, non to-

tanum neque veram aliquam & propriam iustitiae

ratio-

rationem participant, sed quandam tantum eius A. habent similitudinem & modum. Neque enim in eis est debitum legale, quod est iustitiae proprium, sed morale tantum, nec vlla propriè dicitur in eis apparere & qualitas. Quamvis itaq; propriè, vere & absolute loquendo tam illæ, quam istæ sint iustitiae partes tantum potentiales, non autem species; priores tamen, quæ totam participant iustitiae rationem, licet ex parte deficiant, dici possunt iustitiae partes subiectiæ & species sub ea directe posse comparatione posteriori, quibus nulla propriè conuenit iustitiae ratio, nili quod ad alterum sunt, sed modus tantum quidam eius & similitudo. Est igitur penitentia virtus adiuncti iustitiae, quæ ad commutatiuam reducitur, vt imperfectum ad perfectum; & ideo S. Doct. infra q. 85. a. 3. ad 3. ait pœnitentia sub iustitia commutativa cotineri, vel dicas ut sup. in 2. p. 2. Cont.

Distingui-
tae duplex
ratio peccati,
et vari-
us ordo a
bas iusti-
cationis.

q. 2. a. 4. peccatum dupliciter posse considerari. *Vito modo* quatenus est malum hominis peccantis priuans illum diuinam gratia, quæ vita est animæ spiritualis & causans maculam in anima & deordinacionem post actum peccati perseverantem.

Alio modo quatenus est iniuria & offensa Dei modo superius explicato. Cum itaque de satisfactione loquimur pœnitentis pro peccato, non est sermo de peccato priori modo sumpto; sic enim peccatum per infusionem diuinæ gratiæ dimittitur, nulla præcedente satisfactione, quam supra diximus, non in bonum satisfaciens, sed eius, cui satisfactio fit, ordinari; satisfactio nāq; actus est iustitiae, quæ ad alterum est nō ad seipsum.

Tertiū notandum est ex D. Th. & Cai. 1. 2. q. 113. a. 8. Iustificationem impij fieri hoc ordine, vt primo sit infusio gratiæ, secundò motus liberi arbitrij per actum dilectionis in Deum, tertio motus liberi arbitrij per actum odij in peccatum, quartò assecutio iustitiae, quinto remissio culpæ. Cuius ratio est; quoniam actio, qua Deus peccatori gratiam infundit, idest infusio gratiæ duo habet officia formaliter distincta: Alterum est inducendi bonum, & alterum est expellendi malum. Et quoniam in adultis hæc non efficit tantum per modum actionis naturalis, sed etiam medio liberi arbitrio, ideo ad infusionem gratiæ quatenus inducitiua est, sequitur motus in Deum per actum dilectionis, & consecutio iustitiae quæ consumatur in remissione culpæ, vt est offensa Dei: Quatenus autem expulsus est, sequitur ex ea motus liberi arbitrij in peccatum, & expurgatio a peccato quatenus est malum ipsius peccatoris. Ut autem ibidem ait S. D. ad 1. recessus à termino & accessus ad terminum dupliciter considerari possunt: Vno modo ex parte mobili, & sic recessus à termino præcedit accessum ad terminum, quia prius est in subiecto mobile oppositum, quod abiecit, & postmodum est id, quod per motum assecutio mobile: sed ex E parte agentis est & conuerso; nam agens per formam in eo præexistente agit ad remouendum contrarium, Sicut Sol per suam lucem agit ad remouendum tenebras; & ideo ex parte Solis prius est illuminare, quam tenebras remouere, ex parte autem aeris illuminandi prius est purgari a tenebris, quam consequi lumen ordine naturæ, licet utrūq; sit simul tempore. Cū igitur infusio gratiæ & remissio culpæ dicatur ex parte Dei iustificati, cōsequens est, ordine naturæ priorem esse infusionem gratiæ, quam culpæ remissione: at ex parte hominis iustificati enim est conuerso; prius est enim ordine naturæ liberatio à culpa, quam consecutio gratiæ iustificati. Ad quorū amplio-

re intelligentiæ recolenda est doctrina Philosophi in 2. Phys. dicentis, causas esse sibi initie causas, quo sit, vt secundū diuersas suas causalitates vna sit altera prior, & cōtra, vt paret in causa finali & efficieti, nā sanitas prior est in genere causæ finalis & efficieti, hec vero prior est sanitatis in genere causæ efficieti. Similiter etiā vetus lumen aer ingrediens prior est apertione fenestrae in genere causæ efficiens; at in genere causæ materialis seu dispositiua prior est apertio fenestrae quam aeris ingressus. Forma item substantialis prior est in genere causæ efficiens seu principiū formalis dispositiōe vltima eam in materia comitante; sed in genere causa materialis prior est vltima dispositio. Igitur secundum ordinem naturæ ex parte agentis primo est infusio gratiæ, secundò expulsio peccati, quatenus est malum peccatoris, maculam & deordinacionem inducens in animam, tertio est motus liberi arbitrij in Deum summe dilectum; quarto est motus liberi arbitrij in peccatum summe odio habitum: quinto inductio iustitiae, cuius consumatio est condonatio culpæ, quatenus est offensa Dei, vt patet ex D. Th. in allegata q. 112. a. 6. Ex parte vero hominis iustificati priores sunt aetius pœnitentia, vt procedunt à libero arbitrio. Et quemadmodum materia prima formam præcedit in genere causæ materialis, à qua tamen habet exsistentiam in genere causæ formalis, & dispositiōe vltima ad formam præcedunt illam in genere causæ materialis, & tamen ab ea præcedunt in genere causæ efficiens seu principiū formalis: sic actus pœnitentis, quibus disponitur ad gratiam, sunt ea priores in genere causæ materialis, sed tam ab ea virtute habent ad gratiā ipsam vltimō disponendi. Vt enim ibi subtiliter Caiet. aduertit, infusio gratiæ, quatenus operatur per modū liberi arbitrij, gratuitè mouet liberū arbitriū ad dilectionē Dei & detestationem peccati: sicq; præuenit ordine causalitatis materialis seu dispositiua non solū eosdem actus, vt informatos gratiam, sed etiam seipsum vt gratum faciēt; ita vt Deus vñica tamē actione, qua gratiam infundit, gratuitè moueat voluntatem ad dictos actus & gratiū faciat, & quatenus gratuitè mouet liberū arbitriū, disponit hominem ad gratiam. vltima dispositiōe. Cum igitur actus pœnitentia tripliciter possint considerari, primo vt præcedunt à libero arbitrio, secundò vt sūpt ex infusione gratiæ mouent ad dictos actus & per eos disponentis ad ipsam gratiam, vt est gratum faciēt; Tertiū quatenus iam sunt informati gratia, sicut primo modo sūpti præcedunt seipso secundū modo sumptos in genere causæ materialis sūpt dispositiua, & a se ipsis secundo modo sūpti seipso materiali causalitate præcedunt tertio modo sumptos; qui tamen hoc tertio modo sūpti seipso priores sunt formalī causalitate secundo modo consideratis.

Sed quoniam, vt antè diximus cum D. Th. ex parte hominis iustificati prius est liberatio à culpa, quam consecutio gratiæ iustificantis, ideo post dictorum actus pœnitentia secundo modo sumptos sequitur ordine naturæ tertio loco liberatio à culpa, quatenus est malum hominis inducens maculam &c. & quarto loco est gratia gratum faciens, ac proinde vt informans actus illos, & in eodem instanti naturæ sunt actus illi vt informati gratia. Ex parte igitur hominis, qui iustificatur primò sunt actus pœnitentia, quamvis ex libero arbitrio proce-

procedunt; secundò sunt idem actus, vt procedunt ex infusione gratiæ mouentis voluntatem, seu liberum arbitrium ad dictos actus, & ita disponentis ad gratiam, tertio est liberatio à culpa vt est malum hominis; quartò est gratia vt gratum faciens, & vt informans dictos actus, & in eodem instanti naturæ sunt actus illi, vt informati gratia; quintò est consecratio iustitiae, quæ consummatur in remissione culpæ prout est offensa Dei; sic enim remissio culpa intelligitur esse terminus iustificationis, vt colligi facile potest ex a. 6. d. q. 113. addita illi doctrina a. s. eiusdem q. non enim est hic locus hæc latius explicandi.

Qna. ratio-
ne, & or-
dine peni-
tentiæ
Deo pro cul-
pa satisfa-
ciat, & ta-
men in re-
missionem
non merea-
tur, sed gra-
tia à Deo in-
sufficitur.

Ex his iam facile poterit explicari ac bene dissolui modus propositæ Controversia. Existimandum est enim Deum unico quasi totali, & eo gratuito suo beneficio peccatorum iustificando illos omnes effectus veluti partes vnius totalis, perfectiæ beneficij eo ordine, quo diximus, in eius anima causare. Et quemadmodum unica Dei operatio, quæ est infusio gratiæ, iustificatione est, in prioribus quidem effectibus habes esse veluti in fieri & inchoatum ac incompletum, sicut idem actus pœnitentis vna satisfactione sunt proculpa quatenus est offensa Dei, primò quidem imperfecta ac veluti in fieri & inchoata, tandem verò perfecta & consummata. Cū enim Deus gratiam infundens, liberum hominis mouet arbitrium ad detestationem peccati propter Deum summe dilectum, iustificationem inchoat, quam prosequitur gratum hominē sibi reddendo, illum emundando à culpa, prout est eius ipius hominis malum, & tandem compleat iustum illum efficiendo & culpam ei vt est offensa gratiæ condonando. Similiter homo peccator à Deo motus satisfactionem inchoat pro peccato per actus pœnitentia libero arbitrio procedentes, quatenus ex diuinæ gratiæ motione virtutem habent ad ipsam gratiam, vt gratum facientem ultimo disponendi: Sed perficitur hec satisfactio per eosdem actus, quatenus iam sunt informati gratia; sicut enim verè & propriè ac perfectè in suo genere, quamvis non ex rigore iustitiae, neque perfectè simpliciter pro culpa satisfaciant, quatenus est offensa Dei. Et idem dicendum est de amicitia hominis, qui nunc iustificatur, cum Deo; cum enim infusione gratiæ moueatur hominis voluntas ad actus pœnitentia iam dictos, inchoatur hominis amicitia cum Deo, per gratiam autem gratum facientem, quatenus gratum efficit hominem Deo, magis perficitur, per remissionem autem iniurie siue offensiæ compleatur; adèò vt in ultimo tantum instanti nature siue signo rationis, in quo intelligitur offensa remitti, dici posse homo perfectè & compleatè Dei amicus. Ad effectum tamen merendi & satisfaciendi pro offensiæ in Deum commissa satis est, hominem esse Dei Filium per gratiam illam à peccatorum soribus ablucem, & amicum Dei quo ad præcipias essentiales amicitiaæ conditions constituentem, quamvis nondum intelligatur ultimum amicitiaæ complementum attulisse, quod in iniuria seu offensiæ remissione consistit; quæ tamè in gratia gratu faciente radicaliter continetur. Et quia iustificatio peccatoris, infusione gratiæ mouentis hominis voluntatem ad actus pœnitentia inchoata, & in effectu constituendi hominem Deo gratum, & eum à peccati labore mundandi magis perfecta, & in iustitiae collatione & remissionis offensiæ complemento consummata vnicum est quasi totale Dei beneficium triplici modo conceptum scilicet vt inchoatum, vt au-

A ctum, & vt perfectum, idèò verè & propriè dicuntur homo gratis à Deo iustificari. Actus enim illi duo pœnitentis, quibus homo peccator Deo satisfacit pro offensiæ in eum commissa, præterquam quod sunt Dei beneficia gratis à Deo collata, neque gratiam aut iustificationem, neque peccati aut offensiæ remissionem promerentur, sed gratiæ infusionem sequuntur gratis à Deo manantem, & peccati maculam abluentem. Declarat autem sacra Synodus Trid. sif. 6. c. 8. idèò gratis nos à Deo iustificari, quia nihil eorum, quæ iustificationem precedent, siue fides siue opera, ipsam iustificationis gratiam promeretur. Deinde pœnitentis actus nullam per se vim habent satisfaciendi Deo pro offensiæ, nisi quatenus informantur diuina gratia & charitate. Cur autem actus illi pœnitentia in iustificatione peccatoris cum infusione gratiæ concurrant, iam supra diximus; quia nimirum Deus gratiam infundens & iustificans non operatur per modum naturæ, sed suauiter agens cum homine libertate donato liberam eius voluntatem mouet efficaciter ad actus pœnitentia, quibus ad effectum gratiæ præcipuum scilicet esse Deo gratum disponitur, & pro culpa seu offensiæ satisfacit in Deum commissa, & præmium simul aeternæ beatitudinis promeretur.

Sed fortasse dices, eadem ratione posse hominem, qui iustificatur, eisdem actibus pœnitentia gratiam aut faltem remissionem offensiæ promereri. Sed nulla ac vana prorsus est illatio ob disparem valde rationem illorum actuum respectu gloriae, & respectu gratiæ aut remissionis offensiæ. Nam prima gratia principium est meriti, & idèò non potest cadere sub meritum. Deinde contradictionem implicat, esse gratiam & ex operibus & meritis acquiri, vt ait Apostolus ad Rom. 7. Si autem gratia, iam non ex operibus, alioquin grata iam non est gratia. Remissio verò peccati vt est offensiæ Dei, ad completam pertinet personæ dignitatem, & iustitiam eius & ad amicitiam cum Deo constituendam; ex quibus tota ratio meriti coram Deo deriuatur: iam autem diximus, actus illos pœnitentia priores esse iustitiae peccatoris, qui iustificatur, & remissio peccati, prout est offensiæ Dei, at gloria posterior est etiam remissio peccati, & quamvis actibus illis pœnitentia homo gloriam mereatur, non tamen eam intelligitur mereri antè iustitiae complementum, id est peccati remissionem, nisi forte inchoatiæ. Quomodo peccati remissio non potest cadere sub meritum, vt scilicet eius meritum inchoatur antè remissionem, & postea consummetur; quia peccati remissio ad ipsum attinet iustitiae complementum, sine quo meritum esse non potest: cum itaque præmii sit quid posterius omnibus ad meritum requisitis. consequens est, vt habita iam offensiæ remissione nullum possit esse meritum ad eam ordinatum. Satisfactione verò ad æquitatem iustitiae constituendam, & ad amicitiam in eundum cum eo, cui debita est, ordinatur; & idèò sufficit in satisfaciente diuina gratia gratum faciens & maculam peccati delens, vt per actus contritionis eadem gratia informatos Deo satisfaciat pro peccato, quatenus est offensiæ in eum commissa, ad obtinendam ab eo remissionem. Ad quorū ampliorem eidem.

QVARTO SCIENDVM EST ad iustificati- Declarat
onem concurrere fidem supernaturalem habi- amplius, &
tam ex gratia & opera, præcepta, puta contriti- probatur
onem, dilectionem, & alia, non ita tamen, vt fi- peccatorum
Deo procul
pa satisfa-
grue

ter cum à gruē mereantur; gratia enim, vt ait Apost. Rom. 3. Deo iustificatur, & tamē suā iustificatio- nē non mereri.

iustificatur per gratiam Dei, & per redēptionem, quæ est in Christo Iesu; quia scilicet nihil eorum, quæ iustificationem præcedunt, sive fides, sive opera ipsa iustificationis gratiam promeretur, vt diffinit Conc. Trident. *sess. 6. c. 8.* sed per fidem dicimus à Deo iustificari; quia fides est humanæ salutis initium, fundamentum & radix omnis iustificationis. sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum eius consortium peruenire, vt eadem Tridentina Synodus ibi declarat: ex operibus verò quædam ad hominis iustificationem concurrunt vt dispositiones ad gratiam; sicut contritio & dilectio, & hæc cum cæteris omnibus ex charitate factis vt consequentia, & conseruantia, & augmentia gratiam à Deo gratia acceptam, vt idem Concilium decernit *cap. 10.* in quo sensu docet esse intelligendum dictum illud Apostoli Iacobi in eius epist. c. 1. *Videtis, quoniam ex operibus iustificatur homo, & non ex fide tantum.* Et illud Apoc. vltimo: *Qui iustus est iustificetur adhuc.* Et illud Eccl. 18. *Ne verearis vsque ad mortem iustificari.*

Quintū considerandum est hominem ante exhibitam actu Deo satisfactionem pro culpa per actus dilectionis & contritionis non intelligi iustum in actu secundo & completo; quia non intelligitur constituisse equalitatem inter se ipsum & Deum: sed in illo tamen priori nature, cùm illi Deus infundit gratiam, vt per hanc illum emundet à macula & moueat ad actus contritionis & dilectionis Dei intelligitur iustus & Deo gratus, quasi incompletè & in actu primo & veluti in fieri: non enim pro illo signo intelligitur, vt exercens actus iustitiae & amicitiae erga Deum, sed vt habens principium sufficiens, scilicet gratiam ad eliciendos, quando necesse fuerit, actus iustitiae & efficaciam habens tunc ad exhibendam actualē satisfactionem Deo pro offensa; quia gratia, prout est in infundi, est auxilium efficaciter mouens ad eliciendos actus dilectionis & contritionis; sed antequam hi actus intelligentur eliciti, Deus intelligitur, vt offensus, nec homo tunc intelligitur esse amicus Dei complete & in actu secundo, sed incompletè tantum & in actu primo. Vnde S.D. in 4. d. 15. q. 1. a. 2. ad 1. ait satisfactionem perducere ad equalitatem amicitiae cum Deo, quia scilicet perducit ad eam in actu secundo & vltimatè completo: charitas enim & pœnitentia, quæ in ratione dispositionis gratiam præcedit, non intelligitur, vt satisfaciens, nisi prout est posterior gratia, sic enim efficit actus amici, quos Deus vt amicus acceptet in recompensationem offensæ: oblata verò satisfactione per actus charitatis & cōtritionis debetur homini de iustitia non gratia, qua tollitur peccatum, vt caufat maculam & vt est malum peccatorum (hanc enim ante prædictos actus vt satisfactorios intelligitur à Deo receperisse) sed hoc ei tantum debetur, ne scilicet amplius exigatur ab eo satisfactione pro offensa iam femeū à Deo remisla. Neque tamen afferendum est hominem per prædictos actus satisfactorios mereri remissionem offensæ, quoniam operationi gratia informatæ dupliciter aliquid debetur ex iustitia: *Vno modo,* ita vt id quod debetur operationi, non sit formaliter factum per eam; & sic operibus bonis ex gratia & charitate precedentibus debetur, vt meritis aeterna vita, tanquam præmium; non enim meritum facit formaliter præmium. *Alio modo* debetur aliquid operationi ex iustitia, ita vt formaliter fiat per ipsam operationem: & respectu huius non habet operatio rationem meritū; quo-

A niam, vt ait S. D. in 1. p. quæst. 62. art. 4. operatio, quæ est factua finis (intellige sufficienter & immediate) non exceditur à virtute finis, atq; ideo non est meritoria finis; inæqualitas autem offensæ per dictos actus pœnitentia reducitur immediate & sufficienter ad æqualitatem, saltem ex acceptatione diuinæ misericordiæ, vt ait S. D. in 4. d. 14. quæst. 1. art. 2. igitur per satisfactionem, nec meremur gratiam, quæ satisfactioni præsupponitur, nec remissionem offensæ quo ad ablationem inæqualitatis; quam satisfactione formaliter efficit, meritum autem non facit formaliter præmium, vt ante diximus. Ex his facile intelligitur dictum D. Thom. *inf. q. 85. a. 2. ad 3. nimirum virtutem pœnitentia expellere peccatum effectuē;* ratio enim illius est, quia pœnitentia ex primaria operantis intentione tendit immediate ad tollendam rationem offensæ recompensando illam formaliter, & faciendo formaliter equalitatem offensæ ex acceptatione Dei, quod charitati minimè conuenit respectu odij, quia charitas ex prima sua intentione non tendit ad destructionem odij Dei in eo subiecto, in quo recipitur, quia Christus Beata Virgo & Angeli actum habent charitatis, qui tamen in eis non tendit ad destructionem odij Dei, & ideo in eis nulli possunt esse actus pœnitentia, vt ait S. D. in 4. d. 14. q. 1. a. 3. qu. 2. quia talis actus per se primò immediate & efficaciter tendit ad tollendam offensam in Deum commissam recompensando illam per modum satisfactionis: in illis autem nulla fuit offensæ contra Deum; igitur pœnitentia per actus suos non meretur offensæ remissionem, quia per se primo & immediate tendit ad eam efficaciter adæquandam, & recompensandam; ac proinde dicitur etiam effectuē peccatum expellere.

Postremo sciendum est meritum non esse actum alicuius determinatae virtutis, quoniam eius ratio non ex obiecto sumitur, à quo virtus & eius actus specificantur; sed ex supposito quod est Deo gratam, & ex electione refert opera sua in obsequium illius; satisfactione verò per se primò tendit ad æqualitatem, quæ est obiectum iustitiae constitutuē.

PRIMA CONCLVSIQ: Homo, cùm à Deo iustificatur, non meretur per actus pœnitentia remissionem peccati, quatenus est malum hominis, aut quatenus est offensæ Dei, sed verè ac propriè gratia iustificatur. Probatur: quia quod datur ex merito, non confertur ex gratia: at Rom. 3. dicimus *Iustificati gratis per gratiam Dei, quæ est in Christo Iesu,* ergo. Conclusionem hanc latè probat Medina in sua conclusione 3. & multò plures probations eius colligi possunt ex Suarezio *disp. 4. scđ. 8. in 2. & 3. diđo.* Priorem tamen partem negat Vasquez *disp. 5. c. vlt.* dicens, iustificationem peccatorum non esse finis meritis, sed eam nos mereri merito congrui.

SECUNDA CONCLVSIQ: Homo per actus pœnitentie consequentes peccati remissionem, quatenus est offensæ Dei, non satisfacit propriè pro peccato, sed tantum pro pena peccati. Hæc est contra Vafq. Prob. Quia secundum propriam sui nominis significatiōnem, & secundum communem loquentium usum, & prout nunc de ea loquimur, caufam important remissionis offensæ sufficientem, ad eam moraliter causandam; igitur, si iam fuerit offensæ remissa, non poterit homo per actus pœnitentiae subsequentes pro ea propriè Deo satisfacere.

TERTIA CONCLVSIQ: Per actus pœnitentie, quatenus ordine naturæ præcedunt gratiam iustificationem,

rem, & prout sunt ex libero arbitrio, licet intelligatur homo satisfactionem inchoare per quoddam intium actus minimè per se sufficiens, non tamen sic propriè dicitur satisfactione etiam imperfectè pro culpa, quatenus est offensa Dei. Prima huius conclusionis pars probatur. Quia contritionis actus ex sui ratione satisfactione est pro culpa, quatenus est offensa Dei, igitur inchoatio contritionis est inchoatio satisfactionis: inchoat autem contrito non solum à divina gratia premoente, sed etiam ab ipso libero arbitrio moto, & seipsum mouente quod tamen non est sufficiens principium vere satisfactionis pro peccato; ergo. Secunda vero pars prob. Quia contrito, prout à libero hominis arbitrio praeceps concepto deriuatur, nullius est omnino valoris ad satisfaciendum; ergo.

QVARTA CONCLVSION. Si consideretur actus contritionis, quatenus est à voluntate à Deo mota per infusionem gratiae, quatenus mouens est prius natura, quan gratum faciat, sic magis propriè dicitur homo per alium contritionis satisfactionem inchoare, & etiam aliquo modo satisfacere. Probat. Quia homo talem actum eliciens non exhibet actum satisfactionis cum omni, quod ei debetur, complemendo, cum adhuc non intelligatur diuina gratia, & charitate formatus, sed offert actum ex sufficientibus in suo ordine causis agentibus procedentem: hæ vero sunt Deus, vt causa supernaturalis per infusionem gratiae mouens (quamvis pro illo signo non intelligatur gratia, vt gratum faciens) & liberum arbitrium à Deo motum; igitur in illo priori natura dici poterit homo satisfactionis satisfactione quasi existente in fieri, & non in facto esse; quia deest ei complementum, seu valor, qui ex gratia, & charitate in posteriori signo informante dependet. Qui tamen quasi radicaliter in infusione gratiae mouentis continetur.

QVINTA CONCLVSION. Per actus penitentia, quatenus ordine naturæ sequitur effectum gratiae gratum facientis, satisfacit homo pro sua culpa mortali, quatenus est offensa Dei, ex imperfecta iustitia. Conclusion hæc est expressa sententia D. Thomæ locis sup. notat. & in p. p. q. 21. a. 4. ad 1. ait: In iustificatione impij appetit iustitia, dum culpas relaxat propter dilectionem, quam tamen ipse misericorditer infudit, sicut de Magdalena legitur Luca 7. Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Quæ verba iuxta sensum nostræ conclusionis ibidem exponit Bannes, Glossæ vero, quas eis adhucit Medina, non solum menti S. Th. sed etiam plano ac formaliter verborum sensu sunt aduersæ, vt hic scitè notauit Alvarez disp. 7. concl. 3. Apud quem lege, si placet, alias eiudem conclusionis probations. Eandem doctrinam S. D. habet in 4. d. 24. q. 1. a. 1. q. 5. & q. 2. a. 1. & 2. & dist. 15. q. 1. a. 2. ad 1. nos satisfacere pro peccato, vt est offensa Dei; & vt auertit à Deo quod etiam affirmat in sent. ad Anibaldum ead. dist. & q.

VLTIMA CONCLVSION. Penitens per eosdem actus, quatenus eodem ordine naturæ consequuntur effectum gratiae gratum facientis, satisfacit ex iustitia perfecta, non simpliciter, sed ex suppositione diuina misericordie gratianis actus illos. Hæc conclusio patet ex dictis in præ. Controv. & præfertim ex 3. Concluf. ibi latè probata, & explicata. Et probatur primò: quia diuina Scriptura & SS. Patres affirmant homini contritionem habenti promitti ex diuina misericordia remissionem offensæ; ergo. probat, conseq. quia si ea contritio est satisfactione æqualis de rigore iustitiae, iam non ex misericordia, sed ex iustitia illi responderet offensæ remissio: Ant. vero prob. ex 1-

A Isa 55. Reuertatur ad Dominum (scilicet per contritionem) & miserebitur eius. & Hier. 31. Populo dicenti, egi penitentiam, &c. respondetur, Dominus misericors miserebitur eius, &c. & Matth. 18. seruo roganti pro venia ait Dominus se ex misericordia debitum dimisisse. Et Luca 15. Quamvis Filius prodigus veniam petierit, dicitur tamen Patrem illius misericordia' motum illi fuisse reconciliatum. Ex Patribus etiam id plures asserunt, & præsertim Aug. in Ench. c. 65. Hier. in epist. 46. & in Michæam cap. 16. Ambrof. lib. 1. de penitentia cap. 4. Chrysostom. ho. 26. in Genesim, & hom. 80. ad populum. Et alij plures quos refert Athanasius in epist. ad Ioannem, qua habetur Tom. 3. Conciliorum ante septimam Synodum. His addi potest Caietanus inf. q. 8. a. 2. Et Ferrarien. 4. contra gent. cap. 5. & Vega libr. 15. in Conc. Trident. cap. 4. Et Marsilius in 4. dist. 10. & alij. Secundò prob. quia penitentia, per quam Deo satisfacimus, pars est iustitiae potentialis, quia Deo non reddit æquale; ergo. Tertiò: quia non possumus Deo reddere cultum æqualem; ergo, neque satisfactionem æqualem. Ant. patet ex Isaia c. 40. dicentes: Ecce gentes quasi stilla fistula, &c. Lybanus non sufficit ad incendendum, & animalia eius non sufficient ad holocaustum, omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram eo. Et confirmat. quia religio, qua redditur Deo cultus, est pars potentialis iustitiae: quia scilicet non reddit Deo cultum æqualem. Conf. vero prob. quoniam, idè non reddimus Deo cultum æqualem; quia dignitas Dei est infinita, quam nostrum cultu non possumus adæquare; sed etiam satisfactione debet infinite dignitati Dei, quæ offensa est, proportionari; quam adæquare non potest dignitas satisfactionis finita; ergo. Et confirmatur ratione Anselmi libr. 1. Cur Deus homo, cap. 21. quoniam offensa mortalis Dei est infinita, vt ante diximus; at nulla puri hominis satisfactione est infinita, cum dignitas illius sumatur ex dignitate satisfactionis; omnis vero dignitas puri hominis Deo satisfactionis sit finita. Tandem prob. eadem concl. quia sequeretur Christi incarnationem non fuisse necessariam ad exhibendam Deo condigiam pro peccatis humanæ naturæ satisfactionem: Nam secundum oppositum sententiam, quilibet purus homo poterat ad æqualitatem satisfacere pro suis offensis: Consequens falsum est; ergo.

Non placet autem ea ratio, quam ceteris omnibus reiectis adducit Vasquez hic disput. 2. cap. 5. ratio reiecta dicens: quia per peccatum contraximus offendam in Deo, & debitum carendi omni auxilio, & sancta cogitatione; quia conuertamus ad Deum; & antequam eliciamus contritionem, qua Deo satisfactionem, accepimus ab illo sanctam cogitationem, & auxilium ad illam eliciendam; idè, antequam satisfactionem, iam gratis esse dimisam partem aliquam nostri delicti, eam scilicet qua carere debebamus omni auxilio; & idè nos Deo non satisfacere ad æqualitatem pro toto debito, sed pro parte illius; Quæ ratio longè minus mihi videtur efficax, quam illi videantur infirmæ omnes aliae rationes ab eo confutatae. Primi: quia non est hic quæstio, an possit homo ad æqualitatem satisfacere pro peccatis, quas meremur propter peccatum: sed, an possit homo satisfacere pro offensa, ratione cuius illi peccata debetur; Debitum autem illud caredi auxilio, & sancta cogitatione, peccata est, non autem culpa; ergo, licet ea ratione probet Vasq. hominem non posse satisfacere pro dicta peccata; non inde tamen ostenditur hominem pro offensa non posse ad æqualitatem satisfacere, cum sint res distinctæ; & vna gratis à Deo

Deo dimissa possit homo pro alia satisfacere. Secundù oblatu gratis auxilio, & exhibita satisfactione ex dono Dei, illa non est æqualis offendæ; quia non est infinita sicut offendæ, & est actus partis potentialis iustitiae; & post illius exhibitionem ex Dei misericordia remittitur offendæ, ut ex Scripturis & Patribus ostensum est; ergo non ob eam solum causam homo satisfacit ad æqualitatem pro offendæ; quia non satisfacit pro debito carendi auxilio, sed etiam quia non satisfacit pro ipsa offendæ; alioquin tenebatur Vasq. docere cum Medina posse hominem ad æqualitatem satisfacere pro offendæ mortali; quia, licet habeat satisfactionem ex gratia, illa tamen est æqualis offendæ. Tertiù, homo existens in gratia non habet debitum carendi auxilio, quo satisfactionem elicit; & tamen contritio & satisfactio, quam elicit homo iustificatus non est æqualis offendæ; quia non est infinita sicut offendæ, & est actus partis potentialis iustitiae; igitur impotensia satisfaciendi pro offendæ mortali, non oritur ex hoc, quod homo debitum habeat carendi tali auxilio, & illud gratis à Deo dimitatur. Et confirmatur; quia nunquam homo contritionem & satisfactionem elicit, nisi iustificatus per gratiam, homo verò sic iustificatus debitum non habet carendi prædicto auxilio, cùm illud iure connaturalitatis gratiæ debatur: Nam quemadmodum per peccatum incurrit debitum carendi tali auxilio, sic etiam debitum incurrit carendi gratia, & ipsa satisfactione & ipsa etiam vita, iuxta illud Thren. 3. Misericordia Domini, quod non consumpti sumus; ergo non est maior ratio, quod satisfactio non sit ad æqualitatem ex eo, quod gratis dimititur primum debitum, quæcum eo, quod gratis dimituntur cætera. Denique probatur: quia homo per peccatum non solum incurrit debitum carendi auxilio sibi intrinseco, quo possit ipse per se satisfacere pro offendæ; sed etiam debitum incurrit, ne alteri conferatur auxilium quo satisfaciat pro illo; sed non obstante, quod hoc debitum, etiam secundum sententiam ipsius Vasquezij sit gratis dimissum, cùm ut ipse ait hic disp. 8. c. 2. humanitas Christi sit, quæ satisficit pro nobis, & illi gratis collatum fuerit auxilium ad sic satisfacendum, tamen satisfactio eius fuit æqualis & superabundans omnem offendam & penam, ut ibidem ait Vasq. ergo, quod Deus gratis dimitat illud debitum per gratuitam auxilij prædicti collationem, non infert purum hominem ad æqualitatem pro offendæ mortali non posse satisfacere.

Argum. & Solutiones. **Cont. i conc.** **Obi Vasq.** **Sol.** **E** **Contra primam Conclusionem** sunt multa argumenta. Vasq. in 1. 2. q. 11. 4. a. 5. disp. 218. quæ, ne limites propositæ controversiæ transeamus, suo loco. diluenda referuamus. Sed non est prætereundum argumētum, quod hic disp. 7. c. 6. prò sua sententia constituit idem auctor ex August. epist. 105. cuius verba sunt. *Sed nec ipsa remissio peccatorum, sine aliquo merito est, si fides hanc impetrat; nego, enim nullum est meritum fidei, qua fide ille dicebat; Deus proprius est mihi peccatori: & descendit iustificatus merito fidelis humiliatus; quoniam qui se humiliat, exaltabitur, &c.* Hæc August. ergo teste Augustino, remissio peccatorum sit ex præcedenti merito fidei. Respon. cum D. Thom. in allegat. artic. 5. ad 1. D. Augustin. libr. 1. retract. cap. 23. seipsum explicat, dicendo, se aliquando in hoc fuisse deceptum, quod creditit, initium fidei esse ex nobis, sed consummationem nobis dari à Deo: *Et ad hunc sensum (inquit S. D.) videtur pertinere, quod fides iustificationem mereatur: sed si supponamus, sicut*

A fidei veritas habet, quod initium fidei sit in nobis à Deo, tam etiam ipse actus fidei consequitur primam gratiam, & ita non potest esse meritorius prime gratiae per fidem; igitur iustificatur homo, non quia credendo mereatur iustificationem, sed quia dum iustificatur, credit, eo quod motus fidei requiritur ad iustificationem impy. Hæc ibi S. D. ex quibus appareret Vasq. haud fideliter Augustinum allegasse, qui declaracionem eius ab Angelico nostro Doctore notatam, & cuiilibet vel mediocriter eruditio Theologo perspectam præteriuit.

Contra secundam conclus. argumentatur **Con. 2. conc.** **dem expositor.** Quia non est de ratione satisfactio Vasq. **et** **Con. 2. conc.** **tionis, ut virtute illius debitum remittatur; ergo. Probatur antecedens: Quoniam in debitibus pecuniariis satisfactio post debiti remissionem exhibetur. Et conf. ac explicatur idem antecedens: **conf.****

Quia satisfactio post debiti remissionem idem dicitur satisfactio; quia ex parte eius, qui illam exhibet, satis videtur factum pro illo debito; ergo, licet per gratiam habituali prius natura intelligatur remissa macula culpæ & offendæ, nihilominus contritio quæ ordine natura consequitur infusionem gratiæ habitualis, dicenda est satisfactio; quia homo, quem pœnitit pœccasse, satis videtur fecisse, ut remitteretur sibi paccatum, & offendæ, nisi iam remissa esset. **Reph. sol.** falsum esse antecedens loquendo de satisfactio ne propriæ dicta & de ea præsertim, quæ Deo exhibetur ab hominè. Ad probationem negatur assumptum; quia debitum non intelligitur remissum, nisi constituta æqualitate iustitiae inter creditorem & debitorem, quæ non est ante debiti solutionem. Deinde negatur etiam consequentia; quoniam offendæ remissio coram Deo non sit, nisi medio actu voluntatis humanæ peccatum summe detestantis & Deum super omnia diligantis, quibus contritio, quæ satisfactio est pro culpa ut est offendæ Dei, constituitur: quam quidem offendam post dictos actus diximus secundum D. Thom. à Deo remitti. **Ad conf.** ea solum probari aut suaderi, talem satisfactio modum esse possibilem, non autem sic esse de facto, & secundum Dei potentiam ordinariam obiam dictam causam; quia scilicet actus illi, quibus medianibus fit offendæ remissio, sunt formaliter ipsa satisfactio.

Contra quartam concl. produci possent argumenta. quibus probat Aluarez suam secundam conclusionem: sed ea probant tantum actus contritionis, antequam informentur gratia gratum faciente, non esse absolute loquendo satisfactio etiam imperfectas: nos autem assertimus, esse satisfactio etiam inchoatas & ut in fieri.

Contra quintam, & sextam concl. sunt argumenta Medinæ & aliorum, quæ referunt & solunt Nugnus & Aluarez locis supra notatis: sed expositis fundamentis facile diluentur.

Sexta Controversia.

An saltem pro culpa veniali possit homo purus. & iustus Deo ad æqualitatem satisfacere?

Divæ sunt in hac Controversia Doctorum **Sententia** **extremæ sententiæ & duæ mediæ.** **Prima ex-Doctorum.** **trema sententia** est Petri à Soto, qui in suo tractat. de Institutione Sacerdot. lect. 18. de Pænitentia hanc sibi primam statuit conclusionem: Venialium etiam peccatorum remissionem diuinæ gratiæ opus esse, & non meritorum vel satisfactionis nostræ, scripturæ & rationi fidei valde conuenit.

nit. Ex quibus verbis apparet, dictum authorem A ^{Signatur} tia culpæ venialis à mortali, quas statuit & ex-
nullum gradum aut modum satisfactionis ad-
mittere in peccatore respectu venialium, atque
ideo non satis fideliter eius sententiam à Suarez.
& Vasq. fuisse relatum. Quod eudentius etiam
eiusdem authoris argumenta declarabunt inferius adducenda.

Secunda sententia in alio extremo posita est Scotti in 4.d.21.q.1. Maiotis & Gabr. Biel. d.16.q.5. &
Dur. eadem d. q.2. & d.21.q.1. dicentium, posse peccato-
rem non solum per vires & auxilium diuinae
gratiae, sed etiam per vires natura plenè sa-
tisfacere pro peccato veniali & ab eo mundari.

Prima sententia media est Suarez. disp. 4. sect. 9.
qui duo dicit. Primum est hominem iustificatum
post simPLICITER & ABSOLUTÆ satisfactione de
condigno pro veniali peccato atque adeò ex iu-
stitia, & non merè gratis illius remissionem
consequi. Secundum est, satisfactionem hanc puræ
creature pro peccato veniali non esse tā exactam
& perfectam, quin satisfactione Christi pro pec-
cato veniali perfectior fuerit, sicut etiam intra
rationem iustitiae eiusque perfectionem; ita
ut satisfactione Christi merito dici possit de ri-
gore iustitiae, non verò puræ creature satisfactione.

Secunda sententia media est Vasquezij disput. 7.
Qui postquam vniuersa fere principia seu funda-
menta, quibus sententia Suarezij nitebatur, ex-
uertit suam quatuor explicit propositionibus.
Prima est. Perfecta & condigna satisfactione ab
homine iusto pro suo peccato veniali potest ex-
hiberi, non tantum quæ sufficiens sit ad delen-
dam maculam offensæ & pœnam, sed etiam talem
quæ licet gratiam supponat, nullam tamen sup-
ponat cōdonationem alicuius debiti peccati ve-
nialis. Secunda propositio. Differt hæc nostra op-
inio à sententia Suarezij; quia ita concedimus
homini iusto pro suo peccato veniali cōdignam
& perfectam satisfactionem, vt ea non indigat
sauore Dei condonantis peccatum, vel aliquid
illius aut acceptantis satisfactionem, sed talis sit,
vt ex natura sua delect maculam & pœnam pe-
ccati venialis. Tertia propositio. Satisfactione
hominis iusti pro suo veniali poccato per-
fecta est, non quia tanti valoris sit contrito aut
charitas, per quam satisfacimus, vt perfecte
conuertat hominem ad Deum tamquam ad vi-
tium finem: peccatum autem veniale non a-
uertat hominem ab ipso, nec quia sit perso-
na iustæ & dignæ Deum, nec quia habeat
promotionem; sed ob eam causam, quod ho-
mo iustus, vel etiam peccator per peccatum ve-
niale ex se consideratum non incurrit debitum
carenti in perpetuum auxilio gratiae, & idē
nulla sit peccatori condonatio, aut gratuia re-
missio alicuius debiti contracti ex veniali, & per
actum contritionis seu dilectionis, quem habet
ex auxilio gratiae Dei absque vlla condonatio-
ne & fauore, sed ex natura ipsius actus à pecca-
to veniali iustificatur. Ultima propositio. Sa-
tisfactione Christi licet sit infinita, & ex hac par-
te vberior & abundanter, quam satisfactio ho-
minis iusti pro suo peccato veniali, tamen cum
istius satisfactione ex auxilio gratiae efficacior sit
ad eluendum maculam peccati venialis, sequitur
non esse perfectiorem satisfactionem Christi,
quam sit satisfactione hominis iusti pro suo pecca-
to veniali in genere satisfactionis ad effectum
deleendi peccatum, & extinguendum debitum il-
lius, licet satisfactione Christi in ratione operatio-
nis & meriti perfectior sit.

Resolutio.

SUPPONENDAE hic primi sunt illæ differen-

^{3 differentie inter peccatum veniale & mortale.}
plicat S. D. in 1. 2. qu. 72. art. 5. & q. 88. art. 1. & ibidem
expositores. Sunt verò tres: vna essentialis & prin-
cipalis, & duæ quasi secundariae ad eam conse-
quentes. Estigitur prima differentia inter pecca-
tum mortale & veniale, quod peccatum mortale
est cum auersione à Deo vltimo fine & cum
conuersione ad creaturam vt ad vltimum finem,
& ideo vitam gratiae tollit ab anima & homi-
nem Deo constituit inimicum: peccatum autem
veniale nec à Deo auertit, nec vltimum finem in
creatura constituit, nec vitam gratiae aut homini cum Deo amicitiam destruit. Sic enim ait S. D. in allegato a. 5. Quando anima deordi-
natur per peccatum usque ad auersionem ab vltimo fine,
scilicet Deo, cui vniuersus per charitatem, tunc est
peccatum mortale; quando verò fit declinatio circa à
uersionem à Deo, tunc est peccatum veniale: sicut enim
in corporibus deordinatio mortis, qua est circa re-
motionem principij vitae, est irreparabilis secundum
naturam; in ordinatio autem egritudinis reparari po-
test propter id, quod saluatur principium vite: simili-
ter est in ipsis, quae pertinent ad animam: Nam in specu-
latiis, qui errat circa principia imperficiens est: qui
autem errat, saluatur principium, per ipsa principia reno-
vare potest. Et similiter in operatiis, qui peccando au-
erterit ab vltimo fine, quantum est ex natura pecca-
ti, habet lapsum irreparabilem, & idē dicitur peccare
mortali, aeternaliter puniendus, qui verò peccat circa
auersionem à Deo, ex ipsa ratione peccati reparabili-
tate deordinatur, quia saluatur principium; & idē
dicitur peccare venialiter, quia scilicet non ita peccat,
vt mereatur interminabilem pœnam. Hæc ibi S.
Doct. quod idem repetit in quest. 88. art. 1. supr. no-
tato.

SECUNDA differentia est, quod peccatum
mortale, propriè & simPLICITER loquendo, est
contra legem; quia scilicet est contra finem in-
tentum à legi, & ab eo simPLICITER ac ABSOLUTÆ
discordat: peccatum autem veniale est præter le-
gem; non quia contra nullam sit legem, sed quia
non est simPLICITER contra finem legis, qui est di-
læctio Dei & proximi, sed tantum secundum
quid. Hanc differentiam constituit S. D. in d. 1. &
q. 88. a. 1. ad 1. quam ibi subtiliter explicat Caetanus.
Eandem etiam differentiam assignat Magis-
ter in 2. distin. 55. & S. D. in eodem lib. d. 42. q. 1.

TERTIA differentia est, quod mortale pecca-
tum dicitur peccatum secundum perfectam ra-
tionem peccati ab Augustino traditum: pecca-
tum autem veniale dicitur peccatum secundum
imperfectam rationem peccati & in ordine ad
mortale; sicut accidentis dicitur ens in ordine ad
substantiam secundum imperfectam rationem
entis, vt ait S. D. in allegato art. 1. ad 1. dicens, pecca-
ti diuisionem in veniale & mortale non esse
diuisionem generis in species, quæ æqualiter
participant rationem generis, sed analogi in ea,
de quibus prædicatur secundum prius & pos-
terius; & idē peccatum veniale comparatione
mortalis non est peccatum, nisi secundum quid,
licet in sacris litteris dicatur absolute peccatum.
Ecl. 7. Non est homo, qui non peccet, & 1. Ioam. 1. Si di-
xerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos se-
ducimus, & veritas in nobis non est: si confiteamur pecca-
ti a nostra, fidelis est, & iustus vt remittat nobis pecca-
tus nostra &c. De qua re legendus est Caet. in ex-
posito d. 1. & ibid. Barth. Med. & in alleg. q. 72. a. 5. His addi posset differentia secundum rea-
tum, de qua S. D. agit in eod. art. 5. & ibid. Exposi-
tores. Sed hæc ad præsentem difficultatem, de
qua disputamus, minimè pertinet.

Secun-

Post partum hominem iustum Deo pro suo peccato veniale condigne faciatur. Secundum scindum est principium illud: *Grauitas offendere ex dignitate sumitur persone*, in quam peccatur, valor autem satisfactionis ex satisfactionis accipitur persona dignitate, verum esse propriè ac simpliciter in ea satisfactione, quæ Deo fit ex toto rigore iustitiae, cui proportio conuenit aequalitatis exacta; cuius conditiones in tertia satisfactione: Controu. declarauimus: in alijs vero satisfactionibus, quæ sunt inter hominem & hominem, etiam si ex toto rigore iustitiae, aut etiam in ijs, quæ Deo sunt ab homine, non tamen ex toto rigore iustitiae, principium illud quo ad secundam eius partem non est absolutè necessarium, ut patet ex ijs, quæ diximus de satisfactione condigna, non absolutè sed ex suppositione diuinæ gratiæ, in quarta & quinta Controu. Quod etiam probatur in re proposita. Quoniam actus contritionis ex diuina gratia & charitate procedens, præterquam quod est operatio Filii Dei per adoptionem, cuius dignitas naturalem omnem & politicam personæ dignitatem excedit, Deum etiam attingit modo nobilissimo, cum ad eum ut summè dilectum terminetur, prout in se est, licet ex imperfecta & obscura viatoris de Deo cognitione procedat: è contra vero peccatum veniale Deum non offendit secundum se, cum nullum inserat ei secundum eius intrinseca bona documentum, neque simpliciter & absolute sit offensa, sed tantum secundum quid & secundum quandam analogiam ad mortale, ut ante diximus; quia peccantem non avertit a Deo ut ultimo fine; Leuiores autem offensiones, & illæ præsertim quæ personam offensam non attingunt secundum se, licet personam recipiant infinitæ dignitatis, longe minorem habent malitia quantitatem, quæ sit dignitas seu valor contritionis ex gratia & charitate Dei super omnia dilecti promanantis, & actus humiliationis filij per Dei adoptionem Deo se per actus pœnitentiae summittentis. Contra hæc vero sic explicata non militant argumenta, quæ Vafq. obicit Suar. principium illud non ita restricte sed vniuersalius assumenti.

Tertiæ considerandum est, satisfactionem quam iustus offert Deo pro culpa veniali, hoc ipso acceptabilem Deo reddi, quod exhibetur à persona diuina nature consorte, Dei Filio per adoptionem & eius amico per actus fertudæ charitatis ac profundæ humilitatis; adeo ut satisfactione iusti pro veniali, ut sit æqualis offensa, nulla Dei superaddita egeat acceptance, sed Deus gratiam & charitatem peccatori conserens ante hoc veniale commisum gratis dat ei semen & radicem valoris in quemlibet actum satisfactionis pro venialibus deriuandi, quæ post acceptam gratiam fuerint ab eo commissa. Sic enim ex diuina misericordia, non merè extrinsecus acceptante, sed per insusam gratiam & charitatem gratificante, & acceptabilem seu potius acceptum opus reddente, satisfactione illa dicitur accepta.

Vtimum notandum est, Christi satisfactionem propriè, simpliciter & catholicè loquendo, perfectiore esse quacunque puri hominis satisfactione possibili tam pro mortali peccato, quam pro veniali, ut expressè docet hic S. Th. ad 2. dicens, Christi satisfactionem infinitam efficaciam habuisse, eo quod esset actio Dei & hominis, & imperfectum omne presupponere aliquid perfectum, à quo sufficitur; & ideo omnem puri hominis satisfactionem efficaciam habere à satisfactione Christi. Quod etiam ut dogma fidei contra Lutheranam hæretum sacra Synodus Tridentina

A tina definiuit, *eff. 14. c. 8.* dicens: *Neque vero ita nostra conc. Trid.* *Scriptura est satisfactio hoc, quam pro peccatis nostris exsollemus*, ut non sit per Christum Iesum, nā qui ex nobis, tanquam ex nube nihil possumus, eo cooperante, qui nos confortat, omnia possumus. Ita non habet homo, unde gloriatur, sed omnis gloriatio nostra in Christo est, in quo vivimus, in quo meremur, in quo satisfacimus facientes fructus dignos pœnitentie, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur à Patre. Quamvis igitur necessarij sint adultis actus fidei, spei, charitatis, humilitatis, pœnitentie &c. ex diuinæ gratiæ favore promanantes, ut eis Christi satisfactione iuxta dictorum operum modum applicetur, tota tamen eorum virtus ex Christi meritis & satisfactione deriuatur. Et quemadmodum Solis virtus vniuersalis ad animalis generationem medium particularis agentis actu concurrens longè perfectiore habet operationem ad illud animal producendum, quam sit actio proximi generantis, sic & Christi satisfactione suæ perfectionis infinitate quamlibet puri hominis satisfactionem excedit, eo quod ex ea tanquam ex vniuersali principio vim habeat satisfactioni puri hominis operatio. Minus itaque pie, ne dicam, parum catholicè, docet Vafquez puri hominis iusti satisfactionem pro suo peccato ve- *Vafquezij* *lapus* niali perfectiore esse, & efficaciorem in genere satisfactionis ad effectum delendi peccatum, & extinguendi debitum illius, quæ sit Christi Domini satisfactione, licet hæc sit in ratione operationis & meriti perfectior.

PRIMA CONCLUSIO: Non potest homo ex *conclusiones* suis naturalibus satisfacere pro peccatis suis veni- *deductæ, &* *probatae.*

Probatur primo: quia scriptura diuina venialium remissionem refert ad speciale Dei beneficium, & orationem Christi: iuxta illud *Psalm. 31. Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum, quem locum Glossa exponit etiam de venialibus.* Idem significatur in *1. Ioann. 1. cum 1. Ioann. 1.*

Dicitur: *Fidelis est & iustus (scilicet Deus.) ut remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate.* Et cap. 2. *Aduocatum habemus apud Patrem Iesum Christum iustum, & ipse propitiatio est pro peccatis nostris, &c.* Quæ loca

*Augustinus in tractat. 1. & Concilium Milleuitanum, c. 6. 7. & 8. Et Concilium Tridentinum *eff. ut. 6. cap. 11.* exponunt de peccatis venialibus iusto-*

rum. Secundo ratione probatur: quia venialium remissio conductus ad beatitudinem; ergo est opus gratiæ. Probatur illatio: quia Concilium *Conc. Milleuitanum & Arauxicanum definit opus ef-*

fe gratis id omne, per quod perducimur ad beatitudinem; de qua re videndum est Caiet. infra q. Caiet.

87.4.4. **SECUNDA CONCLUSIO: Purus homo iustus, ex virtute gratiæ potest pro suo peccato veniali satisfa-**

tere. Hæc patet ex dictis, & probatur amplius, *primò ex D. Tho. inf. quest. 37. art. 2. & 3. dicente, s. Thom.*

peccatum veniale tolli per actum pœnitentiae, qui est satisfactione; quod autem sit hæc satis-

factione æqualis offensa veniali probatur: quo-

niam ille satisfacit ad æqualitatem; qui illi quem offendit aliquid offert, quod ei magis placeat

quam displicerit offensa; at iustus per se a-

ctum charitatis & pœnitentiae offerens Deo, of-

ferit aliquid illi quod ei magis placeat, quam dis-

plicerit venialis offensa; ergo. Maior est D.

Thom. inf. q. 48. art. 2. Minor vero probatur: quia

venialis offensa Deo displicet, quasi secundum

quid: quia subiectum cui inest non reddit Deo

simpliciter offensum; actus vero charitatis &

Deo simpliciter placet, cum illi

Secundum se totum simpliciter & absolutè placat, nec possit esse nisi in subiecto, quod Deo simpliciter placeat. Et manifestatur hoc: quoniam actus mortalis odij, vel impenitentiae Deo displicet, plusquam veniale peccatum; sed actus charitatis vel pœnitentia Deo tantum placet, quatum illi displicet actus mortalis odij vel impenitentiae; ergo plus Deo placet, quam displicet illi veniale peccatum. Minor probatur; quia Deo tantum placet actus aliquis bonus, quantum illi displicet actus oppositus; ergo Deo tantum placet actus charitatis & pœnitentiae, quantum displicet illi actus contrarius & mortalis odij vel impenitentiae. Secundum probatur conclusio: quia venialis offensa non est infinita; igitur homo iustus pro illa reddere potest aequale. Consequentia patet: quia non apparet cur homo iustus ex gratia Dei reddere Deo non possit bonum limitatum & finitum, quod adaequetur offensa veniali & finita. Antecedens vero probatur; quia licet venialis offensa sit contra personam infinitam, non tamen attingit illam, quantum est attingibilis & offendibilis: Cum nec etiam secundum affectum auferat ab illo rationem ultimi finis, sicut auferat mortalis offensa ex ijs autem, quæ supra diximus, satis constat solum obiectum infinitum suum actui, quo attingitur, quantum attingibilis est, infinitatem communicare.

TERTIA CONCLUSIO: Non potest homo iustificatus simpliciter & absolutè loquendo, satisfacere, de condigno pro suo veniali peccato, sed ex suppositione tantum diuinae gratiae considerare, prout se tener ex parte satisfacientis. Hæc patet ex ijs quæ diximus in quarta Controversia cum Caietano, & Soto de satisfactione puri hominis pro totius humani generis offensis.

QUARTA CONCLUSIO: Christi satisfactio est infinite perfectior & efficacior, quam sit satisfactio hominis iusti pro suo peccato veniali in genere satisfactio, nisi ad effectum delendi peccatum, & extinguendi debitum illius. Hæc est contra Vasq. & patet ex littera S. Thom. & ex definitione Concilij supra notata. Et probatur ad hominem. Quia Christi satisfactio in ratione operationis & meriti perfectior est satisfactio puri hominis, vt ait Vasq. ergo etiam in ratione satisfactio perfectior & efficacior est ad venialis peccati maculam eluentam. Probatur consequentia: Quia sicut operatio Christi vt meritum est, virtutem habet & sufficientiam vniuersalem singulis per sacramenta & operationes applicandam, & nihilominus perfectius & efficacius est merito puri hominis ad mercedem illi promissam obtinendam, sic eadem operatio Christi vt satisfactio, vim habet & sufficientiam vniuersalem eisdem modis hominibus applicandam; ergo si perfectior & efficacior est Christi satisfactio vt operatio & meritum, quam puri hominis satisfactio pro peccato veniali, perfectior erit & efficacior vt satisfactio est, quam sit puri hominis satisfactio pro veniali. Et confirmatur primò: Quia causa prima & vniuersalis vehementius influit, quam secunda & particularis; ergo. Secundò: Quia Christi satisfactio vt satisfactio est, perfectior est quam satisfactio puri hominis pro sua culpa mortali; ergo etiam perfectior erit satisfactio puri hominis pro culpa veniali. Tertiò confirmatur: Quia Christi satisfactio vt satisfactio est, totum habet iustitiae rigorem, quem non habet puri hominis satisfactio pro veniali.

argumenta **CONTRA secundam conclus. quoad eius prior**

A rem partem argumentatur Petrus de Soto. Primum: quia S. D. oppositum docet in. q. 87. a. 4. Responso: verba D. Tho. esse; Remissio culpæ cuiuscunquam non quoniam fit, nisi per virtutem gratia, quia, vt Apostolus dicit Rom. 4. ad gratiam Dei pertinet, quod Deus alicui non imputet peccatum, quod glossa ibi exponit de veniali. Quibus verbis S. D. affirmat remissionem peccati venialis virtute gratiae, non tamen negat hominem iustum per actus charitatis ex gratia procedentes satisfacere Deo pro culpa sua veniali.

Secundò in oratione Dominica de quotidianis obiectis: maximè peccatis (vt Patres exponunt) dicimus, *Dimitte nobis debita nostra*: vbi duo sunt opposita sententiam confirmantia. Primum, quod oramus vt dimittantur; oratio vero cum innatur diuinae gratiae, excludit merita omnia, vt affirmant Patres antiquiores & Concilia contra Pelagium congregata. Secundum est, verbum remissionis; quia debitum quod remittitur, non solvit. Nam Matth. 18. dicitur, *Omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me*: rogauerat autem cum non esset solvendo; igitur vera fides & orans Deum, & vtens verbo remissionis confitetur ex gratia remitti peccata venialia. Respondet ex sol. his omnibus Soto concessis nihil sequi contra nostram conclusionem. Non enim affirmit Conclusio, hominem iustum per actus charitatis mereri remissionem venialium, neque negat illa ex gratia dimitti, sed tantum ait hominem iustum posse pro eis Deo satisfacere. Sed quoniam actus pro venialibus satisfactorius elici non potest absque auxilio diuinae gratiae, ideo in oratione Dominica, illud à Deo postulamus dicentes, *Dimitte nobis, &c.* Deinde, quod nos agimus auxilio diuinae gratiae, dicitur Deus prius & magis operari, iuxta illud Apost. ad Philip. 2. *Dens est enim, qui operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate.* Deinde facta per gratiam à nobis satisfactio, qua peccatum expellitur, vt est malum hominis, dimittitur à Deo, quatenus est offensa.

Tertiò Augustinus tradit. so. super Ioann. in verba obiecti illa Christi: *Qui lotus est, non indiget, nisi vt pedes lauet, idem confirmat.* Et de peccatis venialibus intelligens illud i. 10. i. *Si confiteamur peccata nostra, fideli, & iustus est vt dimittat, asserit Christum esse, qui ab his peccatis nos abluit, sicut tunc dignatus est pedes lauare discipulorum.* Et in Enchir. ad Laurentium satisfacere dicit orationem hanc fidem pro quotidianis, Ieuibusque peccatis, sed notum est, quomodo verbum satisfaciendi sumat, nimis pro obtinere remissio nem. Respondet primò, verba Augustini sensum sol. illum admittere, secundum quem verba Dominica orationis diximus esse intelligenda. Secundò dico, nomen satisfactionis, quod ex Enchiridio refertur, secundum proprietatem suæ significationis esse sumendum. Tertiò dico, nullam esse argumenti consequentiam; quia Deus animam iulit ab illis venialibus culpis emundat, pro quibus feruido charitatis actu satisfecit.

Quartò, Peccatum veniale nonnullam habet obiecti separationem à Deo, quamquam non perfectam, nec æterna damnatione dignam: At pro offensa in Deum commissa, quamvis leuissima, nihil in nobis est, quod offerre aut quo conuerit ad Deum, vel tantillum ab eo auersi possimus; ergo. Probatur minor; quoniam hæc omnia diuinae gratiae opera sunt, sicut & bona omnia alia ad salutem conducentia. Respondet primò: Peccatum veniale nullam efficere separationem, aut aufercionem à Deo: Secundò dico, remissionem culpe venialis habitam media satisfactione pœnitentis effectum esse diuinae gratiae; quia ius

stus per actus ex gratia & charitate gratis à Deo A
collato pro venialibus satisfacit.

Obiect. 2. Contra eandem Concl. produci possunt etiam hæc argumenta. *Primum:* quia sequeretur, quod virtus qua mediante iustus Deo pro venialibus satisfacit, sit pars subiectiva & perfecta iustitiae. Probatur consequentia: quia potest homo iustus pro venialibus ad æqualitatem satisfacere; quamvis non de toto rigore iustitiae. *Respondeatur* nullam esse conseq. Ad cuius probacionem dico, pœnitentiam qua iustus homo pro venialibus satisfacit, per se primò respicere offensam mortalem, pro qua non potest purus homo æquale Deo reddere: & licet pro veniali reddat æquale, non reddit illud ex proprijs omnino; vt scilicet non habeantur ex gratia offensi, nec sub eius dominio maneant, nec sint ei debita alijs iustitia titulis, sicut soluere decimas ad æqualitatem non est actus alicuius speciei perfectæ iustitiae; quia religio, cuius ea solutio actus est, per se primò respicit cultum Dei, qui non potest adæquari infinita eius maiestati; & quamvis secundariò respiciat decimalum solutionem, qua reddit æquale; id tamen quod redditur manet sub dominio Dei, & potest esse debitum alijs iustitia titulis, vt gratitudinis, &c.

Obiect. 2. *Secundum* arg. est: quia si satisfactione pro veniali est ad æqualitatem; ergo Deus offensus non potest de iustitia maiorem ab eo petere satisfactionem, neque illa exhibita poterit non remittere offensam. Patet consequentia: quia iam facta est æqualitas. *Resp.* Deum dupliger posse considerari. *Primum*, vt supremus Dominus & vt benefactor. *Secundum* vt iustus iudex. Si primo modo consideretur, potest Deus petere pro omni debito, quod illi debetur ab homine recompensationem maiorem, quam sit satisfactione æqualis exhibita pro veniali; & post eam exhibitam poterit vt supremus Dominus hominem pro offensa illa veniali in eternum punire; sicut etiam, vt offensus culpa mortali, maiorem ab homine potest exigere satisfactionem, quam sit ea satisfactione, quam illi exhibet homo per pœnitentiam: nam cum illa sit insufficiens, quod ea exhibita remittatur offensa mortalis, nouum est Dei beneficium. Si vero secundo modo consideretur, scilicet vt iustus iudex offensus peccato veniali, & puniens ad æqualitatem pro illo non potest non iudicare satisfactionem, quam exhibet iustus pro veniali per contritionem vel actus charitatis esse æqualem illi. Atque ideo illa exhibita sic consideratus non potest non condonare veniale offensam. Et quia talis offensa ex se non priuat gratia, per quam elicetur prædicta satisfactione; & ipsi gratia titulo connaturalitatis debetur auxilium ad eliciendos actus, quibus iustus æqualiter satisfecit pro veniali: ideo verè ac propriè dicitur peccatum veniale ex se esse remissibile, ideo non tollere principium intrinsecum, per quod potest remitti & elici satisfactione æqualis pro illo, in quo distinguitur à mortali; vt patet in materia de peccatis. Sed tamen: quia ad huc omnia supponitur gratuita collatio gratiae, auxiliorum & satisfactionis, qua remittitur venialis offensa: ideo recte petimus in Oratione Dominica, vt dimittat nobis Deus debita venalia; quia per hoc à Deo postulamus, vt det nobis satisfacere pro illis; & ideo, licet satisfactione sit æqualis offensæ; quia tamen supponit gratia, non est de rigore iustitiae, sicut satisfactione Christi, sed solum condigna est & æqualis, vt patet ex his, quæ diximus in precedenti Controversia.

Contra Tertiā concl. produci possunt argumenta Suarezij pro primo suo dicto, sed ea non probant purum hominem iustificatum posse implicititer & absolute satisfacere de condigno pro veniali peccato, sed tantum ex suppositione diuina gratiae, prout se tener ex parte satisfacientis, vt ait nostra Conclusio. Argumentum autem, quod contra suum dictum assert & soluit Suarez, quod etiam militat contra nostram conclusionem, ex dictis facile soluitur.

Contra Quartā concl. argumentatur *cōtr. 4. cōcl. Vasq. Primo* Homo iustus per satisfactionem *obiect. 2.* redditur formaliter magis iustus & amicus, atq; *querij.* à peccato veniali reconciliatus: per satisfactionem autem Christi non potest formaliter iustus aut magis iustus constitui, neque reconciliatus à peccato, sed per eam tantum Christus nobis mereri potuit condigne auxilia gratiae ad satisfacendum; ergo si semel conceditur, hominem iustum pro suo peccato veniali dignè & perfectè satisfacere, non debet dici satisfactione Christi perfectior quam propria. *Resp.* nullam esse consequentiam; quia licet homo iustus actu satisfactionis redditur formaliter magis iustus ac magis amicus, & à veniali reconciliatus, hunc tamē effectum non habet in homine iusto satisfactione, nisi in virtute satisfactionis Christi actu illo satisfactionis applicata, vt ait S. Doct. ad secundā, & Sanctæ Synodus loco notata. Confutabitur hoc argumentum eidem ex ijs, quæ dicentur in sequenti Controu.

Secundū. Christi satisfactione non est dicenda *obiect. 2.* perfectior ex eo, quod Christus satisfecerit ex proprijs, homo autem iustus pro suo veniali satisfecerit ex acceptis, nec quia Christus satisfecerit ex ijs, quæ ipse alio titulo non debebat, aut debere poterat, homo autem ex alijs debitibus aut quæ alio titulo ab eo poterant exigere; ergo. Antecedens quo ad utramque partem probat in sua *disputatione octava.* *Resp.* falsum esse antecedens *sol.* quo ad utramque partem. Cuius probationes in *tertia Controu.* confutauimus. Reliqua huius Authoris argumenta, aut ex dictis facile diluuntur, aut militant contra socium eius Suarezium, cui quædam etiam imponit eius intentioni contraria.

SEPTIMA CONTROVERSIA.

An purus Homo, vt Christi membrum posse condigne Deo satisfacere pro peccato suo?

*V*asq. *disp. 10. c. 7.* dicit quatuor. *Primum* est: *sementie Doctorum.* Si quædā sit de opere proximè à nobis elicito, dicendum est eodem modo sūisse sufficiens & perfectum ad merendum & satisfacendum, prout est procedens ex gratia communicata nobis per Christum, & innitens meritis Christi, ac si processisset ab eadem gratia ex sola Dei voluntate, & non intuitu meritorum Christi donata, neque quidquam amplius dignitatis habuisse. *E* *Secundum* est. Sicut satisfactione nostra pro nostro peccato mortali non fuit perfecta & ex rigore, etiam quatenus procedit ex gratia Dei, ita neque perfecta est aut ex rigore, quatenus innititur meritis Christi. *Tertiū* est. Cum meritū iustorum ad vitam æternā, & satisfactione eorum pro pena temporali relicta pro satisfactione sit perfecta & ex rigore, quia est cōdigna & omnino æqualis, hic rigor iustitiae ea solū ratione, est tribuēd' meritis Christi, quatenus ex illis habuimus gratia ad satisfactionem; qui sāne eodem modo ex rigore &

perfectè mereremur & satisfaceremus, si eandem perfectè meritis Christi accepissimus. Ultimum est. Si sermo sit de ipso opere proximè à Christo elicto, dicendum est per illud nos satisfecisse Patri perfectissimè & ex rigore, sicut ipse Christus satisfecit, eo quod nobis tamquam membris Christi capitis cædem ipsius actiones tribuantur, sicut etiam ipsi tribuuntur nostræ secundum regulam Ticonij. Quam sententiam multis corroborat argumentis idem Author in 1. 2. q. 114. a. 3. disp. 214. c. 7.

Suar.

Suar. disp. 4. sect. ultima dicit quatuor. Primum est. Homo dicitur satisfacere, ut membrū Christi, non quia illi imputetur satisfactio Christi, sed quia reuera ipse satisfacit per gratiam propter Christum acceptam, quam videlicet Christus influit tamquam caput in membra: & preterea, quia puri hominis satisfactio in Christi meritis & satisfactione fundatur. Secundum est. Dicitur nostra satisfactio fundari in Christi meritis & satisfactione, non solum quia fundatur in gratia habituali propter Christum data, sed etiam quia ipsam etiam auxilia ad satisfactum propter Christum dantur; tūm etiā quia nostra opera propter Christi iustitiam ex diuina promissione acceptantur, tūm denique quia, si quid valoris & dignitatis deest in nostra satisfactione, totum id suppletur & compensatur ex coniunctione ad satisfactionē Christi. Ut enim idem Expositor ait infra disput. 41. sect. 3. probabile est, nunc opera iustorum, qui sunt membra Christi, referri ad maius præmium, quam de se postularent. Tertium est. Videlicet mihi propriè loquendo & exclusis metaphoris passiū (vt ita dicam) rectè posse nos, ut Christi membra iustificari, nobis remitti peccatum, nostras dispositiones vel satisfactiones acceptari ex perfecta, & rigorosa iustitia; quia scilicet Christus ex perfecta iustitia meruit illa omnia, & pro nobis perfectè satisfecit, vt nobis peccata ex perfecta iustitia remitterentur, ex perfecta (in qua) iustitia ipsi debita, non nobis. Ultimum est: Rectè dici non potest actiū nos ut Christi membra verè & propriè satisfacere de rigore iustitiae, præsertim pro mortalibus peccatis, quia Christus ut caput non influit in sua membra virtute ad satisfaciendum perfectissimo modo sibi proprio sed alio inferiore.

Caiet.

Caietanus hic in solutione dubij 4. dicit duo. Primum Christus Dominus duplicitè causat satisfactionem nostram: primum ut causans charitatem & gratiam in nobis, qua satisfactione nostra acceptatur: secundo ut satisfactor perfectè pro peccatis totius Mundi: & ex hoc satisfactione mea habet ex duobus capitibus efficaciam, primum ex charitate in me, qua fit & est Deo accepta: secundò ex hoc quod innititur satisfactioni Christi: & neutro modo satisfactione mea est satisfaciens simpliciter, sed secundum acceptationem; quia charitas se tenet ex parte Dei acceptantis, & communicatio satisfactionis Christi misericorditer mihi fit, non transferendo æqualitatem simpliciter in meam satisfactionem, sed plus & minus participantem Christi satisfactionem constituendo. Secundum est: Quia ex Christo capite & nobis membris constituitur una persona mystica, id est satisfactione mea coniuncta satisfactioni Christi fit æqualis simpliciter, ut est satisfactione mystica persona, immo & quandoque super excedit. Suam hanc opinionem latius explicat in opusculo Tomo 3. træt. 10. c. 9. Eadem sententiam sequitur Sotus in 4. disp. 19. q. 1. a. 2. Concl. 3. & Holius Card. in Confess. cath. cap. 73. Et eam ex-

A plicat & tuetur Medina super art. dubitatione ultima.

Huius arduæ Controversiæ definitio, quæ multas aliunde, petitas secum trahit difficultates, magnam afferet lucem ad nostrorum operū valorem, & passionis Dominicæ fructum intelligentem, & ad Catholicæ fidei doctrinam, & confessionem ab hæresi Lutherana distinguendam.

CONSIDERANDVM est igitur PRIMO ex Ecclesiast. D. Th. infra q. 8. a. 1. & Cai. in opus. supra notæ vnu corpore, totam Ecclesiam dici & esse vnum corpus mysticum, cuius caput est Christus, fideles autem in gratia constituti via sunt membra. Quenadmodum enim in corpore naturali multa sunt membra, quorum vita connexio virtus motus & regimen in agendo dependet à capite propter spirituum perfectionem & sensituum ac motuum facultatem ibi dominantem, ita in Ecclesiast.

corpore mystico multa via sunt membra, quorum vita spiritualis, scilicet gratia, connexio in charitate & vitales operationes scilicet merita & satisfactiones coram Deo ex uno capite Christo vita spiritualis, id est gratia plenitudinem habente derivantur, vt ait diuina scriptura Ioh. 1. Vidimus gloriam eius gloriam quasi Unigeniti à Patre, plenum gratiae, & veritatis. Et paucis impositis adit, Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia; quia lex per Moysen data est, gratia, & veritas per Iesum Christum facta est. Metaphoram hanc in mystici corporis Ecclesie ex naturali corpore desumptam D. Apost. in suis Epistolis non semel expressit. Nam ad Rom. 12. c. sic loquitur. Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habem, ita multi vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Eadem similitudinem latè ac eleganter prosequitur idem Apostolus in 1. ad Cor. 12. cap. Sicut enim (inquit) corpus vnum est, & membra habet multa, omnia autem membra corporis, cum sunt multa, vnum tamen corpus sunt, ita & Christus, &c. Et ad Ephes. 4. Veritatem autem facientes in charitate crecamus in illo per omnia, quæ est caput Christus, ex quo totum corpus compactum, & connexum per omnem iuncturam subministrations secundam operationem in mesuram cuiuscumque membra augmentum corporis facit in adiunctionem sui in charitate. Quorum verborum expositio videtur est in commentario S. Th. Deinde ad Coloss. 2. ait: Et estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus, & potestatis, in quo, & circumscis est circumcisio non manu facta in expoliatione corporis carnis, sed in circumcisione Christi sepulti ei in baptismo, in quo & resurrexit per fidem operationis Dei, qui suscitavit illum à mortuis. Habet autem Christus Ecclesie caput duplicitem instruendi modum in membra, scilicet moralis & phys. vt enim ait S. D. in allegato art. ad 1. Dare

gratiam aut spiritum sanctum conuenit Christo secundum quod Deus autoritatim, sed instrumento alter conuenit etiam ei, secundum quod homo, quatenus scilicet eius humanitas instrumentum fuit divinitatis eius, & ita (inquit) actiones ipsius ex virtute diuinitatis suerunt nobis salutifera, ut poterat gratiam in nobis causantes, & per meritum, & per efficientiam quandam. Quorum verborum sensum & veritatem explicat & tuetur Aluar. eruditus in sua disp. 38. Ex dictis sequitur, longè maiorem habere similitudinem ad corpus naturale corpus Ecclesie mysticum, quam corpus politicum, quod ex ciuiis & rectori vel Principe ciuitatis aut reipublicæ constituitur; nullum enim habet rector aut Princeps physicum in ciues influxum, sed solum mora-

moralem, ab huius nemp̄ Christi capit̄ inslu-
xu vald̄ diuersum: nec tanta colligat̄ione ciues
sibi tāquam capiti, aut eos inter se connectit vt
membra, quāta Christus Dominus fideles suos
per gratiam & charitatem tam sibi tāquam capi-
ti, quam inter se tanquam vnius capitis & cor-
poris membra connectit, vt amplius etiā ex di-
cendis apparebit.

SECUNDО Notand. est, ex Christo vt mysti-
co corporis Ecclesiae capite duplicit̄e aliquid
ad membra deriuari. Uno modo per modum par-
ticipationis media causalitate morali & effecti-
væ: Alio modo per modum vnonis attributionis
& denominationis.

Duomodo ex Christo capite aliquid in membra deriuatur per modum participationis.

Priorem modum hic br̄euter explicat. Caieta-
nu dicēs, satisfactionem nostram duplicit̄e à Christo Domino causari: primò vt à causante
in nobis charitatem & gratiam, qua satisfactio-
nostra Deo grata redditur & acceptatur. Secun-
dò vt à satisfactore perfecto pro peccatis huma-
ni generis, quo fit vt puri hominis satisfactio ex
duobus capitibus habeat efficaciam, scilicet ex
charitate per Christum in homine recepta, qua
satisfactio Deo fit grata & accepta: secundò ex
hoc, quod innititur satisfactioni Christi, vt ait
S. D. in textu: neutro tamen modo sufficiens est
simpliciter puri hominis satisfactio, sed secun-
dum acceptationem tātum; quia gratia & chari-
tas gratis à Deo collata se tenet ex parte Dei, cui
fit satisfactio, & communicatio satisfactionis
Christi fit homini puro vt eius membro miseri-
corditer, non tamen secundum totam eius virtu-
tem seu valorem, sed secundum aliquam eius
participationem iuxta dispositionem & modum
recipientis. Ad cuius amphorem euidentiam con-
siderandum est, gratiam & charitatem à Deo per
Christum eius mēbris influxam duplicit̄e posse considerari: Vno modo, prout à Christi
humanitate præcisè vt instrumento coniuncto
causatur in nobis, & secundum hanc rationem
gratia & charitas à Deo per Christum in nobis
causata eiudem est quantitatis & valoris, cuius
etiam est, si à Deo immediate nobis infunde-
retur; quoniam instrumentum vt sic non auget
sed potius quandoque minuit perfectionem il-
lius effectus, quem potest per se ipsum immedi-
atè producere causa principalis, a præsertim pri-
ma, cuius virtus à nullo dependeret. Alio modo
potest eadem gratia & charitas considerari, pro-
ut à Christi humanitate vt instrumento merito-
rum infinite & satisfactionis pro culpis huma-
ni generis sufficiens, & gratia capitalis digni-
tate perfecto deriuatur in membris: & hoc modo
gratia & charitas nobis per Christum influxa
longè maiorem habet perfectionem, quam si
nullo medio instrumento Deus per se ipsum in
nobis eam immediate causaret: & eadem ratio-
ne multò perfectiora sunt omnia merita & satis-
factiones, quatenus ex gratia & charitate à Christi
humanitate prædictis modis perfecta deriuā-
tur, quam quæ ex gratia & charitate procedunt
à Deo solo causata, vel etiam media Christi hu-
manitate, quatenus consideratur præcisè vt in-
strumentum. Probatur hæc veritas primò ex fa-
cias litteris. Nam Ioh. 10. dicitur. Ego veni, vt vitam
habeant, & abundantiam habeant. Quæ verba quā-
uis communiter exponantur de vita gratia in
præsenti, & de vita gloria in futuro quæ perfe-
ctor est, congruē tamē intelligi possunt de ma-
iori abundantia gratia & gloria per Christum
habita, quam nobis conferretur à Deo si nos sine
Christi redēptione saluaret. Quod etiā signi-
ficiat Apostolus ad Rom. quinto, dicens. Si enim v-

Anius delicto mors regnabit per unum, multò magis ab
bundantiam gratiae & donations & iustitia accipien-
tes in vita regnabunt per unum Iesum Christum. Et
paucis interpositis. Vbi autem abundantia delictum,
superabundant & gratia; vt sicut regnabit peccatum
in mortem, ita gratia regnet per iustitiam in vitam
eternam per Iesum Christum Dominum nostrum. V-
bi notandum est verbum superabundavit: eo nam
que significatur, longè maiorem gratia quanti-
tatem nobis à Deo per Christum tuisse donatam,
quam quæ ad peccatorum nostrorum maculas
abluendas & ad offensas in Deum commissas ré-
mittendas esset necessaria, aut quam dispositio
Deo mouente facta postularet. At si Deus sine
Christi satisfactione nobis peccata refusisset,

Bnon superabundantem, sed sufficientem nobis
ad ea delenda contulisset: Nulla enim in hoc satis-
factionis modo sese offert abundantioris gra-
tiae ratio, sicut in Christi Domini redēptionis
modo, cuius merita & satisfactiones Deo pro no-
bis oblatæ valorem habuerunt infinitum ob in-
finitam suppositi dignitatem: Adeo vt hoc ipso,
quod gratia qua Deus nobis peccata dimittit, ad
nos per Christi satisfactiones & merita deriuat-
ur, sit gradu ac magnitudine suæ quantitatis
exuberantior, quam si per ipsum immediate
Deus eam infunderet. Quod his etiam probatur
argumentis. Nam primò Sancti Patres, quanto
secundum tempus Christo propinquiores exti-
erunt, tanto clariorem diuinorum mysteri-
orum notitiam & gratiae abundantiorē ple-
nitudinem habuerunt; igitur gratia nobis per Christum collata maior est, quam si
nobis à Deo immediate fuisse infusa. Con-
sequenter patet: Quia si gratia per Christum
accepta non esset maior, quam si Deus eam in-
funderet immediate, nulla esset ratio, cur ex ma-
iori secundum tempus ad Christum propinquitate
gratia maior in antiquis Patribus inferretur.
Antecedens quo ad primā partem est S. Greg.
Hom. 6. in Ezech. dicens, secundum incremen-
ta temporum creuisse scientiam Sanctorum Pa-
trum, & quanto viciniores aduentū Salvatoris
fuerunt, tanto eos sacramenta salutis pleniū per-
cepisse. Quod eleganter explicat S. D. in 2. 2. q.
1. a. 7. qui etiam ibi ad 4. ait. Ultima consumatio
gratia facta est per Christum; unde & tempus eius di-
etur tempus plenitudinis ad Gal. 4. & idem illis, qui
fuerunt propinquiores Christo, vel ante, sicut Iohannes
Baptista, vel post, sicut Apostoli, plenus mysteria fidei
cognoverunt: quia & circastatu hominis hoc videmus,
quod perfectio est in iuuentute, & tanto habet homo
perfectiorem statum ante, vel post, quanto est iuuen-
tute propinquus. Ex quibus etiam pater altera pars
antecedens; quæ secundo probatur: Quia no-
ua lex principaliter est ipsa gratia spiritus sancti,
quæ datur per fidem Christi, vt dicitur Rom. 8.
Lex spiritus vita in Christo Iesu liberavit me à lege pec-
cati & mortis. Quod etiam probat & explicat S.
D. in 1. 2. q. 10. a. 1. nec potest esse aliquis per-
fector status præsentis vita, quam status nouæ
legis; quoniam hæc immediate in finem ultimum
introducit; nihil autem ultimum fini
potest esse propinquius, quam quod imme-
diatè in ipsum ultimum finem introducit,
vt ait S. Doct. in allegata quæst. art. 4. addens
in fine corporis, non esse expectandum, vt futu-
rū aliquæ statū, in quo perfectius gratia spiritus
sancti habeatur, quæ hæcē habita fuerit, maxi-
mè ab Apost. qui primitias spiritus accepserunt,
& tempore prius & ceteris abundantius, vt ait
Glossa Rom. 8. vbi S. D. lect. 10. declarans illa ver-
ba, Nos ipsi primitias spiritus habentes, ait. Unicuique

autem

autem dat (Deus per Christum) gratiam proportionatam ei, ad quod eligitur, sicut homini Christo data est excellentissima gratia, quia ad hoc est electus, ut eius natura in unitatem personae distinca assumetur, & post eum habuit maximam plenitudinem gratia Beatae Mariae, quae ad hoc est electa, ut esset Mater Christi: inter ceteros autem ad maiorem dignitatem sunt electi Apostoli, ut scilicet immediate ab ipso Christo accipientes alijs traherent ea, quae pertinent ad salutem. Hac ibi S. D. Itaque si Deus per Christum gratiam confert abundantiem ijs, qui tempore vel officio aut speciali aliqua electione fuerunt illi propinquiores, consequens est, non exiguum gratiae nobis a Deo collatae perfectionem adiungi ex hoc, quod medio Christo, ut homine physice & moraliter agente nobis donatur. Deinde Christi Domini dicitur fusile copiosa redemptio, non ea tantum ratione, quod fuerit infiniti valoris ob infinitam redimentis suppositi dignitatem, vel quod multis actibus & modis plene pro culpis humani generis satisfecerit, sed ea etiam praeceps ratione, quod ex ea gratiae in nos copiosa ac superfluenta carissima redundarint. Quem ut proprium Christi redemptionis effectum David exaltat & pjs vocibus Ecclesia repetit. Præterea. Caput in membra speciale aliquem habet virtutis influxum. Denique sententiam hanc præter Authoris supra nominatos tenent alij Doctores grauissimi, quos in alleg. disp. 214. c. 2. refert Vafq.

Quomodo ex christo capite ali- quid in membra deri- tur per modum vno- nis, attribu- tionis & denomi- nationis.

Posterior modus, quo ex Christo ut mystico corporis Ecclesiæ capite aliquid in membra deriatur, est per modum vnonis, attributionis & denominationis. Ad cuius evidentiam duo praemittenda sunt. Primum est regula illa Ticonij cuiusdam hæretici, quam refert & approbat Sanctus Augustinus libro tertio de Doctrina Christiana, c. 31. videlicet. Aliquando in sacris litteris vna capitum & corporis, id est Christi & Ecclesiæ nobis personam significari, & nonnunquam à capite transiri ad corpus, & a corpore fieri transitum ad caput, nec tamen ab vna eademque persona recedi: *Vna enim (inquit) persona loquitur dicens, Sicut sponsu imposuit mihi mirram, & sicut sponsam ornauit me ornamento, & tamen, quid horum durum capiti, quid corpori, id est quid Christo, & quid Ecclesia conueniat, utique intelligendum est.* Hac ibi Augustinus. Quo modo accipendum est illud Psalm. 21. *Longè a salute mea verba delictorum meorum, vbi Christus delicta membrorum sibi tribuit afferens esse sua.* Et idem sacra Scriptura passiones, & actiones membrorum Christi viuentium afferit esse passiones, & actiones Christi capitum. Nam de passionibus Act. 6. dicitur: *Sau- le Saul quid me persequeris?* cum tamen Saulus Christi membra persequeretur. Et ad Galat. 4. dicit Apostolus Christum in eis fusse crucifixum, quia scilicet cruciatus fuerat perpesti pro Christo. De actionibus autem 2. Cor. 13. ait Apostolus. *An experimentum quaris eius, qui in me loquitur Christus?* Et ad Gal. 2. *Vito ego, iam non ego, vivit verò in me Christus.* E contra etiam, quæ Christi capitum sunt, membris nonnunquam scriptura tribuit, ut Ephes. 2. *Cum effemis mortui peccatis, coniungicauit nos in Christo (cuius gratia estis saluati) & coniungit ait, & considerare fecit in celestibus in Christo Iesu.* Quæ verba exponens Caietanus in suo Commentario ait, nihil aliud esse, coniungicatos fusse in Christo, quæ accepisse Christum in caput, quia capitum est viuificare membra, quorum est caput. Eadem veritatem explicat S. D. locis infra notandis. Secundo præmissis hypothesis est, Christum esse veluti hypostasim

A sui corporis mystici, quod est Ecclesia. Nam, ut *statis est* ait Caietanus in suo Commentario prioris ad Corin. chris. cap. 12. exponens illa verba, *Omnia membra vnius corporis, cum sint multa, vnum tamen corpus sunt, ita & Christus.* Sicut dicendo, ita & ego comprehenditur corpus meum cum omnibus suis membris

(quia ego nomen est hypostasis meæ) sic dicendo, ita & Christus, comprehendit corpus eius mysticum cum vniuersis membris eius; quia Christus tenet locum hypostasis sui corporis mystici. Cōstat autem actiones & passiones tam capitum, quæ membrorum eidem hypostasi tribui, cuius sunt caput & membra. Petrus enim capite suo phantasiatur & loquitur, manibus operatur & pedibus ambulat. Quemadmodum igitur Verbum

Incarnatum vna persona est in duabus naturis subsistens, diuina scilicet & humana, atque ideo cum maxima sua vnitate duplicit habens hypostasis rationem, diuina scilicet quatenus in diuina natura subsistit, & humana quatenus in humana natura subsistit, & propter hypostasis idem titat de homine prædicantur ea, que dicuntur de Filio Dei, & è conuerso, ut ex Concilijs & Patribus ac ratione probat S. D. *infra q. 16. a. 4.* Ita Christus in corpore mystico vnum est suppositum mysticè consideratum, quasi duplum habens rationem subsistendi, alteram in se ipso tanquam in capite, alteram in fidelibus gratiam & charitatem ex eo participantibus: & quatenus

C in seipso subsistit, vnum est re & ratione suppositum singulare, quatenus autem mysticam habet in membris subsistentiam, rationem seu vices gerit tam singulorum suppositorum quæ sunt vna eius membra, quam simul plurium aut etiam omnium. Cum itaque Christus sit suppositum duplum habens subsistendi rationem, alteram propriè dictam in duabus naturis, diuina scilicet & humana, & alteram mysticam scilicet in fidelibus vitam gratiae participantibus ut eius membris, de illo tanquam de uno & eodem supposito in pluribus diuersa ratione subsistenti prædicantur non solum ea, quæ sunt diuina & humana naturæ illi personaliter ac propriè copulata, sed etiam actiones & passiones, quæ sunt membrorum propriæ, non tantum bona sed etiam mala, ut patet ex locis diuina scriptura supra notatis. In quibus tamen quædam differenteria est, ex illis enim locutionibus nonnullæ sunt, quæ Christi mysticam in membris subsistentiam non exprimunt sed supponunt, sicut istæ: *Longè a salute mea verba delictorum meorum, Et, Saulæ quid me persequeris?* Aliæ vero sunt, quæ Christi mysticam in membris exprimunt subsistentiam, sicut istæ, *Vito ego, iam non ego, vivit verò in me Christus:* Et, *An experimentum quaris eius, qui in me loquitur Christus?* 2. Cor. 13. particulari enim illa in me Christi mysticam in Paulo spiritualiter viuente & loquente subsistentiam significat. Et eadem ratione (inquit Caietanus in Opusculo superius allegato) dicere possum, Meritor ego, iam non ego, meretur autem in me Christus: satis facio ego, iam non ego, satis facit vero in me Christus: ieiuno ego, iam non ego, &c. Et si de alijs operationibus voluntarijs, quas Christi membra viva exercent propter Deum, quo sit, ut meritor æternæ vite non tam operibus nostris tribuantur, quæ operibus Christi capitum, & suppositi mysticè in nobis subsistentis & per nos operantis.

Ad cuius ampliorem intelligentiam obseruā ^{Differen- tia est differen- tia inter sup- positi- um corporis natu- rali juxta corporis & suppositum corporis mystici. Conueniunt enim, mystici, & quod utriusque attribuuntur actiones membro- naturales.}

rum, & è contra suppositorum actiones, quas exercent per membra, membris tribuantur; sicut enim dicitur Petrus videre per oculum, & oculus Petri videre, sicut dicitur Christus in homine iusto mereri, satisfacere &c. & homo iustus in Christo, sicut ut membrum Christi mereri & satisfacere. Sed tripliciter differunt. Primo, 1. differentia Quoniam operatio suppositi corporis naturalis secundum eandem perfectionem membro tribuitur, secundum quam supposito conuenit; visio namque secundum eandem perfectionem exit ab oculo & illi tribuitur, secundum quam elicetur à supposito. At operatio mystici suppositi scilicet Christi duplex est: Quædam illi conueniens secundum sicut secundum eam rationem, qua suppositum quoddam est in esse suo naturali subsistens in duabus naturis, diuina scilicet & humana; secundum quam rationem fundat rationem capitis distincti à membris, & hæc simpliciter & absolute loquendo, conuenit ipsi supposito & capiti ut à membris distinguitur, ipsis vero membris non tribuitur nisi ratione cuiusdam complementi, quod in membrorum operationibus ex unione cum operatione capitis in uno mystico supposito consurgit: membris tamen operatio sic completa, sicut non est ipsa propria capitis operatio, nec eam formaliter includit, ita non adæquat eam sua perfectione, sed ex unione cum ea recipit complementum, ut infra declarabitur: dicitur enim Christus paupers crucifixus ac mortuus, & per hoc infinitè meruisse & satisfecisse, quæ tamen mystici corporis eius membris neque simpliciter neque propriè tribuantur. Alia est operatio Christi conueniens, quoniam mysticum est suppositum mystici corporis, & hæc est operatio membra, quoniam membrum est, quæ supposito tribuitur quasi principaliter operanti, ut patet ex verbis Apostoli supra notatis, *Vivo ego, iam non ego, vivit vero in me Christus*. Et, *An experimentum queritur eius, qui in me loquitur Christus?* & Rom. 15. *Non enim audeo aliquid loqui eorum, quæ per me non efficit Christus, &c.* Et quoniam suppositum hoc mysticum sit secundum se persona infinitæ dignitatis, operationes tñ illius, quoniam mysticum suppositum est, ex eo non habent valoris infinitatem. Cuius ratio est; quoniam istæ actiones verè non sunt ab illo secundum se elicite, sed à fidelibus vt eius membris per gratiam & auxilium ex eius influenti receptum; & ideo iuxta mensuram gratiæ & auxilij est etiam modus & quantitas valoris in operatione. Et quia per gratiam ex Christi capitis influxu receptam constituimur illius viua membra, quorum membrorum Christus non solum est caput, sed etiam suppositum, ut ante diximus; ideo hoc ipso, quod nos meremur & satisfacimus, vt membra Christi capiti unita, & vt existentia in Christo tanquam in communione supposito, dicimus mereri & satisfacere de toto rigore iustitiae; quia secundum hanc considerationem non tam nos meremur & satisfacimus in Christo, quam Christus ut caput & ut mysticum suppositum, mereatur & satisfaciat in nobis. Constat autem satisfactionem nostram hoc modo sumptam esse ex proprijs & ex alijs minime debitiss. Cum enim una & eadem sit operatio, quæ à supposito & à membris productur, ut ab uno integro perfecto que principio, si prout est à supposito, est ex proprijs ac indebitis, eodem etiam modo procedet à membris in eodem supposito quasi subsistentibus. Secundum 2. differentia differentia suppositum corporis naturalis & sup-

A positum corporis mystici; quoniam in corpore naturali suppositum differt realiter à corpore, in corpore vero Ecclesiae mystico eadem persona secundum rem suppositum est & caput. Ratio huius differentiæ colligitur ex S. Th. in 3. d. 13. q. 2. a. 1. ad 6. vbi ait, caput in corpore naturali non solum dici caput, sed etiam membrum, sicut commembrum, quia non solum influit alijs membris, sed etiam ab alijs recipit nutrimentum & alia obsequia: Christus autem quoniam homo nihil recipit ab alijs membris Ecclesiae, sed solum à Deo; & ideo non potest dici membrum aut commembrum, secundum quod caput Ecclesiae dicitur ipse secundum humanitatem, quamvis (inquit) dici possit membrum secundum humanitatem, quoniam ipse est caput Ecclesiae secundum diuinitatem. In quo sensu dicit Apost. 1. Corinth. 12. *Vos estis corpus eius, & membra de membro*. Caput igitur in corpore naturali suppositum esse non potest, quia membrum est; Christus vero membrum Ecclesiae non est, & ideo nendum caput sed etiam suppositum eius est. 3. differentia Tertia differentia est in modo loquendi; quia suppositum corporis naturalis verè & propriè dicitur operari per membra, dicitur videre per oculos, audire per aures, operari per manus &c. suppositum autem corporis mystici non ita propriè dicitur operari per membra; non enim satis propriè & congruè diceretur, Christum mereri per nos, satisfacere per nos, leuare per nos, orare per nos &c. quamvis in actionibus miraculorum, in quibus homo est veluti instrumentum, & in effectibus gratia gratis data, dicitur congruè Christus per Sanctos operari & miracula facere & populos ad fidem convertere, ut patet ex verbis Apostoli supra notatis ex Epist. ad Rom. 15. Congruè vero dicitur Christus in nobis operari, in nobis mereri, satisfacere &c. ut supra notauimus cum Caletano.

D Sed explicandum est diligenter, quomodo Christi merita, satisfactiones, & familia fidelibus, vt eius membris vita gratia & charitatis ex eo participata videntibus tribuatur. In hoc enim præcipua videtur esse posita Controversia difficultas propter periculum heres Lutheranæ, cui si millima quibusdam videtur affirmativa sententia Caietani paulo ante relata & nunc verius explicanda. Ad cuius evidentiam notanda est differentia meriti, propter quod parvulus baptizatis debeatur beatitudo, ab illo merito, propter quod idem præmium aeternæ vita debetur adultis. Nam infantibus baptizatis applicantur Christi merita medio Baptismi Sacramento; propter quæ sola debetur illis aeterna beatitudo. Adultis autem eadem Christi merita duplicitate applicantur, scilicet medio baptismate & alijs Sacramentis per Ecclesiae ministros eis collatis, & per actus fidei, spei, charitatis, humilitatis, penitentia &c. quos existentes in gratia E veluti fructus emittunt, quibus vt meritis Deus ab aeterno præmium Beatae Vitæ perpetuo duratur preparauit.

Adultis ergo duplice iure debetur beatitudo, scilicet iure meritorum Christi, quæ per proprias suas operationes, ac præcipue per voluntariam passionem, & mortem sibi characterisque comparauit, & iure bonarum operationum seu meritorum, quæ adultus in Christo ut membrum Christi, & Christus in adulto ut eius caput operatur.

Ad quorum ampliorem intelligentiam considerandum est, Christi merita & satisfactiones

*Explicatur
überius
predicatus
attributio-
nis, & de-
nominatio-
nis modus,
& ostendi-
tur eius dif-
ferentia ab
heresi Lu-
therana.*

nes nobis per Sacramēta vel etiam per actus nostrōs duplicitē applicari: *Vno modo* per quādam virtutis eorum determinatam participationem in infantibus quidem baptizatis & qualem, in adultis autem iuxta modum cooperationis voluntatis eorum à Deo mota ad actus supernaturales & meritorios: & hēc applicatio fit per iustitiam animabus nostris inhaerentem, quam parvus medio Sacramento Baptisimi Deus infundit, adultis autem donat, media voluntaria ac deuota Sacramentorū susceptione, & augēt Sanctorum operum exercitatio. Et quia per hanc iustitiam Christi & meritorum ac satisfactionum eius participationem efficimur auctu & formaliter eius viva membra, quorum Christus non solum est caput, sed etiam hypostasis, vt ante diximus, ideo modum hunc applicationis alius necessarij consequitur seu portius concomitatur, quo Christi merita secundum seipsum nobis, vt eiusdem corporis, capitis & suppositi membris applicantur, & quodammodo tribuuntur, vt etiam affirmat S. D. in sua q. 48. art. 1. vbi sic loquitur: *Christo data est gratia, non solum sicut singulari persona, sed in quantum est caput Ecclesiae, vt scilicet ab ipso redundaret ad membrā, & ideo opera Christi hoc modo se habent iam ad se, quam ad sua membra, sicut se habent opera alterius hominis in gratia constituti ad ipsum. Manifestum est autem, quod quicunque in gratia constituti propter iustitiam patitur, ex hoc ipso meretur sibi salutem secundum illud Matth. 5. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam; Vnde Christus per suam passionem non solum sibi, sed etiam omnibus membris suis meruit salutem.* In a. 2. eiusdem q. in resp. ad 1. ait. *Caput, & membra sunt, quasi una persona mystica, & ideo satisfactionis Christi ad omnes fideles pertinet, sicut ad sua membra.* Et q. 49. a. 1. *Quia enim (inquit) Christus est caput nostrum per passionem suam, quam ex charitate, & obedientia sustinuit, liberauit nos tanquam membrā sua à peccatis, quasi per premium sua passionis, sicut si homo per aliquid opus meritorum, quod manu exerceret, redimeret se à peccato, quod pedibus commisseret. Et hoc est, quod ait Cal. in 2. suo dicto supernotato, quod explicat & tueretur egregie Med. in soluzione postrema sua dubitationis, quam lege, si placet.*

Quantum autem doctrina hēc distet ab hārefi Luther. patet ex definitione sacri Concilij Trid. seb. 6. c. 7. & Can. 10. & 11. Nam c. 7. decernit, causam vnicam iustificationis formalem esse iustitiam Dei: *Non qua ipse iustus est, sed qua nos iustos facti, quia videlicet ab eo donati renouamur spiritu mentis nostrae, & non modo reputamur, sed verē iusti nominamur, & sumus, iustitiam in nobis recipientes, vniusquisque suam secundum mensuram, quam spiritus sanctus partitur singulis, prout vult, & secundum propriam eiusq; dispositionem, & cooperacionem.* In Can. verō 10. sic definit. *Si quis dixerit, homines sine Christi iustitia, per quam nobis meruit, iustificari, aut per eam ipsam formaliter iustos esse, anathema sit.* Et Can. 11. *Si quis dixerit homines iustificari, vel sola imputatione iustitia Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia, & charitate, que in cordibus eorum diffundatur, atque illis inhaeret, anathema sit.* Ex quibus appetit, Concilium eos condemnare, qui fideles sola Christi iustitia iustos esse pronunciant absque illa iustitia eorum animis inhaerente, non autem eos, qui Christi fidelibus vt eius membris gratiam & charitatem suis animis inhaerentem ex eo tanquam capite deriuatam participantibus affirmant Christi merita & satisfactiones modo superiorius explicato esse tribuenda; non enim per ea dicunt, si-

A deles iustos formaliter effici, quamvis vt ait hic S. Doct. *ad secundum* puri hominis satisfactionis efficaciam habeat à satisfactione Christi, & vt imperfecta in ea sustentetur, tanquam in absolutē perfecta; ita vt cuiuslibet hominis satisfactionis, prout est membrum Christi, sit & qualis offense simpliciter, vt ait Caietanus; quoniam vt sic est satisfactionis mysticæ personæ ex capite Christo & ceteris fidelibus vt viuis eius membris constituta, cuius mysticum suppositum, cui totius huius corporis mystici tribuuntur actiones est Christus: Certum est autem actiones mystici suppositi sive corporis per caput exercitas membris aliquo modo tribui, vt patet de actionibus à Principe aut Duce vel Rectore factis; quæ Republicæ Ciuitati vel Communitati tribuuntur, sicut etiam membrorum actiones factæ, mouente capite mystico, non solum membrorum sed etiam capitis esse dicuntur; quod enim agunt milites mouente Duce, & ministri iubente Principe, dicitur Dux fecisse vel Principis.

Sed obseruādum est diligenter membra mystici corporis seu corpus ipsum duplicitē posse considerari: *Vno modo* quatenus membra seu corpus est capiti coniunctum, & ab eo vitam participat, non tamen vt caput ipsum includit, sed prout est ab eo distinctum secundum singulare membrorum substantiam, officia & operationes:

C *Alio modo* possunt eadem membra sive corpus considerari non solum prout est capiti Christo coniunctum, sed quatenus simul cum eo unum integrum ac perfectum Ecclesiæ corpus constituit, sive quatenus corpus caput etiam includit. Si membra sive corporis hoc posteriori modo sumatur, dici verē & absolute potest corpus hoc mysticum non solum satisfactione per suum caput, sive ratione capitum ex toto rigore iustitiae, sed superabundasse & satisfactionem eius esse infinitam ob infinitam capitum dignitatem. Quod probatur: quia satisfactionis Christi condigna est & ex toto rigore iustitiae, nec eius valor immunitur ex eo, quod nostra simul cum illa est de toto rigore iustitiae. Et explicatur exemplis; nam etiā quilibet de concilio non habeat infallibilitatem in definiendis fidei veritatibus; quia tamē Sum. Pontifex, qui caput est Concilij illam habet, verē ac propriè dicimus Patres Concilij cum suo capite in definiendis fidei veritatibus errare non posse; & similiter licet exercitus vincat ob viñus militis vel Dicis prudentiam aut fortitudinem; dicitur tamen totus exercitus vincere; ergo simili ratione quamvis satisfactionis puri hominis iusti finita per se sumpta non sit de toto rigore iustitiae, si tamen accipiatur vt satisfactionis Christi coniuncta, unum habebit cum ea valorem, ac proinde verē dicetur eam ratio-

E *non* satisfactionis Christi esse de rigore iustitiae: sicut etiam, cum dicimus Thesaurum satisfactionis Christi & Sanctorum esse infinitum, non significamus satisfactionem Sanctorum, etiam vt fundatam in satisfactione Christi, velut ab ea procedentem esse infinitam, sed infinitatem conuenire aggregato ex vtraque satisfactione propter viñus partis infinitatem, scilicet satisfactionis Christi. Sed hoc loquendi modo non attribuitur Christi satisfactionis membris eius formaliter & propriè, vt ab ipso sunt distincta, sed solum toti integrō corpori membra simul & caput includenti sive supposito per caput. Si vero priori modo membra sumantur & corpus, dicendum est, satisfactiones membrorum Christi ex

Si ex coniunctione cum Christo capite morale quoddam sui valoris accipere complementum; adeo ut sic accepta sint ex toto rigore iustitiae, non tamen infinita ut supra diximus. Satisfactiones igitur & merita membrorum sive corporis hoc modo sumpti dici possunt satisfactiones & merita Christi, non absolute sed ratione complementi, quod eis ex unione membrorum cum capite, & satisfactionum membrorum cum satisfactione capitis quasi formaliter conuenit. Probatur autem sententia nostra sic explicata. Quia totum Ecclesiae corpus, quatenus est unum suum mystico capiti & supposito, quod est Christus, quasi propriam & connaturalem habet gratiam & charitatem; ergo Deo satisfacit ex toto rigore iustitiae pro peccatis, quatenus sunt offensa Dei; ergo etiam unumquodque membrum ut unum capiti satisfacit pro peccatis suis, quatenus sunt offensa Dei, ex toto rigore iustitiae. Antecedens probatur; quia licet valor satisfactionum mystici corporis, seu membrorum ex capitis dignitate & eius participatione dependeat; hoc ipso tamen quod fideles satisfactiones membrorum sunt unius corporis, cuius Christus caput est, quasi connaturalem ac propriam habent vitam gratia & volorem operum, quibus Deo satisfaciunt, sicut membris humani corporis vita, virtus & operis modus, seu perfectio est naturalis & suo modo propria, licet a capite sit dependens; igitur cum satisfacit homo ut membrum Christi, dici potest ex propriis quodammodo satisfacere; propria namque membra reputantur ea, quae illi, ut membrum est, formaliter debita sunt, & quibus, dum membrum est carere, non potest. Fidelis enim sublata gratia & charitate, iam non est membrum corporis Christi viuum sed mortuum; igitur satisfactiones membrorum viuentis separari non possunt a valore, quem habent ex unione cum capite per gratiam & charitatem. Prima vero consequentia probatur. Quia licet membrorum Ecclesiae satisfactiones per se sumptae sint insufficientes, addita tamen eis Christi satisfactione, debiti valoris accipiunt complementum quo ad hoc, ut dici possint & sint de toto rigore iustitiae. Additur autem membrorum satisfactionibus complementum ex satisfactione Christi hoc ipso, quod Deo satisfaciunt, ut Christi mystici capitis & suppositi corporis ecclesiae membra per gratiam, charitatem & auxilium ex eo deriuat: adeo ut sicut fideles, ut viua membra per gratiam & charitatem Christi capiti & corporis Ecclesiae mystico supposito connectuntur, ita satisfactiones singulorum membrorum Christi satisfactioni copulentur; & quemadmodum gratia, quae est animæ vita spiritualis hoc ipso, quod hominem, cui per Christum infunditur, efficit membrum Christi Deo gratissimi, constituit hominem illum, cui donatur, Deo gratiorum quam si fuisset eidem fine Christo collata, ac proinde nec hominem illum constitueret membrum Christi, nec tamen est formaliter infinita, sed intra limites suos se continens moralem quandam accipit dignitatem, & vim constituendi specialiter hominem Deo gratum, scilicet ut membrum Christi; ita membrorum satisfactiones ex hoc, quod Christi satisfactioni sunt coniunctæ, morale quoddam valoris accipiunt complementum: adeo ut pro culpa propria, quatenus est offensa Dei, quilibet homo ut Christi membrum vno contritionis actu Deo satisfaciat, non solum ad aequalitatem, sed etiam ex toto rigore iustitiae. Dixi autem pro culpa propria, quia nullus homo etiam ut membrum

A Christi secundum legem Dei ordinariam pro culpa alterius hominis satisfacit. Dixi, quatenus est offensa Dei; quia pro culpa propria, quatenus est malum hominis gratiae nitorem auferens & macula deformitatem inducens non satisfacit homo Deo per actum contritionis aut dilectionis, &c. sed tantum, quatenus est offensa Dei, ut supra Controversia quinta satis ostendimus. De peccata vero alia ratio est; nam peccata eterna peccato mortali debita in ipsa peccati remissione condonatur: pro peccata vero temporali satisfacit homo per singulos actus charitatis & penitentiae quo ad aliquam ipsius peccata partem; ita ut quilibet satisfactione pro illa, cui adaequatur, peccata parte Christi satisfactioni coniuncta modo iam dicto, sit de toto, rigore iustitiae. Secunda vero Conseq. principalis entemematis prob. Quia sicut se habet totum corpus Ecclesiae mysticum constas ex omnibus suis membris cum capite Christo, seu quatenus sunt capiti Christo coniuncta, ad actus omnes satisfactionis pro offensis in Deum commissis, ita se habet unumquodque eiusdem corporis membrum, ut Christo capiti coniunctum ad satisfactiones suas particulares pro suis offensis in Deum commissis: ergo si totum simul Ecclesiae corpus, ut capiti Christi coniunctum, pro culpis omnibus satisfacit ex toto rigore iustitiae, singula etiam eiusdem corporis membra pro singulis suis in Deum offensis Deo satisfacit

B C ex toto rigore iustitiae. Et Confirmatur ac explicatur vis eiusdem consequentiae; quia non ita dicitur totum Ecclesiae corpus pro culpis omnibus Deo satisfacere, quasi quodlibet membrum pro suis & alienis offensis satisfaciatur; hoc enim falsum est, ut semper diximus, sed ita ut quodlibet pro suis tantum satisfaciatur; sumptis vero simul omnibus membrorum satisfactionibus, prout vniuersali Christi satisfactioni sunt coniunctæ, perfecti valoris ex ea complementum accipiunt, ut dici vere possint ac sint satisfactiones pro peccatis omnibus ex toto rigore iustitiae.

PRIMA CONCLUSIO. Opus puri hominis ex cœclusione gratia per Christum accepta procedens maiorem deducit, & habet ceteris paribus efficaciam ad merendum, & va- probata. lorem ad satisfaciendum, quam si ex gratia à Deo im- mediae recepta procederet. Hæc est contra Vas- quezium, & patet ex dictis.

SECUNDA CONCL. Si mystici corporis Ecclesiae membrorum considerentur, quatenus simul cum Christo capite unum integrum & perfectum Ecclesiae corporis constituent, dici vere & absolutè potest corpus hoc mysticum per suum caput satisfacere de toto rigore iustitiae & super abundasse, non ob eam tantum causam, quod Christus qui caput est mystici corporis, sufficiet, & de toto rigore iustitiae pro membris satisfacere, sed ea etiam ratione, quod membrorum satisfactiones Christi capitis satisfactioni coniunctæ, & ut vna completa satisfactione cum ea consideratae perfectio- nem accipiunt; ita ut consideratae satisfactione ex parte Christi cum extensione secundum suæ virtutis participationem ad omnes & singulas membrorum satisfactiones à Christi satisfactione dependentes, dicatur Christus tam secundum se, quam in membris suis satisfacere, mereri, ieiunare &c. consideratis vero membrorum satisfactionibus, ut satisfactioni Christi coniunctis, dicantur membrorum sufficienter & ex toto rigore iustitiae satisfacere pro peccatis, quatenus sunt offensa Dei; sic enim quasi conseruerent satisfactione Christi membris tributur, & ex parte membrorum se tenet, & cum eorum satisfactionibus computatur. Ab hac conclusione sic explicata nescio aliquem ex Theologis dissentire.

TERTIA CONCL. Si considerentur mystici corporis Ecclesie membra sive corpus Ecclesie, ut capitulo coniunctum, & ut ab eo vitam gratia participans, non tamen ut caput ipsum includens, sed tanquam ab eo distinctum, dici potest, Christi satisfactiones & merita esse satisfactiones & merita membrorum seu corporis, non absolute sed ratione perfectionis & comple-
menti, quod habent ex unione cum perfectissimis Christi meritis & satisfactione.

ULTIMA CONCLUSIO. Cuiuslibet puri hominis satisfactione Christi satisfactione coniuncta modo, quo diximus in precedente conclusione, vere dici potest, & est ex toto rigore iustitia. Haec est contra Suar. & Vasq. & patet ex dictis.

Argumenta **CONTRA primam conclus. argum.** Vasq. in 1. 2. disp. 114. c. 7. Aut nostrorum operum dignitas crevit ex eo, quod gratia nobis collata per Christum est maioris dignitatis, quam si a solo Deo fine Christo nobis donaretur, aut quia opera nostra reputantur esse opera Christi, quod simus membra illius, & veluti palmites ipsi tanquam viti per gratiam coniuncti, & ab eo influxum iu-
giter recipentes fructificemus: At neutrum horum potest esse causa, ut opera nostra vere crescent in dignitate & valore coram Deo; ergo. Probatur minor quo ad priorem partem: Quia tam habitualis gratia quam auxilium gratiae mouentis, quod datur per Christum, eiusdem naturae omnino est, ac si daretur a Deo sine Christo: & quisquis oppositum afferit, nullo potest inniti solido fundamento. Altera vero pars minoris probatur: Quoniam opera dicuntur valorem, & dignitatem accipere a persona, a qua proxime procedunt, non autem a persona, a qua prouenit gratia & auxilium, quod ab ipsa confertur: At opera nostra non alia ratione tribuuntur Christo tanquam capiti mystico, nisi quia ab eo accipimus gratiam, iustitiam & auxilia omnia, nequam autem tanquam elienti illa; ergo non accipiunt dignitatem neque incrementum dignitatis a Christo, sed solum a persona eliente secundum dignitatem iustitiae & sanctitatis. Secundum probatur eadem pars: Quia alioquin sequetur, opera nostra esse infiniti valoris, eo quod dum procedunt a gratia Christi, ipsi Christo tanquam capiti tribuuntur, ac proinde mereri nobis multo magis gloriam atque aeternitatem, si infinita esse posset. Tertiud probatur: Quia sequeretur nos mereri alteri de condigno iustificationem. Probatur sequela; quia Christus condigne meruit hominibus remissionem peccatorum & iustificationem; quinimum dicere must mereri de rigore iustitiae, hoc est secundum perfectam aequalitatem & abundem satis haec omnia, sicut ipse Christus operibus ab ipso elicitis meruit. **Reff.** ex prima causa simpliciter, ex secunda vero, ut explicatur in secunda nostra conclusione, crescere nostrorum operum dignitatem seu valorem coram Deo. **Ad argumentum contra priorem partem** negatur consequentia; quoniam enim gratia & auxilium a Deo per Christum nobis influxum, sive eiusdem naturae; modum tamen quendam dignitatis & augmentum suae perfectionis acquirunt ex hoc ipso, quod a Christo capite deriuuntur in membra, quatenus ei coniunguntur, ut per se primam gratiam habent, merenti & satisfacienti; habere namque gratiam & charitatem ut membrum Christi, nonnullum dignitatis augmentum sive modum adiungit supra gratiam simpliciter a Deo receptam; hoc enim quod est esse membrum Christi, modus quidam est seu dignitas addita gratiae

A nobilissima, quae praeter communem effectum gratiae, qui est reddere gratum Deo, habet etiam ut speciali modo Deo gratum reddat, nimirum ut Christi membrum: Certum est autem ex ceteris paribus eum esse Deo gratiore, qui gratiam habet ut Christi membrum, quam esset ille qui gratiam haberet a Deo non ut Christi membrum; quoniam esse membrum Christi Deo gratissimi ratio est particularis gratificandi, ac proinde qui sic habet gratiam, vim etiam habet ampliorem ad merendum & satisfacendum. **Ad probationes vero secunda partis minoris** dico, eas non procedere contra nos qui non asserimus opera nostra valorem accipere ex dignitate personae Christi; quia scilicet reputetur esse opera Christi, sed dicimus opera nostra operibus Christi coniuncta ex eis accipere complementum & efficaciam ad merendum & satisfaciendum maiorem, quam eis per se sumptis & a Christi meritis & satisfactione separatis conuenire, sicut etiam de gratia diximus per Christum accepta.

CONTRA secundam concl. produci potest argumentum Vasq. quod obiicit Cai. & Hosio afferentibus, dici posse merer ego, iam non ego, meretur vero in me Christus, &c. Quia durior videtur modus ille loquendi. Nam licet Christus operetur in nobis merita nostra, non sola nostra virtute, sed sua praecipue; tamen cum ipse etiam habeat meritum, & suis operibus proprijs mereri dicatur, cum dicimus: meretur vero in me Christus, videmur nullum aliud meritum nobis concedere, quam meritum elicitem a Christo, quasi per imputationem nobis applicetur, quod valde absurdum est. Cum vero dicimus, Christum in nobis loqui eo quod moueat linguam nostram, nihil absurdum ex hoc modo loquendi sequi videtur, nam & Christus & Deus ipse in scriptura dicitur loqui per nos, tanquam per interpres, & ita loqui in nobis non denotat nos non habere loqulam, sed solum significat, nos ad eam per Christum & per Deum excitari. **Reffondetur propositionem illam & similares acceptas in sensu nostrae secundae conclusione illis planissimo nullam pra se ferre dubitamus, sed suavitatem catholicae doctrinæ valde consonam; nam considerata satisfactione ex parte membra satisfacientis, dici potest, merer ego; sed, quia satisfactione, ut ex hoc membro etiam gratia informato procedit, imperfecta est & complementum accipit ex satisfactione Christi perfectissima, quae ab ipso elicita seu facta ut capite sua virtutis extensione procedit in membra, quae ad opera meritoria mouet & eis valorem confert, ideo congrue subditur, iam non ego, meretur vero in me Christus; ut scilicet totum praecipue capiti meritum tribuatur, quod operi conuenit huius membra, non ex se sed ex motione capitum & meritorum eius valore deriuatum. Vel dicas, satisfactione membra copleri ex hoc, quod operatio membra est in Christo existens, tanquam in supposito.**

CONTRA ultimam concl. argumentatur Suarez obiit. Quia nos ut Christi membra non possumus Deo satisfacere neque pro culpa mortali, neque pro culpa veniali; ergo. Antecedens quo ad primam partem probatur. Quia homo non satisfacit pro culpa mortali ut viuum Christi membrum; ergo non potest vello modo satisfacere de condigno. **Quo ad alteram vero partem** probatur. Quia satisfacatio

Quæstio Prima.

Etio pro veniali procedens ab homine iusto ex se non est de rigore iustitiae; ergo neque per relationem ad Christum, & imputationem extrinsecam potest dici de rigore iustitiae, neque habere maiorem condignitatem, quam habeat ut est à proximo operante: *Confr.* Si per illam mysticam coniunctionem propria perfectio satisfactionis Christi, quæ est rigor iustitiae, membro Christi etiam viuo tribui potest, pari ratione posset dici, membrum Christi infinitè satisfacere, & una gutta sanguinis Martyris ut membra Christi posse dici infiniti valoris, sicut una gutta sanguinis Christi, quod tamen concedere absurdissimum est. Sequela probatur; quia non est minus proprium Dei hominis de rigore iustitiae satisfacere, quam infinitè; ergo. *Resp.* falsum esse antecedens quo ad utramque partem. Ad probationem *prime partis* negatur antecedens; ut enim in *quinta Controv.* diximus, homo per gratiam à Deo receptam satisfacit pro culpa mortalí, quatenus est offensa Dei. Ad proba. *secunda partis* dico, nos non afferere satisfactionem puri hominis per extrinsecam imputationem esse derigere iustitiae, sed ob eam causam, quia nimur purus homo satisfacit, ut membrum Christi, cui scilicet puro homini, ut est membrum Christi formaliter, gratia est quasi naturalis & propria, ut antè diximus. Ad probationem ergo, omissa illa particula, per imputationem extrinsecam, negatur antecedens. *Ad conf.* negatur illatio. Ad eius probationem negatur assumptum, si sermo sit de Christo ut est caput contra membra illi per gratiam unita distinctum; quia licet satisfacere de toto rigore iustitiae per se primò conueniat Christo, conuenit tamen etiam eius membris, ut eius formaliter membra sunt per se secundum, & ideo non est illi proprium quarto modo. Si verò sermo sit de Christo, prout atque mysticum suppositum mystici corporis, admissò antecedente, negatur consequentia; quia mysticum illud suppositum ratione capit, id est satisfactione à capite elicita satisfacit infinitè, satisfactionibus vero membrorum, id est à membris elicitis finitè satisfacit, & tamen tam suppositum ipsum, quam eius membra ut illi coniuncta satisfaciunt de toto rigore iustitiae.

OCTAVA CONTROVERSTIA.

An purus homo per exclusionem etiam auxiliū diuine gratiae potentia Dei absoluta potuerit per opera ordinis naturalis satisfacere ex imperfecta iustitia pro culpa totius humani generis?

DIFFICULTATEM hanc proponit Aluarez in ultima sua disp. ad hunc articulum, & breuiter eam ac eruditè definit, opinionem sequens negantem, ut magis probabilem. Eam itaque disputationem vide, si lubet; nihil enim ei nobis addendum occurrit.

ARTICVLVS III.

Vtrum si homo non peccasset, Deus incarnatus fuisset.

3. dñs. 1. q.

1. 4. 3. Et. 4. d. 43. a. 2. q. 1. 2. Et. re **A**nd tertium sic proceditur. Videtur, quod si homo non peccasset, nihilominus Deus incarnatus fuisset. Manente enim causa, manet ef-

Articulus Tertius.

99

*A*fectus. Sed, sicut Augusti, dicit 13. de Trinit. alia r. 29 art. multa sunt cogitanda in Christi Incarnatione preter absolutionem à peccato, de quibus dictum est. *Tim. 1. co. 1. fi. c. 17. 10. 5. ar. prec.*

*P*reterea, Ad omnipotentiam diuina virtutis pertinet, ut opera sua perficiat, & se manifestet per aliquem infinitum effectum. Sed nulla pura creatura potest dici infinitus effectus, cum sit finita per suam essentiam, in solo autem opere Incarnationis videtur principi manifestari infinitus effectus diuina potentie (per quam in infinitum diuina coniungitur, in quantum factum est, quod homo esset Deus) in quo etiam opere maxime videtur perfici uniuersum, per hoc quod ultima creatura, scilicet homo primo principio coniungitur, scilicet Deo. Ergo etiam si homo non peccasset, Deus incarnatus fuisset.

*P*reterea, Humana natura per peccatum non est facta capax gratie. Sed post peccatum capax est gratia uniuersa qua est maxima gratia. Ergo si homo non peccasset, humana natura huius gratie capax fuisset. Neque Deus substraxisset humanae naturae bonum, cuius capax erat. Ergo si homo non peccasset, Deus incarnatus fuisset.

*P*reterea, Prædestinatio Dei est aeterna. Sed dicitur Roman. 1. de Christo, Qui prædestinatus est Filius Dei in virtute. Ergo etiam ante peccatum necessarium erat filium Dei incarnari ad hoc, quod Dei prædestinatio impleretur.

*P*reterea, Incarnationis mysterium est primo homini reuelatum: ut patet per hoc, quod dixit, *Hoc nunc os ex ossibus meis, &c.* quod apostolus dicit esse magnum sacramentum in Christo, & in Ecclesiæ: ut patet Ephes. 5. Sed homo non potuit esse præfus sibi causus, eadem ratione quae nec Angelus: ut August. probat super Gen. ad litteram. Ergo etiam si homo non peccasset, Deus incarnatus fuisset.

Sed contra est, quod August. dicit in lib. de verbis Lib. 11. c. 1. Dominis, expoenens illud, quod habetur Luc. 19. Venit 18. 60. 3. filius hominis querere, & saluum facere, quod perierat.

Ergo si homo non peccasset, Filius hominis non venisset.

*E*t 1. ad Timoth. primo, super illud verbum, Christus Ser. 36. & venit in hunc mundum, ut peccatores saluos faceret, de ver. post ser. 8. dicit glossa, Nulla causa veniendi fuit Christo 10. 10. domino, nisi peccatores saluos facere. Tolle morbos, tolle vulnera, & nulla est medicina causa.

*R*espondeo dicendum, quod aliqui circa hoc diuer- *Aug. ser. 9.*
simode opinantur. Quidam enim dicunt, quod eti- *de ver. ap.*
am si homo non peccasset, Dei filius incarnatus fu- *tom. 10.*
isset.

*A*lij vero contrarium afferunt. Quorum affer-
tione magis assentendum videtur. Ea enim qua-
ex sola Dei voluntate prouenient supra omne
debitum creature, nobis innotescere non possunt, ni-
si quatenus in sacra Scriptura traduntur, per
quam diuina voluntas nobis innotescit. Unde
cum in sacra Scriptura ubique Incarnationis ra-
tio ex peccato primi hominis assignetur, conue-
nientius dicitur Incarnationis opus ordinatum es-
se à Deo in remedium contra peccatum, ita
quod peccato non existente Incarnatio non fu-
isset: quoniam potentia Dei ad hoc non limi-
tetur, potuisset enim etiam peccato non existente Deus
incarnari.

*A*d primum ergo dicendum, quod omnes a- *Ar. 1. & pre-*
lia causa, qua sunt assignatae, pertinent ad re- *ced.*
medium peccati. Si enim homo non peccasset,